

*Orchestra
E.M.M.*

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENEI ȘI DOBROGEI

Anul LII nr. 9-12 SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 1996

ГЛАСЪ BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LII, nr. 9-12
septembrie-decembrie 1996

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
†TEOCTIST
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

Î.P.S. *Lucian* al Tomisului
Î.P.S. *Vasile* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Teodosie Snagoveanul*
P.S. *Galaction* al Alexandriei și
Teleormanului

Redactori responsabili:

P.C. Pr. Mihai Hau
Diac. Gheorghe Pop

CUPRINS

EDITORIAL

†Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Ziua Domnului și Ziua Învierii noastre	5
---	---

PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI - 1996

†Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	9
†Lucian, Arhiepiscopul Tomisului	11
†Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei	14
†Epifanie, Episcopul Buzăului	17
†Calinic, Episcopul Argeșului	19
†Casian, Episcopul Dunării de Jos	24
†Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor	28
†Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	31

SĂRBĂTOAREA BISERICII

†Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei - Un deceniu de priveghere în fruntea Bisericii: Prea Fericitul Părinte Teoctist la zece ani de patriarhat	35
---	----

PAGINI DE SPIRITUALITATE ȘI DUHOVNICIE

Arhim. Benedict Ghiuș - Predică la Ziua Crucii	38
Calea cea strămtă a Ortodoxiei	41

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Ierod. Sebastian Pașcanu - Comentariu la Canonul cel Mare al Sf. Andrei Criteanul Partea a IV-a	43
--	----

DOCUMENTARE

Pr. Prof. Ioan Stancu - Teologia Logosului în Vechiul Testament	60
Diac. Doru V. Costache - Crearea lumii văzute	74

VIATA BISERICESCA

Pr. Petre Matei - Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, oaspete al Bisericii Apostolice a Ciprului	92
Mircea Alexa Uță - Sanctitatea Sa Ilie al II-lea, Patriarhul Catolicos a toată Georgia, oaspete al Bisericii Ortodoxe Române	95
Prof. Adrian N. Popescu - Vizita Prea Fericitului Ignatie al IV-lea Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient la Patriarhia Română. Sfințirea bisericii Sfântul Spiridon Vechi din București	100
Diac. Nicolae Vladu - Din agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, perioada 1 septembrie - 30 decembrie	105
Ref. Camelușa Ichim - Tineri teologi ce au primit Taina Hirotoniei - 1996	115
Ref. Camelușa Ichim - Biserici târnosite, sfințite și resfințite	116
Pr. Constantin Popa Gheorghe - Înființarea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului	117

BISERICA ȘI CULTURA

Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu - Hristos și Cultura	121
--	-----

BISERICA ȘI NEAMUL

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae - Uniatismul din Transilvania: Începutul Uniației și falsurile de documente care însoțesc originea ei	127
--	-----

BISERICA ȘI ȘCOALA

Pr. Prof. Buga Constantin - O nouă școală teologică în Eparhie - Seminarul Teologic Liceal Giurgiu	138
Prof. Diac. Nicu D. Octavian - Vizita în Giurgiu a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru binecuvântarea inaugurării Seminarului teologic din localitate și a anului școlar 1996/1997	140
Prof. Valentin Gogescu - Bucuria de a fi profesor de religie	150

MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI TOATE NEAMURILE

Pentru o mai activă prezență a Bisericii: interviu cu Părintele Teofil Pârâianu, Mănăstirea Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus	152
--	-----

SEMNAL

Pr. I. Ionescu - <i>Scrierile Părinților apostolici</i> . Traducere, note și indici de Pr. Dr. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995	156
---	-----

EDITORIAL

ZIUA DOMNULUI ȘI ZIUA ÎNVIERII NOASTRE *

Iubiți frați creștini,

Anul acesta, sărbătoarea noastră națională, 1 Decembrie 1918 - Marea Unire a neamului nostru în hotarele aceluiași stat unitar român - se află în calendar Duminica, zi în care noi, creștinii, cinstim cu bucurie sfântă Învierea Domnului - minune și totodată eveniment crucial, care a dat un sens nou și ireversibil mersului istoriei universale. Recunoaștem în această îmbrățișare dintre Ziua Domnului și ziua învierii noastre naționale - prin unirea pe veci a fraților de același sânge, de aceeași lege și din aceleași ținuturi românești - o adâncă și grăitoare semnificație.

Ziua de 1 Decembrie a fost consacrată pentru inima și memoria acestui popor, ca zi de împlinire a unei dreptăți și a unei izbânzi, după îndelungă răbdare și așteptare cu neclintită credință în Dumnezeu. Avem nevoie să ne reîntoarcem, an de an, la această zi, fiindcă în ea simțim cu neasemuită intensitate toate durerile unor înaintași, pe care însă jertfele închinatelor păstrării conștiinței de unitate cu frații lor de peste munți și de pretutindeni, i-au făcut de neînfrânt. Dar tot în această zi ne și înnoim nădejtile și năzuințele sfinte, care ne-au înnobilit și ne-au ocrotit de veacuri identitatea de popor creștin primind Evanghelia mântuitoare a Domnului Hristos, încă din veacul apostolic.

Domnule Președinte,

Vă aflați astăzi într-un adevărat sanctuar al învierii neamului nostru,

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române rostită în ziua de 1 Decembrie 1996 în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia.

Catedrala Unirii din Alba Iulia, căci ați dorit să vă închinați aici înainte de a rosti cuvânt de nădejde în calitate de Președinte al României, înaintea poporului și a lui Dumnezeu, în locul cel mai scump sufletului românesc. Ați fost hărăzit să preluați marea răspundere pentru destinul acestui popor într-o vreme în care, sub ochii noștri și cu pași repezi, se petrece o complexă și, pentru mulți descumpănitoare prefacere a întregii noastre societăți. Într-adevăr, orice schimbare profundă naște, aproape inevitabil, și criza, care îmbracă multe și, adeseori, dureroase forme. Dar, după cum știm, pentru Biserică, cea mai primejdioasă manifestare a stării de criză ce cuprinde viața unui popor este cea moral-spirituală, căci odată pierdute sau șubrezite aceste ancoră de sprijin și stabilitate, care sunt valorile moral-spirituale ale credinței în Dumnezeu, redresarea generală devine neașteptat de anevoioasă, dacă nu chiar nesigură.

În vremurile acestea deci, când schimbarea - principiu dominant al civilizației actuale - a devenit și la noi un imperativ, pe care nimeni nu-l mai poate nesocoti, de înțelepciunea celor îndreptățiți să aleagă calea cea mai potrivită pentru această adevărată „naștere din nou“ a societății românești va atârna soarta a generații de urmași ai noștri. De aceea, trebuie bine cumpănite cele ce urmează să fie supuse transformării necesare, păstrând, totodată, neatins tezaurul spiritual și cultural pe care ni l-a transmis Biserica strămoșească și care ne-a asigurat până acum dăinuirea, demnitatea și unitatea ca neam.

Este adevărat, trăim acum într-o lume pluralistă, care are dreptul la respectul și atenția noastră. Dar, Biserica mărturisește că pluralismul nu trebuie să nimicească ceea ce ne este specific, ca tezaur vital și bogăție spirituală agonisită de popor de-a lungul generațiilor. Chiar și într-o familie obișnuită, deosebirea dintre persoane conduce la distrugerea legăturii strânse existente în mod obiectiv între ele; dincolo de diversitatea chipurilor se află totdeauna o asemănare și o înrudire generatoare de iubire reciprocă.

Aceeași înrudire există între Biserică și lumea în care ea își săvârșește lucrarea încredințată de Hristos. Căci fiii Bisericii noastre au menirea, nu de a se rupe de lume, de a abandona greutățile și necazurile ei, ci de a o ajuta să depășească încercările și să se înnoiască, după voia lui Dumnezeu, creștinii fiind asemuiți de Mântuitorul Iisus Hristos, cu acel puțin aluat care, însă, poate dospiti toată frământătura. Această credință ne-a făcut să pătrundem în anii din urmă cu lumina Evangheliei și la cei pe care societatea, de obicei, îi uită, căci toți sunt chemați la preînnoirea omului lăuntric. Același crez ne-a îndemnat, de asemenea, să readucem învățătura creștină în locurile în care binele trebuie sădit de timpuriu, adică în școli, copiilor și tinerilor.

Trebuie să înțelegem că prin prezența mai activă a slujitorilor și a tutu-

ror fiilor Bisericii noastre în viața și strădaniile societății de astăzi sporește râvna de a face binele. Iar atunci când schimbarea în bine va începe cu propria noastră viață interioară, izbânda transformărilor din societate va fi mai sigură, mai autentică și mai trainică.

Domnule Președinte,

Vă revine meritul și cinstea deosebită, potrivit mandatului încredințat, să conduceți destinele acestei țări până în pragul celui de-al treilea mileniu. Mulți se întreabă dacă mileniul următor va fi sau nu va fi religios. Dacă până acum, în pofida multor încercări, poporul român și-a menținut neîntrerupt credința în Dumnezeu, aceasta s-a datorat faptului că L-a simțit pe Dumnezeu ca pe o realitate personală și dinamică, atât în viața omului, cât și în viața întregii creații. Dumnezeu, oriunde te-ai duce, este ascuns în spatele lucrurilor, încât ai putea să-I deslușești suflarea. Sentimentul acestei familiarități cu Dumnezeu - spune Octavian Goga - ține de evlavie noastră românească. Dacă românul nu s-a lăsat niciodată înfrânt de furtunile istoriei în focul suferințelor pe care le-a avut de îndurat, și a trăit mereu cu speranța unității și a unui viitor mai bun, este pentru faptul că a crezut cu tărie și evlavie în puterea iubirii ocrotitoare și călăuzitoare a lui Dumnezeu.

Domnule Președinte, ați depus jurământul în calitatea Dumneavoastră de Președinte al României, la București, în fața parlamentului, într-o zi de vineri, care pentru noi creștinii este timp de reculegere și înălțare sufletească, zi de amintire a jertfei. Astăzi, într-o zi de Duminică, simțiți aici cât de adâncă și sfântă este legătura dintre jertfă, înviere și unitate națională, dintre înnoirea vieții și comuniunea de cuget și simțiri a unui popor, zidit pe aceste valori.

Trăim bucuria rară de a ne afla astăzi în această catedrală noi, Ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române și Ierarhii celorlalte Biserici creștine, unindu-ne gândurile în rugăciune ca Dumnezeu să Vă ajute să duceți la bun sfârșit misiunea grea de Președinte al României, spre binele țării și al tuturor fiilor ei de pretutindeni!

†TEOCTIST

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI (1996)

† T E O C T I S T
DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPT CREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU - TATĂL, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

*„Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și
vă plecați. Căci cu noi este Dumnezeu“.*

Iubiți fii și fiice ai Sfintei Biserici Ortodoxe,

Iată-ne din nou împreună, astăzi, prin milostivirea lui Dumnezeu, în ziua de prăznuire a Nașterii lui Hristos. Bucuria sfântă este pentru toți, de la mic la mare, într-o astfel de clipă. Simțim că Dumnezeu este cu noi, că oamenii sunt mai aproape de cer. Nevinovăția copiilor, pe care-i auzim înălțând străbune colinde spre lauda lui Hristos, coboară și în inima celor mari, care devin mai buni, parcă, în aceste zile. Grija lumească este îndepărtată pentru scurt timp, făcând loc bucuriei de prăznuire. Îl simțim pe Dumnezeu mai aproape de noi ca oricând. O atmosferă de sfințenie cuprinde, de asemenea, întreaga creație, ca în acea noapte sfântă a Nașterii lui Hristos la Betleem. Bucuria din inimi se comunică și firii, care, în felul ei, își slăvește Creatorul.

De unde vine, ne întrebăm pe bună dreptate, acest duh de bunăvoință între oameni și de apropiere între aceștia și Dumnezeu în aceste zile? De unde atâta armonie și creație?

Auzim, parcă, glas de răspuns din pieptul copiilor sau al celor mai în vârstă: „*Nașterea lui Hristos este izvorul acestei stări de har!*“. Cosmosul întreg răspunde în felul său tainic același lucru: „*Nașterea lui Hristos răspândește acest duh de pace!*“. Toată zidirea recunoaște în Hristos - Dumnezeu pe Creatorul, Purtătorul de grijă și Mântuitorul ei.

Iubiți credincioși,

Nașterea lui Hristos este începutul mântuirii întregii creații. Omul și tot universul suspinau după venirea unui Mântuitor, Care să repună tot ce există în legătură cu Dumnezeu.

Păcatul și necredința clădiseră zid de despărțire între pământ și cer. Lumea trebuia reorientată spre scopul pentru care fusese adusă dintru neființă la ființă, și anume comuniunea de iubire cu Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Pentru aceasta, la „plinirea vremii” (Gal. 4, 4), Dumnezeu a trimis în lume pe Fiul Său, zămislit în pântecele Sfintei Fecioare Maria, prin lucrarea tainică a Sfântului Duh. Căci, „așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca orice crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (I Ioan 3, 16). „Ziua Nașterii Tale, Hristoase, spune Sf. Efreem Sirul, a împăcat cerul și pământul. Căci, în ea s-a coborât cerul la cele pământești”.

Cerul și pământul își dau mâna, prin Nașterea lui Hristos, pentru Sfânta lucrare a mântuirii, „mulțime de oaste cerească lăudând pe Dumnezeu și zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2, 13-14). Oamenii și întreaga creație primesc cu bucurie în sânul lor prezența mântuitoare a lui Hristos - Dumnezeu. „Fie mie după cuvântul tău” (Luca 1, 38) a spus îngerului Sfânta Fecioară Maria, când acesta i-a vestit Nașterea Mântuitorului. Așadar, prin glasul Sfintei Fecioare tot neamul omenesc răspunde chemării lui Dumnezeu. Păstorii - chip al oamenilor săraci - se bucură și se minunează de ceea ce văd și aud la Betleem. Magii - chip al oamenilor înțelepți și chemați să conducă - îngenunchează înaintea Pruncului Iisus. Dar nu numai magii și păstorii, Sfânta Fecioară și bătrânul Iosif iau parte la Nașterea lui Hristos. Toată creația este prezentă: de la steaua ce luminează peștera și animalele de lângă iesle până la aurul, tămâia și smirna ce sunt așezate la picioarele dumnezeiescului Prunc. Cosmosul întreg vine și se închină în fața Creatorului, Dumnezeu adevărat devenit Om adevărat. „Și venind steaua, a stătut deasupra unde era pruncul” (Matei 2, 9), spunem la Proscomidie, rânduială dinaintea Sfintei Liturghii, ce mărturisește peste veacuri realitatea Nașterii lui Hristos, prin actul liturgic.

Iubiți frați și surori întru Hristos Domnul,

Prin Nașterea lui Hristos, omul și lumea întregă și-au regăsit drumul firesc spre Dumnezeu, spre unirea cu El, spre îndumnezeire. *Dumnezeu S-a făcut om*, spun Sfinții Părinți, *pentru ca oamenii să se îndumnezeiască*. Prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, oamenii devin „*părtași dumnezeieștii firi*” (II Petru 1, 4), după cuvântul Sfântului Apostol Petru.

Nașterea lui Hristos nu este așadar numai un eveniment de răscruce într-un moment al curgerii veacurilor. Ceea ce s-a petrecut la Betleem acum 1996 de ani, nu reprezintă doar o întâmplare minunată, cu îngeri, magi și păstori, într-o clipă anume a istoriei neamului omenesc. La Betleem, însuși „*Dumnezeu S-a arătat în trup*” (I Timotei 3, 16), acest adevăr constituind chiar taina creștinătății, taina mântuirii lumii.

Prin Nașterea lui Hristos, omul reintră în starea normală a existenței sale, fundamentată pe credința în Dumnezeu. În afara acestei relații, omul cade într-o existență falsă, neautentică, deoarece se îndepărtează de izvorul existenței sale.

Nașterea lui Hristos, Moartea și Învierea Sa constituie temelia de neclintit pe care lumea este chemată să-și clădească viața.

Și nu credem că există astăzi o chemare mai imperioasă pentru lume ca întoarcerea la Dumnezeu, la valorile credinței creștine. Societatea românească însăși nu are de nimic mai mult nevoie, ca de așezarea ei pe temeliiile trainice ale legăturii cu Dumnezeu prin Biserica Sa. Reintrarea în fâgașul firesc al viețuirii sale, românul și neamul românesc n-o pot realiza fără credința-n Dumnezeu. Așa a răzbătut acest neam prin vitregiile istoriei. Să nu fim ispițiți a alege o altă cale, care ne-ar înstrăina de Dumnezeu pentru a face față încercărilor de astăzi. Ar fi o mare înșelăciune!

Calea cea sigură a credinței presupune însă iubire jertfelnică, înțelepciune, purtare a crucii, într-un cuvânt: „*Dă sânge și primește Duh*“, îndeamnă un părinte al Pustiei (Sfântul Longhin din pustia Tebaidei). Demnitatea personală și cea a unui neam nu se câștigă și nu se mențin fără credința-n Dumnezeu și fără manifestarea acestei credințe în fapte pe măsură. De la cel mai mare pe scara societății, până la cei mai mici, avem nevoie nu numai să ne declarăm credința-n Dumnezeu, ci să o concretizăm în fapte. Prilej pentru aceasta găsim la orice pas, căci avem prea mulți copii flămânzi și abandonati, prea mulți bătrâni bolnavi și săraci, prea multe pruncucideri și familii destrămate. Pornografia, prostituția, păcatul contra firii și alte rele de acest gen, amenință creșterea morală a tineretului. Am dori ca atmosfera de schimbare în care respirăm în ultimul timp să-și arate cât mai curând roadele.

Pentru noi, credincioșii Bisericii lui Hristos, nici un eveniment crucial și nici o schimbare hotărâtoare în mersul societății omenesti nu pot constitui rodul întâmplării oarbe. Uneori, din pricini și cu rosturi numai de Dumnezeu știute, se pot petrece în istoria unor neamuri răsturnări neașteptate, care îi pot confundă pe oameni în lungi și neguroase răstimpuri de confuzie, spaimă, dureroase încercări și, mai ales, disperare. Dar, dacă o asemenea pătimire de obște reușește să cutremure ființa unui neam, înobilându-l moral și sensibilizându-l spiritual, iar nu pierzându-l, atunci „la plinirea vremii” - cum ne spune Apostolul - trimite negreșit Dumnezeu semnul iubirii Sale, spre ridicarea și mângâierea acestui popor, așa cum L-a trimis pe Fiul Său acum aproape două milenii pentru izbăvirea lumii întregi. O astfel de vreme de har, începută prin jertfa tinerilor noștri acum 7 ani, dorim să se facă simțită cu o putere mereu sporită în viața tuturor, pentru care se cuvine totdeauna să-L rugăm pe Pruncul Iisus.

Biserica din care faceți parte și în care, iubiți credincioși, vă încredeți atât de mult și de la care așteptați atât de mult, trebuie să-și recapete pe deplin locul în sânul societății românești. „*Mamă spirituală a poporului român*“, după cuvântul marelui Eminescu, Biserica Ortodoxă trebuie sprijinită să-și îplinească misiunea sa de conștiință a neamului, de Betleem binecuvântat, la sânul căruia fiecare român să-și găsească alinare și putere sufletească. Avem sfânta încredințare că această „*grădină a Maicii Domnului*“, cum este numit pământul românesc, are încă tăria să-L recunoască pe Hristos ca pe unica sursă a restaurării sale spirituale și materiale.

Credința în Hristos arătată-n iubire, ca singura autentică putere, care transformă în bine fața lumii - iată veșmântul care apără cel mai sigur o ființă umană, un neam, în fața istoriei și a Dreptului Judecător, cu conștiința menirii împlinite. Dumnezeu să ne facă parte de acest veșmânt pentru a ne înfățișa, fiecare în parte, dar și ca neam, în fața istoriei și a Dreptului Judecător, cu conștiința menirii împlinite.

În aceste clipe de sărbătoare, să rugăm cu smerenie pe Dumnezeiescul Prunc, să reverse asupra noastră milostivirea Sa cea bogată, să ne arate calea spre a-I sluji cu și mai multă iubire și jertfelnicie și să lumineze mintea mai-marilor țării și ai lumii spre orânduiri drepte și cu frică de Dumnezeu.

Împreună să-L rugăm pe Hristos, Cel născut în peștera Betleemului, să ne împărtășească harul Sfintei Sale Nașteri, dăruind tuturor sănătate, dar mai cu seamă acca pace a lui Dumnezeu „*care covârșește orice minte*“ (Filipeni 4, 7).

Al vostru Părinte și către Hristos rugător cu dragoste și prețuire,

†TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

† L U C I A N

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăriturilor creștini din această de Dumnezeu păzită Arhiepiscopie: har, milă și pace de la Dumnezeu - Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră arhierească binecuvântare.

„Binecuvântată ești tu între femei“, a zis îngerul.
„Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile“,
a răspuns Sfânta Fecioară Maria

(Luca 1, 28, 48).

Iubiți credincioși,

Sfânta Evanghelie după Sfântul Luca, istorisind Bunavestire a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, ne spune că arhanghelul Gavriil a zis Sfintei Fecioare Maria: „*Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei ..., căci ai aflat har la Dumnezeu ... și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema ... și împărăția Lui nu va avea sfârșit*“ (Luca 1, 23 - 33).

În smerenia sa, Sfânta Fecioară Maria, după ce află mesajul divin despre Nașterea lui Mesia, răspunde îngerului: „*Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!*“ (Luca 1, 38). Aceste cuvinte pun în evidență atitudinea sa caracteristică de supunere, de ascultare și de religiozitate. Aceasta arată că Sfânta Fecioară Maria răspunde vocii lui Dumnezeu prin actul de liberă și totală supunere, renunțare deplină la voia ei, participând astfel la planul lui Dumnezeu de a trimite în lume pe Mântuitorul promis de milenii (Facere 3, 15).

Sfânta Fecioară Maria „*cea plină de har*“, considerându-se pe sine roaba Domnului, arată prin acest act desăvârșita lucrare pe care Dumnezeu o așteaptă de la întreg poporul său. Prin cuvintele ei de supunere, Fecioara Maria anticipează cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos, care a spus despre El însuși: „*Fiul Omului n-a venit să I se slujească ci ca El să slujească și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți*“ (Marcu 10, 45).

Sfântul Evanghelist Luca arată și felul în care harul întrupării a învăluit-o pe Sfânta Fecioară Maria, ducând acest dar și bucurie dumnezeiască și în casa Elisabetei din muntele cel înalt, subliniind darul lui Dumnezeu de mântuire a lumii prin Fiul Său.

Întâlnirea Sfintei Fecioare Maria cu dreapta Elisabeta îmbracă în sine un eveniment suprafiresc. Odată cu salutul Sfintei Marii, pruncul Elisabetei (Sfântul Ioan Botezătorul) a săltat cu bucurie în pântecele său, iar Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfânt (Luca 1, 41) și „*cu glas mare a strigat și a zis: Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelei tale. Și de unde este pentru mine cinstea aceasta ca să vină la mine Maica Domnului meu?*“ (Luca 1, 42 - 43).

Ca răspuns la această salutare, Sfânta Fecioară Maria aduce laudă lui Dumnezeu, zicând: „*Mărește sufletul meu pe Domnul, și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei sale. Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și Sfânt este numele Lui*“ (Luca 1, 46 - 49).

Prin nașterea Fiului lui Dumnezeu, venit în lume, sub forma Pruncului, din Fecioara Maria, ea devine binecuvântată între femei și fericită de toate neamurile, în veci (Luca 1, 28, 48).

Frați creștini,

Taina Întrupării Domnului este iubirea Sfintei Treimi revărsată pe pământ prin venirea Fiului lui Dumnezeu, Hristos Domnul. Această iubire dumnezeiască se cere continuată în viața creștină prin credința profundă și statornică în Dumnezeu și Biserica Sa dreptmăritoare, prin viață curată, prin îngăduința față de aproapele, prin demnitate și dragoste jertfelnică, pentru că *Dumnezeu este iubire* (I Ioan 4, 8).

Această stare de iubire o putem prelungi în tot cursul vieții noastre, dar mai ales în acest înălțător praznic al Nașterii Domnului, pe care să o facem lucrătoare în familie, față de semenii, în îndeletnicirile de zi cu zi, între neamuri și popoare, și acolo unde îndatoririle ne cheamă să-i slujim pe semenii noștri. În felul acesta ar exista mai puțini bătrâni părăsiți, mai puțini copii abandonați și mai puține familii destrămate. La această vrednicie ne cheamă Iisus Hristos, venit în lume, slujind și ajutând pe acești prea mici frați ai Săi (Matei 25, 10).

Iisus Hristos a venit în lume pentru cei în suferințe, pentru cei săraci, pentru cei bolnavi trupește și sufletește, ca pe toți să-i vindece și să-i mântuiască.

Praznicul Nașterii Domnului a fost și este întotdeauna un prilej de profundă și mare bucurie pentru întreaga suflare omenească, dar și un moment de meditație și de cercetare a vieții fiecăruia. Să folosim prilejul Nașterii Domnului pentru înlăturarea a ceea ce ne separă și ne îndepărtează unii de alții. Să regăsim drumul împăcării, sădind în suflete și în viața noastră grăuntele dragostei ce va rodi din bunătate, „*căci dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmăiește, nu se laudă, nu se trufeste, nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale...*” (I Corinteni 13, 4-5).

În împreună lucrarea noastră cu semenii, să promovăm virtuțile trăite în Hristos, care reprezintă cea mai înaltă treaptă a existenței omenești și a reînnoirii sale în duhul sfințeniei, „*îmbrăcându-ne în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului*” (Efeseni 4, 24).

Nașterea Domnului ne unește într-un gând și o sfințire, ca taină a unității și comuniunii. Nu este mai de preț pentru oameni decât unitatea și comunitatea. Praznicul Nașterii Domnului este rodul unității și al comuniunii între Dumnezeu și oameni, între cer și pământ, dar și între credincioși și mai puțin credincioși, între cei bogați și nevoiași, între tineri și vârstnici, între cler și credincioși, într-un cuvânt, între toți oamenii. Acesta, deci, formează, prin sublimitatea și divinitatea sa, legătura între oameni și Dumnezeu, pentru că Taina Nașterii Fiului lui Dumnezeu este iubirea desăvârșită a celor de sus, care împreună se bucură cu cele de jos (Filipeni 4, 4). Iisus Hristos, Domnul nostru, mereu ne cheamă și vrea să rămână deapururi cu noi.

Dreptmăriturilor creștini,

În această binecuvântată zi de Crăciun, sfintele biserici de pretutindeni sunt împodobite de prezența numeroasă a celor ce vor să se împărtășească de bucuria Nașterii Domnului. Creștinii simt o mare chemare de a fi toți împreună în biserică de acest Praznic. Chiar și cei ce nu participă permanent la Sfintele Slujbe, nu pot rămâne indiferenți față de taina zilei de Crăciun. Nu pot rămâne insensibili la înălțătoarele melodii ale colindelor noastre străbune, care mereu trezesc în noi emoții, așa cum le-au simțit primii creștini și apostolii la chemarea lui Iisus Hristos.

Învățătorule unde locuiești? (Ioan 1, 38), a întrebătorul cel dintâi chemat la apostolic - Andrei. Noi toți, tineri și vârstnici, îl putem întâlni pe Iisus Hristos pretutindeni. Auzim și acum glasul ucenicilor, veniți la malurile Iordanului să ascultăm cuvintele celui din urmă prooroc - Ioan Botezătorul.

Aici L-au văzut și auzit pe Iisus Hristos - Învățătorul lumii, descoperindu-li-se că El este Mesia, „*Mielul lui Dumnezeu*” (Ioan 1, 29). Purtând în sufletul lor ideea de Mesia, ce trebuia să vină în lume, ucenicii s-au apropiat de „*Cel ce avea să ridice păcatul lumii*”, între-

bându-L: „Unde locuiești? Veniți și vedeți! Este cea dintâi chemare pe care Mântuitorul o adresează omului și ucenicului Său, Andrei.

Împreună cu ceilalți apostoli, primind poruncă să propovăduiască Evanghelia Învățătorului Său, Sfântul Apostol Andrei ajunge și în Sciția, ca cel dintâi misionar creștin în Dobrogea dintre Dunăre și Mare. Aici a propovăduit Evanghelia dragostei, a păcii, a înțelegerii între oameni. A hirotonit episcopi, preoți, diaconi, organizând și viața monahală, el fiind chiar cel dintâi călugăr. Pretutindeni în Dobrogea a botezat pe mulți, formând primele comunități creștine. Atunci Sfântul Apostol Andrei a venit ca propovăduitor al Evangheliei lui Iisus Hristos, iar în zilele noastre a binevoit să revină pe pământul țării noastre, după 2000 de ani, ca rugător și mijlocitor al românilor către Cel care l-a chemat să-i fie Apostol.

Șirul ierarhilor tomitani, care au păstorit de la începuturi și până în zilele noastre: Evangelicus, Efrem, Tit, Gordian, Bretanion, Gherontie I, Teotim I, Timotei, Ioan, Alexandru, Teotim II, Petru, Paternus, Anicet, Vasile, Ilarie, Gherontie II, Eugenie, Chesarie și Antim și cei din cele 14 scaune episcopale din Sciția Mică, supuse Tomisului, sunt urmașii, prin succesiune apostolică, ai Sfântului Apostol Andrei - succesiune binecuvântată de Biserica - Mamă și consemnată în paginile istoriei.

Toți aceștia au răspuns chemării lui Iisus Hristos de a sluji Biserica Sa, împlinind porunca Sa.

Cei care L-au căutat pe Iisus Hristos L-au aflat. El i-a chemat. A chemat și cheamă pe tineri, pe vârstnici, fără deosebire, așa cum ne-a chemat și în luminatul Praznic de astăzi. Dacă în diferitele sfere de activitate ale vieții intervine uneori declinul, învățătura Mântuitorului nu cunoaște acest fenomen. Ea este luminoasă și stabilă (Matei 24, 5). „Iisus Hristos ieri și azi și în veci este același“ (Evrei 13, 8). De aici decurge întrebarea: „Învățătorule unde locuiești?“ Răspunsul Său este unic: „Veniți și vedeți!“

Noi creștinii, următori ucenicilor Domnului, să-L căutăm pe Iisus Hristos. Să pășim pragul casei Sale (Biserica), să vorbim aici cu El față către față și să auzim cuvintele Sale: „Nu vă temeți!“ El descoperă taina învățăturii Sale, ne îndeamnă să-L întâmpinăm, să-I încredințăm viața noastră (Marcu 8, 35). Să vorbim cu El, prin rugăciuni, să ascultăm cuvântul Său, să dobândim împăcarea cu El, prin Taina Pocăinței, să ne împărtășim cu El prin Sfintele Taine.

Dorești să-L cunoști pe Iisus Hristos? Îl găsești în Biserică, în Sfânta Scriptură, în rugăciuni și în slujirea aproapelui. El este prezent în parohiile noastre, în comunitățile în care trăim, în familiile noastre, la locul de muncă. Peste tot, El este tuturor izvor de mântuire, mângâiere și alinare. Pomul de Crăciun este un semn de bucurie, specific acestui Praznic.

Binecredincioși creștini,

În aceste zile ale Nașterii Domnului să-L preamărim pe Dumnezeu pentru darul vieții ce l-am primit. Să-L rugăm să reverse asupra noastră și a lumii întregi bucuria primită de păstori, prin mijlocirea îngerilor, bucuria mântuirii lumii profețită de prooroci și împlinită prin actul întrupării. Să ne bucurăm că „Dumnezeu S-a arătat și împreună cu oamenii a locuit“.

De Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei, facem urarea părinților slujitori, cinului monahal și credincioșilor noștri, spunându-le „Sărbători fericite!“ și „La mulți ani!“

†LUCIAN
ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† V A S I L E

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini, har și pace de la Dumnezeu-Tatăl, iar de la noi părinteasca binecuvântare.

*Iisus Hristos, lumina, pacea și viața lumii***Iubiți credincioși,**

Oricât ar fi de puternică lumina științei, nu reușește să pătrundă prin norii întunecați care cuprind uneori sufletul omului. Aceasta este cauza pentru care, în ciuda progresului științific, omul rămâne într-o înapoiere sufletească și înjosire nejustificată. El progresează exterior și artificial într-o civilizație tehnică, dar rămâne în urmă față de lumea lăuntrică. Desigur, reușitele științei răspund parțial cerințelor omenirii în cursul veacurilor, dar idealurile acesteia nu se împlinesc niciodată în mod desăvârșit. Mai mult, din nefericire, așa cum a dovedit istoria, uneori știința a fost folosită pentru distrugerea vieții.

Acum două mii de ani a apărut în Betleem, într-o peșteră sărăcăcioasă o altă lumină. Ea a luminat întreaga omenire, generații după generații, cu harul ei dumnezeiesc. O minune a minunilor, care trece dincolo de orice înțelegere! Omul simplu în starea lui smerită, înțelept în cultura și adâncimea cunoașterii, rămân uimiți la plinirea vremii, când s-a arătat măreția de neînțeles a Întropării Fiului lui Dumnezeu. Cu strălucirea lui tainică, această lumină a acoperit opaițele înțelepciunii lumii acesteia. A nimicit zidurile păcatului, care despărțeau pe om de Dumnezeu. Această lumină binefăcătoare, s-a arătat într-o peșteră unde era Pruncul dumnezeiesc. Ea a apărut atunci când lumea se afla sub stăpânirea și cruzimea celor puternici. Menirea acestei lumini era să risipească întunericul, să aducă răsăritul Soarelui Dreptății - Iisus Hristos. O, câtă smerenie nemăsurată a Dumnezeului Atotputernic! *“Cel ce întinzi cerul ca un cort; Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale Lui; Cel ce pui norii suirea Ta; Cel ce umbli peste aripile vânturilor; Cel ce faci pe îngerii Tăi, Duhuri, și pe slugile Tale pară de foc; Cel ce ai întemeiat pământul peste întărirea lui și nu se va clătina în veacul veacului”* (Psalm 103, 3-6). Cel neîncăput în peșteră se sălășluiește. O, câtă pogorâre a lui Dumnezeu! Cel mai presus de fire se face om și în loc de îmbrăcăminte ca lumina, așa cum s-a arătat pe muntele Taborului, ia firea noastră omenească și pământească. Iată iubirea de necuprins a Creatorului! El se îmbracă în trup omenească și pământească. Ia această lumină alargă păstoriei săraci cu inimile curate și simple și aduc darul cel neprețuit al credinței. Alcargă magii cei bogăți cu aurul și înțelepciunile lor. Toți sunt uimiți de dumnezeiasca bunăvoință și se fac cu mare glas vestitori a unei noi lumi care abia se naștea.

De atunci această lumină, care este Iisus Hristos, a devenit far luminător pentru nenumărate suflete care plutesc pe oceanele bântuite de furtunile acestei lumi. S-au risipit vânturile turbate ale materialismului și ale pornirii vrăjmașe ateiste. Nu s-a ales nimic din planurile celor simpli și a așa-zișilor înțelepți, care au vrut să pângărească această mare Taină cu focuri de artificioasă, îmbrăcând-o în legendă. Ce a mai rămas acum din furtuna

curentelor sociale în cursul timpurilor față de adevărul care rămâne în veac? Din flacăra Betleemului, lumea va fi luminată cu lumina cea adevărată în tot cursul veacurilor. Privirea omului se îndreaptă oboșită în căutarea lui Dumnezeu pentru a se adăpa de curaj și încredere în calea sa spre Canaanul duhovnicesc și spre pământul Făgăduinței vieții veșnice.

Iată pentru ce ziua de Crăciun, ori de câte ori viața creștină ortodoxă a neamului nostru este umbrită de păcatul nedreptății, al corupției și imoralității, sufletul curat creștin se îndreaptă cu evlavie spre lumina peșterii din Betleem, cerând de la Pruncul Divin, Cel Întrupat să-i dăruiască putere pentru a învinge răul și a face să biruiască binele voit de Dumnezeu, exclamând: "*Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie*" (Luca 2, 14).

Dreptmăritori creștini,

Iisus a suferit moartea pe cruce, ca lumea să aibă viață. Nu există un trecut, care în viitor să ducă la moarte. Orice sărbătoare înseamnă fructul și transformarea acestuia în viață, bucurie și libertate.

Biserica Ortodoxă Română are menirea să conducă pe credincios la lumină, iubire și viață în Iisus Hristos. Hristos nu vine simplu pentru a da mântuire în tot ce suferă omul, ci pentru a arăta în plus cerurile deschise și pe Fiul Omului șezând de-a dreapta Tatălui (Fapte 7, 56). Nu este ultima durere aflată în disperare, ci viața care este Hristos. A fi creștin înseamnă a fi Hristos; să crezi cu convingere desăvârșită că ești credincios; că Hristos este viața ta și că nu urmează nici o viață a ta decât cea a lui Hristos în tine.

În această zi nu putem să zicem nimic altceva decât: Slavă Ție că ai rupt pecetea blestemului și ai întronat în lume pacea. Astăzi, din acest loc smerit al Betleemului îngerii zboară vestind de la un capăt la altul al pământului că, iată, s-a născut Mântuitorul lumii. Din întunericul nopții s-a născut răsăritul bucuriei. Fiecare suflet creștin pornește astăzi, ca odinioară păstorii și magii de la peștera din Betleem, aducând daruri de preț, închinarea lor la Fiul lui Dumnezeu Întrupat.

Iisus Hristos Întrupat, pentru a noastră mântuire, a suferit moartea pe cruce, ca lumea să aibă viață. Suntem așadar datori să prefacem viața noastră de fiară sălbatică în floare curată și nevinovată și apoi în viață de armonie a clopotului care aduce laudă cerului pentru binefacerile pe care acesta le varsă asupra noastră. În felul acesta golul mormântului se va preface în talanga pământului, prag care va vesti viața cea veșnică.

Iubiți creștini,

Cuvântul Trup S-a făcut nu ca prin această trecere sau schimbare să înceapă ceea ce nu era, ci ca prin puterea ocârmuirii dumnezeiești, Cuvântul Tatălui, nedespărțit niciodată de Tatăl, să se învrednicească a lua chip de om. În acest înțeles S-a întrupat Cel Unul Născut prin acea taină ascunsă pe care numai El Însuși o știe. Partea noastră este credința, iar a lui este atotștiința. Astfel Dumnezeu Cuvântul, luând asupra-Și tot ce este omenesc, este om, dar deși om, având tot ce este dumnezeiesc, nu poate fi altceva decât Dumnezeu, deși Întrupat și amestecat, substanța lui dumnezeiască nu scade cu nimic (*Sf. Ioan Casian, Despre Întruparea Cuvântului*).

Iubiți frați și surori,

Astăzi noroadale creștine se bucură cu întreg pământul că S-a născut Hristos lumina și Mântuitorul lumii. Mai presus decât lumina soarelui este lumina ce strălucește de la Domnul. De Domnul se apropie toți cei care se află în întuneric și doresc să primească lumină. Nu există mângâiere de taină pentru cei nemângâiați ai acestei lumi și nici pentru

cei urgisiți ai lumii acesteia decât de la Mântuitorul Iisus Hristos. Împărații cei mari ai lumii tremură în fața lui Iisus Hristos și, totuși nu este nimeni mai smerit ca El. Să privească cei mândri la smerenia Lui! Neprihănirea, smerenia Sa este mai presus decât roua din cupa florilor de măr. Noi trebuie să alungăm din suflet întunericul păcatului și ceața din ochi pentru a cunoaște că El este viața și iubirea lumii. Bătrânul Pământ să-și ațintească urechea astăzi ca să audă gânduritul Pruncului Sfânt Ceresc care a venit să mântuiască lumea. El a venit în peștera întunecoasă nu ca o făclie ce se stinge, ci ca Trup și Sânge, acum în Sfânta Împărtășanie. În felul acesta El este pururea lumină în viața noastră. Fiecare inimă devine astfel iesle sfântă în care untdelemnul evlaviei și candela dragostei către Mântuitorul aduce imnul creștin de laudă al Domnului: *“Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”*.

“Doamne dă-ne aievea pacea Ta cerească... în care seva va face mugurul să crească... Țărâna trece și sufletul rămâne; Dumnezeu este nădejdea care ne desface de lume și ne înalță la pacea cerească” (*Nichifor Crainic - Rugă*).

Cu aceste gânduri din inspirația imnografului, care explică nedumerirea întregii lumi, care vrea să răspundă darului Mântuitorului, vă adresăm cuvintele sfinte:

“Ce vom aduce Ție Hristoase? Că Te-ai arătat pe Pământ ca un om pentru noi; că fiecare din faptele cele făcute de Tine, mulțumită aduce Ție. Îngerii lauda, cerurile steaua, magii daruri, păstorii minunea, pământul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe maica Fecioară. Dumnezeu, Cea ce ești mai înainte de veci, miluiește-ne pe noi!”

“Hristos se naște, măriți-L!”

Al vostru de tot binele și pururea către Dumnezeu rugător,

†VASILE
ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI

† E P I F Ă N I E

CU MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini, har și pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhierescă binecuvântare

Iubiți fii sufletești,

În aceste zile de praznic luminos, inimile noastre tresaltă de bucurie, deoarece sărbătorim cu cântări duhovnicești și colinde cel mai mare eveniment din istoria omenirii: Nașterea cea după trup a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Pentru a întâmpina după cuviință acest mare praznic, Sfinții Părinți au orânduit perioada postului, perioadă de pregătire prin rugăciune, post sufletească și trupesc, pe care o parcurgem, după datină, în fiecare an, înainte de Crăciun. Ori de câte ori pășim sufletește pe urmele păstorilor din Betleem și ale crailor de la Răsărit, retrăim clipele de bucurie sfântă, fiindcă Pruncul dumnezeiesc Se pogoaară la noi, aducându-ne lumină, pace și mântuire. De tot atâtea ori, o bucurie mai presus de fire ne umple inimile, gândindu-ne la adevărul că *"așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul -Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"* (Ioan 3,16).

Binecredincioși creștini,

Nașterea Mântuitorului înseamnă începutul mântuirii oamenilor. Ea depășește în importanță toate evenimentele ce s-au petrecut în cursul istoriei. Nici o faptă, nici o domnie, nici un fenomen de cultură nu se pot compara cu minunea din cetatea lui David, când Prea Curata Fecioara Maria l-a născut pe Pruncul dumnezeiesc și l-a culcat în ieslea Betleemului. Izvor viu și îndestulat este Crăciunul, deoarece, după cum ne învață Sfântul Atanasie cel Mare *"Dumnezeu s-a întrupat pentru ca omul mergând pe calea desăvârșirii, să poată deveni locaș al Duhului Sfânt"*. Prin nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos a răsărit lumina cunoștinței de Dumnezeu, precum cântăm în troparul praznicului: *"Nașterea Ta, Hristoase Dumnezeule nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței, că întru dânsa cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine Ție soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ție."* Dorința de a cunoaște pe Dumnezeu era puternică în mintea și în inima neamurilor înainte de venirea Domnului Hristos pe pământ. Veacuri de-a rândul oameni din multe seminții ale lumii au rătăcit cumplit în latura religioasă, închinându-se la animale, la stele, sau la lucruri făcute de mâna omenească, socotindu-le ca pe niște stăpâni și dumnezei. Însă, inspirat scrie psalmistul David: *"Idolii neamurilor sunt argint și aur, lucruri de mâini omenești. Gură au și nu vor grăi, ochi au și nu vor vedea, urechi au și nu vor auzi, că nu este duh în gura lor"* (Ps. 134,15-17). Mântuitorul nostru Iisus Hristos a venit în lume pentru a izbăvi neamul omenească din robia păcatului și pentru a risipi acest întuneric și rătăcirea de la dreapta credință. Sfânta Evanghelie ne învață: *"Oricine vede pe Fiul și crede în El să aibă viață veșnică..."* (Ioan 6,40). Din praznicul Nașterii Domnului înțelegem că Iisus Hristos, Cel Ce este slava lui Dumnezeu de o ființă cu

Tatăl, a venit la noi în trup omenesc și S-a arătat lumii ca Dumnezeu adevărat și om adevărat. El nu ne-a mântuit numai cu cuvântul, ci a luat trup asemenea nouă, ca să mântuiască și trupurile și sufletele noastre.

Iubiți credincioși,

În aceste zile suntem stăpâniți de o mare bucurie duhovnicească pentru că s-a deschis cerul și s-a luminat pământul. Căci, iată, Prunc S-a născut nouă și numele Lui este "Emanuil", care se tâlcuiește "cu noi este Dumnezeu" (cf. Isaia 7,14). Iisus Hristos-Dumnezeu este prezent și lucrător în marele univers, în cer, pe pământ și în Biserică, fiind ocrotitor al vieții noastre și îndrumător spre ținta desăvârșirii și spre viața veșnică. Omul, fiind chipul lui Dumnezeu, este chemat să ajungă la asemănarea cu El. De când a luat firea omenească, de la nașterea Domnului Iisus Hristos, în fiecare om putem vedea răsfrângerea dragostei, a bunătății și înțelepciunii lui Dumnezeu, iar în strădaniile și năzuințele lui spre mai bine vedem purtarea de grijă a Tatălui ceresc, Care ne călăuzește pe toți pe calea adevărului spre desăvârșire. Să-l iubim așadar pe Mântuitorul Hristos deoarece El singur este Domnul și nădejdea noastră. Să iubim Biserica întemeiată de El păstrând cu sfințenie adevărurile de credință și unitatea de dragoste frățească. Cu puterea acestei iubiri, care îmbrățișează cerul și pământul, veșnicia și vremelnicia, să ne străduim ca viața noastră să fie tot mai roditoare în fapte bune, pentru Biserică, semeni și pentru Patrie.

Iubiți fii sufletești,

În aceste zile de mare praznic duhovnicesc, să deschidem larg porțile sufletelor noastre, și să-L primim pe Hristos în inimile și în viața noastră de fiecare zi. Să ne curățim simțirile și să alungăm de la noi toată patima și răutatea, care ne împiedică în călătoria noastră către fericirea veșnică. Să punem la inimă îndemnul Sfântului Apostol Pavel care zice: „*Îmbrăcați-vă, dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivițiile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă-răbdare. (...) Iar peste toate acestea, îmbrăcați-vă, întru dragoste, care este legătura desăvârșirii. Și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați ca să fiți un singur trup, să stăpânească în inimile voastre; și fiți mulțumitori*” (Coloseni 3,12;14-15).

În duhul păcii și a buneivoini, vestite de către îngeri în noaptea sfântă a Nașterii Domnului, vă îndemnăm părintește să rămâneți fii devotați Bisericii noastre, "care este Biserica Dumnezeului Celui viu, stâlp și temelie a adevărului" (I Timotei 3,15).

Învățăturile rătăcite pe care le răspândesc grupările sectare din vremea noastră sunt la fel de dăunătoare ca și cele de dinainte și din vremea Mântuitorului. Ele urmăresc dezbinarea neamului românesc și se manifestă cu dispreț față de unitatea de credință și valorile spirituale ale strămoșilor noștri și ale noastre, urmașii lor. De aceea "nu dați crezare oricărui duh, ci cereți duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume" (I Ioan 4,1). Prăznuind astfel venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, ne vom învrednicii de darurile pe care El le-a adus și ne vom face părtași de bucurii nesfârșite. Cu aceste simțăminte și învățături de suflet ziditoare, rog pe Dumnezeu să vă dăruiască deplină sănătate și să petreceți Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou-1997 și ale Bobotezei cu deplină mulțumire sufletească.

La mulți ani!

†EPIFANIE
EPISCOPUL BUZĂULUI

† C A L I N I C

DIN MILA DOMNULUI DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL
 EPISCOP AL EPARHIEI ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI
 MIJLOCEȘTE ÎN RUGĂCIUNE PENTRU SFÎNȚITUL CLER
 ȘI PENTRU DREPTMĂRITORII CREȘTINI
 DIN ACEASTĂ EPARHIE

Har și pace de la Dumnezeu Tatăl și veșnicul arhiereu Iisus Hristos

*“Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și
 pe pământ pace între oameni bunăvoire!”
 (Luca 2,14)*

Dreptmăritori creștini,

Neamul omenesc întreg să se bucure astăzi căci, iată, pe pământ slăvită minune S-a arătat, Fiul lui Dumnezeu în pânțecă fecioresc S-a sălășluit și în peșteră S-a născut pentru mântuirea lumii!

Veniți creștini de pretutindeni să laudăm și să mărturisim pe Hristos Care astăzi S-a pogorât la noi, făcându-Se asemenea nouă, în afară de păcat!

Veniți cu toții, daruri duhovnicești și cântări să aducem Pruncului Iisus și să preamărim începutul mântuirii noastre!

Veniți să ne bucurăm cu îngerii că Domnul și Mântuitorul nostru, prin Nașterea Sa, ne-a dăruit tuturor nădejdea de mântuire!

Dumnezeu, în nesfârșita Sa milă pentru omul căzut în întunecimea păcatului și a neștiinței, de-a lungul vremurilor l-a luminat cu învățătură și prin gura proorocilor a grăit și a arătat Legea și voia Sa. Din iubire nemărginită, Dumnezeu nu a îngăduit ca făptura Sa cea mai aleasă să fie dată pieirii. Proorocii Vechiului Testament au vestit nașterea unui Mântuitor care să ia asupra Sa păcatele lumii și să aducă izbăvire. Isaia mărturisește că Hristos Mântuitorul avea să se nască din Fecioară și zice: *“Domnul meu va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pânțecă și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel”* (Isaia 7,14). Miheia profetește: *“Și tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei”* (Miheia 5,1). Iezechiel Proorocul în descoperire dumnezeiască vede că Domnul Dumnezeu va trece prin *Poarta de răsărit a templului*, cea care totdeauna va rămâne închisă (Iezechiel 44,1-2), având să mărturisească prin aceasta pururea-fecioria Maicii Domnului. În noaptea Nașterii minunate a Pruncului Iisus, îngerul s-a arătat păstorilor, zicându-le: *“Iată, vă binevestesc vouă mare bucurie, care va fi pentru toțt poporul. Că vi S-a născut astăzi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David”* (Luca 2,10-11).

Aceste vestiri de bucurie umplu astăzi inimile noastre. Scripturile s-au împlinit, proorociile s-au adevărit, stihiiile întregii lumi s-au cutremurat văzând pe Fiul lui Dumnezeu, Fiu al Fecioarei făcându-Se. Slăvită minune! Tainică lucrare! Bună și adevărată arătare a

Domnului!

Întreaga istorie mărturisește că Hristos cu adevărat S-a născut și cu oamenii a petrecut!

Să se plece tot omul, să se smerească făptura, îngerii să se pogoare din slava lor, și cu toții la peștera Betleemului să mergem și să vedem în scutece înfășat Cel ce ține cu mâna Sa în ființă toate! Mărturisește despre aceasta Fericitul Ieronim când zice: "*Fiul lui Dumnezeu S-a făcu Fiul omului; a așteptat în sânul Fecioarei ca să se nască și Cel în pumnul Căruia e cuprinsă lumea, încapă într-o iesle îngustă*".

Sfântul Grigorie de Nazianz ne spuné: "*O, amestec nou și neauzit! O, unire immanentă și de necercetat! Cel necuprins este cuprins, prin mijlocirea între Dumnezeu și trup, Cel ce îmbogățește pe toți, devine sărac!*".

Sfântul Atanasie, arhiepiscopul Alexandriei, învață că "*Fiul lui Dumnezeu - Cuvântul, Lumina și Înțelepciunea Tatălui, a luat pentru noi trup și din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, om S-a făcut, ca pe noi de moarte să ne izbăvească*".

Venirea Fiului lui Dumnezeu în lume s-a săvârșit în chip neînfricoșător. El s-a arătat Prunc nevinovat, ca noi să-L cunoaștem și să-L mărturisim, așa cum l-au mărturisit cetele cerești în noaptea cea de taină. Dumnezeu a arătat iubirea Lui nemărginită față de noi și prin aceea că, întrupându-Se, nu a strivit lumea cu strălucirea slavei Sale. Câtă pogorâre, câtă micșorare a măreției Lui, și ce minune!

"Întru aceasta s-a arătat iubirea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a trimis în lume, ca prin El viață să avem" (1 Ioan 4,9). El aduce pace, îngăduință și dă viață veșnică celor ce așteaptă arătarea Lui.

Dreptmăritori creștini,

Crăciunul este sărbătoarea familiei, sărbătoarea colindelor, a urărilor, a bucuriei pentru viața cea de aici și a nădejdii pentru zile mai bune; e sărbătoarea păcii și a libertății date nouă prin Hristos Dumnezeuul nostru. Glasuri de copii vestesc tuturor creștinilor în zilele acestea Nașterea Domnului. Pe buzele colindătorilor stau numele Pruncului Sfânt al Maicii Sale:

*Colo sus pe-un deal frumos,
Unde-i cerul luminos,
Într-un leagăn stă culcat,
Fiul Maicii înfășat.*

*Raza blândă-a soarelui
Scaldă fața Domnului;
Vântul dulce tragă-nă,
Pruncul de mi-L leagănă.*

*Cântă îngerii în cor
Să vestească tuturor;
Astăzi cerul s-a deschis,
Pe Hristos ni L-a trimis!*

Puterea și strălucirea acesteia zile se revarsă și asupra puțin - credincioșilor, și asupra celor indiferenți, sau a celor ce-L tăgăduiesc pe Dumnezeu. Colindele Îl vestesc pe Hristos pretutindeni, iar "*Celor ce-L primesc, celor ce cred în numele Lui, le dă putere să se facă fii ai lui Dumnezeu*" (Ioan 1,12).

Nădăjduim că v-ați pregătit cu toată râvna să întâmpinați această zi de mare bucurie. Părinții noștri în neam au păzit cu sfințenie rânduicelile Bisericii străbune: postul, mărturisirea păcatelor, cuminecarea. Vremea postirii a trecut, dar roadele ostenețelor abia acum se arată. E zi de praznic, zi de împărtășire. Veniți de luați hrana cea pentru suflet, primiți Trupul și Sângele Domnului, așezați pe Iisus Pruncul în icslea inimilor noastre! El este izvorul de viață, de creștere în înțelepciune, de luminare și credință.

Iubiți creștini, nu vă lipsiți de binefacerile împărtășirii cu Sfintele Taine! Hristos este viața noastră precum s-a spus: *Fără de El nu putem face nimic! Primiți binecuvântarea Lui peste voi toți și peste casele voastre cu mulțumire și fericire.*

Cinstite creștine, luați-vă pruncii de mână pe calea spre biserică! Așezați-le pe creștet mirul povețelor celor bune!

Soților, ocrotiți-vă unul pe altul, pe voi și pe copiii voștri, pe cei născuți și pe aceia ce vin ca să se nască. Lăsați copiii să se nască în familia voastră și nu-i lepădați! Vă îndemn să faceți din casa voastră un-nou Betleem, unde sârbătoarea Crăciunului să se înnoiască cu fiecare naștere.

Tinerilor, învățați cum se cuvine să viețuiți spre a fi bineplăcuți lui Dumnezeu! Călăuziți-vă de duhovnicii voștri! Nu vă irosiți zilele tinereților în petreceri deșarte!

Vârsnicilor, dați dovadă de înțelepciune și pricepere în toată lucrarea voastră. Mărturisiți cu fapte de credință pe Dumnezeu! Luminați cu sfaturi bune cugetele fiilor și nepoților voștri.

Iubiți dascăli și învățători de religie, fiți râvnitori, înarmați-vă cu toată cunoașterea dogmelor noastre ortodoxe, ca să puteți sădi în sufletele elevilor voștri sămânța bunei credințe. Dați-le învățăturile cele bune, ca fiecare să ajungă *“La măsura vârstei deplinătății lui Hristos”* (Efes 4,13). Întăriți-le credința!

Prea Cucernici Părinți, împreună-slujitori întru vestirea Evangheliei Domnului Hristos, puneți în lucrare harul dăruit vouă! Povățuiți, dați învățătură, îndemnați, osteniți-vă, fiți întru toate pildă, nu uitați de slujirea voastră, de catehizarea copiilor și a tinerilor, de cercetarea familiilor nevoiașe și de bolnavi, de orfani și de bătrânii lipsiți de ocrotire. Îndemnați pe credincioși să fie pașnici, milostivi, fără vicleșug, și să lucreze în tot ceasul ca pentru Dumnezeu.

Iubiți ostenitori întru toate treburile obștei, lucrați după dreptate și cu cinstire pentru răspunderile la care ați fost chemați! Puneți-vă în slujba tuturor. Nimic să nu vă fie mai scump la inimă decât a împărți dreptatea și pacea pentru fiecare locuitor al țării.

Neamul nostru cel mult încercat e ocrotit de Dumnezeu, e binecuvântat și călăuzit de credința în El. Frământări de tot felul, boli, asupriri, războaie, lipsuri, influențe au trecut peste noi din vremuri, dar nu ne-am clintit în nădejdea că Dumnezeu ne va da cele bune. Robia necredinței s-a stins și sângele martirilor noștri stă mărturie. Să mulțumim și să slăvim pe Dumnezeu pentru toate! Să aducem cinstire tuturor celor ce au slujit și slujesc la Altarul libertății neamului românesc.

Suntem datori cu toată ființa noastră celor de dinainte de noi, dar suntem mai cu seamă datori celor ce vor veni.

Dorim vremuri mai bune?! Trebuie să ne ostenim din greu să le dobândim. E vremea să ne jertfim cu adevărat unii pentru alții. Să muncim în credință și cu pricepere. E vremea să fim frați întru slujirea țării, să ne cinstim mai mult unul pe altul, să ne iubim mai mult, să ne gândim mai mult la fiii noștri, la viitorul lor.

Învățăturile Bisericii îndeamnă pe fiecare dintre cei ce doresc să fie cu adevărat credincioși, să se poarte față de lume și față de semenii așa cum S-a purtat Mântuitorul Hristos Însăși, despre Care stă scris: *“Fiul omului nu a venit să l se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața preț de răscumpărare pentru mulți”* (Matei 20,28). El ne-a răscumpărat, ne-a dăruit bucurie nesfârșită și ne-a îndemnat *“să căutăm pacea și s-o urmăm”* (I Petru 3,10).

Domnul nostru Iisus Hristos S-a sălășluit între noi spre a ne dăruii puterea de a fi biruitori în necazuri, biruitori în lipsuri, biruitori asupra păcatului și a morții. De ne vom strădui să împlinim voia Sa, ne vom învrednici și de slava și fericirea cerească a petrecerii împreună

cu El. Căci Dumnezeu "Pe noi cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos. Și împreună cu El ne-a ridicat și împreună ne-a așezat întru cele cerești, în Iisus Hristos" (Efeseni 2,5-6).

Acum, la această mare sărbătoare, simțim cu adevărat că Dumnezeu este cu noi, după cum și numele prorocesc *Emanuel* în tâlcuire înseamnă "Cu noi este Dumnezeu!" (Isaia 7,14). Se cuvine să ne aducem aminte astăzi de mamele noastre cărora le datorăm viața. Pentru rugăciunile lor, pentru lacrimile lor și pentru bunătatea lui Dumnezeu mai suntem încă trăitori aici pe pământ. Câte rugăciuni, ce zbucium și ce suspine n-or fi călăuzit pașii fiecăruia dintre noi în lumea aceasta?! Cu adevărat suntem datori părinților noștri pentru fărâma de viață ce o mistuim aici pe pământ. Se cuvine așadar, să dăm prețuire vieții noastre și semenilor noștri, pentru slava Aceluia Ce ne-a cinstit pe noi prin Nașterea Sa. Să folosim darul vieții noastre spre binele fraților noștri. Să ne rugăm mai mult unii pentru alții și să avem încredere în Dumnezeu mulțumindu-I și laudându-L în toate zilele vieții noastre.

Dreptmăritori creștini,

Ori de câte ori va veni în casa noastră un oaspete drag, inima se va umple de emoție și bucurie. Ne vom deschide sufletul așteptând să primim vești noi, cuvinte bune și de folos. Îi vom deschide ușa casei și poate vom cina cu el.

Astăzi, iată, un oaspete drag nouă, mult așteptat și dorit, a poposit în casa sufletului de creștin. Este Iisus Hristos, Mântuitorul nostru! Lumea întreagă Îl întâmpină cu bucurie sfântă, creștinii se veselesc, pruncii slăvesc venirea Lui, tinerii colindă cântând, preoții jertfe duhovnicești aduc, natura întreagă se înnoiește primind în sine pe Împăratul ei. Biserica, împodobită cu învățăturile cele veșnice, ne îndeamnă astăzi pe toți să cântăm: "*Veniți să ne bucurăm întru Domnul, mărturisind taina ce ne este înainte. Zidul cel despărțitor acum cade; sabia cea de foc se îndepărtează; Heruvimul nu mai păzește pomul vieții, iar eu mă împărțesc cu dulceața din Rai, de la care m-am îndepărtat prin neascultare. Căci chipul cel neschimbat al Tatălui, pecetea veșniciei Lui înfățișare de rob primește, ieșind din Maică ce nu știe de nuntă, nesuferind schimbare, că a rămas ceea ce era, Dumnezeu adevărat fiind, și a luat ce nu era, om făcându-Se din iubire de oameni*" (Stihiră).

Fiecare sărbătoare a Crăciunului e o nouă descoperire a măreției tainice a Întropării Domnului. Minunea a fost mai întâi cunoscută de către Sfânta Fecioară, apoi a fost vestită păstorilor de către îngeri și mai pe urmă s-a arătat nouă, tuturor. Și "*Noi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*" (Ioan 1,14). La Betleem, an de an, candelile și lumini străjuiesc peștera în care S-a născut Domnul. Preoții cântă "*Veniți să vedem unde S-a născut Hristos!*". Credincioșii de pretutindeni vin să aducă închinarea Dumnezeiescului Prunc. Deși nevăzut ochilor trupești, Pruncul Iisus este acolo, așa cum L-au văzut păstorii și magii. Ca și ei, noi toți ne închinăm Lui și ne apropiem de El prin credință.

Să ne bucurăm cu adevărat că astăzi "*Omul cel vechi*", prin nașterea cea mai presus de înțelegere s-a înnoit, nașterea lui Hristos însemnând moartea păcatului "*Cu adevărat, mare este taina creștinătății; Dumnezeu S-a arătat în trup S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume și S-a înălțat întru slavă*" (I Timotei 3,16).

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu am ajuns și în anul acesta să prăznuim cu pace ziua Nașterii Domnului. Laudăm pe Dumnezeu și-I mulțumim pentru binefacerile pe care le-a revărsat asupra noastră cu prisosință. Ne închinăm Lui rugându-L să înmulțească râvna clerului și a credincioșilor din Eparhia noastră și să dăruiască tuturor sănătate, zile fericite și împlinirea dorințelor bune.

Stăpâne Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, întărește-ne pe noi, pe toți, în lucrarea ce ne-ai așezat-o înainte, luminează calea vieții noastre și ne călăuzește spre împlinirea poruncilor Tale. Revarsă har și binecuvântare peste poporul tău, pune alinare în sufletele celor întristați și deznădăjduiți, vindecă pe cei bolnavi, ocrotește-i pe orfani, pe cei lipsiți de adăpost îi apără.

Așează, Doamne, peste durerile neamului românesc brațul Tău tămăduitor, și ne păzește pe noi de toată asuprirea vremii. Învață-ne să împlinim voia Ta și cu inima curată să Te slăvim, lăudând bunătatea Ta, și mulțumind milostivirii Tale!

Dreptmăritori creștini,

Vă mulțumesc pentru dragostea cu care ați ascultat cuvântul Nostru și vă încredințez că ostenele dumneavoastră sunt binecuvântate de Dumnezeu. Venind la biserică sărbătoare de sărbătoare, Duminică de Duminică, mărturișiți pe Hristos și vă umpleți de puterea harului lui Dumnezeu.

Vă port mereu în suflet și în rugăciune ca pe fii iubiți ai Evangheliei Domnului Hristos. Să avem parte de bucurie în anul ce vine și să sporim întru toate!

Fie ca această sfântă sărbătoare să ne unească pe toți într-un cuget și o inimă ca să mărturisim "pre Tatăl, pre Fiul și pre Sfântul Duh, Treimea cea de o Ființă și nedespărțită!"

"Bucurați-vă, desăvârșiți-vă, mângâiați-vă, fiți uniți în cuget, trăiți în pace și Dumnezeuul dragostei și-al păcii va fi cu voi!" (II Corinteni 13,11).

†CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

† C A S I A N

DIN DARUL LUI DUMNEZEU EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS

Prea cucernicilor și prea cuvioșilor preoți, cuviosului cin monahal și drept-măritorilor creștini din eparhia noastră, har, dreaptă credință, sfințenie în viață și sănătate deplină de sfintele sărbători ale nașterii Domnului, Bobotezei și Anului Nou, iar de la noi arhierească binecuvântare.

Iubiți frați și surori ortodocși,

Din an în an, o dată cu colindătorii, vestim la fereastra sufletelor evlavioșilor noștri slujitori ai sfințelor altare și ale bunilor creștini gălățeni, brăileni, tecuceni, bujoreni și ale celor din Bărăganul Făureiului, familia duhovnicească a Eparhiei Dunării de Jos, mesajul bucuriei fără de margini pe care o simțim mereu la sărbătoarea Nașterii Fiului lui Dumnezeu, Hristos Domnul, Mântuitorul și izbăvitorul nostru.

“Hristos Se naște, slăviți-L”!

Iubiți credincioși,

De sfintele sărbători ne căutăm unii pe alții, apropiem sufletește mai mult pe cei ce ne sunt dragi și ne regăsim mai întăriți laolaltă, prin credință. Dar mai presus de eforturile de apropiere ca oameni ne reunește Dumnezeu, Care trimite pe Fiul Său Iisus Hristos atât de aproape de noi, într-o peșteră modestă și sărăcăcioasă, ca toți să aibă cale deschisă când Îl doresc și Îl caută.

Despre Nașterea minunată, despre peșteră, despre cântările îngerilor, despre lauda și închinarea păstorilor și magilor ne relatează Sfintele Evanghelii, dar nouă românilor, ne istorisesc și bogatele colinde, cântecele de stea și frumoasele tradiții intrate cu fior de sfințenie în patrimoniul nostru sacru, de suflet. Știu aceasta atât de bine copiii de la școală, care, prin ora de religie, devin din învățăcei învățători prin sprinteneala minții și prin curățenia inimii lor, căci Hristos Domnul este prezent în ei ca și în peștera din Betleem, acum 2 000 de ani.

Astăzi, de Crăciun, când ne despart doar câțiva ani de împlinirea a două milenii de la Nașterea Domnului, am dori să reamintim nu doar copiilor, ci și celor maturi, de originea bucuriilor din sărbătorile Crăciunului. Cine ni le-a predat? De ce nu le-am uitat, ca popor, timp de 2 000 de ani? De ce nu am lepădat în negura secolelor tradițiile și obiceiurile noastre sfinte, deși au trecut peste lume vijeliile persecuțiilor încă de la începuturile creștinismului și mai cu seamă în epoca comunismului ateu? Iată câteva întrebări care apar în convorbirile noastre și, nu în ultimul rând, în confruntările noastre tot mai dese cu cei ce ne obligă să ne îngrijorăm când încearcă să ne atragă la alte credințe și să ne abată de la tradiția noastră sfântă din neam în neam, tocmai acum când am fi crezut că, în libertate, putem să ne regăsim în aceeași credință păstrată jertfelnic și să o gustăm ca pe o sfântă cuminecătură în marea familie creștinească a neamului.

Dar toți răspund că au primit credință de la Domnul Hristos. Cei ce ne ademenesc cu promisiuni și cuvinte pline de dezmiertare pretind sus și tare că sunt singurii inspirați de

Hristos, că-L au pe Hristos, că sunt trimișii lui Hristos, că au dreptate și trebuie să-i ascultăm și să-i urmăm mai mult decât pe Domnul Hristos și pe Sfinții Apostoli.

Prevăzând astfel de situații, Mântuitorul ne ferește, de la început, prin Sfintele Evanghelii, de pericolul de a fi prezentat denaturat și tendențios, cu toate că viața și învățătura Sa sunt simple și direct adresate celor mulți, dar cu inima curată. Pentru a ne feri de falși propovăduitori, își alege urmași vrednici de El, dintre oameni curați și iubitori de Dumnezeu. Îi școlește, îi botează cu un nume aparte, acela de Apostoli. Îi sfințește și îi trimite în lume pentru a împlini lucrarea Sa mântuitoare: *“Și suflând asupra lor - spune Sfânta Evanghelic - le-a zis: Luați Sfântul Duh. Căroră le veți ierta păcatele, iertate vor fi și căroră le veți ține ținute vor fi”* (Ioan 20, 21-22); *“Mergând, învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă și iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului. Amin”* (Matei 28, 19-20).

Iar cu alt preleț, tot Mântuitorul îi încredințează că *“Cine vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă și cine se leapădă de voi de Mine se leapădă”* (Luca 10, 16).

Sfinții Apostoli și nu alți “propovăduitori” primesc de la Hristos Domnul toată răspunderea continuării misiunii și a păstrării credinței, așa cum este și nu cum vor alții să fie, după imaginația lor, din interes pentru ei și nu din dragoste pentru semeni și pentru mântuirea lor.

Dreptmăritori creștini,

Înconjuțați astăzi de tot mai mulți “apostoli” și “propovăduitori” care nu mai păstrează legătura firească cu Sfinții Apostoli ai Mântuitorului, ne întoarcem cu gândul la începuturile creștinării noastre ca popor. Întrebând de unde știm că suntem creștini și de când suntem creștini, ne răspunde un Sfânt Apostol al Mântuitorului. Este Sfântul Apostol Andrei! El L-a aflat pe Mântuitorul și L-a arătat fratelui său, Sfântul Apostol Petru și, prin el, nouă: *“Am găsit pe Mesia, care se tâlcuiește Hristos”* (Ioan 1, 41).

La fel îl caută și-L află pe Hristos, astăzi, copiii plecați cu colindul la ferestrele caselor și sufletelor noastre. Iar noi mărturisim ca și Sfântul Andrei, acum 2 000 de ani, cu aceeași încredințare, că L-am găsit pe Domnul! Ca și străbunii noștri. De la început.

*“Azi cu strămoșii cânt în cor
Colindul sfânt și bun
Tot moș erea și-n vremea lor
Bătrânul Moș Crăciun.”*

*“Căci umblam să colindăm
Și pe Domnul laudăm
Din seara Ajunului
Până-ntr-a Crăciunului.”*

Așadar, știm de Nașterea Domnului, de credința ortodoxă, de adevăr, de acum 2 000 de ani! De la Sfântul Apostol Andrei! Și mărturia lui este adevărată, căci el L-a văzut pe Domnul! Iar cei ce l-au auzit pe Sfântul Andrei, strămoșii noștri, părinții noștri, sunt și ei demni de crezare!

Iată o mărturie din învățătura Sfinților Apostoli, deci și a Sfântului Andrei, pe care o păstrăm de la ucenicii lor direcți, cei care au așternut pe hârtie cele ce au primit, pentru a ne feri de străinii adevărului și credinței curate: *“Dacă vine cineva la voi să vă învețe acestea toate pe care le-am spus mai înainte, primiți-!”*. Deci, cele spuse mai înainte! Nu altele! *“Dar dacă învățătorul însuși se schimbă și învață altă învățătură, ca să o distrugă pe aceasta, să nu-l ascultați; iar dacă învață pentru sporirea dreptății și cunoștinței Domnului, primiți-l ca pe Domnul”* (din Învățătura celor 12 Apostoli, cap. XI).

Iată cum putem deosebi duhurile. Iată cum aflăm cine este Apostolul Domnului și cine vine doar pentru a se intitula “apostol”. Sfântul Ignatie Teoforul, purtătorul de Dumnezeu,

ucenic al Sfântului Apostol Petru, fratele Sfântului Andrei, cel care a trăit în timpul împăratului Traian, bădica Traian al nostru, ne arată pe adevărații urmași ai Sfinților Apostoli, pe care trebuie să-i ascultăm până la sfârșitul veacurilor: *“De aceea și voi trebuie să mergeți împreună cu voința episcopului, lucru pe care îl și faceți. Că venerabila voastră preoțime, vrednică de Dumnezeu, este așa de unită cu episcopul ca și coardele cu chitara. De aceea este cântat Iisus Hristos în unirea voastră și în armonioasa voastră dragoste. Fiecare dintre voi, deci, să fiți un cor și în armonia înțelegerii dintre voi, luând în unire melodia lui Dumnezeu, să cântați prin Iisus Hristos cu un glas Tatălui, ca să vă audă și să vă cunoască prin faptele voastre cele bune pe care le faceți, că sunteți mădulare ale Fiului Său. Vă este, dar, de folos să fiți într-o unire fără de prihană, pentru ca să aveți pururea parte și de Dumnezeu”* (Sf. Ignatie, Epistola către Efeseni, cap. IV).

Cât de aproape este pentru cel binecredincios Betleemul și sfatul Sfinților Apostoli! Și cât de limpede este învățătura de credință, deși au trecut 2 000 de ani de când ei au predat-o Bisericii!

Iubiților,

Apropierea binecuvântării apostolice pentru noi, creștinii de la Dunărea de Jos, s-a adevărit anul acesta prin revenirea Sfântului Andrei prin sfințele sale moaște din Grecia, de la Patras, mai întâi la Iași și apoi, între 16 și 17 octombrie, la Galați, oraș așezat sub patronajul spiritual al Sfântului Andrei încă din 1992.

A fost o bucurie fără de margini. Mărturia credincioșilor veniți cu zecile de mii este o parte vie din credința de totdeauna a Bisericii noastre întemeiată de Sfinții Apostoli. *“E un moment unic... E mila lui Dumnezeu, Care ne iubește și e întărirea noastră în credință.”* *“Suntem un popor binecuvântat. Și ceea ce se întâmplă astăzi (la venirea sfințelor moaște) este dovada că poporul nostru este atras de sfințele moaște și simte puterea lui Dumnezeu. Pentru noi sfințele moaște sunt o mărturie a credinței, pe care celelalte grupări așa zise creștine și credincioase nu o au, pentru că, dacă ar avea-o, ar afișa-o pe stadioane și în alte părți! De altfel, sfințele moaște se află în toate bisericile ortodoxe la piciorul Sfintei Mese (din mărturiile unor credincioși).*

Sunt doar câteva exprimări ale celor care au primit la racla sfințelor moaște binecuvântarea Sfântului Apostol Andrei și încredințarea că el este mereu prezent în Biserica :Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească”.

Sfântul Andrei este, fără încetare, deschizătorul bucuriei colindelor, vestitorul Nașterii Domnului și al nașterii poporului nostru prin credința adusă de el acum 2 000 de ani, precum ne reamintește un colind al Sfântului Andrei:

*“Colo pe grindei,
Crâng de alunei,
Val de arțărei,
Sfânta mânăstire,
Loc de tănuire
Și tămăduire (...)
Cine că-mi venea
Și descăleca?
Venea Decebalu
Călare pe-un calu,
Sfinții că-i găsea,
Cu ei că-mi vorbea(...)*

*La schitul din tei,
Crucea lui Andrei,
Traian că venea,
La slujbă ședea,
Slujba asculta
Și îngenunchea (...)
Iară Sânt Andrei
Sub crucea din tei,
Schitul din grindei,
Se roagă mereu
La bun Dumnezeu.”*

Aceeași rugă s-o facem și noi! Cu toții! Neîncetat! pentru toți! De la mic, la mare, cler și popor! Să ne păstrăm credința. De la Mântuitorul și de la primul Său Apostol, Sfântul Andrei, în Biserica neamului românesc, maica noastră. Să ne păstrăm obiceiurile. Datinile. Să le redescoperim. Să le predăm curate urmașilor, așa cum le-am moștenit! Să încurajăm colindătorii adevărați, copiii, autentici interpreți ai bucuriei Nașterii Domnului! Să ne ferim, în același timp, de cei ce ne dezbină cu mesaje, îndemnuri și credințe străine de firea noastră românească. Să păstrăm, iubiți frați și surori, mai presus de orice, unitatea credinței ortodoxe în Biserica Sfinților Apostoli, prin care menținem și unitatea națională. Să fim buni și generoși! Să ne ajutăm la încercări și nenorociri. Așa să petrecem, sănătoși, Sfintele Sărbători, cu bucurie, cu pace, cu frățietate și adevărată iubire a unuia față de celălalt, în rugăciune și în colinde!

*La mulți ani!
Al vostru de tot binele doritor
și către Domnul rugător,*

†CASIAN
EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

† N I F O N

**PRIN HARUL LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI
SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR**

Iubitului nostru cler și popor dreptcredincios din județele Călărași și Ialomița, har și pace de la Dumnezeu, iar de la noi, arhiepăstorul vostru, dragoste părintească și arhierescă binecuvântare.

"Și Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi; și noi văzutu-l-am slava ca pe slava Umnia născut din Tatăl, plin de har și de adevăr" (Ioan 1, 14).

Iubiți fii duhovnicești,

Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să ajungem iarăși la sărbătoarea cea mare a Nașterii Domnului și să ne întâlnim iarăși laolaltă, lângă sfintele altare ale Bisericii noastre dreptmăritoare - unde și-au plecat genunchii de-a lungul veacurilor străbunii și părinții noștri și unde se vor închina și în viitor copiii noștri, care primesc deja astăzi pe băncile școlii, învățătura creștină nepieritoare a Domnului nostru Iisus Hristos.

Bătrânii încărungiți de ninsoarea anilor, bărbați și femei în floarea vârstei, tineri exuberanți și cu bunăcuviință, copii nevinovați și curați la suflete ca îngerii - toți ne aducem aminte în fiecare an de peștera tainică a Betleemului, cu smerenie dumnezeiescului Prunc Iisus, prinosul inimilor noastre luminate de credința în El și de dragostea pentru Biserica întemeiată de El. Marea minune a Nașterii Domnului ne îndeamnă, an de an, la meditație și reflecție duhovnicească în rugăciuni, pentru a descoperi noi nuanțe ale semnificației divinei sărbători când Cuvântul trup s-a făcut.

Iubiți fii sufletești,

Biserica - poporul lui Dumnezeu - cler și credincioși - este astăzi în mare sărbătoare, pentru că Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu-Logosul, Făcătorul cerului și al Pământului, Se naște cu trupul din sânul sfințit al Preacuratei Fecioare Maria. Nașterea lui Hristos este nașterea Bisericii și răsăritul de lumină care ne scoate din latura și din umbra morții și ne îndreaptă pe calea vieții și a mântuirii.

Nașterea Mântuitorului este cu atât mai minunată, cu cât Fiul lui Dumnezeu a fost născut odată din veci, din ființa Tatălui, ca a doua Persoană a Sfintei Treimi. Acea naștere cerească, în afara timpului și neînțeleasă în termenii categoriilor logicii omenești era din tată fără mamă. Cea de astăzi, nașterea pământească e o naștere din mamă fără tată; este și aceasta, de asemenea, mai presus de cuprinderea minții noastre. Dar nașterea lui Hristos este o icoană dumnezeiască și se petrece după legi dumnezeiești. Duhul Sfânt umbrește pe Fecioara Maria, care zămislește și naște pe Pruncul Iisus. Cel netrupesc se face trup, Cel nevăzut se face văzut, Cel neatins se lasă atins, Cel din afara timpului capătă început, Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Omului, "*Iisus Hristos, ieri și astăzi și în veci este Același*" (Evrei 13. 8). Hristos Se naște unind în El firea dumnezeiască și firea omenească, fără să le

amestece și fără să le schimbe, fără să le împartă și fără să le despartă; nașterea lui Hristos începe o lume nouă, care-și numără anii de la El. Este lumea în care trăim noi - lume care, în ciuda neajunsurilor și imperfecțiunilor ei, prin energiile harului lui Dumnezeu și trăirea continuă în perspectiva lui Hristos, poate să devină frumoasă și splendidă, după Creatorul ei.

Iubiții mei fii sufletești,

Mântuitorul Se întrupează de la Duhul Sfânt și nu printr-un om, pentru că Sfântul Duh este izvorul vieții și al harului, pe când omul se naște spre moarte. Nașterea Mântuitorului înseamnă nașterea vieții, nașterea sfințeniei, nașterea noastră ca fii ai lui Dumnezeu. Înscam-nă nașterea vieții omenești pentru că Dumnezeu, Care este oceanul ființei și izvorul vieții, ocrotește mai presus de orice, viața omenească. El Se naște ca om, nu ca altă ființă, dovedind prețuirea pentru om, a cărui viață o satură cu pâine, o vindecă de neputințe, o luminează cu învățătură, o înviază din morți. Nașterea Mântuitorului înseamnă nașterea Sfințeniei, căci născându-Se cu trup omesc, Hristos domnul a sfințit acest trup, începând cu acela al Maicii Sale, care, primind Buna Vestire, a născut pe cuvântul în trup, pricinuitor de viață veșnică și de sfințenie.

Hristos S-a născut pentru mântuirea noastră, adică pentru asigurarea fericirii în viața veșnică. Această viață și această fericire au la bază învățătura, minunile, patimile, moartea și învierea Mântuitorului; cu trupul cu care S-a născut astăzi Fiul lui Dumnezeu a coborât pe pământ pentru a ne ridica pe noi la cer. El S-a făcut om pentru a ne da nouă putința dobândirii sfințeniei și îndumnezeirii.

Mântuitorul Hristos a venit în lume ca să ne mântuiască și să ne facă pe noi fii ai lui Dumnezeu, chemându-ne la pace și la bunăvoie, începând din această zi slăvită a nașterii Sale. Pentru aceasta, Dumnezeu fiind, S-a făcut om, S-a smerit, a suferit și S-a jertfit pentru noi. Mântuitorul Hristos, prin dumnezeiasca Sa învățătură și prin pilda vieții Sale, ne-a arătat pentru totdeauna care este voia lui Dumnezeu, care dorește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului. El ne-a învățat că viața noastră și a semenilor noștri este tot ce avem mai de preț pe acest pământ și de care noi trebuie să ne îngrijim ca să o păstrăm și să o înfrumusețăm.

Înfrumusețarea vieții noastre se face prin trăirea vieții creștine așa cum ne învață Biserica noastră, care singură a moștenit darul cel adevărat de la Mântuitorul și de la Sfinții Apostoli. Credința adevărată și faptele bune sunt podoabele adevăraților creștini, cu care Biserica ne îndeamnă să ne împodobim, pentru că acestea au mare preț în fața lui Dumnezeu și sunt cinstite și de oameni. Credința și faptele bune ne aduc mântuirea - țelul suprem al creștinului.

Dreptmăritori creștini,

Poporul nostru creștin ortodox întâmpină marea Sărbătoare a Crăciunului într-un spirit de speranță în viitorul creștin al țării, iar Biserica se roagă neîncetat pentru pacea și armonia în societatea noastră care în libertate și cu multă responsabilitate, în ciuda greutăților, se află într-un proces de transformare și reînnoire. Se simte nevoia permanentă de reînprospătare spirituală și morală în toate domeniile. Iar această transformare înnoitoare nu este posibilă decât în lumina învățăturii creștine veșnice și mântuitoare. Trebuie să fim convinși că nu se cuvine să fim robi păcatului prin răutate, ură, necinste și alte fapte nedemne de credincioșii Bisericii strămoșești și de fiii neamului nostru românesc. În orice împrejurare, creștinul trebuie să caute pacea și dreptatea cu toți semenii. Să aveți mereu în minte și inimă îndemnul Sfântului Apostol Pavel: "*Umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire și străduindu-vă să păziți unitatea duhului, întru legătura păcii*" (Efeseni 4, 1-3).

Trimițându-vă aceste îndemnuri și gânduri duhovnicești, în duhul aceleiași iubiri în care a învăluit Tatăl ceresc lumea la Nașterea Fiului Său, vă îmbrățișez- cu inimă de părinte duhovnicesc - și rog pe Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, să se pogoare la acest praznic al Nașterii Sale după trup și în peștera din Betleemul vostru, adică biserica voastră și să-Și facă din inima fiecăruia dintre noi, o iesle în care El să-Și găsească sălaș cu smerenia, frumusețea spirituală, nevinovăția, pacea și puterea Lui mântuitoare.

Marele praznic al Nașterii Domnului, ca și cel al Anului Nou și Bobotezei să vă aducă sănătate , spor în credință, cu fapte bune și de milostenie, cu iubire față de Dumnezeu și de oameni.

Al vostru de tot binele doritor și stăruitor în rugăciune către Dumnezeu,

†NIFON
EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

† G A L A C T I O N
DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL
ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și tuturor dreptcredincioșilor creștini din această de Dumnezeu păzită episcopie, har, milă și pace de la Dumnezeu - Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră arhierescă binecuvântare.

Iubiți credincioși,

Precum ivirea zorilor anunță răsăritul soarelui, tot așa și colindătorii, în aceste zile, vestesc marea Sărbătoare a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos din Sfânta Fecioară Maria.

Acest Praznic, prea scump nouă și întregii creștinătăți a adus unul dintre mesajele cele mai mari de pe pământ: pacea..

Deasupra peșterii din Betleem a răsunat pentru prima dată imnul îngeresc al păcii: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie*“ (Luca 2, 14). Această pace avea să fie între Dumnezeu și om, între om și aproapele său, între om și conștiința sa.

Ziua Crăciunului - a Nașterii Domnului Iisus Hristos - aduce cea mai însemnată și netrecătoare bucurie sufletului credincios. Ea întrece în măreție și strălucire, întreaga fire, căci astăzi proorociile și toate Scripturile despre Mesia - Hristos venit cu trup omenesc pe pământ s-au împlinit. Steaua Betleemului se arată în Răsărituri, Fecioara cu bătrânul Iosif au purces la drum, iar Îngerii își pregătesc graiurile lor ca să vestească lumii bucuria Sfintei Nașteri a lui Iisus Hristos.

Praznicul Nașterii Domnului Hristos ne oferă prilejul negrăitei bucurii de a ne afla duhovnicește lângă ieslea din Betleem, împreună cu păstorii, cu îngerii și cu magii, și de a ne închina Dumnezeiescului Prunc. În această zi minunată, plină de har și de mângâiere, nu sunt graiuri, nici cuvinte îndeajuns de potrivite, care să cuprindă și să laude după cuviință milostivirea lui Dumnezeu. Cerul să se bucure și pământul să sălteze, că iată, a venit „*mântuirea a toată lumea*“. Cel necuprins de marginile lumii este ținut în brațele Fecioarei Maria; Cel ce este mai înainte de întemeierea lumii, intră în curgerea ei să o sfințească. Prin întruparea Fiului lui Dumnezeu a răsărit „*lumina lumii*“ și „*Soarele dreptății*“, a izvorât râul harului Dumnezeiesc, s-au deschis porțile Împărăției veșnice, încuiate din pricina păcatului strămoșesc, și s-au pus temeliiile mântuirii neamului omenesc. De aceea, la Crăciun nu ne oprim cu serbarea numai la evenimentul istoric al venirii în lume a Mântuitorului, ci serbăm însăși nașterea Lui în sufletele noastre.

Toate aceste bucurii, doxologii și întâmpinări au loc acum. Inima credincioșilor se deschide și primește pe Dumnezeiescul Prunc cu bucuria păstorilor din noaptea sfântă, cu vestirea și cântecul de preamărire și pace a îngerilor, cu închinarea și dăruirea magilor. Bisericile și casele credincioșilor iau înfățișarea Betleemului și răsună pe ulițe colinda:

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos
Lăudați și cântați
Și vă bucurați“.

Dragii mei fii duhovnicești,

Cei mai mari vizionari ai omenirii, profeții, iluminați de Duhul Sfânt, s-au ridicat cu spiritul până la așa înălțimi de gândire, încât au putut să vadă peste veacuri înainte și să vestească taina întrupării Fiului Mântuitor.

Rând pe rând, ei anunță zămislirea Lui din sămânța femeii și nașterea Lui din Fecioară (Isaia 7, 14; Matei 1, 20 - 24). În chip istoric Moise (Facere 49, 10), și în chip matematic profetul Daniil (9, 22 - 27), vestesc timpul venirii Lui. În chip geografic, prorocul Miheea vestește locul nașterii Lui, Betleem (Miheea 5, 1 - 4). Cu o exactitate uimitoare se anunță că se va naște din neamul regelui și profetului David (Psalm 88, 33 - 37; Isaia 9, 5 - 6; Ieremia 23, 5 - 6), că se va numi Nazarineanul (Judecători 13, 5), Profet (Deuteronom 18, 15 - 18), Împărat (Daniil 7, 14), Mijlocitorul unui legământ nou (Isaia 42, 6), Hristos (Daniil 9, 25), Sfântul Sfinților (Daniil 9, 24), piatra unghiulară a Bisericii (Isaia 28, 16), lumina și mântuirea neamurilor (Isaia 11, 10), Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu (Psalm 2, 6 - 7).

Așa au schițat Profeții nașterea, viața și lucrarea Mântuitorului Iisus Hristos, cu mai bine de o mie de ani înainte de nașterea Sa și toate profețiile s-au adevărat. De aceea, zice Sfântul Apostol Pavel: „*Duhul să nu-l stingeți, profețiile să nu le defăimați*“ (I Tesaloniceni 5, 19 - 20), ci să credeți în ele.

Când a sosit „*plinirea vremii*“ (Galateni 4, 4), adică sorocul nașterii, când făgăduințele divine s-au împlinit, Domnul S-a întrupat așa cum a fost prezis, dând un nou sens vieții omenești, necunoscut până atunci. A venit să arate cât de măreață este demnitatea și valoarea omului, chemarea și harul pentru veșnicia omului, adică pentru mântuirea lui.

Un Sfânt Părinte spune: „*Nașterea lui Hristos înseamnă moartea păcatului și viața virtuții*“. Iisus Hristos a venit îmbrăcat în veșmântul smereniei ca să ne arate cât de urâte sunt înaintea lui Dumnezeu mândria și orgoliul. A venit în chip de copil, ca să eternizeze nevinovăția și credința copiilor; a venit în mijlocul celor ce trudeau din greu, ca să arate cât de sfântă și binefăcătoare este munca; a venit ca Profet ca să arate cât de prețios este aurul adevărului credinței; a venit ca „*Împărat al păcii*“ ca să ne arate calea care duce spre ea; a venit ca Arhieru, ca Mântuitor și a primit numele de „*Iisus*“ pentru că „*avea să mântuiască pe poporul său de păcate*“ (Matei 1, 21).

Prin-o așa de mare iubire arătată de Mântuitorul față de oameni, a înlocuit slava cu smerenia, bogăția cu sărăcia, puterea fără margini cu slăbiciunea și durerile, pe care le-a socotit ca pe o cinste și bucurie. Și toate acestea, numai „*pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire*“.

Fiul lui Dumnezeu a venit în lume pentru mântuirea noastră. Să nu uităm că El este Mântuitorul nostru. Aceasta este bucuria cea mare a Crăciunului: „*Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David*“ (Luca 2, 10 - 11).

Prin venirea Sa în lume, Domnul nostru Iisus Hristos, ne-a dăruit harul dumnezeiesc prin care putem fi biruitori asupra păcatului și, dacă ne vom strădui să îndeplinim poruncile Lui, ne învrednicim de slava cerească împreună cu El. La sărbătoarea Crăciunului simțim că Dumnezeu este cu noi, pentru că Însuși așa a fost prorocit: Mesia cu numele de Emanuil, ce se tâlcuiește „*Cu noi este Dumnezeu*“ (Isaia 7, 14).

Iubiți fii sufletești,

Cu nașterea Mântuitorului Hristos s-a început pentru omenire o viață nouă, „*a răsărit lumina cunoștinței*“. Și astăzi, colindătorii după datina străbună, au pornit în pragul serii cu colindul, aducând în casele noastre vestea cea mare și minunată a Nașterii Mântuitorului.

Colindele mărturisesc cele mai curate și mai sfinte sentimente de dragoste și evlavie pentru Pruncul Iisus și Sfânta Sa Maică, Fecioara Maria. Ele împodobesc și dau strălucire deosebită marelui Praznic al Crăciunului, căci un Crăciun fără colinde ar fi ca o vioară fără coarde.

Ziua de 25 decembrie din fiecare an, este ziua cea mare a creștinătății, este evenimentul cel mai mare din istoria mântuirii noastre, este sărbătoarea veșnicei noastre bucurii și fericiiri. Ea ne dă speranță, ne înviează sufletul și ne duce cu gândul la vremea copilăriei, când, cu sufletele nevinovate și învăluite în lumina dumnezeiască a Praznicului, plecăm cu colindul pe la casele credincioșilor, aducându-le vestea cea minunată a nașterii lui Hristos: „*O, ce veste minunată, în Betleem ni se-arată, astăzi S-a născut, Cel fără-de-nceput, cum au spus Proorocii*“.

Ziua Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos este ziua bucuriei creștine desăvârșite, este începutul mântuirii noastre, izvor pururea nesecat și proaspăt, praznicul coborârii lui Dumnezeu în istorie, praznicul împăcării omului cu Dumnezeu, este căminul dragostei și cortul familiei creștine, actul de neistovită dragoste a lui Dumnezeu, primăvara sufletului creștinesc, temelia credinței, ancora vieții de toate zilele, chezașia ștergerii păcatului strămoșesc, este minunea minunilor, căci S-a născut Hristos din Tată fără de mamă, mai înainte de veci, ca Dumnezeu, și din mamă fără de tată, în veac, în Betleem, ca om.

Puterile cerurilor se bucură și pământul cu oamenii se veselesc, pentru că Domnul Iisus Hristos, născându-Se din Fecioara, toate s-au luminat. Astăzi, firea se înnoiește și Dumnezeu om se face. Este ziua împlinirii mării făgăduințe făcută de Părintele ceresc protopărinților noștri. Patruzeci și două de generații de oameni au așteptat cu sufletele însetate de dor și cu ochii scăldați în lacrimi, împlinirea acestei făgăduințe „*venirea Mântuitorului*“ ca să-i libereze din robia păcatului apăsător ca o lespede grea pe sufletul lor. Aceste generații au trecut rând pe rând în veșnicie cu nădejdea mântuirii în suflet și cu ochii deschiși, îndreptați spre cer, așteptând.

Astăzi, „*Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută*“ ni se descoperă. Bunul Dumnezeu se coboară din Slava Sa la om pentru a-l lua în brațele Sale părintești și a-l înălța, repunându-l în drepturile sale, cum a fost rânduit de la început, ca să fie „*coroana creației Sale*“.

Aplecându-ne cu evlavie asupra Scripturilor Sfinte și citind cu duhul credinței din ele, vom înțelege mai bine faptul minunat al Nașterii Sale, arătându-ne timpul, locul și minunile care au însoțit acest mare eveniment din istoria mântuirii neamului omenesc. La Nașterea minunată a Mântuitorului, întreaga făptură a participat: lumea cerului, îngerii, care preamăreau, s-a unit cu lumea pământească, păstorii și magii împodobiți cu daruri: aur, tămâie și smirnă, simbolizând cele trei misiuni ale Dumnezeiescului Prunc „*Împărat, Profet și Arhiereu*“.

Și amândouă lumile - cerească și pământească - s-au unit și au trăit aceeași dumnezeiască iubire și pace. Din acel moment Betleemul, care se tâlcuiește „*casa pâinii*“, devine simbolul unirii celor cerești și al celor pământești, al tuturor oamenilor, indiferent de neam, rang sau stare socială.

Dreptmăritori creștini,

Dacă adevărul despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om este primit de noi prin credință, deoarece mintea noastră nu poate să-l așeze în tiparele obișnuite ale cunoașterii omenești, în schimb, rostul dumnezeieștii pogorări în lume, ne-a fost descoperit nouă de Dumnezeu, prin Însuși Fiul Său, precum și prin Sfinții Apostoli, de către Duhul Sfânt. El este înfățișat, pe scurt, în mărturisirea pe care noi o facem, în toate zilele vieții noastre, de la botez până la moarte, adevărind că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, „*pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și s-a făcut om*“.

Scopul întrupării Fiului lui Dumnezeu ca om este, deci, „*înfierea noastră de către Dumnezeu*“. După cum Fiul lui Dumnezeu, întrupându-se S-a făcut „*asemenea cu oamenii*“, tot așa și noi, viețuind în Hristos ne vom arăta „*asemenea cu El*“ când va veni la

noi în slavă (I Ioan 3, 7). Purtând chipul lui Hristos oglindit în noi, ne vom schimba și noi, ridicându-ne din mărire în mărire, pentru a ajunge la mărirea Lui dumnezeiască (II Corinteni 3, 18).

Sfântul Irineu, în această privință, zice: „*Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, ca omul să se facă Fiul al lui Dumnezeu*“, iar Sfântul Atanasie cel Mare zice: „*că S-a făcut om pentru ca să ne îndumnezeiască pe noi în Sine*“ sau „*El S-a înomenit pentru ca noi să ne îndumnezeim*“. Și Sfântul Chiril al Alexandriei spune că: „*Fiul lui Dumnezeu S-a făcut asemenea cu noi, pentru ca noi să ne facem asemenea cu El, pe cât este cu puțință firii noastre și pe cât o îngăduie economia reînnoirii noastre cea după har*“.

Sufletul nostru este astăzi mai înălțat și înfățișarea mai sărbătorească, mai înseninată, căci Cel ce vine la noi de Sus, din cer „*deasupra tuturor este*“ (Ioan 3, 31). Este deasupra tuturor prin istoria Sa care nu seamănă cu a nici unui muritor, căci viața nimănui nu a fost profețită cu atâtea veacuri și cu atâtea amănunte înainte de naștere, cum a fost viața Lui, mai presus de lume și de istorie. În fața ieseii se închină: rațiunea revelației, bogăția sărăciei, slava nevinovăției, știința iubirii. Deși cadrul nașterii este umil: un grajd, o iesle, un prunc, o mamă și un bătrân, totuși tabloul este neasemuit de măreț și unic în toată simplitatea sa. Nici unul dintre împărații sau înțelepții lumii nu s-a învrednicit să primească încă din leagăn închinăciunea tuturor spiritelor, mari și mici, cum S-a învrednicit Pruncul Iisus în peștera Betleem.

Așa a fost Nașterea Domnului și, Crăciunul - ziua Nașterii Întemeietorului credinței creștine - este ziua păcii și a bucuriei, sărbătoarea Îngerilor și a colindătorilor, a părinților și a copiilor. Căci nici una dintre sărbători nu aduce atâta pace și bucurie, atâta viață și cântec, atâta însuflețire și voie bună în familie, ca Sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos.

Iubiți fii duhovnicești,

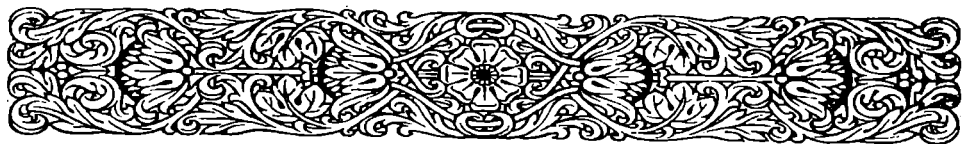
Pe sub ferestrele luminate ale caselor de pe întreg cuprinsul plaiurilor românești răsună și în acest an străvechile noastre colinde, purtând pe aripile glăsurii lor ecourile nostalgice ale anilor copilăriei și mărturiile scumpe ale evlaviei slăviților noștri înaintași. La fereastra tainică a sufletului nostru, Îngerii ne vesteșc și cântă din nou: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie*“ (Luca 2, 14). Este imnul sfânt și binecuvântat care ne cheamă să preamărim cu smerită recunoștință pe Dătătorul darurilor noastre sufletești și să-I închinăm viața noastră, ca pe un prinos curat de dăruire pentru mai binele semenilor și al lumii. Nimic nu poate egala în frumusețe morală și în responsabilitate universal umană imnul îngeresc din noaptea sfântă a Nașterii Domnului: „*pe pământ pace, între oameni bunăvoie*“.

Purtând în inimă și cuget bucuria acestui slăvit mesaj, vă doresc tuturor să petreceți sărbătorile Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei cu pace, sănătate și alese bucurii, potrivit datinilor străbune.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos, Cel născut astăzi în Betleem, Dragostea lui Dumnezeu - Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți!

Al vostru de tot binele voitor și pururea către Domnul fierbinte rugător,

†GALACTION
EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

SĂRBĂTOAREA BISERICII

UN DECENIU DE PRIVEGHERE ÎN FRUNTEA BISERICII

Prea Fericitul Părinte TEOCTIST la zece ani de patriarhat

„Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele noastre, având să dea seama de ele, ca să facă aceasta cu bucurie și nu suspinând, căci aceasta nu va fi de folos“ (Evrei 13, 17).

Biserica este, în societatea noastră, singura instituție pe pământ care nu se îngrijește numai de viața pământească, ci în primul rând de viața cerească, de mântuirea veșnică a fiecărui om, pentru că „Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului“ (I Timotei 2, 4). Iar Mântuitorul nostru Iisus Hristos, spune: „Ce-i va folosi omului dacă câștigă lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?“ (Matei 16, 26). De aceea, El ne îndeamnă: „Căutați, mai întâi, Împărăția lui Dumnezeu, și toate celelalte se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). Însă ca sufletele oamenilor să meargă pe calea mântuirii, să nu se rătăcească și să nu se piardă, Dumnezeu prin Fiul Său Iisus Hristos a instituit în lume păstori de suflete, păzitori care veghează la mântuirea sufletelor, ca ele să dobândească viața veșnică. Arhiepiscopul sau Arhiepiscopul veșnic al mântuirii noastre este Însuși Hristos Domnul, numit în Noul Testament *episcopul-păzitorul sufletelor noastre* (I Petru 2, 25). Episcopii, Arhierii sau Arhiepiscopii Bisericii de orice rang ar fi ei, sunt slujitori ai lui Hristos pentru mântuirea sufletelor noastre. Urmași ai Sfinților Apostoli, trimiși de Hristos în lume, ei au ca principală responsabilitate să lucreze pentru mântuirea oamenilor (și a popoarelor) învățându-i să trăiască potrivit poruncii iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele. De aceea, Mântuitorul Iisus Hristos a spus ucenicilor Săi: „Precum M-a trinitis pe Mine Tatăl vă trinit și Eu pe voi“ (Ioan 20, 21) sau „Luați Duh Sfânt căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate; căroră le veți ține, vor fi ținute“ (Ioan 20, 22-23) sau „Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește“ (Matei 10, 40), „Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine mă ascultă“ (Luca 10, 16).

Slujirea preotească este, așadar cea mai sfântă slujire în lumea aceasta. Prin ea se reflectă lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu în lume, de aceea, preoția implică și cea mai mare responsabilitate pentru păstori de suflete: „*Ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea seama de ele*“ (Evrei 13, 17). Fiecare parohie, fiecare mânăstire, are în frunte un preot, păstor de suflete și părinte duhovnicesc căruia i-au fost încredințați spre păstorie oameni; fiecare eparhie are în frunte un arhiepiscop sau arhiepiscop, (episcop, arhiepiscop sau mitropolit), iar Biserica Ortodoxă a unui neam are în frunte ca

Arhiepiscop și Întâistătător un Patriarh.

Patriarhul are trei mari și sfinte responsabilități:

1. Să promoveze în cuprinsul Patriarhiei pe care o slujește, dreapta credință moștenită de la Hristos, prin Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți.
2. Să mențină unitatea de credință și de lucrare misionară a Sinodului pe care îl prezidează.
3. Să reprezinte Biserica pe care o slujește în comuniunea și conlucrarea ortodoxă universală.

La această lucrare de înaltă demnitate și de sfântă priveghere pentru unitate și mântuire, a fost chemat Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* cu zece ani în urmă, la 16 noiembrie 1986, într-o vreme de grea încercare pentru credință și neam când răutatea dictaturii comuniste atingea culmi înspăimântătoare.

Dar cu toate greutățile și piedicile puse atunci credinței în Dumnezeu și Bisericii, totuși, cu ajutorul lui Dumnezeu și încurajat de evlavia profundă a unui popor mult încercat, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* împreună cu Sfântul Sinod a promovat dreapta credință și a păstrat moștenirea primită de la înaintașii săi în scaunul patriarhal.

În ciuda restricțiilor cenzurii, publicarea Sfintei Scripturi și a Evangheliei, a Sfințelor cărți de cult și a scrierilor teologice nu a încetat niciodată. Ba mai mult, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a reușit să publice în 1988 ediția jubiliară a „*Bibliei de la București*” din 1688, antrenând mulți oameni de cultură în această lucrare a Bisericii. Înfruntând multe opreliști, școlile de teologie, deși relativ puține la număr, două Institute Teologice de grad Universitar și șase Seminarii teologice, n-au încetat să formeze preoți și diaconi pentru paroхиile de la orașe și sate, și pentru mănăstiri. Mai mulți tineri au urmat cursurile de doctorat în țară și chiar în străinătate, primind burse de la Biserici Ortodoxe surori și de la alte Biserici și organizații creștine internaționale.

Într-o vreme când se obținea greu o autorizație pentru repararea unei biserici, și era aproape imposibil de construit o biserică nouă, au fost, totuși, restaurate biserici și mănăstiri, și chiar construite unele biserici noi, mai ales în mediul rural. Deși n-a putut opri demolarea unor biserici în București, totuși Prea Fericitul Părinte Patriarh a oprit demolarea altora și mai ales a Catedralei și a reședinței patriarhale și chiar a reușit să construiască în plină dictatură o biserică nouă, din temelii, în comuna natală, în satul Victoria - Filipești, județul Botoșani. În timpul unei vizite la șantierul de acolo, ca martor ocular, am văzut atunci pe fața Patriarhului lumina și bucuria Învierii care se revărsau peste brațele crucii multor încercări prin care trecea Biserica în timpul dictaturii.

Unitatea de credință și comuniunea cu Bisericele Ortodoxe surori, precum și dialogul cu alte Biserici au fost menținute și sporite, cu toată supravegherea și controlul strict pe care le exercita atunci regimul comunist ateu. Cu toate greutățile îndurate, Biserica Ortodoxă Română și-a păstrat o vitalitate surprinzătoare, mai ales datorită înțelepciunii și hărniciei păstorilor ei sufletești.

Libertatea dăruită de Dumnezeu după Revoluția din 1989 prin multe jertfe, în special ale tinerilor, a oferit Bisericii șansa ieșirii din marginalizare și umilire, precum și posibilități multiple de a-și amplifica și intensifica lucrarea ei sfântă, misionară și mântuitoare în societatea românească de azi.

Încurajat de ierarhii cei mai dinamici din Sinod și sprijinit de întreg Sfântul Sinod, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a folosit libertatea aceasta spre slava lui Dumnezeu și binele Bisericii și al neamului. Astfel, s-au înființat eparhii noi, în țară și în diaspora românească, foarte multe școli noi, multe mănăstiri și schituri noi, sute de biserici se află azi în construcție pe tot cuprinsul țării. Numărul publicațiilor bisericești a crescut considerabil. Tineretul ortodox este mai activ și mai organizat. Credincioșii mireni sunt mai exigenți și mai interesați de viața Bisericii.

Prin lucrarea ei misionară și filantropică - socială, Biserica este acum prezentată în

școlile de stat, în spitale, în orfelinate, în case de bătrâni, în armată, în închisori, aducând vestea cea bună a iubirii lui Dumnezeu pentru oameni și contribuind la alinarea suferinței și la vindecarea multor suflete afectate de singurătate și de deznădejde.

Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a îmbogățit considerabil patrimoniul imobiliar al Patriarhiei, fie prin construcții noi (de pildă, un Cămin studentesc și un Centru ecumenic pe lângă Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, spații noi pentru ateliere și tipografie nouă, un nou cămin monahal la mănăstirea Antim etc., fie prin primirea în folosință din partea statului a unor mari edificii: blocul de la poalele Dealului Mitropoliei și edificiul de pe lângă Catedrala Patriarhală etc.).

Văzând toate aceste realizări, acum, într-un moment solemn pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și pentru întreaga Patriarhie Română, aducem împreună mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul primit de la El în vreme de necaz și în vreme de bucurie.

Totodată, aducem mulțumiri și felicitări Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru înțelepciunea, dăruirea și iubirea jertfelnică cu care slujește Biserica lui Hristos din neamul nostru românesc. Rugăm pe Hristos Domnul să-i dăruiască sănătate și noi puteri pentru o păstorire rodnică și îndelungată în fruntea Bisericii noastre. Iar pentru că sărbătoarea de azi este sărbătoarea întregii Biserici Ortodoxe Române, la aceste felicitări asociem pe toți membrii Sfântului Sinod, pe toți ostenitorii Administrației Patriarhale, pe toți slujitorii școlilor de teologie, parohiilor și mănăstirilor din Patriarhia Română, care, prin lucrarea lor sub conducerea directă sau indirectă a Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, l-a primit din partea instituțiilor centrale și locale de stat, din partea mai multor formațiuni politice și sociale, instituții de cultură și asistență socială, agenți economici și mulți alți binefăcători, care au înțeles că ajutând Biserica - Mamă ajută însuși neamul românesc.

Cu recunoștință, mulțumim azi tuturor celor care au ajutat Biserica și rugăm pe Hristos Domnul, Arhiepiscopul și Arhipăstorul veșnic, să răsplătească fiecăruia cu sănătate și mântuire, pentru ajutorul dat Bisericii, mai ales ca răspuns la apelul Prea Fericirii Sale și ca semn de prețuire pentru slujirea sa înaltă și sfântă.

Desigur, sunt încă multe de făcut: sute de biserici care se află în construcție au nevoie de ajutor în continuare; mai sunt câteva sute de sate fără biserică și foarte multe parohii fără casă parohială; sute de monumente istorice bisericesti care așteaptă să fie restaurate, iar activitățile existente ale Bisericii trebuie consolidate și amplificate. De aceea, ca să poată ajuta poporul, Biserica trebuie ajutată și mai mult. În încheiere, rugăm pe Bunul Dumnezeu să dăruiască Prea Fericitului Părinte Patriarh ani mulți și binecuvântați, să privegheze în continuare cu aceeași râvnă și dăruire la cârma Bisericii noastre, iar tuturor slujitorilor și credincioșilor Bisericii noastre să le dăruiască credință puternică și lucrare sporită spre slava Prea Sfintei Treimi și binele întregului nostru popor.

*Să trăiți întru mulți și fericiți ani,
Prea Fericite Părinte Patriarh!*

† DANIEL
MITROPOLITUL MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

PAGINI DE SPIRITUALITATE ȘI DUHOVNICIE

PREDICĂ LA ZIUA CRUCII

Încă din cele dintâi timpuri, îndată după Învierea Mântuitorului răstignit pe lemnul Crucii, creștinii au cinstit, fără întrerupere, cu o eroică statornicie, cu o fierbinte recunoștință, semnul sfintei cruci, în ciuda tuturor batjocurilor aruncate de păgâni asupra lor. „Voi vă închinați unui răufăcător care pentru faptele sale a meritat să moară răstignit pe cruce ca un nelegiuit“, ziceau în batjocură păgânii, creștinilor. Și această batjocură a durat trei sute de ani ...

Din noianul tuturor acestor batjocuri, se deslușea însă tot mai puternic, răspunsul răspicat al conștiinței creștine, răspunsul hotărât al marelui apostol Pavel: „*În ce mă privește, scrie el Galatenilor, mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume*“ (Gal. 6, 14).

Iată răspunsul statornic al creștinilor. E răspunsul lui Tertulian, e răspunsul lui Origen, e răspunsul Sfântului Irineu, e aici conștiința întregii creștinătăți, tot timpul prigoanelor.

Mai mult. În tot acest timp, semnul crucii ajunge *parola secretă a creștinilor*. Era semnul după care se putea cunoaște dacă cineva este creștin sau nu ...

Se lămurește așadar limpede o realitate: *pentru creștinii Sfânta Cruce a Domnului a fost un semn de cinste, de laudă și de dumnezeiască putere, încă din timpul apostolilor, precum este și astăzi*. Înțelegem de ce Sfântul Apostol Pavel cere stăruitor creștinilor să nu fie nimeni printre noi care să se poarte ca „*un vrăjmaș al Crucii lui Hristos*“ (Filip. 3, 18).

Este drept, pe când la Roma era împărat Sfântul Constantin cel Mare, prin purtarea de grijă a mamei Sale Sfânta Elena, s-a descoperit cum știți, la Ierusalim, lemnul Crucii pe care a fost răstignit Mântuitorul și faptul acesta a zguduit creștinătatea. Descoperirea aceasta a fost pentru creștinătate ca o naștere din nou a evlaviei față de Sfânta Cruce. Dar cinstirea Sfintei Cruci nu s-a născut sub Constantin cel Mare, cum greșit se crede uneori; așa cum am arătat, cinstirea Sfintei Cruci e o moștenire sfântă provenită din suflul cel mai curat al apostolilor. Să nu uităm, semnul crucii a fost semnul scump, parola secretă de recunoaștere a creștinilor între ei, tot timpul prigoanelor, dinainte de Constantin cel Mare.

Iubiți credincioși,

Ar întreba cineva: de ce oare creștinii au înconjurat în felul acesta chiar de la început crucea Domnului cu atâta evlavie, cu atâta dragoste, cu atâta cinstitoare? Ce-au văzut ei și ce vede oare creștinătatea în Sfânta Cruce de i-a acordat și-i acordă neconținut și astăzi atât de multă prețuire?

Creștinătatea nu privește Crucea cu ochiul omului obișnuit, ci cu ochiul Domnului nostru Hristos.

Pentru mintea omului obișnuit ce poate fi Crucea? Crucea reprezintă doar un instrument de chinuire, inventat în vechime de oameni pentru pedepsirea marilor criminali ai societății, ca murind, aceștia să-și ispășească crimele lor, îndurând cele mai cumplite chinuri. Din punct de vedere omenesc, crucea este, așadar, pur și simplu un cumplit instrument de pedeapsă din istoria lumii, pentru marii criminali. Atât și nimic mai mult.

Firește, cu acest gând, ca pe un mare criminal L-au condamnat Pilat și fariseii pe Mântuitorul Hristos, atunci când L-au osândit la moartea pe Cruce.

Fără îndoială, Mântuitorul a fost condamnat pe nedrept. Dar lucrul cu adevărat cutremurător nu-i acesta. Lucrul cel mai cutremurător, în toată această împrejurare, este că, în omul Iisus, în condamnatul acesta la moartea pe cruce, era ascuns Dumnezeu însuși. Așa precum știm, în ființa Domnului Iisus, omul și Dumnezeu erau atât de strâns uniți că formau împreună o singură Persoană. Și acest Dumnezeu ascuns în omul Iisus, iată-l, intră în acțiune.

Ei bine, intervenția aceasta a lui Dumnezeu cel ascuns în omul Iisus, la acest mare ceas al crucii, faptul acesta unic răstoarnă dintr-o dată toată situația. Ca nicio dată, Dumnezeul ascuns în Iisus intră în lupta omului și omul din Iisus intră în lupta lui Dumnezeu. Începând din această clipă, Dumnezeul și omul din Iisus sunt, cu alte cuvinte, ca doi asociați, ca o singură Persoană, prinși într-o uriașă luptă comună. La ceasul crucii, în persoana Mântuitorului Iisus singur, începe, ai zice, lupta supremă a vieții, lupta fundamentală a Creației, lupta omului unit cu Dumnezeu și a lui Dumnezeu unit cu omul, pentru desființarea răului, pentru biruința binelui, pentru victoria Împărăției lui Dumnezeu și a forțelor Duhului Sfânt, în noi, în istorie și în univers, într-un cuvânt, începe lupta mântuirii.

Ascultați numai ce spune Dumnezeul acesta ascuns în Iisus, când își vede Crucea lui și judecați singuri: „*Eu n-am venit să fiu slujit, zice El, ci să slujesc Eu și să-Mi dau viața Mea, răscumpărare pentru toți*“ (Marcu 10, 45).

„*Trupul Meu se frânge (pe Cruce) pentru voi spre iertarea păcatelor ... iar sângele Meu se varsă pentru voi și pentru toți spre iertarea păcatelor*“ (Sfânta Liturghie).

„*Nimeni nu-mi ia viața cu sila, ci o dau Eu însumi de la Mine. Putere am s-o dau și putere am s-o iau iarăși. Aceasta e porunca pe care am primit-o de la Tatăl Meu*“ (Ioan 10, 18)

„*Părinte iartă-le lor că nu știu ce fac*“ (Luca 23, 34)

Vă întreb: Poate oare un om, chiar condamnat pe nedrept, să trăiască astfel de gânduri, numai cu puterile lui omenești, în timp ce îndură teribila moarte a Crucii?

E limpede așadar: prin tainica intervenție de putere a lui Dumnezeu cel ascuns în El, a reușit Mântuitorul Iisus să schimbe la față chinul morții lui pe Cruce și să transforme tot acest chin în cea mai puternică faptă de mântuire pentru toată lumea. Și tot așa: prin tainica intervenție de putere a Dumnezeirii Lui ascunse a reușit Mântuitorul să schimbe la față și rostul Crucii în lume și s-o transforme din cumplit

instrument de chinuire cum era până atunci, în instrument și armă irezistibilă de mântuire pentru noi toți și pentru toate făpturile.

Moartea însăși, până și ea e schimbată la față tot prin puterea intervenției acestui Dumnezeu ascuns în Iisus și e transformată ea însăși în Înviere și în Biruință.

Iată, pentru care motive cinstim noi ortodocșii Sfânta Cruce a Domnului. Iată Crucea așa cum o vede ochiul Domnului nostru Hristos.

Armă și instrument anume ales de Dumnezeu pentru mântuirea lumii și a fiecăruia din noi, Crucea este *semnul - cheia al mântuirii noastre*.

Într-un cuvânt, e pomul vieții care ni s-a dăruit în locul pomului osândirii. Dar mai mult decât orice, pentru noi creștinii, Crucea e un *semn de luptă și de biruință*.

„*Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne și Sfântă Învierea Ta o laudăm și o mărim*“, așa ne învață Sfânta noastră Ortodoxie strămoșească să preamărim Crucea Domnului. Și e drept să o preamărim așa.

Cu adevărat, Sfânta Cruce cuprinde și sacrificiul Domnului până la moarte, pentru noi, dar și Învierea Domnului, Biruința lui pentru noi, pentru că, în Hristos nu există nici moarte fără Înviere, nici luptă fără biruință. Cu adevărat, Crucea e semn de luptă și de biruință.

Și aici atingem un lucru foarte important. Descoperim dintr-o dată că și astăzi Mântuitorul conduce cu surprindere o luptă nevăzută de slujire a Crucii Lui în lume. E „*războiul nevăzut*“ al Mântuitorului în oameni și în conștiințele lor.

Nu ne-a cerut El oare nouă, ucenicilor Lui „*să ne luăm propria noastră Cruce, în fiecare zi și să-I urmăm Lui?*“ (Matei 10, 38). A ne lua zilnic asupra noastră Crucea și a-I urma Lui, ce poate însemna oare asta pentru noi, dacă nu angajarea noastră liberă de a lupta neconținut contra răului, a patimilor și a egoismului din noi și din viața noastră. A ne lua zilnic crucea și a-i urma Lui ce poate fi asta altceva decât silința noastră zi de zi ca să biruim neconținut binele, pacea și toate forțele salvatoare ale Duhului Sfânt, în noi și în viața noastră de oameni. Și toate acestea, din setea de a ne umple viața, din pasiunea, din dragostea Mântuitorului de om și de Dumnezeu.

Ne dăm seama că fără această sfântă slujire, fără acest război nevăzut al Crucii Mântuitorului, purtat neconținut în străfundurile conștiinței noastre, viața noastră ar fi un iad și nici n-am mai fi oameni.

Puteam noi oare astăzi, în ziua Crucii, să uităm tocmai de lupta aceasta de slujire, ascunsă și permanentă, a Mântuitorului și a Crucii Lui, în oameni și în conștiințe?

Iubiți credincioși,

Să ne socotim fericiți, că noi creștinii suntem angajați, prin credința noastră, în această glorioasă luptă a Mântuitorului și a Crucii Lui în lume, și mulțumind Răstignirii Mântuitorului și pentru sacrificiile care ni se cer, dar și pentru biruințele pe care ni le dă, să nu încetăm o clipă războiul nevăzut al Crucii Domnului din conștiința noastră. Să nu ne rușinăm de Crucea Domnului ci să ne laudăm cu ea ca și apostolii și sărutând chipul Mântuitorului pe Cruce cu nevrednicie, așa cum femeia cu curgere de sânge din Evanghelie a sărutat poala hainei Lui și s-a vindecat, să primim lupta Crucii Domnului, fără deznădejde și cu încredere, știind că după ceasul răstignirilor oricât de grele ar fi, vine, din milostivirea lui Dumnezeu și ceasul biruințelor: „*Crucii Tale ne închinăm Stăpâne și Sfântă Învierea Ta o laudăm și o mărim*“.

Iubiți credincioși,

Există un păcat pe care-l facem cu toții contra Sfintei Cruci. Păcatul este că nu facem semnul crucii cum trebuie. Unii din noi, fac un semn de cruce de parcă ar fi o batjocură. De încheiere vă voi citi de aceea *sfatul unui înțelept*. Iată ce spune el: „*Faceți semnul Crucii? Faceți-l bine. Nu gest trunchiat, grăbit, mecanic care să nu mai aibă nici un sens. Nu! Ci un semn cu adevărat adevărat, încet, larg, de la frunte la piept, de la un umăr la celălalt. Nu simțiți cum gestul acesta vă învăluie? Adunați-vă în semnul acesta toate gândurile, toată inima. Simțiți cum vă cuprinde toată ființa și trupul și sufletul; simțiți cum vă stăpânește, vă străbate, vă sfințește?*”

De ce-l facem? E semnul mântuirii. E semnul a tot ce-i mai de preț pe lume. Pe cruce a liberat Iisus toată omenirea, făptura întreagă. Cu ea sfințește El pe oameni și toată firea până-n străfundurile lor.

Facem semnul Crucii la începutul rugăciunii ca să liniștim zbuciumul din noi, ca să adunăm din împrăștiere inima, imaginația, voința. Îl facem și după rugăciune ca să rămână în noi darurile dobândite. Îl facem în ispite ca să ne întărim. În primejdii ca să ne apere. Când binecuvântăm, ca plinătatea vieții lui Dumnezeu să ne pătrundă în suflet, să-l facă rodnic și să-i sfințească toate puterile.

Gândiți-vă la lucrurile acestea când faceți semnul crucii. Dintre toate simbolurile creștine nici un semn nu-i mai sfânt. Faceți semnul crucii încet, larg, cu atenție.

E ca un suflu de răcoare al Duhului Sfânt care vă străbate toată ființa și pe dinafară și pe dinăuntru: gânduri, voință, inimă, simțuri, tot ce sunteți. E ca o îmbrățișare a lui Dumnezeu care vă întărește, vă purifică și vă înnoiește din străfunduri, prin forța lui Hristos Domnul nostru, în numele lui Dumnezeu cel viu și preamărit în trei persoane, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor“ Amin.

Arhim. Benedict Ghiuș

CALEA CEA STRĂMTĂ A ORTODOXIEI

Pr. Thomas Hopko,
Decan al Seminarului Teologic Sf. Vladimir, New York

Biserica Ortodoxă nu este numai asemeni lumii acesteia. Dar Biserica este în lume pentru a mântui.

„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci nu a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume să judece lumea, ci să mântuiască, prin El, lumea“ (Ioan, 3, 16-17).

Biserica Ortodoxă nu va putea fi niciodată identificată cu această lume. Ea este prezența împărăției lui Dumnezeu în lumea aceasta, până când Hristos va veni din nou întru slavă, la sfârșitul veacurilor, pentru a restaura întreaga creație. Așadar, Biserica există în lume pentru viață și mântuire.

Călea cea strâmtă ce conduce la viața veșnică nu permite creștinilor ortodocși să urmeze drumul nimicitor al identificării Bisericii lui Hristos cu orice altă linie de orientare particular socială, politică, economică sau militară. Nu este îngăduit nimănui să folosească Biserica lui Hristos în oricare din scopurile lumești. Însă calea cea strâmtă care conduce către viața veșnică oprește, de asemenea, creștinilor ortodocși, în mod vădit, retragerea, într-o manieră ușoară, de la implicarea directă în activitățile sociale, politice, economice și chiar militare ale țărilor în care trăiesc. Le este interzis să abată Biserica lui Hristos pe drumul distrugător al urmării intereselor egoiste, al unui cult sectar, închis în sine, neavând nimic comun cu lumea pentru care a fost răstignit și preamărit Hristos, evitând tratarea acestei implicări cu dispreț și batjocură, ca ceva rău, care locuiește în afara grijii și iubirii mântuitoare a lui Dumnezeu.

Episcopii și preoții ortodocși, în virtutea chemării și hirotoniei lor nu pot deține funcții lumești și nu pot participa, în mod direct, la afaceri laice. Nu pot servi în funcții politice și de conducere economică sau să participe la acțiuni militare. Asemenea activități nu sunt îngăduite prin canoanele bisericești. Dar preoții și învățătorii Bisericii sunt chemați să conducă și să îndrume laicul creștin ortodox, în chemarea lor de a aduce împărăția lui Dumnezeu în orice aspect al vieții lor cotidiene și să lucreze în lume prin toate mijloacele posibile.

Episcopii și preoții sunt chemați să învețe și să-i însușească pe credincioși, aceștia putând lua decizii sociale, politice, economice și chiar militare, acționând în conformitate cu învățăturile lui Hristos și puterea Sfântului Duh; prin urmare, ei ar trebui să o facă nestingherit, cu smerenie și sinceritate, cu dragoste și respect față de aceia cu care ei nu sunt de acord, atât în cadrul Bisericii, cât și în afara acesteia.

Nu există doctrină infailibilă a Bisericii Ortodoxe în liniile de orientare sociale, politice, economice și militare. Aceasta este o bază de justificare pentru diferențele de opinie între oamenii de bună credință, incluzându-i pe creștinii ortodocși.

Dar calea cea strâmtă a lui Hristos impune mirenilor ortodocși să fie implicați în viața și lucrarea din țările lor și să facă astfel ca acelea să fie ale împărăției lui Dumnezeu care nu este din lumea aceasta, nici disprețuind omenirea pe care Dumnezeu o iubește și o mântuie prin Unul-Născut, Fiul Său Iisus Hristos, nici fiind înghițită sau mistuită de lume sau pe punctul în care Biserica nu devine nimic altceva decât un instrument pentru activități seculare ale oamenilor împătimiți, lipsiți de adevărata credință creștină și viață spirituală.

(traducere de dr. Valentin Bădescu, din Revista Teologică, serie nouă, nr. 3-4, Sibiu, 1996, p.260-261)

CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

COMENTARIU LA CANONUL CEL MARE AL SFÂNTULUI ANDREI CRITEANUL

PARTEA A PATRA

Cântarea a șaptea

Irmos: Păcătuít-am, fărădelege/ și nedreptate săvârșit-am înaintea Ta;/
nici am păzit,/ nici am făcut/
precum ne-ai poruncit nouă;/
dar nu ne părăsi pe noi până în sfârșit,/ Dumnezeuul părinților noștri.

A șaptea și a opta odă biblică constituie cântarea celor trei tineri: Anania, Azaria și Misael, izbăviți în chip minuat din cuptorul cel cu foc unde fuseseră aruncați de regele Nabucodonosor (Dan. III.). Din cuprinsul acestei cântări (vezi cartea "Cântarea celor trei tineri"), irmosul odei de față poate fi regăsit ușor în versetele 5, 6, 10 și 1.

1. Păcătuít-am, greșit-am/ și am călcat porunca ta;/
că întru păcate am fost zămislit,/ și am adăugat rănilor mele rană./
Ci Tu mă miluiește ca un îndurat,/ Dumnezeuul părinților.

Continuând să se inspire din aceeași odă biblică, Sfântul Andrei dramatizează însă mai mult aici cântarea, pentru faptul că trece exprimarea la singular. Imaginea păcătosului rănit de fărădelegea sa ne amintește de cuvintele Isaiei: "Din deșert până în tâlpile picioarelor nu-i nici un loc sănătos; totul este numai plăgi, vânătăi și răni pline de puroi, necurățate, nemuiate cu untdelemn și nelegate"(Is. I,6).

2. Cele ascunse ale inimii mele/ le-am mărturisit Ție, Judecătorul meu./
Vezi smerenia mea, / vezi și necazul meu,/ și ia aminte acum la judecata mea;/ și Tu mă miluiește, ca un îndrat,/ Dumnezeuul părinților.

Autorul cere pentru încă o dată "Dumnezeului părinților noștri" milă și îndurare pentru faptele sale cele ascunse și păcătoase, de astă dată inspirându-se din psalmi:"De cele ascunse ale mele curățește-mă"(Ps. XVIII. 13); "Măhnit e duhul în mine și inima mea încremenită înlăuntru meu..."(Ps. CXLII, 4 și 11);"Ia aminte la rugăciunea mea că m-am smerit foarte"(Ps. CXLÍ, 6)

3. Saul oarecând, dacă a pierdut/ asinele tatălui său, suflète,/
degrab a afla/ în schimb împărăția;/
dar păzește-te să nu greșești,
alegând mai degrabă poftele tale cele dobitocești,/ decât împărăția lui Hristos.

Vezi episodul întâlnirii lui Saul cu Samuel în I Reg. IX. La voința lui Dumnezeu el devine rege al lui Israel (cap. X), însă în pofida alegerii și investirii sale minunate, Saul sfârșește departe de Dumnezeu, pentru că ajunge să încalce cuvântul Său și să nesocotească poruncile Sale (XV, 10-34). Exemplul lui Saul este propus și sufletului în tropar, să ia aminte și să nu pună nicicând dorințele și poftele sale păcătoase mai presus de sfatul și de voința lui Dumnezeu..

4. David, dumnezeiescul părinte,/ de a și greșit oarecând îndoit, suflète al meu,
cu săgeata desfrâului săgetându-se,
și cu sulița robindu-se/ pentru pedeapsa uciderii,
dar tu cu mai grele lucruri boleşti,/ din pornirile cele de voia ta.

David este numit “dumnezeiesc părinte” pentru că Domnul nostru Iisus Hristos descindea trupește “din casa și din neamul acestuia” (Luc. II, 4), motiv pentru care a mai fost numit și “fiu al lui David” (Mat. I, 1). Păcatul îndoit al psalmistului este arhicunoscut: adulterul și uciderea (II Reg. XI), decât care mai păcătos se autoconsideră sufletul în troparul de față.

5. Împreunat-a David oarecând/ nelegiuirea cu nelegiuire,
că a amestecat desfrâul cu uciderea;/
dar îndată îndoită/ pocăință a arătat.
Iar tu, suflète, mai viclene lucruri ai făcut,/ necăindu-te către Dumnezeu.

Pe măsura păcatelor este pocăința proorocului David. Întâi își recunoaște sincer vina în fața proorocului Natan: “Am păcătuît înaintea Domnului” (II Reg. XII, 12), și apoi se căiește, plânge și postește pentru pedeapsa cu care a socotit Dumnezeu că trebuie să pedepsească faptele sale - moartea copilului celui născut de Batseba (XII, 14-19). I se atrage atenția sufletului vis-a-vis de episodul acesta că el, deși a întrecut pe David cu păcatele, nu a depus și pocăință pe măsură.

6. David oarecând a însemnat cântarea,/ scriind-o ca într-o icoană,²
prin care-și muștra fapta/ ce a lucrat,
strigând: Miluiește-mă!
Că Ție unuia am greșit, Dumnezeului tuturor./ însuți mă curățește.

Comentatorii canonului sunt de părere că imaginea de față este luată din criza iconoclastă din zilele autorului, când icoanele erau coborâte și repuse în cinstea lor după bunul plac al împăraților. Asemenea biruinței cultului sfințelor icoane este și pocăința și recuperarea spirituală a cântărețului David, ale căror expresie este monumentalul psalm 50. El își “înalță” exemplar “cântarea” pocăinței sale, vrând parcă să o propună lumii întregi ca unică soluție de ieșire din criza spirituală la care conduce păcatul.

7. Purtat fiind chivotul în car,/ când s-au întors junicile,
numai cât s-a atins/ Zan acela de el,
a fost certat de mânia lui Dumnezeu.
Deci de îndrăzneala aceluia fugind, suflète,/ cinstește bine cele dumnezeiești.

Vezi episodul pe larg la II Reg. VI, 1-7. Pedeapsa necruțătoare a lui Uza (transpus în grecește Zan)³, chiar dacă acela nu s-a atins cu gând rău de chivotul Domnului, voiește să

atrăgă atenția la cât de multă cinste trebuie acordată lucrurilor sfinte, de acestea având voie să se atingă numai persoanele sfințite.

8. Auzit-ai de Abesalom/ cum s-a sculat împotriva firii/
Cunoscut-ai faptele lui cele întinate,/
cu care a batjocorit/ patul lui David, tatăl său;/
dar și tu ai urmat pornirilor lui celor de patimi/ și iubitoare de plăceri.

Înnograful se aseamănă aici lui Abesalom cel plin de necuviință care a necinstit patul tatălui său, intrând la nițoarele acestuia, faptă ce a fost mai apoi auzită în întreg Israelul (II Reg. XVI, 20-22).

9. Supus-ai trupului tău/ vrednicia ta cea nerobită,/
și ca un alt Ahitofel aflând/ pe vrășmașul, suflete,/
te-ai plecat după sfaturile lui;/
dar le-a risipit pe acestea Însuși Hristos,/ ca tu să te mântuiești cu adevărat.

“Vrednicia cea nerobită” este nevinovăția și nepătimirea sufletului celui ce n-a căzut încă pradă lui Ahitofel cel netrupesc, adică diavolului. Despre sfetnicul Ahitofel care îndeamnă pe Abesalom la nelegiuire vezi II Reg. XVII, 20-23. Hristos însă, nimicește sfaturile și capcanele diavolului, ca oarecând pe a lui Ahitofel: “Așa a judecat Domnul să strice sfatul cel mai bun al lui Ahitofel, ca să aducă Domnul pieirea asupra lui Abesalom” (XVII, 14).

10. Solomon cel minunat,/ cel plin de harul înțelepciunii,
acesta făcând vicleșug înaintea/ lui Dumnezeu orecând,/
s-a depărtat de El;/
căruia și tu ți-ai asemănat/ blestemata ta viață, suflete.

Solomon, fiul lui David “a întrecut pe toți regii pământului în bogăție și în înțelepciune” (III Reg., X, 23). Însă darurile sale minunate au fost umbrite de o aprigă poftă pentru desfrânare (XI, 1-8) care l-a și depărtat de la Dumnezeu și l-a dus la idolatrie. Acestuia și patimilor lui se aseamănă și sufletul în troparul de față, reproșându-și aceeași slujire idolilor celor netrupesți ai poftelor sale.

11. De plăcerile patimilor sale/ fiind silit, s-a întinat,/ vai mie!
iubitorul înțelepciunii,/ iubitor de femei desfrânate făcându-se,/
și înstrăinat de la Dumnezeu;/
căruia tu, o suflete, ai urmat cu gândul,/ prin dezmierdări rușinoase.

Căderea lui Solomon continuă să fie dată ca pildă și în troparul de față. Din “εραστης της σοφιας” (îndrăgostit de înțelepciune), el cade în iubirea pătimasă a plăcerii de rând, devenind un “îndrăgostit” subjugat de propria sa poftă; din “culme” a înțelepciunii el devine aici pildă nedemnă pentru sufletul condamnat de autor pentru neînțelepciune și desfrânare.

12. Lui Roboam, celui ce n-a ascultat/ sfatul tatălui său, ai râvnit, suflete,/
împreună și lui Ieroboam,/ slugii celei prea rele,
care s-a viclenit oarecând;⁴
dar fugi de asemănarea lor, și strigă lui Dumnezeu:/ Păcătuit-am, miluiește-mă!

Roboam, fiul lui Solomon, devenit rege la 41 de ani, nu s-a ridicat la vrednicia tatălui său, căci a ignorat sfaturile și povețele sfetnicilor lui (III Reg. XII, 1-14). El a împilat și mai mult poporul, prvoacănd ruptura regatului în două, peste cealaltă parte ajungând rege Ieroboam. Acesta, rob al lui Solomon (III Reg. XI, 26), după ce îi este făcut cunoscut plan-

ul lui Dumnezeu, că adică va ajunge să domnească peste zece dintre semințiile lui Israel, este îndepărtat de reglele său (XI, 28-40). Ajungând rege însă, Ieroboam își reneagă credința părinților săi, slujind idolilor (XII, 26-33), fapt pentru care a și fost numit “*αποστατης*”.

13. Necurățiilor lui Ahav ai râvnit,/ sufletul meu, vai mie!/
Te-ai făcut lăcaș/ întinăciunilor trupești/
și vas urât al patimilor./

Dar din adâncul tău suspină/ și spune lui Dumnezeu păcatele tale.

Pentru fărădelegile regelui Ahab vezi III Reg. XVI, 30-34. Acesta a întrecut pe toți înaintașii săi în nelegiuire, introducând în Israel adorarea zeilor Baal și Așera, cărora a și zidit temple idolatre. “Necurățiilor” acestuia și urâciunii lui i se aseamănă sufletul, pentru a se trezi și a se curăți de păcatele sale.

14. A ars oarecând Ilie/ pe cei de două ori câte cincizeci,⁵
când a junghiat/ și pe proorocii cei de rușine ai Izabelei,
spre musturarea lui Ahav./

Dar fugi, suflete, de asemănarea celor doi/ și te întărește.

În continuare, luând-o în ordine cronologică, se amintesc două fapte minunate din viața profetului Ilie: uciderea proorocilor celor mincinoși ai Izabelei (III Reg. XVIII, 17-40) și arderea cu foc a solilor regelui Ōhozia (IV Reg. I, 19-20). De necredința și împietrirea inimii acestor doi nevrednici regi ai lui Israel este sfătuit sufletul să se ferească, și să caute să se întărească mai degrabă în lucrurile cele bune.

15. Încuiatu-s-a ție cerul, suflete,/ și foamete de la Dumnezeu te-a cuprins,
de vreme ce nu te-ai plecat/ cuvintelor lui Ilie Tesviteanul,
ca și Ahav oarecând./

Ci Sareptencei asemănându-te,/ hrănește sufletul proorocului.

Aplicarea morală pe care autorul o face evenimentelor acestora din viața profetului Ilie este minunată. Păcatul provoacă închiderea cerului și foamete spirituală, sufletul încetând a mai primi răcoarea mântuitoare a harului (vezi sursa de inspirație a troparului de față în viața proorocului, la III Reg. XVII, 1-24 și Luc. IV, 25-26). Grija însă, și lucrarea faptei celei bune, aduce sufletului izbăvire, binecuvântare și înviere. ca oarecând văduvei din Sarepta Sidonului.

16. Păcatele lui Manase/ ți-ai îngrămădit cu voința, suflete,
punând ca niște lucruri de scârbă patimile/
și înmulțind/ cele dezgustătoare;/
dar pocăinței lui râvnind cu căldură,/ câștigă-ți umilință.

Idolatria regelui Manase, ca și a celorlalți regi (pomeniți mai sus), este asemănată aici “închinării” patimilor păcătoase. Pentru nelegiuirile acestuia vezi IV Reg. XXI, 2-9. Pe timpul și din porunca sa se pare că a fost martirizat proorocul Isaia, tăindu-i-se trupul cu fierăstrăul⁶. În cele din urmă însă, Manase s-a pocăit sincer (II Paral. XXXIII, 10-19), întorcându-se la Dumnezeu cel adevărat, faptă pe care e chemat s-o urmeze și sufletul în troparul de față. De menționat că regelui Manase îi este atribuită și rugăciunea “Doamne Atotstăpânitorule, Dumnezeu părinților noștri...” de la Pavcernița Mare.

17. Cad înaintea Ta și aduc Ție/ ca niște lacrimi, cuvintele mele;/
păcătuit-am, cum a greșit păcătoasa./

și am făcut fărădelege/ ca nimeni altul pe pământ./

Dar fie-Ți milă, Stăpâne, de făptura Ta,/ și iarăși mă cheamă.

Inspirat de astă dată din Noul Testament (Luc. VII, 36 ș.u.), și anume din pocăința femeii celei desfrânate pe care Iisus a întâlnit-o în casa fariseului Simon, Sfântul Andrei dă ca pildă sufletului dornic de îndreptare lacrimile și pocăința aceleia.

18. Folosit-am rău chipul Tău,/ și am stricat porunca Ta;/

toată frumusețea mi s-a întunecat./

și cu patimile/ mi s-a stins făclia, Mântuitorule./

Dar milostivindu-Te, dă-mi bucurie,/ precum cântă David.

Este reluată aici ideea coruperii din trop. 21 al cântării a doua: "Îngropat-am, Mântuitorule, cu patimile frumusețea chipului celui dintâi...", ca și cea din trop. al șaselea al aceleiași cântări: "Întunecatu-mi-am frumusețea sufletului cu plăcerile...", pe care le-am comentat la locul potrivit. Expresia "mi s-a stins făclia" este împrumutată din pilda celor zece fecioare (Mat. XXV, 1-13), iar cuvintele lui David sunt: "dă-mi mie bucuria mântuirii Tale..." (Ps. L, 13).

19. Întoarce-te, căiește-te,/ descoperă cele ascunse;/

grăiește lui Dumnezeu Cel ce știe toate:/

Tu singur ști,/ Mântuitorule, cele ascunse ale mele;/

ci Însuși Tu mă miluiește, precum cântă David,⁷ / după mare mila Ta.

Cu patru imperative puternice își îndeamnă autorul sufletul la mărturisire, pentru a se elibera de păcate: "întoarce-te", "căiește-te", "descoperă" și "grăiește". Este cea mai simplă formulă de mărturisire, minimul, dar suficientă pentru a descărca de povara păcatului. Cererea este aceeași cu a psalmistului David: "miluiește-mă Dumnezeule după mare mila Ta..." (Ps. L, 1).

20. Stinsu-s-au zilele mele,/ ca visul celui ce se deșteaptă./

Pentru aceasta ca Iezechia lăcrimez/ pe patul meu,/

ca să mi se adauge ani de viață./

Dar care Isaia va să stea pentru tine, suflete,/ fără numai Dumnezeul tuturor?

"Timpul vieții mele este scurt" cânta poetul și în strofa a 23-a a odei a patra. Trece ca floarea ce astăzi se seamănă, mâine crește și înflorește, iar apoi îndată se veștejește și moare (strofa a doua a aceleiași cântări). Aici viața omului este asemănată visului "celui ce se deșteaptă", care adică se năruie într-o clipă. Regele Iezechia, ajuns și el la capătul acestui "fir", reușește să dobândească de la Dumnezeu prelungirea vieții lui, prin mijlocirea profetului Isaia (IV Reg. XX, 1-11). Însă care Isaia va putea să mijlocească și pentru sine când va suna ceasul sfârșitului său, meditează aici imnograful?

Slavă...

21. Treime neamestecată, nedespărțită,/ de o ființă și fire una;/

lumini și lumină, și trei sfinte,/ și unul sfânt./

este lăudată Treimea, Dumnezeule./

Laudă și preaslăvește, suflete, viață și vieți,/ pe Dumnezeul tuturor.

Misterul Treimii în Unime și al Unimii în Treime este și obiectul troparului treimic de față. Pe acesta este îndemnat sufletul să Îl proslăvească, ca pe cel ce învăluie și dezvăluie ființa Dumnezeului tuturor.

Și acum...

22. Lăudămu-te, bine te cuvântăm,/ închinămu-ne ție, Născătoare de Dumnezeu,/ că ai născut pe Unul din Treimea cea nedespărțită,/ pe Unul Fiu și Dumnezeu;/ și tu însăși ne-ai deschis nouă/ celor de pe pământ cele cerești.

Pe "Unul" din această Treime L-a întrupat Fecioara Maria în precurat pântecul său, făcându-se astfel "organ al dumnezeirii" și "masă dumnezeiască", pe care S-a pogorât Dumnezeu întrupat. Acesteia imnograful îi înalță cântare de laudă în acest ultim troicar al cântării a șaptea, pentru că s-a făcut pe sine "scară" care urcă de la pământ "la cele cerești".

Cântarea a opta

Irmos: Pe Cel pe care-L slăvesc oștile cerești,/ și de El se cutremură heruvimii/ și serafimii,/ toată făptura și zidirea,/ lăudați-L, binecuvântați-L,/ și-L preînălțați/ întru toți vecii.

A opta odă biblică era constituită de asemenea din cântarea celor trei tineri, precum am arătat și la irmosul cântării a șaptea a canonului. Este vorba însă de partea a doua (Cântarea celor trei tineri, I, 27-67). În acest imn înălțat de tinerii evrei în cuptorul din Babilon, este lăudată slava și măreția lui Dumnezeu de către întreaga făptură, văzută și nevăzută, aceeași slavă a Sa fiind preamărită și în irmosul de față. În ultima parte irmosul menține chiar refrenul odei: "lăudați-L și-L preînălțați pe El întru toți vecii" (versetele 34-65).

1. Miluiește-mă pe mine cel ce am păcătuit, Mântuitorule;/ ridică-mi mintea mea spre întoarcere./ Primește-mă pe mine cel ce mă pocăiesc;/ miluiește-mă pe mine cel ce strig:/ greșit-am Ție, mântuiește-mă;/ nelegiuuit-am, miluiește-mă!

Strigătul de pocăință din strofa aceasta ne amintește de cele două "monumente" de $\mu\epsilon\tau\omicron\nu\omicron\iota\alpha$: pilda fiului risipitor (Luc. XV, 11-32) și psalmul 50, Acestea și par sursa de inspirație și prototipul pocăinței de aici.

2. Ilie cel ce a fost purtat în car,/ suindu-se în carul virtuților,/ s-a înălțat/ ca spre ceruri oarecând,/ mai presus de cele pământești.
Deci la suirea acestuia/ cugetă, suflete al meu.

Autorul arată aici că profetul Ilie, mai înainte de a fi înălțat în car de foc cu trupul la cer, și-a condus el însuși "carul virtuților" înspre înălțimile cele ameitoare, "mai presus de cele pământești", atrăgând atenția astfel sufletului că nimic nu-l poate înălța pe cel ce nu se va lupta el singur "să se înalțe" de la pământ la cele cerești.

3. Curgerea Iordanului oarecând/ a stat de o parte și de alta,/ prin lovirea cu cojocul lui Ilie/ de către Elisei;/ iar tu, o suflete al meu, acestui dar/ nu te-ai învrednicit,/ din pricina neînfrânării.

Elisei a fost ucenicul proorocului Ilie, care, răpit fiind la cer, a lăsat acestuia mantia sa (IV Reg. II, 11-14). Cu aceasta lovind Elisei apele Iordanului, le-a despicat în chip minunat, și a trecut ca oarecând poporul lui Israel prin Marea Roșie. La acest dar însă, reproșează imnograful sufletului ce se pocăiește, nu se poate ajunge fără numai prin înfrânare.

4. Elisei luând oarecând/ cojocul lui Ilie,
a luat de la Domnul/ har îndoit;/
iar tu, o suflete al meu,/ de acest dar nu te-ai împărtășit,
pentru neînfrînare.⁸

“Iar după ce au trecut, a zis Ilie către Elisei: “Cere ce să-ți fac, înainte de a fi luat de la tine.” Iar Elisei a zis: “Duhul care este în tine să fie îndoit în mine!” Răspuns-a Ilie: “Greu lucru ceri! Dar de mă vei vedea când voi fi luat de la tine, va fi așa...” Iar Elisei se uita și striga: “Părinte, părinte, carul lui Israel și caii lui!”” (IV Reg. II, 9-12).

5. Somaniteanca oarecând/ a primit pe cel drept/ cu gând bun;/
iar tu, o suflete, n-ai adus în casa ta/
nici străin, nici călător./
Pentru aceasta tu vei fi lepădat/ afară din cămară, tânguindu-te.

Pentru iubirea de străini a femeii somanitence (sumanitence), vezi IV Reg. IV, 8-37. Acestei φιλοξενία este chemat să-i urmeze și sufletul, de voiește să nu fie lepădat afară din Împărăția lui Dumnezeu.

6. Minții celei întinate/ a lui Ghezi
pururea te-ai asemănat,/ ticălosule suflete,
a cărui iubire de argint/ leapăd-o măcar la bătrânețe./
Fugi de focul gheenei,/ depărtându-te de răutățile tale.

Ghezi (Ghenazi) a fost ucenicul și slujitorul profetului Elisei (IV Reg. IV, 12, 14, 25). Pentru filarghiria sa el a fost pedepsit de prooroc cu lepră (V.1-27), pe care aici imnograful o compară cu focul gheenei. Iubirea de argint a fost condamnată mult și de Apostolul Pavel, spunând că “este rădăcina a tuturor relelor” (I Tim. Vi, 10) și “idolatrie” (Col. III, 5), iar “cel lacom de avere... nu are moștenire în Împărăția lui Dumnezeu” (Efes. V. 5 și I Cor. VI, 10).

7. Tu, suflete, lui Ozia râvnind,
lepra lui întru tine/ îndoit ai luat-o,
că cele necuvioase cugeți/ și cele fără de lege faci./
Lasă cele ce ai⁹ / și aleargă la pocăință.

Ozia sau Azaria, fiul lui Amasia, a fost rege al lui Iuda timp de 52 de ani. Acesta, deși fidel liniei pe care o urmărea și tatăl său, nu lupta însă și pentru înlăturarea idolatriei din popor, și pentru aceasta Domnul l-a pedepsit cu lepră (IV Reg. XV, 1-7). Lepră spirituală este și păcatul cu gândul și cu lucrarea, iar terapia nu poate fi alta, fără numai pocăința și părsirea lui.

8. De niniviteni ai auzit, suflete,
că s-au pocăit către Dumnezeu/ cu sac și cu cenușă;/
acestora n-ai urmat,/ ci te-ai arătat mai rău/
decât toți cei ce au greșit mai înainte de lege/ și după lege.

Strălucit îndemn la pocăință este exemplul ninivitenilor. Aceștia, la vestea profetului Iona, că Dumnezeu a hotărât să-i piardă pentru fărădelegea lor, au înscris în filele Scripturii unul dintre cele mai reprezentative modele de pocăință, dar și de iubire și milostivire din partea lui Dumnezeu (Iona. III). Sufletului i se reproșează că a fost întrecut până și de cei de dinainte de Lege în frică și ascultare de Dumnezeu.

9. De Ieremia cel din groapa cu noroi/ ai auzit, suflete,/ care a plâns cu tânguire/ cetatea Sionului/ și lacrimi a vărsat./
Urmează vicții lui/ celei plângătoare și te vei mântui.

Proorocul Ieremia, unul dintre cei mai mari profeți ai poporului Israel, aruncat în groapa cu noroi de regele Sedechia (Ier: XXXVIII, 6), pentru că vestea căderea Ierusalimului în mâinile Babilonului, a plâns ca nimeni altul pustirea cetății sfinte (Ier. IX, 1; XIII, 17; XIV, 17. Vezi și Plâng. I, 16; II, 18; III, 47). Plânsul și compasiunea profetului pentru pierderea Ierusalimului sunt cerute și sufletului aici, de astă dată însă convertite înspre propria-i "cetate", la fel de bântuită de vrăjmașii cei nevăzuți.

10. Iona a fugit în Tars,/ cunoscând dinainte întoarcerea/ ninivitenilor;/ a cunoscut ca un prooroc/ milostivirea lui Dumnezeu;/ pentru că se ferea/ să nu mintă proorocia lui.¹⁰

Este prezentată aici "milostivirea" lui Dumnezeu ca "proorocie". În virtutea darului profetic Iona cunoștea "nemărginirea" milostivirii lui Dumnezeu, și de aceea refuză să-i anunțe "marginile" (Iona I, 2 ș.u.), atunci când Dumnezeu îl trimite să vestească pieirea cetății Ninive: "O, Doamne, iată tocmai ceea ce cugetam eu când eram în țara mea! Pentru aceasta eu am încercat să fug în Tarsis, că știam că Tu ești Dumnezeu îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milosârd, și Îți pare rău de fărădelegi" (IV, 2). Așadar, înțelegem din tropar, mai înainte cunoașterea pocăinței ninivitenilor și a milostivirii nesfârșite a lui Dumnezeu. Sunt motivele pentru care Iona nu a răspuns cu promptitudine chemării divine, și, în același timp, sunt și "descoperirea" (proorocia), pe care profetul nu o voia cu nici un chip dezmințită.

11. De Daniel ai auzit, o suflete,/ cum a astupat gurile fiarelor/ în groapă;/ ai înțeles cum tinerii/ cei ce au fost cu Azaria,/ au stins prin credință/ văpaia cuptorului ca arzătoare.

Doă întâmplări minunate din cartea profetului Daniil sunt evocate aici, ca roade ale credinței puternice în Dumnezeu: izbăvirea lui Daniil din gura leilor (Dan. IV) și nevătămarea celor trei tineri aruncați în cuptorul cel cu foc (Dan. III), propuse indirect ca exemple de credință și încredere în atotputernicia și măreția lui Dumnezeu.

12. Pe toți cei din Legea Veche/ i-am adus ție, suflete,/ spre pildă;/ urmează faptelor iubite de Dumnezeu/ ale dreptilor/ și fugi/ de păcatele celor vicleni.

N-am greși deloc dacă am considera troparul acesta un fel de „epilog“ al celor 222 de strofe de până acum, în care poetul a avut drept sursă de inspirație, cu mici excepții, numai Legea Testamentului celui Vechi. Autorul dă pe față acum și scopul cu care „a adus de față“ personajele și evenimentele amintite, acela de a fi „pildă“ de urmare ori de evitare, a ceea ce au avut acelea bun, și respectiv rău, să ne descopere.

13. Drepte Judecătorule, Mântuitorule, miluiește-mă/
și mă izbăvește de foc/ și de groaza/
ce am a petrece la judecată,/ după dreptate;/

iartă-mă mai înainte de sfârșit./ prin fapte bune și prin pocăință.

„Pentru că a hotărât o zi în care va să judece lumea întru dreptate, prin Bărbatul pe Care L-a rânduit, dăruind tuturor încredințare prin Învierea Lui din morți“ (Fapt. XVII, 31). Acest verset și altele identice, dar mai ales descrierea judecății de apoi de la Mat. XXV, 31-46, pornesc în sufletul scriitorului un nou val de umilință și pocăință, amintindu-i de atâția și atâția alți păcătoși care însă au reușit să se curățească.

14. Ca tâlharul strig Ție: poțneneste-mă;
ca Petru plâng cu amar/
iartă-mă, Mântuitorule./ strig ca vameșul;/ și lăcrimez ca păcătoasa./
primește-mi tânguirea./ ca oarecând pe a cananeencii.

Cinci pilde de adevărată pocăință sunt propuse sufletului aici: pocăința tâlharului (Luc. XXIII, 33-43), plângerea lui Petru (Mat. XXVI, 69-75), umilința vameșului (Luc. XVIII, 9-14), lacrimile femeii celei păcătoase (Luc. VII, 36-48) și stăruința cea cu tânguire a cananeencii (Mat. XV, 21-28).

15. Tămăduiește putrețunea/ smeritului meu suflet, Mântuitorule./
Unule, Tămăduitorule./
Pune-mi doctorie vindecătoare/ și untelemn și vin./
lucrurile cele de pocăință și umilință cu lacrimi.

Domnul nostru este singurul „Tămăduitor“, pentru că El singur poate vindeca și trupurile dar și sufletele noastre. Acest lucru mărturisindu-l înmograful aici, cere vindecarea „putrejunii“ sale sufletești cu expresii preluate din parabola Samarineanului milostiv (Luc. X, 30-37).

16. Cananeencii și eu urmând./ strig:
miluiește-mă./ Fiul lui David!/
Mă ating de poală ca ceea ce-i curgea sânge;/
plâng ca Marta/ și ca Maria pentru Lazăr.

Exemplul cananeencii a fost evocat și în trop. al XIV-lea al prezentei cântări.

În plus, mai sunt aduse de față aici și alte două pilde de umilință și plângere: a femeii bolnave de doisprezece ani (Marc. V, 25-34) și a surorilor lui Lazăr (Ioan XI, 1-44).

17. Alabastru cu lacrimi/ turnând pe capul Tău, Mântuitorule./
ca niște mir;/
strig ca păcătoasa¹² care cerea milă;/
rugăciune aduc/ și cer să iau iertare.

Pentru femeia păcătoasă, vezi Luc. VII, 36-48. Foarte frumos izbutește autorul să prelucreze imaginea ungerii cu mir a Domnului convertind-o scopului său. În loc de mir autorul își umple alabastrul cu lacrimi de pocăință, și pe acestea le aduce ca dar Stăpânului său, spălându-I nu numai picioarele, dar și capul.

18. De n-a și păcătuit nimeni ca mine,¹³ /
totuși primește-mă./ Milostive Mântuitorule./
și pe mine, care cu frică mă pocăiesc/ și cu dragoste strig:/
păcătuit-am Ție unuia./ nelegiuit-am, miluiește-mă.

Nu este prima oară când autorul se consideră mai prejos decât toți ceilalți păcătoși. Vezi comentariul corespunzător la trop. al treilea și al XXIV-lea al cântării a doua; al cincilea și al XII-lea al cântării a treia; și întâiul și al patrulea al celei de-a patra cântări.

19. Milostivește-Te, Mântuitorule, spre zidirea Ta,
și mă caută ca un păstor, pe mine, oaia cea pierdută;
și rătăcit fiind,/ răpește-mă de la lup,
și mă fă oaie/ în pășunea oilor Tale.

Autorul împletește strofa aceasta din elemente împrumutate din două parabole rostite de Mântuitorul Hristos: a Păstorului cel Bun (Ioan X, 1-16) și a oii celei pierdute (Luc. XV, 3-7). Încurajat de cele spuse aici, solicită și el adevăratului Păstor al trupurilor și sufletelor noastre, să fie numărat de acum înainte cu celelalte oi ale pășunii Sale, care „au ascultat glasul lui“.

20. Când vei șede judecător ca un milostiv,
și vei arăta slava Ta/ cea înfricoșătoare Hristoase,
O, ce frică va fi atunci!/
Cuptorul arzând/ și toți temându-se/ de înfricoșătoare judecata Ta.

Este vorba de parusia Domnului și judecata de apoi sau universală, pe care Sfântul Evanghelist Matei o descrie amănunțit la cap. XXV, 31-46. Vezi și inmografia din slujba duminicii lăsatului sec de carne.

Slavă...

21. Părinte, Cel ce ești fără început, Fiule, cel împreună fără de început,
Mângâietorul cel bun,/ Duhule cel drept,
Născătorule al lui Dumnezeu-Cuvântul,/ Cuvinte al Tatălui celui fără de început,
Duhule cel viu și făcător,/ Treime în Unime, miluiește-mă.

Adresându-se Dumnezeului întrecit în Persoane, autorul descoperă de astă dată adevăruri dogmatice: veșnicia Celor trei Ipostase, egalitatea, în pofida însușirilor personale ale fiecăreia dintre Ele, și Unimea Lor, Căreia se închină și cere milostivire.

Și acum...

22. Ca din profiră/ s-a țesut trupul/ lui Emanuel/
Înlăuntrul în pântecel Tău, Preacurată,
ceea ce ești profiră înțelegătoare;
pentru aceasta, Născătoare de Dumnezeu,/ cu adevărat pe tine te cinstim.

„Născătoare de Dumnezeu“ este numită Fecioara Maria pentru că s-a făcut mamă „Celui fără de ani“. El a luat trup din trupul ei, crescând și plămădindu-Se în prea curat pântecel ei, din curate sângiuirile ei. Pentru aceasta și este cinstită ca „Maică a lui Dumnezeu“.

Cântarea noua

Imros: Nașterea zămislirii celei fără de sămânță/ este netâlcuită;/
rodul Maicii celei fără de bărbat/ este nestricat;/
că nașterea lui Dumnezeu/ înnoiește firile./ Pentru aceasta pe tine toate neamurile,
ca pe o adevărată mireasă a lui Dumnezeu,/ cu dreaptă credință te mărim.

A noua odă biblică din care este inspirat și irmosul cântării acesteia, era formată din „Cântarea Maicii Domnului“ (Luc. I, 46-55) și „Cântarea lui Zaharia“ (Luc. I, 68-79). Strofa de față se poate regăsi numai în prima parte din aceste două imne biblice, și anume în cuvintele Maicii Domnului: „că iată de acum mă vor ferici toate neamurile“ (versetul 48).

Este cântată aici nașterea cea neînțeleasă a lui Hristos din Fecioară : „naștere fără sămânță“, „Maică fără de bărbat“, „Mireasă fără de nuntă“; toate fiind mistere

supra-rațional, pe care Apostolul Pavel nu s-a priceput să le cânte fără numai cu cuvintele: „Mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu s-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul. a fost văzut de îngeri...” (I Tim. III, 16). Încă și o nouă ordine a firii aduce nașterea Domnului, sfidând legile firii: „căci unde voiește Dumnezeu se biruiește rânduiala firii”, făcând „toate câte voiește“.

1. Mîntea s-a rănit,/ trupul s-a trîndăvit,/ duhul boalește,
cuvântul a slăbit,/ viața s-a omorât,/ sfârșitul este lângă uși./
Pentru aceasta, ticălosul meu suflet,/ ce vei face
cînd va veni/ Judecătorul să cerceteze ale tale?

Tragică este imaginea păcătosului în troparul acesta. Inspirat probabil din pilda celui căzut între tâlhari (Luc. X, 30-37), imnograful surprinde gradat procesul decăderii spirituale a omului: întîi este atacată mîntea; după aceea trupul încet-încet cedează, căzînd pradă lenevicii; simțirea se alterează; și, rațional, deja omul nu mai este stăpîn pe sine. Toate acestea în timp ce viața se scurge, iar ceasul sfârșitului sună, vestind deșteptarea cea din urmă. În fața acestei realități dureroase, autorul face ultimile eforturi de trezire a sufletului, fie și cu o clipă doar înainte de a sosi Judecătorul.

2. Adusu-ți-am aminte, suflete,/ de la Moise faccea lumii/ și toată Scriptura/ cea
așezată de acela,
care îți povestește ție/ de cei drepti și de cei nedrepti;/
din care celor de al doilea, adică celor nedrepti ai urmat, o suflete,/ ¹⁴
păcătuiind lui Dumnezeu,/ iar nu celor dintîi.

Este reluată aici ideea expusă și în troparul al doisprezece-lea al cîntării a opta (vezi comentariul de acolo), de astă dată însă cu reproș că sufletul a urmat numai personajelor negative extrase din Scriptură.

3. Legea a slăbit,/ Evanghelia nu lucrează,/ și toată Scriptura/ în tine nu este băgată în
seamă;/¹⁵
profeții au slăbit/ și tot cuvântul Celui Drept./¹⁶
Iar rănile tale, o suflete al meu,/ s-au înmulțit,
nefiind/ doctori care să te însănătoșeze.

O gradare similară celei din trop. întîi, însă în alt plan, este realizată în strofa aceasta. Dacă acolo erau relevate urmările păcatului, aici sunt arătate cauzele lui, care sunt încălcarea a tot ceea ce este sfînt: Legea mozaică, Legea nouă, profeții și învățături. Pentru aceasta sufletul și zace acum rănit, departe de Doctorul care i-ar putea dărui adevărata vindecare.

4. Pildele Scripturii celei noi/ îți aduc ție,/
ca să te ducă pe tine,/ suflete, spre umilință;/
râvnește dar dreptilor,/ iar de păcătoși te leapădă./
și înduplecă pe Hristos/ cu rugăciunile tale, cu postul,/ cu curăția și cu smerenia.

O nouă încercare se vede din partea autorului de a pune început bun. În troparul al doilea al acestei cîntări își reproșă că până acum s-a asemănat numai pildelor celor rele din Vechiul Testament, dorind ca Scriptura cea nouă să se bucure de alt ecou în sufletul său. Pentru aceasta își îndeamnă sufletul la rugăciune, post, curățire și smerenie.

5. Hristos S-a făcut prunc,/ împreunându-Se cu mine prin trup,
și toate câte/ sunt ale firii/
cu voia le-a plinit afară de păcat;/
arătându-ți ție, o suflete,/ pilda și chipul smereniei Sale.

Hristos pentru a mântui neamul omenesc „S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om“ (Filip. II, 7). Așadar El „nu a luat firea îngerilor“ (Evr. II, 16), sau un trup părelnic, ci adevărată firea umană, fiind Dumnezeu deplin, dar și om deplin. Pentru aceasta „toate câte sunt ale firii“, adică și a flămânzit, și a însetat, și a obosit, și a simțit durere, și a plâns, și S-a bucurat etc, I-au fost cunoscute. Un singur lucru însă nu a cunoscut, păcatul, pentru că era Dumnezeu.

6. Hristos S-a făcut om,/ chemând la pocăință/
pe tâlhari și pe desfrânate./
Suflete, pocăiește-te,/ că s-a deschis ușa împărăției acum,
și o apucă mai înainte/ fariseii și vameșii/ și desfrânații, pocăindu-se.¹⁷

Mulți „tâlhari“ și „desfrânate“ vor fi intrat în împărăția lui Dumnezeu urmând exemplul tâlharului (Luc. XXIII, 39-43) și desfrânatei (Luc. VII, 36-50) din Evanghelie. Gata sunt și vameșii și fariseii să o facă. Numai pe sine se vede autorul nesimțitor și insensibil la glasul Mântuitorului: „Eu sunt ușa: prin Mine de va intra cineva, se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla“ (Ioan X, 9).

7. Hristos pe magi i-a mântuit,/ pe păstori i-a chemat,/ mulțimea pruncilor a făcut-o mucenici./
pe bătrânul l-a slăvit/ și pe văduva cea bătrână./
cărora n-ai râvnit, suflete¹⁸, / nici faptelor, nici vieții;/
dar vai ție, când vei fi judecat.

Personajele legate de nașterea și aducerea lui Iisus la templu sunt date ca pildă sufletului aici: magii izbăviți (mântuiți) în chip minunat de viclenia lui Irod (Mat. II, 2-12), păstoriai cărora îngerii le-au vestit nașterea Domnului (Luc. II, 8-18), pruncii uciși în Betleem (Mat. II, 16-18), bătrânul Simeon și proorocița Ana (Luc. II 35-39). De faptele și petrecerea acestora autorul se simte cu totul străin, pentru aceea se înfricoșează știind că are să dea răspuns pentru răutatea sa.

8. Postind Domnul/ patruzeci de zile în pustie,/
mai pe urmă a flămânzit,/ arătând firea cea omenească./
Suflete, nu te lenevi;/ de a năvăli asupra ta vrăjmașul,
alungă-l cu rugăciuni și cu postire,/ departe de la picioarele tale.

Îndemn la post și rugăciune se vrea troparul acesta, ca și al patru-lea al prezentei cântări, după modelul Mântuitorului în pustiul Carantaniei (Mat. IV, 1-2). Eficiența postului și rugăciunii în lupta cu vrăjmașul diavol a fost remarcată de Mântuitorul și cu altă ocazie: „acest neam de demoni nu iese fără numai cu rufăciune și cu post“ (Mat. XVII, 21). Sufletul este avertizat că diavolul este extrem de periculos, de vreme ce nu s-a sfiit să ispitească pe Însuși Domnul nostru Iisus Hristos.

10. Turtureaua cea iubitoare de pustie,/ sfeșnicul lui Hristos,/ glasul celui ce strigă a glăsuțit,/ predicând pocăința;/

Irod a săvârșit fărădelege/ cu Irodiada./ Vezi dar, suflete al meu,
să nu te prinzi/ în cursele celor fără de lege,/ ci degrab îmbrățișează pocăința.

„Turturca iubitoare de pustie“ și „sfeșnic al lui Hristos“ este numit Sf. Ioan Botezătorul, că a petrecut în pustiu, până când a început să vestească „Lumina“ (Luc. I, 80; Mat. III, 1-12). Poetul evocă și ținta prediciei usturătoare a profetului - regele Irod, care trăia în nelegiuire cu femeia fratelui său (Marc. VI.17-18) - spre a convinge pe suflet de urâciunea și consecințele nefaste ale fărâdelegii.

11. In pustie a locuit/ Înaintemergătorul harului,
și Iudeea/ toată și Samaria/ auzind, au alergat/
și și-au mărturisit/ păcatele lor/ bucuros, botezându-se;/
cărora tu, suflete, n-ai urmat.

„Ioan boteza în pustie, propovăduind botezul pocăinței întru iertarea păcatelor. Și ieșeau la el tot ținutul Iudeii și toți cei din Ierusalim și se botezau de către el, în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele (Marc. I, 4-5).

12. Nunta cinstită este/ și patul neîntinat,
că Hristos amândouă/ le-a binecuvântat mai înainte,
ospătându-Se trupește,/și în Cana Galileii la nuntă²⁰, / apa în vin prefăcând,
arătând întâia minune,/ ca tu să te prefaci, o suflete.

Prezența lui Hristos la nunta din Cana Galileii este socotită binecuvântare, aceasta cu atât mai mult cu cât aici El Își relevă pentru prima dată dumnezeirea Sa (Ioan II, 1-11). Fuga de desfrânare pare să fie îndemnul poetului aici, de vreme ce, asemenea Apostului Pavel, subliniază cinstea și curăția nunții: „Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat. Iar pe desfrânați îi va judeca Dumnezeu“ (Evr. XIII, 4).

13. Hristos a întărit pe slăbănogul/ cel ce și-a ridicat patul,
și pe tânărul/ cel mort l-a înviat,
pe fiul văduvei²¹, / și pe al sutașului²²;/

iar Samarincei arătându-Se./ a închinuit mai înainte tic, suflete,/ închinarea în Duh.²³

Pentru vindecarea paralizicului (sunt cunoscute două cazuri în Evanghelie, unul în Capernaum și unul la Ierusalim), vezi Mat. IX, 1-8 și Ioan V, 1-15. Pentru învierea fiului văduvei lui Nain vezi Luc. VII, 2-10. Vezi și dialogul Mântuitorului cu femeia samarineancă la Ioan IV, 5-42, în care Hristos vorbește despre „închinarea în duh și adevăr“.

14. Pe ceea ce-i curgea sânge a tămăduit-o/ Domnul cu atingerea de poala Lui;/
pe cei leproși i-a curățit,/ pe orbi i-a luminat/, și pe cei șchiopi i-a îndreptat;/
pe surzi, pe muți/ și pe cea gârbovă până la pământ,/ i-a tămăduit cu cuvântul./
ca să te mântuiești, ticăloase suflete.

O mulțime de fapte minunate săvârșite de Mântuitorul sunt evocate de autor și în troparul de față, vrând ca prin aceasta să arate sufletului de la cine s-a depărtat pentru păcatele sale pe de o parte, dar și să-l încredințeze că Acela poate și pe el să-l tămăduiască, de va arăta pocăința acelor. Vezi pentru femeia cu curgere de sânge Marc. V, 24-34, pentru vindecarea leproșilor Mat. VIII, 1-4 și Luc. XVII, 11-19, pentru tămăduirea orbilor Mat. IX, 27-31; Marc. X, 46-52 și Ioan IX, 1-41, pentru vindecarea paralizaților, vezi comentariul la troparul precedent, pentru terapia surzilor și mușilor, Marc. VII, 31-37 și Mat. IX, 27-33, iar pentru femeia cea gârbovă, Luc. XIII, 10-17.

15. Bolile tămăduind,/ săracilor a binevestit/ Hristos-Cuvântul/
Pe șchiopi i-a vindecat,²⁴ / împreună cu vameșii a mâncat,/ și cu păcătoșii s-a amestecat,
iar sufletul fiicei lui Iair,/ celei moarte mai dinainte,
l-a întors cu atingerea mâinii.

Alinarea suferinței (Fpt. X, 34) și binevestirea săracilor (Mat. XI, 5) au fost coordonate constante ale activității Mântuitorului Iisus Hristos. Pentru vindecarea celui cu mâna uscată vezi Mat. XII, 10-13. Pentru petrecerea cu vameșii și cu păcătoșii, Mat. IX, 10-11, iar pentru învierea fiicei lui Iair, Luc. VIII, 40-56.

16. Vameșul s-a mântuit,/ și păcătoasa s-a înțeleptit/
iar fariseul,/ lăudându-se s-a osândit.
Că vameșul striga: milostivește-Te,/ și păcătoasa: miluiește-mă,
iar fariseul se îngâmfa strigând: / Dumnezeule, mulțumescu-Ți,/ și celelalte graiuri ale nebuliei lui.

Din nou exemplul păcătoasei (Luc. VII, 36-50) și al vameșului (Luc. XVIII, 9-14), atât de prezente în canonul nostru. De data aceasta însă ele sunt situate în balanță cu un alt gen de "pocăință", cea a îngâmflatului fariseu din pilda mai sus menționată.

17. Zaheu vameș a fost,/ dar s-a mântuit;/
fariseul/ Simon s-a înșelat,/ iar păcătoasa și-a luat/
dezlegare de iertare,/ de la Cel ce are puterea/ a ierta păcatele;/
căreia sânguiește de urmează, suflete.

Aceeași păcătoasă prezentă și în troparul precedent, este situată și aici alături tot de un vameș - dar de data aceasta Zaheu (Luc. XIX, 1-10) - și un fariseu, altul acum, cu numele Simon (Luc. VII, 37-50). Prezentând exemplele negative în antiteză cu cele pozitive, autorul dorește să fie cât mai înțeles, și în același timp să-l înduplece pe suflet că nu are de ales între bine și rău altceva decât binele.

18. N-ai râvnit păcătoasei,/ o, ticălosul meu suflet,
care luând/ alabastru cu mir,
cu lacrimi a uns/ picioarele Domnului,/ și cu părul le-a șters./
Căci i-a rupt zăpăsul/ păcatelor ei cele de demult.

"Iar pe voi care erați morți, în fărădelegile și netăierea împrejur a trupului vostru, v-a făcut viu, împreună cu Sine, iertându-ne toate greșalele. Ștergând zăpăsul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielile lui, și l-a luat din mijloc, pironindu-l pe cruce" (Colos. II, 13-14). Așa a răspuns Hristos și păcătoasei din Evanghelie, și așa este gata să răspundă oricui ar arăta pocăința ei.

19. Cetățile cărora le-a dat/ Hristos bunavestire,
ști, suflete al meu,/ cum au fost blestamate/
teme-te de pildă,/ să nu te faci ca acelea,
pe care asemănându-le Stăpânul/ cu Sodoma,/ până la iad le-a osândit.

Cu multă amărăciune a plâns Mântuitorul Hristos oarecând neascultarea și împietrirea unor cetăți care se învredniciseră în chip direct de predica Sa (Mat. XI, 20-24). Le situează mai prejos și decât cele păgâne, în speță Sodoma care a fost pedepsită exemplar, a căror pildă autorul o aduce de față pentru a face cunoscută și mânia Domnului atunci când se stăruie în păcat și fărădelege.

20. Să nu te arăți, o suflete al meu,/ mai rău pentru deznădăjduire./²⁵
 auzind credința cananeencii,/ pentru care cu cuvântul lui Dumnezeu/ s-a tămăduit
 fiica ei./

Strigă din adâncul²⁶/ inimii, ca și aceea lui Hristos:/
 Fiul lui David, mântuiește-mă și pe mine.

Deznădăjduirea sufletului pentru mântuirea sa este cel mai mare dușman al omului,
 aceasta putând fi învinsă numai prin credință nezdruncinată în dragostea și milostivirea lui
 Dumnezeu. Vezi pentru aceasta credința femeii cananeence (Mat. XV, 21-28), la care este
 îndemnat și sufletul aici, pentru a nu mai zace în deznădăjduire.

21. Milostivește-Te, mântuiește-mă/ Fiul lui David, miluiește-mă,/
 Cel ce ai tămăduit cu cuvântul Tău/ pe cei îndrăciți;/
 și glasul cel milostiv,/ ca și tâlharului, grăiește-mi:/
 Amin zic ție, cu Mine/ vei fi în rai,/ când voi veni întru slava Mea.

Autorul evocă în sfârșit și ultima categorie de bolnavi tămăduiți de Domnul, îndrăciții
 (Mat. VIII, 16 și 28-34; XVII, 14-18). Răvnește apoi darului tâlharului care a dobândit cu
 "pomenește-mă" raiul, și pentru aceasta strigă și el implorând mila și dragostea divină.

22. Un tâlhar te-a hulit;/ un tâlhar ca Dumnezeu Te-a cunoscut./
 Că amândoi împreună/ pe cruce erau spânzurați./
 Dar, o mult-Îndurate!/ Ca și tâlharului celui credincios,/ care Te-a cunoscut pe tine
 Dumnezeu,/
 deschide-mi și mie ușa/ slăvitei tale împărății.

Rămânând în continuare la episodul răstignirii (Mat. XXIII, 33 și 39-41), autorul insistă
 pe exemplul tâlharului celui bun, considerându-l pildă demnă de urmat și de sine.

23. Făptura s-a mâhnit/ văzându-Te răstignit;/
 munții și pietrele/ de frică s-au despicat,/
 pământul s-a cutremurat/ și iadul s-a golit;/
 și s-a întunecat lumina/ zilei, văzându-Te pe Tine,/ Iisuse, cu trupul pe cruce pironit.
 "Îar de la ceasul al șaselea s-a făcut întuneric peste tot pământul până la ceasul al
 nouălea... Și iată catapeteasma templului s-a sfâșiat în două de sus până jos, și pământul s-a
 cutremurat și pietrele s-au despicat" (Mat. XXVII, 45 și 51).

Făptura cea neînsuflețită a simțit ceea ce omul nu a băgat de seamă, și s-a întristat pen-
 tru Cel de Care oamenii își băteau joc, luându-L în râs.

24. Roade vrednice de pocăință/ nu cere de la mine./
 că țărnia mea/ întru mine a lipsit./
 Dăruiește-mi inimă/ pururea umilă/ și sărăcie duhovnicească,/
 ca să-Ți aduc acestea,/ ca o jertfă primită, Unule, Mântuitorule.

Pocăința, ca și credința, se vede din "roade", adică din fapte, în fața cărora însă poetul e
 nevoit să-și recunoască neputința. De aceea cere ca oarecând psalmistul "inimă înfrântă"
 (Ps. L, 18) și "sărăcie a duhului", pe care o fericește și Mântuitorul Hristos în predica Sa
 (Mat. V, 3). Toate acestea ca să poată și el rodi fapte vrednice de pocăință.

25. Judecătorul meu și cunoscătorule,/ Cel ce va să vi iarăși/ cu îngerii/
 să judeci toată lumea;/
 atunci văzându-mă cu ochiul Tău cel blând,/ să Te milostivești/

și să mă miluiești, Iisuse,/ pe mine care am greșit/ mai mult decât toată firea ome-
nească.

Cu imaginea parusiei Domnului și a judecății de apoi își pecetluiește innograful capo-
dopera sa. O umbră de liniște și de împlinire se așterne parcă peste lacrimile și suspinurile
în care și-a spălat păcatele de-a lungul atâtor cântări. Agonia sa nu este zadarnică, pentru că
își câștigă în felul acesta cununa predării depline în mâinile Celui ce cunoaște și va judeca
toate, și care - nădăjduiește cu smerenie - îl va milui și pe el.

Slavă...

26. Treime de o ființă,/ Unime în trei ipostasuri,/ pe Tine Te laudăm;/
pe Tatăl slăvind,/ pe Fiul slăvind,/ și Duhului închinându-ne,/ unui Dumnezeu într-o fire cu adevărat,
viață și vieți,/ împărăției celei fără de sfârșit.

Iată ce este Dumnezeul nostru: Treime, Unime și Ipostasuri; slavă, laudă și închinăciune;
viață, vieți și împărăție nemărginită.

27. Cetatea ta păzește-o,/ Preacurată Născătoare de Dumnezeu;/
că în tine aceasta/ cu credință împărățind,/ în tine se și întărește;/
și prin tine biruind,/ înfrânge toată încercarea,/ dezarmează pe vrăjmași/ și îndreptează pe supușii ei.

În final o rugăciune către Maica Domnului pentru cetatea Constantinopolului, atât de
încercată în acea vreme. Nu trecuse mult timp de când în întregul oraș a răsunat pentru prima
dată imnul "Apărătoare Doamnă", și când în chip minunat Preacurata Născătoare de
Dumnezeu s-a dovedit cu adevărat "ocrotitoarea" și patroana acestui faimos centru al
creștinătății. Însă autorul cere în continuare sfânta ei ocrotire, înțelepțind pe împărați,
îndreptând pe supuși, pe vrășmași dezarmându-i, și pe toți acoperindu-i cu cinstitul ei omo-
for.

Ierod. Sebastian Pașcanu

NOTE

1. - Prezent în original pronumele "Tu" (αυτοσ), încarcă inutil traducerea românească. De ce
"αυτοσ" și nu "συ" în original? Este cunoscut în innografia greacă pronumele "αυτοσ" ca "αυτων-
υμα με εμφαντικο χαρακτηρα", folosit în special în urma unei introduceri în imn. Prin el se
reatribuie lui Dumnezeu în chip concludiv tot ceea ce s-a spus până atunci despre El. În redactarea
românească s-ar putea, cred, renunța cu totul la el, subînțelegându-se.

2. - "Δαυιδ ποτε ανεστηλωσε/ συγγραψαμενος ως εν εικονι/ υμων, ..." Verbul
αναστηλωνω înseamnă: a înălța, a ridica, a restaura, a restabili. Cred că formula următoare ar face
mult mai multă lumină asupra înțelesului strofei: "David oarecând a înălțat cântare,/ scriind-o ca într-o
icoană/..."

3. - Transpunerea "Zan" este socotită greșită de comentatori, considerând-o o probabilă greșeală
de tipar. Ei sunt pentru transpunerea "Οξα".

4. - "τον πριν αποστατην". "Αποστατης" înseamnă "apostat", "renegar". "răsculat",
"răzvârtit", "rebel", și comentatorii sunt de părere că autorul s-a referit de fapt la apostazia lui
Ieroboam de la credința monoteistă a părinților săi. De aceea cred că ar fi mai nimerită formula: "care
a apostat oarecând".

5. - Probabil din motive de metru autorul consideră pe cei "de două ori câte cincizeci" de soli
trimișii Izabelei, în timp ce ei fuseseră oamenii lui Hozia, fiul și urmașul lui Ahab și al Izabelei. În
traducerea românească, după cum se vede, aceasta nu mai constituie o problemă. Însă iată originalul:
"Ενεπρησεν Ηλιου ποτε/ δις πεντηκοντα της Ιεξαβελ/ οτε τους της αισχυντας προφητας/
κατηναλωσεν/ εις ελεγχον του Αχααβ/..."

6. - Βασιλ Βελλα, "Φρησκευτικά προσωπικότητες της Παλαιας Διαφικης", vol. I, Ater 1968, pag. 240.

7. - Încărcat inutil pare și versul acesta. Poate că ar fi, fără a schimba cu nimic sensul, mult mai limpede formularea: "Tu Însuși mă miluiește, precum cântă David".

8. - Ultimele trei versuri sunt exact identice cu versurile analoge din troparul precedent în original.

9. - Deși corectă ca traducere, lipsită de fermitate mi se pare concluzia strofei acesteia, de aceea binevenită poate că ar fi reformularea: "Pentru aceea lasă cele ce ai/ și alegă la pocăință."

10. - Problematică mi s-a părut și traducerea: "să nu mintă proocgia lui" (την προφητειαν μη ψευφνηαι). Verbul ψευδομαι = a fi mințit, are aici înțelesul de διαψευδομαι = a fi dezmințit. De aceea propun formula: "pentru aceea se ferea/ să nu fie dezmințită proocgia lui".

11. - Cu acest tropar Sf. Andrei încheie șirul evocărilor din cărțile Vechiului Testament, urmând ca de acum înainte să se inspire numai din Sfintele Evanghelii și epistole.

12. - "κρωξω σοι ως η Πορνη" trebuia tradus: "strig Ție ca și păătoasa". Simplificarea operată de traducător nu-și are rostul aici, ea nefiind utilă nici metrului și nici frumuseții versului.

13. - O ușoară modificare necesită versul acesta: "Deși n-a păcătuit nimeni ca mine./".

14. - Foarte întins este versul acesta. Iată originalul său și al versurilor de legătură: "ων τους δευτερους, ω ψυχη/ εμιμησω, ου τους πρωτους,/ εις φση εξομαπτησσα". Nu mi se pare indispensabilă explicația "adică celor nedrepți" (inexistentă în original), fiind clar că la aceștia se face referință, de vreme ce se precizează că e vorba de a doua categorie dintre "cei drepți și cei nedrepți". De aceea se poate renunța la acest adus, în formula: "din care celor de al doilea ai urmat, o suflete,/ păcătuint lui Dumnezeu,/ iar nu celor dintâi."

15. - "Γραφη δε πασα/ εν σοι παρημεληται". Subînțelegându-se că toate acestea sunt reproșate de imnograf sufletului, s-ar putea evita construcția aceasta puțin dificilă, astfel: "și Scriptura toată/ este nebagată în seamă".

16. - "και πας δικαιου λογος". Comentatorii greci nu sunt de părere că autorul s-a referit la "Cel Drep", adică la Dumnezeu, poate și pentru simplul fapt că nu este scris cu majusculă, ca în troparul precedent (κριτης). Ei înțeleg prin "πας δικαιου λογος", "tot cuvântul celor drepți", adică al drepților, căci aceștia mai rămăseseră de menționat: Legea Veche, Evanghelia, Scriptura întreagă, profeții și drepții ambelor Legi.

17. - Deși prezentă în original pentru motive de metru, conjuncția "și" ar putea fi înlăturată aici: "și o apucă înainte/ fariseii, vameșii/ și desfrânații, pocăindu-se".

18. - Mai potrivită mi s-ar părea formula: "Acestora, suflete, n-ai răvnit./".

19. - "trezește-te și roagă-te în tot ceasul lui Dumnezeu" mi se pare că este cerut de metrul traducerii.

20. - Originalul versului acestuia nu are conjuncția "și". Aceasta apare abia la penultimul vers, și așa pare mai limpede și în românește textul: "ospătându-Se trușete/ în Cana Galileii la nuntă;/ apa în vin prefăcând,/ și întâia minune arătând./ ca tu să te prefaci, o suflete".

21. - "της χηρας το κυημα". Există în codice mai vechi și formula: "της χηρας τε", ceea ce ne încredințează pe deplin că nu e vorba de doi tineri înviați de Mântuitorul Hristos, ci de unul singur. Pentru aceasta însă trebuie încadrat versul acesta între virgule, ca să se vadă lămurit că este vorba de o "explicație" a celor de mai sus.

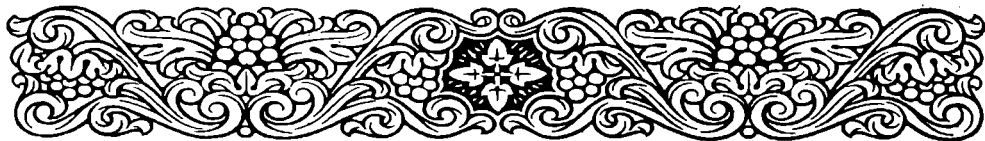
22. - "και του Εκατονταρχου". Metrul nu i-a mai îngăduit probabil autorului să evite înțelegerea echivocă a versului, că adică ar putea fi vorba tot de un fiu al sutașului, și nu de sluga aceluia.

23. - Nici în original nu este cu majusculă cuvântul "Duh", și de aceea socotesc greșită scrierea lui aici astfel. Iată ce spune textul biblic: "duh este Dumnezeu, și cei ce l se închină trebuie să l se închine în duh și în adevăr... Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători își dorește." (Ioan IV, 24 și 23). Nu este vorba așadar de cea de-a treia Persoană a Sfintei Treimi, adică de Sfântul Duh, ci de închinarea duhovnicească "în duh și adevăr", superioară, pe care n-a adus-o nouă Hristos.

24. - "κυλλους εφεραπευσε". "κυλλος" înseamnă de fapt "invalid" (fie olog, fie ciung). Cu ultimul sens a fost tradus și la Mat. XV, 30: "Και προσηλφον αυτω... χωλους, τυφλους, κωφους, κυλλους (ciungi)...". Ar fi bine deci să se reformuleze versetul "pe ciungi i-a vindecat" și pentru faptul că vindecările de ologi au mai fost menționate și în troparul precedent.

25. - Trebuie revăzută și formularea aceasta, deși corectă vis-a-vis de original: "Μη χειρον, ω ψυχη μου,/ πανης δι απογνωσεως/ ". Propun următoarea formulă: "Nu mai deznădădui/ mai mult, o suflete al meu./".

26. - Îngăduită să-mi fie propunerea conjuncției "ci" la începutul acestui vers, pentru fermitatea îndemnului: "Ci strigă din adâncul/ inimii..."

DOCUMENTARE

*TEOLOGIA LOGOSULUI ÎN VECHIUL TESTAMENT**

Preliminarii

Prin căderea în păcat a primului om, ființa umană - în care Dumnezeu însuși a insuflat duh divin, dovedind astfel existență vie (Fac. 2, 7) - a fost deposedată de viață. Un nou proces s-a declanșat prin păcatul lui Adam; mersul ființei umane și al creației spre distrugere și moarte.

Ruperea comuniunii cu Dumnezeu a introdus istoria umană într-un proces al morții, într-un vârtej al existenței și nonexistenței. Răscumpărarea vieții pierdute de către om era imposibilă omenirii (Ps. 47, 8 - 9), de aceea Dumnezeu intră personal în istoria urmașilor lui Adam, ca să răstoarne acest proces care ducea la nimicirea creației și „pentru ca răutatea să nu fie fără de moarte“ (Zah. 1, 6). În definitiv, Dumnezeu nu a întrerupt niciodată comuniunea Sa cu oamenii. Chiar după cădere El continuă să comunice cu ființa creată după chipul Său: „Adame unde ești?“ (Fac. 3, 9).

Inițiativa și insistența lui Dumnezeu, adică prezența Sa dătătoare de viață și de libertate pornesc din cauza iubirii Sale. Din propria Sa inițiativă, din buna plăcere a voinței Sale (Efes. 2, 15), Dumnezeu se angajează în iconomia mântuirii. Dumnezeu se lasă biruit de propria Sa iubire, Se grăbește și Se depășește pe Sine însuși din cauza bunătății Sale. Mișcarea lui Dumnezeu către ființa umană și creație este o pogorâre din iubire (I In. 4, 4)¹.

Din cartea Facerii rezultă că Dumnezeu nu a rupt comuniunea Sa cu omul. El folosește o limbă comună cu Adam (Fac. 3, 9). El intră în dialog cu Avraam (Fac. 17, 1). Se lasă văzut din „spate“; se revelează în stâlpul de foc care conduce poporul evreu în traversarea deșertului (Ieș. 19, 21 - 22), în focul care consumă jertfa lui Ilie (III Regi 18, 38 -39), în vocea descoperită lui Ilie (III Regi, 19, 11 - 13), în rugul arzând al lui Moise (Ieș. 3, 2), în „slava“ contemplată de Isaia în templu (Isaia 6, 1 - 13), în cortul care acoperea cortul adunării (Ieș. 40, 34 - 38). El dă o „lege“ scrisă pe table, nu în memoria oamenilor. Aceasta este totuși o „lege de viață“ (Lev. 18, 5; Deut. 8, 1) care nu are o simplă valoare intelectuală, juridică, deoarece conduce la acțiune, la atitudine existențială: „Alege viața“ (Deut. 30, 15 - 19). Moise cere aplicarea concretă a Legii: „Toate câte vă poruncesc siliți-vă să le împliniți, nici să adaugați ceva, nici să lași ceva din ele“ (Deut. 12, 33).

Una dintre însușirile lui Dumnezeu, pe care profeții Vechiului Testament le su-

*Lucrare alcătuită sub îndrumarea Pr. prof. Dr. Dumitru Radu la cursurile de doctorat.

bliniază cu mare insistență, este hotărârea cu care El urmărește ca ființa umană să recapete viața: „Precum este adevărat că Eu sunt viu, tot așa este adevărat că Eu nu voiesc moartea păcătoșului, ci ca să se întoarcă de la calea sa și să fie viu“ (Iez. 33, 11). Noul Testament reia această imagine a hotărârii lui Dumnezeu de a opri acest mecanism al morții: „Nu este vrere înaintea Tatălui vostru cel din ceruri, ca să piară vreunul dintre aceștia mici“ (Mat. 18, 14). Dumnezeu „nu voiește să piară cineva, ci toți să vină la pocăință“ (II Petru 3, 9). El voiește ca toți să se mântuiască (I Tim. 2, 4).

Vechiul Testament este o colecție de „cărți sfinte“ a religiei iudaice care are în centrul ei legământul dintre Dumnezeu și poporul lui Israel (Ier. 31, 31; Mat. 26, 28). Autoritatea Vechiului Testament decurge nu numai din faptul că el cuprinde „legea scrisă“, Tora, sau expresia cuvântului lui Dumnezeu - citirea și studiul Torei, în colective, constituie o obligație capitală pentru poporul evreu (Deut. 6, 7), ci și din aceea că „Sfintele Scrieri“ au fost folosite de Iisus (Mc. 12, 20; Mt. 21, 42; In. 5, 35), de Apostoli (Rom. 1, 2; II Tim. 3, 13) și de Biserică, după Apostoli.

Cea mai importantă parte a Vechiului Testament este aceea a făgăduințelor lui Dumnezeu făcute sub jurământ. Secole de-a rândul a fost nevoie ca Dumnezeu să facă alianțe cu oamenii. Seria acestora începe cu legământul lui Noe, la ieșirea din corabie după potop, când se restituie umanitatea (Fac. 9, 12 - 13). El a făcut o alianță specială cu poporul lui Israel, popor destinat să joace un rol unic în orientarea altora spre Mesia Hristos. Este un popor al legămintelor și făgăduințelor. Pe de o parte Dumnezeu a făcut făgăduințe pentru care S-a jurat: „Dumnezeul părinților noștri S-a jurat lui Avraam și lui Isaac și lui Iacov“ (Fac. 50, 54). Pe de altă parte, membrii poporului lui Israel, la această epocă, trăiesc din fidelitatea față de aceste făgăduințe. Ei trăiesc ideea de făgăduință atât de puternic, încât încrederea în ceea ce s-a promis li se socotește ca act de mântuire. Poporul a trăit prin această făgăduință, în așteptare, așa cum „creștinul va fi viu prin credință“. De aceea a și rânduit pocăința ca mod de așteptare: „După făgăduințele Sale“, Dumnezeu a dat, prin prorocul Natan, iertare lui David care s-a pocăit. El a primit rugăciunea de pocăință a lui Natanael.

1. Scripturile - Tora, „călăuză spre Hristos“

Sfânta Scriptură este documentul scris al descoperirii lui Dumnezeu în vederea cunoașterii Sale de către om și cunoscându-L să creadă în El, să-L iubească, să-și coordoneze viața în vederea înțelegerii vocației și obținerii mântuirii².

Cum este firesc și cum ne învață Sfânta Scriptură: „La început era Cuvântul (Logosul „...“ (In. 1, 1), Biblia a apărut din tradiție, cum se desface firul din caier. Moise primește poruncă de la Dumnezeu „să scrie ceea ce a auzit prin viu grai“ (Iez. 27, 140), profeții învață și scriu (Luca 28, 310) și însuși Domnul îndeamnă: „Ați auzit că s-a spus ...“ (Mat. 5, 21), iar după înviere poruncește: „Mergând învățați toate neamurile ...“ (Mat. 28, 19), „propovăduiți Evanghelia la toată făptura ...“ (Mc. 16, 16). Sfinții Apostoli ne-au trimis oral și o parte au lăsat scris: „Ceea ce cu ochiul lor au văzut, cu urechile lor au ascultat și cu mâinile lor au pipăit“ (In. 20, 27).

Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție sunt cele două căi concrete ce duc la Dumnezeu, singurul izvor al descoperirii, al revărsării, al deșărtării în lume în scopul cunoașterii și pentru mântuirea noastră. Toți patriarhii și profeții până la Moise n-au avut „Biblia și au trăit după tradiție și nu s-a întrerupt firul Revelației. Dacă nu s-a mai putut vedea Dumnezeu „față către față“ (Fac. 3, 8 - 9), omul L-a văzut în

Lege, umbră și în Scriptură“. Frumos și convingător spunea Sfântul Apostol Pavel conaționalilor săi: „După ce Dumnezeu a vorbit, în vechime părinților noștri prin prooroci și s-a arătat în multe rânduri și în diferite chipuri - mai pe urmă ne-a vorbit prin Fiul ... prin care a făcut și veacurile, Care este oglinda slavei Lui, prin care ne-a izbăvit de păcate și apoi S-a înălțat de-a dreapta Tatălui în cele preafnalte...“ (Evr. 1, 1 - 4).

Dacă Scriptura este corpul, Tradiția este sufletul, iar sângele acestei alcătuirii este inspirația Sfântului Duh: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și spre folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit și cu totul destoinic pentru orice lucru bun“ (II Tim. 3, 16)³.

Pentru adevărații creștini, atât Vechiul Testament cât și Noul, cuprind cuvântul lui Dumnezeu în Treime - închinat. Dumnezeu este existență în sine, nu este o emanație sau un demiurg cosmic: „Eu sunt Cel ce sunt“ (Ieș. 3, 14).

În Vechiul Testament Dumnezeu se arată direct sau în umbră: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră“ (Fac. 1,26) și nu mai poate trăi cineva care ar încerca să privească fața lui Dumnezeu“ (Ieș. 33, 20). Ființa Sa este o taină pentru noi, dar manifestările, însușirile, atributele personale sau treimice sunt necesare mântuirii. Descoperirea perfectă, epifania s-a făcut la botez: „Tatăl mărturisește, Fiul primește misiunea, Duhul Sfânt desăvârșește“ (Mat. 3, 16 - 17).

Citirea și ascultarea Scripturilor pe care Iisus din Nazaret le-a folosit sunt de mare importanță și pentru creștini. Căci Vechiul Testament nu este un sistem filosofic despre lume, ci cuprinde evenimente în care Dumnezeu pregătește venirea Sa. Sensul intervențiilor Sale în istoria lui Israel nu este altul decât Întruparea Sa, legea jucând astfel rolul de „pedagog spre Hristos“ (Gal. 3, 24). Biserica a reținut mai multe elemente principale veterotestamentare; proorociile, preoția și cultul. Dintre acestea, proorociile au cea mai mare însemnătate, deoarece ele constituie un element de continuitate între Vechiul și Noul Testament. Astfel, Exodul poartă în el semnul eliberării viitoare; nucleul pascal anunță jertfa lui Hristos (In. 1, 29; Isaia 53, 7), aleșii cântă „cântarea lui Moise“ (Ieș. 15, 2 - 19) care este o prefigurare a „sfinților care vor cânta cântarea Mielului“ (Apoc. 15, 3 - 4)⁴.

În Vechiul Testament numeroase texte și profeții se referă la venirea lui Dumnezeu în trup, în persoana Fiului Său. Dumnezeu însuși, prin gura psalmistului, spune: „Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut“ (Ps. 2, 7; 88, 8). El este îngerul Domnului, care a apărut lui Moise în rugul ce nu se mistuia (Ieș. 3, 2), unul dintre cei trei îngeri care se arată lui Avraam la stejarul Mamvri (Fac. 18, 1 - 15).

Alți autori biblici vorbesc de nașterea Sa din fecioară (Isaia 7, 14), care este comparată cu o „scară sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul, pe care îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau“ (Fac. 28, 12). „Înțelepciunea și-a zidit casă“ (Pilde 9, 1) din firea umană. El va fi din neamul lui David: „Voi pune pe scaunul tău de domnie un fiu din trupul tău“ (Ps. 132, 11) și Se va naște în Betleem (Mih. 5, 1). El va deveni „semnul ridicat printre neamuri“ (Isaia 11, 12), „piatra pe care au respins-o Ziditorii, dar care a ajuns să fie așezată în capul unghiului“ (Ps. 118, 22). El va fi răstignit „ca să poată face judecată și dreptate în mijlocul pământului“ (I Regi 2, 9 - 11). Simeon, unul din dreptii Vechiului Testament, vede în El: „Lumină spre descoperirea neamurilor și slava poporului Israel (Lc. 2, 32).

Din punct de vedere al continuității revelației, Noul Testament este împlinirea Vechiului (Mt. 5, 17 - 20). Astfel apare caracterul de prefigurare, de „pedagog“ al

Vechiului Testament, care arată că Dumnezeu, pregătește demult Întruparea Sa. Hristos a recunoscut Vechiul Testament, în rugăciunea Sa sacerdotală, iar Biserica îl folosește în cult. Totuși, în Noul Testament, există o credință nouă plenitudinea Revelației care nu se găsește în Lege. Dacă Tora sau Legea veche este umbra Evangheliei, Evanghelia este icoana bunurilor viitoare.⁵

Autorii Noului Testament socotesc că Scripturile au însemnat o adevărată „călăuză spre Hristos“, după expresia apostolului Pavel (Gal. 3, 24). Mesia la care se referă permanent Vechiul Testament este mijlocitorul unui Legământ unic, în care alianța se încheie nu numai cu Noe sau poporul lui Israel, ci cu întreaga creație și umanitate, în care nou este însuși conținutul revelației: „Căci Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul, prin Iisus Hristos“ (Ioan 1, 17). Tocmai de aceea, Vechiul Testament are valoarea sa proprie în istoria mântuirii, în contextul iudaic, pe care Iisus însuși a recunoscut-o. Ei spun că spre deosebire de „teofaniile“ din Vechiul Testament, Întruparea este marea „noutate“ care se produce în dumnezeire. Ea este un act „nou“ al voinței lui Dumnezeu, care arată măreția și generozitatea Sa. Această „ieșire“ este cu puțință în Duhul Sfânt: „Și S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om“.

Iisus recunoaște „Scripturile“ - Tora, păstrate și folosite de sinagogă ca fiind memoria profetică a poporului lui Israel și referință principală cu privire la persoana și misiunea lui Mesia. La Schimbarea la Față apar Moise și Ilie, ca simbol al legii și proorocilor pe care Iisus le recunoaște și le asumă⁶.

Înainte de Înălțare, întâlnind la Ierusalim pe cei unsprezece și pe prietenii acestora, Iisus le-a arătat semnele din mâinile și picioarele Sale, pentru a confirma răstignirea pe cruce și Învierea din morți, și le-a zis: „Acestea sunt cuvintele pe care le-am grăit către voi, fiind încă împreună cu voi, că trebuie să se împlinească toate cele scrise despre Mine în legea lui Moise, în prooroci și în Psalmi. Atunci le-a deschis, mintea ca să priceapă Scripturile“ (Lc. 24, 44 - 45).

Așa cum ne învață Sfânta Scriptură, Fiul lui Dumnezeu, n-a lipsit din calea mântuirii noastre⁷. El este de o ființă cu Tatăl. Adam a fost zidit după „chipul și asemănarea Noastră“, deci omul nu are în sine, ființa lui Dumnezeu“, cum are Fiul, ci are „sufflare“ de viață (Fac. 2, 7), deci suflet, nu ființa sau izvorul vieții, Duhul Sfânt. Fiul Omului s-a întrupat de la Duhul Sfânt, nu și-a luat începutul ființei Sale din Fecioara Maria, ci doar zămislirea Sa firească - omenească, rămânând Fiul veșnic al Tatălui fără umbră de schimbare. Pântecele Fecioarei a fost cuptorul care a copt pâinea vieții (Ioan 6, 35) și astfel a fost zdrobit „capul șarpelui“ (Fac. 3, 15)⁸.

În situații speciale, Iisus nu ezită să recurgă la texte din Vechiul Testament. De altfel, multe sunt locurile în care proorocii Vechiului Legământ anunță pe „Cel care va să vină“, pe Mesia - Hristos, ca moștenitor al lui Avraam (fac. 15, 4), care se înscrie în descendența lui David și care se va naște într-un loc și timp precis.

Aceste texte fac adesea comparații între istoria poporului Israel și istoria lui Mesia. La El se referă de pildă, proorocul Natan, când amintește de urmașii lui David, un fiu a cărui casă va fi neclintită, al cărui regat va continua fără întrerupere, al cărui tron va rămâne în veci (Regi 7, 12 - 17).

Din relatările și interpretările evangheliștilor, se poate constata că, în momentul venirii lui Iisus, mesajul Vechiului Testament, în special imaginea lui Mesia, erau cunoscute și descrise în mod foarte contradictoriu. Însuși Iisus intervine adesea pentru a corecta aceste interpretări care induceau în eroare. Poporul și autoritățile religioase credeau în Mesia (Hristos), căpetenie din neamul lui Iuda, care va deveni

păstorul poporului.

Fiul lui Dumnezeu a participat la crearea îngerilor, a văzut pe satana ca un fulger căzând din cer (Luca 10, 18), prin El s-au făcut veacurile și s-a organizat universul (In. 1, 3).

Cele două testamente nu se pot despărți: unul este umbra celuilalt, unul se ascunde în celălalt fără a-și pierde identitatea. Ele au același scop: lucrarea lui Dumnezeu în lume și descoperirea directă prin Mântuitorul: „Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit“ (In. 1, 17).

2. Dumnezeu - unul. Revelația sa istorică și legămintele sale în Vechiul Testament

„Voi sunteți zidiți pe temelia apostolilor și profeților“ (Efes. 2, 20). Aceasta înseamnă că, în istoria Revelației lui Dumnezeu, experiența profeților, redată în Vechiul Testament, este inseparabilă de experiența Apostolilor, transcrisă și interpretată în Noul Testament. Pentru a introduce istoria Bisericii, a Noului Israel chemat să transmită Evanghelia mântuirii, Ștefan face un rezumat al istoriei Israel, popor chemat anume să dea mărturie despre Dumnezeu la toate popoarele (Faptele Apostolilor 7, 5 - 23). În această istorie, experiența și mărturia profeților sunt esențiale, deoarece aceștia au auzit și au văzut nemijlocit slava lui Dumnezeu, manifestarea Sa personală. Grigore de Nissa nu ezită să propună creștinilor, „Viața lui Moise“. Această experiență este cu atât mai importantă cu cât ea se referă la întâlnirea lui Moise cu Îngerul Domnului, adică Cuvântul lui Dumnezeu, care S-a arătat lui Moise în rugul arzând care nu se mistuia (Ieș. 3, 2). Moise binecuvintează pe Iosif cu binevântarea Celui ce S-a arătat în rug“ (Deut. 33, 16). Autorii Noului Testament au primit tradiția că Dumnezeu i-a vorbit lui Moise din rug. Moise face experiența îngerului Domnului care i s-a arătat în flacăra focului unui rug pe Muntele Sinai (Faptele Apostolilor 7, 30). Prin urmare, Îngerul Domnului din experiența profeților este același cu Cuvântul lui Dumnezeu, după Întrupare, din experiența apostolilor.

În Vechiul Testament, viața lui Dumnezeu ni s-a făcut cunoscută în actele sale de comunicare și manifestare personală (teofanii), în evenimente istorice, în legămintele pe care Dumnezeu le-a încheiat cu poporul evreu. El se descoperă nu numai în experiența personală a profeților: Dumnezeu grăia față către față, cum ar vorbi cineva cu prietenul său“ (Ieș. 33, 11), ci și în istoria unui popor, prin persoane cu valoare de simbol. El este recunoscut de o comunitate întreagă ca „Dumnezeul lui Avraam și al lui Isaac și al lui Iacov, Dumnezeuul părinților noștri“ (Faptele Apostolilor 3, 13), Dumnezeuul lui Moise, Iosua, David, al lui Ștefan (Faptele Apostolilor 7, 44 - 45). Vechiul Testament a păstrat numeroase mărturii despre prezența dătătoare de viață și despre comunicarea lui Dumnezeu prin mijlocirea profeților, a legiuitorilor și a conducătorilor în istoria umanității și a poporului evreu⁹. Toate acestea s-au scris spre „aducere aminte“ de compasiunea continuă a lui Dumnezeu față de poporul Său și de creația Sa, dar și pentru a anunța în mod tainic „ieșirea“ Sa, adică Întruparea Sa.

Pe vremea lui Noe, Dumnezeu a înecat pământul prin apă (Fac. 6, 18, 22), făcând apoi legământ cu Noe și urmașii săi, al cărui semn este curcubeul. Prin Moise, El a eliberat poporul evreu din robia lui Faraon (Ieș. 12, 51). La ieșirea poporului din Egipt, se instituie rânduiala paștelui, a mielului pascal, care preînchipuia Mielul cel ce de bună voie a luat asupra Sa păcatele lumii, acceptând să fie răstignit pe cruce:

„Ziua aceea să fie spre pomenire și să prăznuiți în ea sărbătoarea Domnului, din neam în neam, ca așezare veșnică să o prăznuiți“ (Ieș. 12, 14).

În perioada Vechiului Testament, Dumnezeu S-a descoperit și ca Treime de persoane, dar într-un mod indirect, deoarece aceasta este istoria pregătirii venirii Sale personale, în Iisus Hristos. Există mărturii care se referă la Persoanele treimice, cum ar fi de pildă: „Să facem om (singular) după chipul și asemănarea Noastră (plural)“ (Fac. 1, 26). Este indicat de cântarea serafimilor înaintea Domnului în templu: Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de mărirea Lui“ (Isaia 6, 3; Apoc. 4, 8), cum și de apariția celor trei tineri, la stejarul Mamvri, cărora Avram le-a adus daruri și închinare (Fac. 18, 1 - 2).

De asemenea, există unele referiri la Cuvântul lui Dumnezeu și la Duhul lui Dumnezeu, fie împreună, fie separat. De pildă: „Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui, toată puterea lor“ (Ps. 32, 6). „Duhul lui Dumnezeu este Cel ce m-a făcut și suflarea Celui atotputernic este dătătoarea vieții mele“ (Iov 33, 4). Despre a doua persoană a Sfintei Treimi, Dumnezeu însuși, prin gura psalmistului spune: „Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut“ (Ps. 2, 7; 88, 8). El este îngerul Domnului care a apărut lui Moise în rugul ce nu se mistuia“ (Ieș. 3, 2), unul dintre cei trei îngeri care Se arată lui Avraam“ (Fac. 19, 8 - 15)¹⁰.

La începutul creației, Duhul lui Dumnezeu se purta deasupra apelor (Fac. 1, 2). Prin Duhul Sfânt, tot sufletul viază și toată creația își păstrează existența. El este întru toate „umple creația“ și înnoiește totul. Poporul evreu s-a răzvrătit și a întristat pe Duhul Său peste tot trupul (Isaia 3, 1), același Duh care sălășluiește în toată plinătatea Sa în persoana lui Mesia (Is. 61, 1).

În experiența profeților, Dumnezeu - Creatorul nu este separat de creația Sa, dar nu există similaritate, de nici un fel între ființa lui Dumnezeu necreată și natura lumii create. În schimb, ei fac experiența, înainte de întruparea istorică a Fiului lui Dumnezeu, a slavei sau a înțelepciunii divine, care face din sfinți, „prietenii ai lui Dumnezeu și profeți“ (Înțelep. 7, 27)¹¹.

Teofaniile istorice, prezența și lucrarea personală a lui Dumnezeu în mijlocul poporului, în viața și istoria oamenilor, sunt specifice scrierilor echiul Testament: „Și n-a fost un trimis, nici un înger, ci fața Lui i-a mântuit: din cauza iubirii Lui și a îndurării Lui, El i-a răscumpărat, i-a ridicat și i-a purtat în toată vremea de demult“ (Isaia 63, 9).

Revelația istorică personală și concretă, de care vorbește Vechiul Testament, nu traduce ființa lui Dumnezeu în plinătatea ei, în natura Sa transcendentă și infinită. „Eu sunt cel ce sunt“ (Ieș. 3, 14), acesta este numele prin excelență al lui Dumnezeu. Dumnezeu are existența în Sine, nu are alt principiu și alt scop. El este principiu existenței, creatorul celor văzute și nevăzute, prin voința Sa, fără ca creația să țină de esența Sa. Desigur, în revelația Sa istorică, Dumnezeu Se descoperă ca Dumnezeu, dar nu pe măsura a ceea ce este El și cum este el, ci în raport cu creatul.

Teofaniile din Vechiul Testament se concentrează în marea epifanie sau „descendență divină“ adică în întruparea personală istorică a lui Dumnezeu, în viața umană individuală a lui Iisus Hristos. Întruparea dezvăluie caracterul viu, personal, epifanic al ființei lui Dumnezeu, un Dumnezeu plin de compătimire și iubire față de creația Sa, care Se „coboară“ pentru a elibera și a da o nouă formă „chipului“ Său creat.

3. Mesianismul în perioada premergătoare venirii Mântuitorului

Dacă lumea n-ar fi creată din nimic, n-ar putea fi vorba de o întrupare a Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu ca om și de mântuirea omului pentru veci¹². În acest caz, n-ar exista un Dumnezeu transcendent lumii și omului, un Dumnezeu care, Creator al ei, e mai tare ca ea și de aceea, poate scăpa pe om de moarte și-i poate asigura o viață de veci nesupusă procesului de corupere a lumii actuale.

Sperața mesianică într-un mijlocitor al comuniunii divinoumane, constituie una din trăsăturile fundamentale ale Vechiului Testament.

Ideea de mântuire ia ființă odată cu căderea în păcat a protopărinților omenirii. Necesitatea unei atitudini împotriva factorilor care au produs suferința în lume s-a impus de la început¹³. După Geneză, mesianismul veterotestamentar își are originea la începutul istoriei umane. Prima veste bună, de fapt prima profeție mesianică e rostită imediat după căderea protopărinților, sugerând ideea necesității unui mijlocitor care să refacă comuniunea divinoumană perturbată de păcatul neascultării¹⁴.

Sperața mesianică e dependentă de experiența Legământului pe care Dumnezeu îl oferă omului ca substitut al comuniunii nemijlocite, specifică momentului edemic. În acest context, este greșită părerea unor exegeți ai zilelor noastre care plasează originea mesianismului veterotestamentar în epoca monarhiei nedivizate (sec. XI - X î. Hr.)¹⁵.

Ca și Legământ, mesianismul veterotestamentar are un profund caracter istoric, detașându-se net de sfera religiilor mitice extrabiblice. Sperața mesianică apare la începutul istoriei veterotestamentare, însoțind-o apoi ca un fir roșu și conferindu-i în același timp binecunoscuta ei linearitate¹⁶.

Sperața că omul credincios se va mântui de suferințele în care se zbate, se exprimă în nenumărate texte biblice. De cele mai multe ori, realizarea e legată de persoana unui om ideal, care, ca trimis al cerului, va realiza fericirea tuturor oamenilor. Astfel, de la întâia carte a Vechiului Testament, persoana și epoca promisă se văd de-a lungul istoriei. Mai ales ideea de mântuire este ceea ce leagă laolaltă cele două Testamente ale Sfintei Scripturi. Astfel, încât, în privința aceasta, Vechiul Testament este întâia expresie a Revelației scrise și izvorul marilor realități creștine, pe care nu numai le anticipează, ci la cârmuirea cărora contribuie mult¹⁷.

În fruntea textelor mesianice stau cuvintele: „Vrăjmășie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul.” (Fac. 3, 15). Sensul general al textului este următorul: în decursul istoriei, omenirea are de luptat cu răul sub toate formele lui, iar la sfârșit va ieși învingătoare din lupta în care vrăjmașii fericirii omului își apără cu îndârjire sfera lor de interese.

Mesianismul veterotestamentar se caracterizează prin dimensiunea sa soteriologică. În Vechiul Testament, Mesia apare ca un Mijlocitor care prin jertfa Sa substitutivă trebuia să refacă acea comuniune edemică întreruptă de păcatul strămoșesc.

Prin păcatul protopărinților, comuniunea edemică nemijlocită dispare cedând locul unei alianțe mijlocite între Dumnezeu și oameni¹⁸.

Am spus la început că mesianismul e strâns legat de ideea și experiența Legământului, pentru că prima profeție mesianică coincide cu încheierea celui dintâi Legământ între Dumnezeu și oameni, prin mijlocirea protopărinților. De acum încolo, dialogul divinouman va fi mijlocit de anumite persoane, înzestrate cu o harismă specială. În afară de rolul lor istoric, concret, aceste persoane trimit inevitabil la timpul viitor, la Mijlocitorul ideal al unei comuniuni depline, deci, la

Mesia. Prin urmare, ele sunt, să le zicem așa, copii mai mult sau mai puțin asemănătoare cu originalul, cu Mesia.

a) *Noul Adam*. În Protoevanghelul din Fac. 3, 15, Mesia e zugrăvit ca un nou Adam, ca un urmaș al Evei și Mântuitor în sens religios. Apare astfel tema mesianică a Noului Adam în centrul unei lumi edemice, caracterizată prin armonie și prosperitate (Is. 4, 21; Ps. 72, 16).

b) *Urmașul lui Avraam*. Neamul omenesc decade tot mai mult din punct de vedere religios și moral și atunci cadrul Legământului edemic se restrânge la un singur popor. Tema Noului Adam primește în acest context două precizări: Mesia va fi urmașul Patriarhului Avraam (Fac. 11, 1 - 3), mai precis un membru al seminției Iuda (Fac. XLIV, 8 - 12), numit „Împăciuitorul” (Siloh) și deținând puterea de conducere.

c) *Profetul cel Mare*. Legământul cu Avraam cedează locul alianței cu Israel încheiată pe Sinai prin mijlocirea marelui profet Moise (Ies. 19). Asemănarea pe care o stabilește Iahve între Moise și viitorul Mesia (Deut. 18, 15 - 19) se referă în primul rând la intimitatea relației cu Dumnezeu, la acea contemplare a „slavei lui Iahve”, despre care vorbește Ieș. 33, 18 - 23. Această temă mesianică va fi reluată de Isaia (Is. 42, 55) în sec. al VIII - lea î. Hr.

d) *Urmașul lui David*. Prin apariția monarhiei, sec. XI - lea î. Hr., mesianismul veterotestamentar se îmbogățesc cu o nouă temă, aceea a regelui urmaș davidic (II Sam. 7, 12 - 16). Acest mesianism de tip regal poate fi întâlnit atât la profetii pre-exilici (Is. 7, 14; 9, 1 - 6; Mih. 5, 1 - 3; Ier. 31, 31 - 34) cât și în Psalmii compuși în epoca monarhică (Ps. II, XX; XXI, XLV; LXXII; CI; CX). Din cele de mai sus, putem observa o anumită gradatie în succesiunea temelor mesianice, de la general (Noul Adam) la particular (Urmașul lui David).

Legea veche nu este îndestulătoare pentru expierea vinei ca urmare a păcatului. Prin aducerea sacrificiilor, omul nu se află în stare de sfințenie, de aceea, se simte trebuința unei jertfe noi. Origen se gândește la întreg Vechiul Testament, care în anumite părți conține preziceri privind mântuirea neamului omenesc. În conformitate cu Epistola către Evrei, cap. X, vorbitorul din psalm este Hristos, care declară nulă valabilitatea sacrificiilor Vechiului Testament și se substituie pe Sine jertfă sângeroasă¹⁹.

În lupta pentru fericirea omului, profetul Isaia în a cărui inimă n-a asfințit nicio dată marea speranță a mântuirii, are texte esențiale. Astfel, în cap. 12, 6 și 25, 9, descriind pe cel așteptat, vestește: „Iată Dumnezeul mântuirii mele. În Tine nădăduiesc și nu mă voi teme, căci fala mea și veselia mea este Domnul Dumnezeu, Care va fi mântuirea mea; scoateți apă din izvorul mântuirii”. Poporul credincios se poate în sfârșit bucura că va avea parte de ceea ce a așteptat: de Dumnezeu, în calitate de Mântuitor. „Izvorul de apă” este icoana fericirii (Lev. 14, 50; Osia XLIII, 19). La Ieremia (II, 13) „apa vie” este Dumnezeu; în Noul Testament Mântuitorul se numește adesea pe Sine: „apă vie” (In. 4, 14), de aceea Sfinții Părinți referă profetia la izvoarele Mântuitorului (Chiril și Eusebiu), la doctrina evanghelică (Ieronim), din care scot cu bucurie cei care cred (Teodoret) și-și astâmpără setea sufletească (Sf. Vasile).

Sub acțiunea inspirației, Ieremia scria că omenirea va participa în curând la încheierea unui legământ (31, 31). Bazat pe legile moralei, legământul cel nou nu va mai fi desfăcut; afară de aceea, el nu va mai fi scris pe table de piatră, ca altă dată, ci în sufletele oamenilor (Ier. 31, 33)²⁰.

În istoria pregătirii mântuirii, profetul Daniil ocupă un rol deosebit. Pe cât de puține, pe atât de clare sunt viziunile sale privind viitorul omenirii. El învață că pe pământ se va întemeia o nouă împărăție - împărăția lui Dumnezeu. Împărăția aceasta va fi universală și veșnică, cuprinzând toate popoarele din toate locurile pământului (Daniil 2, 44). Căpetenia investită de Dumnezeu pentru totdeauna cu puterea conducerii este Fiul Omului, care este Dumnezeu adevărat și om adevărat. Data realizării acestui eveniment o fixează cu precizie profetul Daniil în cap. 9, 24 .

Fiul lui Dumnezeu, întrupat la „plinirea vremii“ avea să întrunească în propria persoană atribute și umane, așa cum au prevestit profetii Vechiului Testament ²¹. Mai mult, găsim la Mântuitorul principalele trăsături ale mesianismului veterotestamentar ca: universalitatea misiunii mesianice (care are în centru porunca iubirii aproapelui, replică divină dată fariseismului șovin; spiritualitatea împărăției mesianice (Mt. 13, 43). Astfel, pentru ucenicii lui Hristos, timpurile din urmă au și început odată cu învierea Domnului (Evr. 9, 24), în care toate profețiile mesianice ale Vechiului Testament își găsesc eterna împlinire.

4. Întreita slujire a lui Hristos în Vechiul Testament

În centrul învățaturii biblice despre mântuirea lumii se află, așa cum am spus mai sus, ideea mesianică, care în Vechiul Testament îmbracă diferite forme pentru a pregăti și a asigura lumea de venirea și întruparea lui Dumnezeu - Fiul, Cel ce va izbăvi de sub tirania diavolului și-i va da posibilitatea să moștenească împărăția cerurilor²².

Mărturiile mesianice din Vechiul Testament formează un pretios îndrumător pentru cunoașterea originii, vieții și activității pământești a Domnului Hristos. Aceste mărturii biblice, fiind într-o relație strânsă cu problema păcatului și a mântuirii omului, ne indică pe de o parte, armonia dintre cele două Testamente, iar pe de altă parte, scot în relief caracterul inspirat al Sfintei Scripturi și înălțimea concepției despre întreita slujire a Fiului lui Dumnezeu.²³

Neascultarea primilor oameni le-a adus pierderea harului dumnezeiesc pe care urmașii lor, la vremea rânduită de Dumnezeu, îl vor câștiga prin întruparea, jertfa și învierea Fiului Omului. Până la venirea Mântuitorului omenirea a fost conștientă de realitatea păcatului și de urmările lui neplăcute asupra vieții, de aceea a simțit nevoia venirii unui izbăvitor pur uman, concepție ce nu se potrivește spiritului biblic, potrivit căruia numai Dumnezeu va aduce sacrificiul de împăcare a Creatorului cu creatura Sa rațională. De sub povara păcatului nimeni dintre oameni nu va fi în stare să salveze lumea în afară de Iisus Hristos, Dumnezeu - Omul, Care S-a întrupat și-a jertfit viața pe Golgota, pentru ca să zdrobească prin moartea Lui boldul morții și să deschidă tuturor celor credincioși poarta împărăției cerurilor²⁴. Importanța și necesitatea actului Întrupării Mântuitorului Hristos a fost subliniată de profeti în perioada vechitamentară și în legătură cu împlinirea lui, au fost prorocite chiar momentele ultime din viața pământească a Fiului lui Dumnezeu.

Prin întruparea, jertfa și învierea Mântuitorului Hristos, a fost realizată împăcarea lui Dumnezeu cu omul și a fost restabilită întreita demnitate de slujire a Sa. Potrivit cuvintelor Sfintei Scripturi, omul a fost binecuvântat la creație cu creșterea, înmulțirea, umplerea și stăpânirea pământului (Fac. 1, 28) și a fost înzestrat cu demnitatea de împărat (conducător, luminător, învățător) și preot²⁵ calități ce s-au alterat în firea umană din cauza păcatului strămoșesc și vor fi restabilite în chip desăvârșit în persoana Mântuitorului Hristos. De această triplă demnitate se bucură

fiecare creatură umană și în ea se include întreita slujire a omului de care s-au învrednicit anumite persoane în perioada vechitamentară pentru a preînchipui pe adevăratul slujitor al timpurilor neotestamentare.

Întreita slujire privește fără îndoială pe Iisus Hristos, Dumnezeu - Omul prin care firea umană și-a găsit deplina restaurare a chipului dumnezeiesc în ea și i s-a dat posibilitatea să atingă cele mai înalte piscuri ale sfințeniei sau să tindă mereu după asemănarea cu Ziditorul său.

Cele trei slujiri ale Mântuitorului Hristos au fost preînchipuite și precizate de prooroci la modul superlativ, de aceea, în acest sens se poate spune de Fiul lui Dumnezeu că este conducătorul cel mai mare și adevărat al lumii, arhiereul cel mai desăvârșit și profetul profeților prin care revelația dumnezeiască a ajuns la cea mai mare și perfectă descoperire a adevărului divin²⁶.

De aceea, aghiografii Vechiului Testament au acordat o deosebită atenție acelor descoperiri care vizau persoana Mântuitorului Hristos, Cel Ce a primit ungere de la Sfântul Duh pentru a împlini întreita slujire. Aceste proorociri s-au adevărit în timpul Domnului Iisus Hristos și Sfântul Apostol Pavel a apărat acest adevăr scripturistic în scrierile sale, reliefând totodată superioritatea Legii Noului Testament față de Legea Vechiului Testament sau „călăuza spre Hristos pentru ca să ne îndreptăm din credință ... Iar dacă a venit credința, nu mai suntem sub călăuză“(Gal. 3, 24 - 25).

Deci, mesianismul Vechiului Testament cuprinde multe momente din viața și activitatea lui Iisus Hristos, inclusiv cele trei slujiri ale Sale și el începe cu cartea Facerii și se încheie cu Sfântul Ioan Botezătorul, profetul care face legătura între cele două Testamente și este cel mai mare dintre proorocii Legii Vechi (Mat. 11, 11). Este adevărat că întreita slujire a Mântuitorului Hristos apare în diferite scrieri vechi testamentare, însă, ținând seama de ordinea lor canonică, prima dintre ele este aceea de mare Împărat, după care va urma cea de arhiereu și profet în capitole separate.

a) Împăratul cel veșnic

Înainte de moarte, patriarhul Iacob, chemând pe fiii săi, le-a vestit viitorul și cu acest prilej a rostit profeția mesianică despre Împăciuitorul, Care va descinde din seminția lui Iuda (Fac. 49, 10). Înțelesul mesianic al acestei profeții a fost recunoscut de Teodoret care a văzut în cuvintele patriarhului evreu anunțarea venirii lui Mesia sau a Împăratului cel veșnic făgăduit de Dumnezeu²⁷.

În binecuvântarea patriarhului Iacob a fost profețit viitorul lui Iuda, care va deveni mai mare peste celelalte seminții, datorită faptului că i se va încredința conducerea fiilor lui Israel și din el se va naște regele cel veșnic Mesia, eliberatorul lumii de sub păcatul strămoșesc și nu din robia romană.

Cel deal doilea text biblic privind slujirea împărătească a lui Mesia se află în penultima carte a Pentateuhului. El a fost rostit de Valaon, fiul lui Bear, pe când israeliții sub conducerea lui Moise, se îndreptau spre țara Canaanului. Textul profeției potrivit interpretării iudaice și creștine, se referă la nașterea unei „stele“ din familia lui Iacob și care va domni peste moabiți și edomiți și peste toți fiii lui Set (Num. 24, 17).

Împăratul mesianic se deosebește de regii lui Israel, întrucât așa cum aflăm din cuvintele proorocului Natan, rostite către David, aceștia din urmă nu au obârșie divină și domnia lui nu este veșnică (II Regi 8, 13 - 14). Originea divină a regelui mesianic, Unsul lui Iahve, a fost exprimată astfel de psalmist: „Fiul Meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut“(Ps. II, 7).

desăvârșit taina ridicării lor la cele sfinte și la dobândirea vieții veșnice. El a fost Dumnezeu și om adevărat și a vestit lumii calea mântuirii din plinătatea Sa nemărginită, fără a avea nevoie de mijlocitor. De aceea, aducând cea mai deplină învățătură în lume despre Dumnezeu, Mântuitorul Hristos este socotit și Profetul cel Mare prorocit de Moise cu aproape 13 secole înainte de Întruparea Sa din Sf. Fecioară Maria.

Acceptând limitele formale ale profetismului biblic, Mântuitorul Hristos a dovedit o netă superioritate față de toți profetii Vechiului Testament, căci El, ca Fiul al lui Dumnezeu, a acționat nemijlocit cu Tatăl ceresc și a ridicat sarcina profeției la înălțimea ideală. El este „Profetul“. Dar, iarăși, este Profetul „prin sine, nu printr-un dar venit din altă parte“.

Cuvintele de îndemn către popor „pe Acesta să-L ascultați“ (Deut. 18, 150), scot în evidență activitatea profetică a Mântuitorului Hristos care a mărturisit indirect celor din Galileia că El este Profetul (Mt. 13, 57; In. 4, 44). Această precizare a fost necesară, deoarece Iisus Hristos va fi Profetul cel Mare căruia I se cuvine ascultare, căci El descoperă și tâlmăcește voia Domnului către oameni, mijlocește legătura credincioșilor cu Dumnezeu.

Ca și Noul Testament, Vechiul Testament cuprinde voia lui Dumnezeu, exprimată prin profeți. Între Vechiul și Noul Testament este o strânsă legătură; fără Vechiul Testament, multe din articolele de credință ar fi de neconceput; fără Noul Testament, Vechiul Testament nu are sens. Vechiul Testament pregătește pe cel Nou, iar Noul Testament este împlinirea și încununarea celui Vechi.

Din dovezile scripturistice menționate s-a putut constata faptul că ideea mesianică întrece în vechime istoria fiilor lui Israel și ea a fost farul lui călăuzitor în așteptarea zilelor de pace, libertate sau belșug material pe care le va inaugura Unsul lui Dumnezeu. Aceste dovezi capătă limpezire, dacă sunt înțelese în legătură cu venirea lui Iisus Hristos, fondatorul unei împărății spirituale, nicidecum pământești, la care sunt chemate toate neamurile.

Vechiul Testament, Legea și prorocii aveau să pregătească calea venirii lui Mesia, atmosfera propice pentru nașterea Celui Nou. Legile Sale aveau să țină trează conștiința păcatului, necesitatea unei jertfe izbăvitoare, credința monoteistă și ideea venirii lui Mesia, iar instituțiile sale prefigurau instituțiile celui nou, erau tipul celor viitoare.

Învățătura descoperită de Iisus Hristos are pecetea celei mai depline prorocii despre Dumnezeu și în ea sunt incluse mijloacele pentru mântuirea sufletului. Această învățătură nu poate fi răstălmăcită, fiindcă „Cuvântul Domnului rămâne în veci“ (I Petru, 1, 25) „și nici o prorocie a Scripturii nu se tâlcuiește după socotința fiecăruia“ (II Petru 1, 20).

Mântuitorul Hristos afirmă deschis că n-a venit să strice Legea sau Prorocii, ci să împlinească. Împlinește în persoana Sa toate profețiile Vechiului Testament referitoare la Mesia; împlinește prescripțiile referitoare la viața morală și religioasă a iudeilor și desăvârșește legea prin adăosurile și interpretarea ce-i dă.

Fiul lui Dumnezeu, întrupat la „plinirea vremii“ avea să întrunească în propria persoană atribute divine și umane, așa cum au prevestit profeții Vechiului Testament.

Omenirea a fost pregătită de aceea prin Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu spre „plinirea vremii“ potrivit venirii Lui, nu numai prin sensibilizarea superioară a umanului pentru înțelegerea lui Dumnezeu ca Cel ce coboară ci și prin conducerea

lui la un vârf de curăție care să nu poată suferi să cugete nimic contrar lui Dumnezeu sau Binelui. Coborârea extremă a lui Dumnezeu din iubire trebuia să fie întâmpinată de primirea Lui de către creatură prin extrema înălțare spre El din iubire.

Pr. Prof. Ioan Stancu

NOTE

1. - Pr. Prof. Dr. Ion Bria - Iisus Hristos - Dumnezeu Mântuitorul, în revista S. T. an XLIII (1991), nr. 3, p. 3.
2. - Diac. Prof. P. I. David - Hristos - „Cheia Scripturii“, în rev Ortodoxia, an XXXV (1983), nr. 2, p.212
3. - Ibidem
4. - Pr. Prof. Dr. Ion Bria - Op. cit., p. 6
5. - Sf. M. Mărturisitorul - Capete despre cunoștința lui Dumnezeu, Fil. Rom., vol. 2, p. 161.
6. - Pr. Prof. Ion Bria - Op. cit., p. 7
- 7.-Mitrop. Antonie Plămădeală - Biserica slujitoare , teză de doctorat , București, 1972, p.63 -70
- 8.-Diac. Prof. P. I. David - Op. cit., p.213
- 9.-Pr. Prof. Ion Bria - Op.cit., p.5
- 10.-Ibidem p.6
- 11.-Oscar Colmann P.7
- 12.-Pr. Prof. D. Stăniloae - Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu cel întrupat și înviat ca om, reunificatorul creației în El pentru veci, în M.O. an XXXIX (1987), nr.4, p.7
- 13.-Pr. Prof. Nicolae Neaga - Ideea de mântuire în V.T., în „Glasul Bisericii“,an XIX (1960), nr. 9-10, p.742
- 14.-Drd. E. Pentiuc - Mesianismul în perioada premergătoare venirii Mântuitorului, în Ortodoxia, an XXXV (1983) , nr. 1, p.61
- 15.-H. Cazelles - II Mesia della Biblia, Roma, 81, p.62
- 16.-G. von Rad - Theologie des Alteu Testaments, München, 1960, vol. II, p.112
- 17.-Pr. Prof. Nicolae Neaga - Op. cit., p.743
- 18.-Drd. E. Pentiuc - Op. cit., p.62
- 19.-Pr. Prof. Nicolae Neaga - Op. cit., p.747
- 20.-Ibidem p.751
- 21.-Drd. E. Pentiuc - Op. cit., p.73
- 22.-Diac. Prof. Em. Cornițescu - Întreita slujire a Mântuitorului Hristos după Vechiul Testament, în Ortodoxia, an XXXV (1983), nr.1, p.83
- 23.-Pr. Prof. Nicolae Neaga - Hristos în Vechiul Testament, Sibiu, 1944, p.4-6 .
- 24.-Diac. Prof. Em. Cornițescu - Op. cit., p.84
- 25.-Pr. Prof. Mircea Ioan - Preoția harică și preoția obștească, în Ortodoxia, an XXXI (1979), nr.2, p.232
- 26.-Diac. Prof. Em. Cornițescu - Op. cit., p.84
- 27.-* * * - Teodorit al Cirului, Omilia LXVII la Facere, în Migne, P. G. vol.80, col. 217

CREAREA LUMII VĂZUTE*

*Schiță pentru o interpretare contemporană a referatului biblic
despre cosmogeneză*

*“A existat atunci, ca și astăzi, sentimentul net
că ceva e pe sfârșite și că ceva nou începe”
(Lucian Blaga, Eonul dogmatic)*

Problema

Tributar unei concepții dualiste care postulează o distanță între Dumnezeu și lume, între nevăzut și văzut, între spirit și materie, omul contemporan a ajuns din nou să creadă, așa cum observa cu privire la cădere Sfântul Atanasie cel Mare, că nu există decât ceea ce îi este accesibil prin simțuri și îi satisface dorințele (cf. *Cuvânt împotriva elinilor*, VIII)¹. Pentru el, lumea e materie brută, lipsită de semnificație și de profunzime spirituală; spațiu în care el să-și exercite dominația. Îndepărat de Dumnezeu, omul a ajuns să ignore valoarea negrăită și sensul autentic al lumii, căutând să-i impună prin tehnică o raționalitate artificială și strâmbă care corespunde intenției sale evidente de a construi, prin puteri proprii, un paradis pământesc. În aceste condiții, observă Christos Yannaras, „ceea ce numim *progres* și *dezvoltare* s-a dovedit a fi siluire și distrugere a naturii, constituind și pentru om o permanentă [...] amenințare cu moartea” (*Abecedar al credinței. Introducere în teologia ortodoxă*, București, 1996, p. 70).

Criza ecologică provocată de comportamentul uman irațional nu-și poate afla rezolvarea decât prin transfigurarea acestei optici din perspectiva revelației divine, care dezvăluie raționalitatea și valoarea internă a lumii, sensul ei dumnezeiesc.

În acest context, reinterpretarea datului biblic revelat - discreditat prin înțelegerea lui în funcție de modele cosmologice perimate - dintr-o perspectivă contemporană e urgentă pentru inițierea unui nou dialog între Biserica lui Hristos și civilizația timpului nostru hrănită cu teorii științifice. Lucrarea de față își propune schița unei asemenea posibile reinterpretări.

Câteva tipare cosmologice

Această întreprindere nu poate debuta decât prin descrierea concepției cosmologice, a perspectivei din care teologia ortodoxă interpretează datul biblic despre cosmogeneză și de la care se revendică. Comparația cu alte sisteme cosmologice este, de aceea, binevenită.

Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă că „unii nu îngăduie ca lumea aceasta să aibă un creator; alții spun că lumea și cele din lume s-ar fi făcut de la sine; în sfârșit, alții spun că toate s-au făcut dintr-o materie preexistentă” (*Omilii la Facere*, VII, 4)². Diversitatea reprezentărilor despre lume e reductibilă la trei tipare de bază, fiecare având importante consecințe pentru spiritualitate și civilizație, mai precis pentru relația omului cu lumea, pe care le vom numi: cosmologia panteistă, cosmologia

* Lucrare elaborată sub coordonarea științifică a Pr. prof. univ. dr. Dumitru Popescu.

dualistă și cosmologia panteistă.

Cosmologia panteistă, specifică marilor religii orientale, pomește de la premisa confuziei dintre Dumnezeu și lume, considerând-o pe aceasta din urmă a fi coeternă cu Dumnezeu și, implicit, de esență divină. Panteismul cunoaște, la rândul său, două tipuri sau accente: *acosmismul* (exprimat prin: „toate sunt Dumnezeu”), care neagă lumea, reducând-o la statutul de manifestare aparentă a lui Dumnezeu, și *pancosmismul* (exprimat prin: „Dumnezeu este toate”), care-L neagă pe Dumnezeu considerând lumea ca ultimă realitate. În filosofia modernă, acest tipar cosmologic, dincolo de panteismul declarat al lui Spinoza, se numește *monism* (o singură realitate sau esența realității e una), cele două accente amintite devenind *idealismul* (lumea e numai spirit) și, respectiv, *materialismul* (lumea e doar materie). Mult disputatul om de știință și teolog, Pierre Teilhard de Chardin, descrie o tensiune în chiar sânul comunității științifice, dincolo de care sesizăm, pe de o parte, că știința, chiar dacă o vreme a încercat, nu a reușit să se debaraseze de metafizică, iar pe de altă parte că problematica raportului între spirit și materie rămâne mereu o dificultate. Textual, Chardin afirmă că „pe plan științific, cearta durează mereu între materialiști și spiritaliști, între determiniști și finaliști. După un secol de dispută, fiecare partid rămâne pe pozițiile sale și prezintă adversarului motive solide pentru această statornicie” (*Le phenomene humain*, Editions du Seuil, 1970, p.41). Grafic, panteismul religios poate fi reprezentat ca un cerc cu o cruce înscrisă, unde verticala divină și orizontala cosmică se înscriu în realitatea indistinctă a „marelui tot”. E vorba de absența unui raport real între Dumnezeu și lume, prin accentul unilateral pe imanența divină, și care lipsește existența cosmică de o verticalitate adevărată. Totul e repetiție fără sens într-o ordine „divină” inflexibilă, în care omul își pierde identitatea personală și libertatea, neîndrăznind să tulbure cu ceva această ordine (cf. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și contemporaneitate*, p.183-184).

Cosmologia dualistă, specifică mozaismului, creștinismului occidental și altor religii, are ca premisă distanța dintre Dumnezeu și lume, incompatibilitatea dintre spirit și materie. Față de panteism, în care Dumnezeu și lumea se confundă, în dualism e vorba de două realități distincte până la separație, însă între care e posibil un raport. Cosmologia dualistă, reprezentabilă grafic prin două cercuri dispuse divers, oferă mai multe soluții ale acestui raport:

a) Între verticala divină și orizontala cosmică există o exterioritate perfectă. E vorba de două principii paralele în eternitate, între care nu e posibilă comunicarea.

b) Între cele două realități există un punct de tangență, dat în faptul că Dumnezeu a creat lumea.

c) Între Dumnezeu și lume există un spațiu de interferență, un spațiu sacru, la nivelul căruia cele două realități se articulează fără să se confunde. Acest spațiu e Biserică, „cetatea lui Dumnezeu” implantată în „cetatea pământească”.

Conceptiile dualiste disting precis între Dumnezeu și lume sau, filosofic, între spirit și materie, însă oscilează între a considera lumea (materia) fie ca invariabil rea și astfel damnată sau, cel puțin, privată de libertate, fie ca invariabil bună și autonomă față de Dumnezeu, cauza fiind aceeași: lipsa unui fundament spiritual și a unei raționalități interne a lumii. Astăzi, primul înțeles a lăsat loc celui din urmă, fapt pentru care acest mod de reprezentare a realității se poate numi foarte bine cosmologie autonomă. Știința modernă s-a prevalat de separația teologiei occidentale între spirit și materie, optând pentru interpretarea materialistă sau „naturalistă a universului și a vieții, adică făcând cu totul abstracție de spirit (astăzi, cum se va vedea, situația se prezintă mai complex). În acest context, omul scapă din înălțuirea deter-

ministă proprie cosmocentrismul panteist, dar i se substituie lui Dumnezeu, tiranizând lumea prin încercarea sa orgolioasă de a o ordona altfel prin tehnologie (antropocentrism). Eroarea fatală a acestei cosmologii este accentul unilateral pe transcendența divină, înțeleasă ca absență a lui Dumnezeu din creația Sa (cf. Dumitru Popescu, op.cit., p. 181-183).

Cosmologia panenteistă, dincolo de sensul omonimului filosofic, care e doar un panteism mai elaborat, reprezintă o sinteză a celorlalte două ipoteze, posibilă numai prin fidelitate față de revelația dumnezeiască. După cum s-a observat, panteismul accentuează unilateral imanența lui Dumnezeu, în timp ce dualismul doar transcendența divină față de lume, în primul caz lumea nemaifiind văzută ca făptură, în al doilea fiind înțeleasă ca autonomă față de Dumnezeu. Abordând antinomic raportul dintre Dumnezeu și cosmos, panenteismul propriu tradiției ortodoxe afirmă în același timp transcendența și imanența divină față de lume: Dumnezeu e mai presus de lumea pe care a creat-o, e supraspațial și atemporal, dar prezent în întreaga creație și în mișcarea ei spre sensul prestabilit, eternizarea în relație cu Dumnezeu. Așa cum remarcă John Meyendorff (în *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, București, 1996, p. 12), e vorba de o teologie a participării lui Dumnezeu la viața lumii și a lumii la viața Preasfintei Treimi, care își găsește expresia clasică în distincția palamită între firea, persoanele și energiile dumnezeiești necreate.

Relația internă între Dumnezeu și lume, dată în coborârea iubitoare și liberă a Dumnezeirii spre creație pe firul de foc al energiilor necreate și în raționalitatea teocentrică a lumii, manifestată în urcușul său firesc spre Dumnezeu, în mișcarea sau în energiile ei create afirmă atât distanța dintre creat și necreat, adică proprietățile lor de neconfundat, cât și disponibilitatea lor de unire, de realizare a „modului teandric” la scară cosmică sau de generalizare a tainei lui Hristos, în și prin Biserică. Grafic, acest tipar cosmologic poate fi reprezentat prin două cercuri concentrice, unde verticala divină, deși dincolo de limitele creației penetrează și umple orizontala lumii fără identificarea cu aceasta. În centru strălucește Hristos, reprezentat prin crucea Sa, pe axele căreia a unit Dumnezeirea și creația (cf. *Efesenii* 1, 7-10; 2, 14-16).

În acest context, omul și lumea nu se mai află în adversitate, ci se conciliază în mișcarea lor firească spre Dumnezeu. Acesta e motivul pentru care cosmologia panenteistă, potrivit căreia Dumnezeu este în toate și toate sunt în Dumnezeu (cf. *Faptele Apostolilor* 17, 28; *Efesenii* 4, 6), se poate numi teocentrică sau teonomă (cf. Dumitru Popescu, op.cit., p.184-187).

Premisa tradiției ortodoxe pentru interpretarea referatului biblic despre cosmogeneză e panenteismul. Trebuie remarcat de acum că această concepție oferă cea mai bună soluție pentru raportul dintre om și univers, promovând o mentalitate capabilă să depășească problema ecologică.

Știință și credință sau Despre modul interpretării

Un alt element necesar întreprinderii noastre e determinarea metodei de lucru.

Am afirmat că numai din perspectiva revelației divine a fost posibilă sinteza cosmologică desemnată ca panenteism. Sursa principală a acestei cosmologii e concepția biblică și patristică despre lume, care se revendică din referatul despre creație (*Facerea* 1-2), text integral inspirat de Dumnezeu și, ca atare, normativ pentru teologie. Acest text, redactat în urmă cu circa 3500 ani, prezintă însă o dificultate majoră: exprimând în termenii omului căzut (teologia ortodoxă distinge între omul para-

disiac și omul căderii, la nivelul modului, al intensității existenței) sau, mai precis, ai evreului aflat în drum spre pământul promis, situații greu de redat în acele timpuri, întreaga descriere se face prin analogii mai mult sau mai puțin relevante pentru omul contemporan. E vorba de un limbaj iconic, poetic și contextual care trebuie decodificat cu atenție și cu harul Duhului Sfânt (cf. *II Petru* 1, 20-21), pentru a fi redat inteligibil omului zilelor noastre.

Așadar, cosmologia teonomă a Bisericii Răsăritului nu se lansează în ipoteze despre originea și mișcarea lumii, cum se întâmplă în știință; ea pornește de la un dat, dumnezeiesc și omenesc în același timp, de la referatul biblic, de care nu face abstracție nici atunci când angajează un dialog cu teoriile cosmologiei științifice.

Interesantă de notat e atitudinea Sfântului Vasile cel Mare, filosof, om de știință și teolog, care, în veacul al IV-lea, a interpretat referatul biblic despre facerea lumii din perspectiva teoriilor cosmologice ale timpului său. Utilizând sau numai referindu-se la fizica vremii, el a constatat diverse contradicții care-l determinau să nu se atașeze de vreuna din aceste teorii. Dar iată ce spune sfântul: „Multe au grăit filosofii eleni despre natură, dar nici una din ideile lor n-a rămas neclintită și nerăsturnată; totdeauna ideile celui de-al doilea au surpat ideile celui dintâi, așa că nu mai e nevoie să le vădesc eu deșertăciunea. E îndestulătoare combaterea unora de către alții” (*Omiliile la Hexaemeron* I, 2)³. Despre aceleși probleme și aproape în aceiași termeni, v. G.E.R. Lloyd, *Metode și probleme în „Știința Greciei antice”*, Ed. Tehnică, Buc.1994, p.168,170-171,175 etc.

În ce privește modul în care teologia Bisericii asumă propunerile științei, trebuie să remarcăm, o dată cu Vladimir Lossky, că „cosmologia Părinților greci reproduce cu necesitate imaginea universului potrivită științei din epoca lor. Aceasta nu depreciază fondul propriu-zis teologic al comentariilor cu privire la istorisirea biblică a creației. Teologia Bisericii Ortodoxe, totdeauna soteriologică, n-a intrat niciodată la învoială cu filosofia în vreo încercare de sinteză doctrinară. [...] Neavând vreo preferință filosofică, Biserica se va sluji totdeauna cu multă libertate de filosofie și de știință, într-un scop apologetic, dar ea nu va avea niciodată de apărut aceste adevăruri relative și schimbătoare, așa cum apără adevărul neschimbător al dogmelor sale. De aceea, învățăturile cosmologice moderne nu vor afecta deloc adevărul fundamental descoperit Bisericii”. În felul acesta, teologia „se împacă foarte bine cu orice teorie științifică despre univers, cu condiția ca aceasta din urmă să nu-și depășească limitele și să încerce să nege cu obrăznicie ceea ce este în afară de câmpul său vizual” (*Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, Anastasia, p.132-133).

E vorba de o metodă selectivă, de o asumare critică a interpretărilor științifice, după sensul indicat de Sfântul Vasile cel Mare în *Omilia a XXII-a. Către tineri*, 2 și, concret, în *Omiliile la Hexaemeron*, nu abdicând de la Scriptură, nici refuzând științei orice valoare; o metodă care evită ideea adevărului dublu, potrivit căreia există un adevăr al credinței și unul al inteligenței (al filosofiei sau al științei), dar care nici nu caută cu orice preț corespondențe. Metoda selectivă presupune utilizarea concepțiilor științifice ca „vehicul” pentru datul revelat, în efortul de înțelegere aprofundată și de expunere actuală a acestuia.

Acesta e motivul pentru care cosmologia ortodoxă nu a cunoscut conflictul cu știința, așa cum s-a întâmplat în Apus, unde teologii au văzut în cosmologia antică o *philosophia perennis* sau ultimul cuvânt pentru interpretarea datului biblic. În

acest context, disputa științei nu e cu Scriptura, ci cu o teologie care a înțeles Scriptura greșit. Soluționarea conflictului amintit pare astăzi mai aproape decât oricând, teologia, pe de o parte, revizuiindu-și afirmațiile și întorcându-se la revelație, așa cum a fost exprimată dogmatic de Sfânta Biserică în urma filtrării inspirate de către Sfinții Părinți, iar pe de altă parte știința renunțând la triumfalismul secolului trecut și optând pentru o privire "apofatică", din momentul în care nu s-a mai mulțumit cu analiza, ci caută înțelegerea și semnificația lumii (cf. cardinal Paul Poupard, *Science et foi: pour un nouveau dialogue*, în „L'osservatore romano”, nr. 19, 7 mai 1996, p. 9-10), taina esenței create fiind la fel de insondabilă ca și aceea a ființei divine, spre care trimite neîncetat. Tensiunea dispăre astăzi treptat de vreme ce, fizicienii cel puțin, încearcă o abordare metafizică a realității pe care o cercetează.

Mircea Eliade, vorbind despre ceea ce el numește „gnoza de la Princeton afirmă că „e surprinzător să vezi fizicieni, mai ales astrofizicieni și specialiști ai fizicii teoretice, reconstruind un univers în care Dumnezeu își are locul său, precum și ideea de cosmogonie, de Creație” (*Încercarea labirintului*, Cluj, 1990, p. 114). În acest fel, știința, responsabilă prin atitudinea ei anterioară pentru „insensibilitatea metafizică” a multor contemporani, pare să devină un nou ferment spiritual (cf. Christos Yannaras, *op.cit.*, p.53). Trebuie să remarcăm, de asemenea, faptul că noile reprezentări cosmologice și, în special, microfizica oferă teologiei posibilitatea realizării unei noi contemplații a lumii.

Scurtă apropiere de text

Efortul nostru va consta în încercarea de aflare a unui just raport între interpretarea tradițională a referatului biblic și teoriile cosmologiei științifice actuale. Chiar dacă poate părea o selectare unilaterală a textelor patristice, autorul e hotărât să renunțe la sugestiile vechii cosmologii pentru a evidenția inspiratele intuiții ale Părinților, compatibile peste timp cu datele științei zilelor noastre. Cu alte cuvinte, va decontextualiza cosmologia patristică tradițională, păstrând elementele capabile să promoveze un dialog cu știința actuală. Aceasta înseamnă asumarea spiritului comentariilor bizantine asupra referatului biblic, la care autorul se raportează neîncetat.

Structura textului e foarte complexă. Deși la prima vedere e o istorie a creației, referatul biblic nu propune o cronologie, ci o perspectivă concentrică și funcțională. Ordinea „zilelor” e mai mult logică, urmărind să afirme planul și implicarea directă a lui Dumnezeu în aducerea la existență și în organizarea universului. Acesta e motivul pentru care Sfinții Părinți insistă că „Dumnezeu este Cel ce le face și le prefăce pe toate și le rânduiește [le ordonează, n.n.] pe toate după voința Lui” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *op.cit.*, II, 2 și 3; cf. Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 6)⁴. Sfântul Vasile cel Mare afirmă și mai precis acest aspect: „nu trebuie să vorbești de facerea cerului și a pământului ca de o întocmire făcută de la sine, așa cum și-au închipuit unii, ci ca de o lucrare ce-și are pricina de la Dumnezeu” (*op. cit.*, I,1).

Perspectiva concentrică e evidentă în precizarea progresivă a temei. De la afirmația că Dumnezeu a creat universul, cer și pământ, Scriptura se ocupă numai de cosmosul vizibil, apoi de planeta noastră, de viață și, în cele din urmă, de om, sumă conștientă a creației și a vieții, pentru ca în capitolul al doilea omul să fie propus ca arhetip al întregii vieți pe Terra (v. problematica „distingțiilor” la Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* 106)⁵.

Trebuie remarcat, pe de o parte, că această perspectivă concentrică, culminând cu omul, este reactualizată științific prin așa-zisul principiu antropocentric, potrivit căruia universul a fost „programat” pentru a fi compatibil cu omul (cf. Hubert Reeves *Răbdare în azur - evoluția cosmică*, Humanitas, Buc.1993, p.170; John D. Barrow, *Originea universului*, Humanitas, p25 și 110; Jean-Pierre Longchamp, *Science et croyance*, Desclee de Brouwer, 1992, p. 177-179). Pe de altă parte, aceeași perspectivă exclude orice afirmație definitivă a teologiei în ce privește viața extraterestră: Scriptura nu permite nici afirmarea, nici infirmarea acestora. În al treilea rând, centrismul Scripturii explică absența în cosmologia Bisericii a problematicii „universului inflaționar” sau în expansiune (deși o putem ghici, cu ceva bunăvoință, comentând „ziua”, întâi a creației), fapt ce a permis invazia temelor gândirii grecești despre lume în construcțiile unor teologi mai puțin fideli revelației.

De asemenea, faptul că e intenționată dezvăluirea planului dumnezeiesc despre lume sau a construirii logice a lumii, nu o cronologie care ar putea fi interpretată și prin hazard, rezultă și din paralelismul „zilelor” facerii:

I lumina

IV luminătorii

II oceanul primordial și atmosfera terestră

V vietățile acvatice și aeriene

III uscatul și vegetația

VI animalele terestre și omul

Succesiunea „zilelor” indică nu într-o ordine riguroasă dezvoltarea în timp, istoria creației, ci introducerea elementelor în măsura în care își împlinesc funcția, fiecare treaptă constituindu-se în premisa necesară celei din urmă. În acest sens, fiecare „zi” e „dimineață” față de cea anterioară (adică o depășește prin sporita concretizare a planului dumnezeiesc despre lume), dar „seară” pentru cea care urmează (și care o depășește printr-o nouă precizare a intenției divine). Trebuie spus din nou că perspectiva biblică despre un plan logic al creației e reconfirmată de cosmologia științifică actuală, care vorbește de o finalitate, de o programare și de un proiect al universului, toate trimitând la un Proiectant (cf. Jean-Pierre Longchamp, *op. cit.*, p.176-177).

Aceste elemente demonstrează că întreg referatul biblic e construit în imagini simbolice, în analogii luate din experiența cotidiană a evreilor din vremea lui Moise (cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, II, 2). Chiar termenul „zi” e folosit nu pentru a desemna un timp de douăzeci și patru de ore, cum s-a crezut multă vreme, ci, prin comparație cu „ziua de muncă”, pentru a indica prezența activă a lui Dumnezeu: tot ce există e lucrat de El! E motivul cel mai puternic pentru ca miliardele de ani pe care le numără știința să nu-l sperie pe teolog și să nu mai pară o lipsă de evlavie față de atotputernicia divină; „ziua de muncă vorbește de un Dumnezeu care-și afirmă demnitatea și puterea prin cheneză, prin coborârea în posibilitățile creației, așa cum a procedat și spre mântuirea acesteia.

Faptul că e vorba de „zile de muncă” e indicat și de structura aproape identică a celor șase etape ale facerii: Dumnezeu poruncește prin Cuvântul Său atotputernic și toate se fac; Creatorul își evaluează opera, văzând că e „bună”/”frumoasă”, conformă gândului Său despre ea; făptura primește un nume, adică i se arată sensul și funcția; în cazul ființelor vii, acestea sunt binecuvântate, adică primesc puterea dezvoltării și înmulțirii prin „participare” la puterea Creatorului (această binecuvântare a fost adresată, cu siguranță, întregii făpturi, numai că ritmul mișcării neviului, mult mai lent, lasă cu greu sesizarea ei); finalul „și a fost seară, și a fost dimineață”, sugerând dinamica dezvoltării universului conform planului dumnezeiesc elaborat

mai înainte de a fi lumea. E o „muncă” prin rostire, vizând rostuirea frumoasă a lumii, cizelarea ei artistică (pentru Sfinții Părinți, Dumnezeu este un *technetes*, *artifex*, Artistul prin excelență) : „lumea este o operă de artă, pusă înaintea tuturor spre a fi privită și contemplată, și ca să facă cunoscută înțelepciunea Creatorului ei” (Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, I, 7). Foarte interesant că astăzi oamenii de știință utilizează și categoria esteticului, a frumosului pentru a-și reprezenta logica universului (Jean- Pierre Longchamp, *op.cit.*, p.175).

Complexitatea structurală a textului ne îndeamnă „să nu depășim măsura noastră”, pentru că „este cu neputință omului să cunoască desăvârșit creația lui Dumnezeu” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, II, 2), Orice interpretare a referatului biblic despre creație, chiar și cu mijloacele științei contemporane, impune o atitudine apofatică, o rezervă (cf. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 79a și 79b). De aceea, nici efortul autorului nu trebuie privit ca o încercare semeață de a spune ultimul cuvânt în interpretarea textului biblic despre facerea lumii.

Interpretarea textului

Referatul biblic debutează cu o afirmație de ordin general: „La început a făcut Dumnezeu cerul/cerurile și pământul” (*Facerea*,1,1). Propoziția conține o largă informație. Sfântul Vasile cel Mare distinge mai multe sensuri ale „începutului”, vorbind fie de originea timpului, ca dimensiune a spațializării, a extinderii cosmosului (sens confirmat de știința contemporană; pentru comparație, vezi John D. Barrow, *op.cit.*, p. 103), fie de un „pretimp” al primei creații sau despre veșnicia lui Dumnezeu, „începutul” prin excelență (cf. *op. cit.*, I, 5 și 6). Majoritatea interpretărilor leagă acest „început” de acela din *Ioan* 1,1-3. Oricum, este evident că lumea are un început al existenței, că nu e coeternă lui Dumnezeu și că, fiind creată, nu e de esență divină sau o extensie a Dumnezeirii, ca în sistemele emanatiste (filonian, gnostic, origenist). Existența lumii nu e necesară, adică Dumnezeu nu e determinat de ceva să o creeze; universul e operă a libertății raționale, a voinței lui Dumnezeu.

În „Studiul introductiv” la traducerea în românește a operelor atanasiene (colecția „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 15, p.15), Părintele Dumitru Stăniloae insistă că Sfântul Atanasie a introdus pentru prima dată în teologie distincția clară între *naștere*, ca relație veșnică între Tatăl și Fiul, și *facere*, ca aducere a lumii la existență.

Pentru a arăta diferența ontologică dintre Creator și creație, s-a accentuat mai târziu că lumea a fost creată „din nimic” (cf. II *Macabei* 7, 28), afirmație de mare importanță pentru evaluarea raportului dintre Dumnezeu și cosmos. În acest sens, Sfântul Atanasie cel Mare observă că „alții, între care este și Platon, cel mare la elini, spun că Dumnezeu le-a făcut pe toate dintr-o materie preexistentă și necreată [...]. Spunând aceasta, ei nu înțeleg că leagă de Dumnezeu o slăbiciune. Căci dacă nu este El însuși cauza materiei, ci face lucrurile dintr-o materie dinainte existentă, El e slab” (*Tratat despre întruparea Cuvântului*, 2; cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *op.cit.*,II, 4) . Este evident că și cosmologia antică, și cea contemporană întâmpină aceleași probleme în articularea atotputerniciei divine cu ideea mobilității cosmosului, cauza fiind conceperea unui Creator transcendent și imobil; e surprinzătoare, de aceea, opțiunea multor fizicieni de astăzi pentru soluții asemănătoare creației din nimic (cf. John D. Barrow, *op.cit.*, p. 119-121 și Stephen W. Hawking, *Scurtă istorie a timpului*. De la Big Bang la găurile negre, ediția a II-a, Humanitas, p. 23 și 25).

Originea lumii în actul creator divin implică și unitatea ei fundamentală (pentru

că toate sunt reductibile la un singur termen: „creație”. spune Sfântul Atanasie în *Cuvântul al doilea contra arienilor*, 58-59), dincolo de diversitatea sau complexitatea sa: lumea este în același timp „cer și pământ”. în *Simbolul credinței*, Biserica interpretează „cerul” ca fiind aspectul nevăzut sau inteligibil al creației, „pământul” reprezentând aspectul văzut sau sensibil al acesteia. Dezvăluirea acestei complexități în unitate depășește atât dualismul, care afirmă distanța între inteligibil și sensibil, între spirit și materie, cât și monismul care afirmă că existența e sau spirit, sau materie. Corespondența și convergența celor două aspecte ale creației e dată în baza lor spirituală comună sau în faptul că cele văzute se întemeiază pe cele nevăzute (cf. Sfântul Vasile, *op. cit.*, I, 5). Pentru știința contemporană, unitatea cosmosului e dincolo de orice îndoială. O dovadă foarte importantă e chiar izotropia mișcării cosmice (cf. John D. Barrow, *op. cit.*, p. 29-30). Interesant de comparat dubla mișcare a universului (de expansiune și de complexificare), expresie a acestei unități, cu imaginile utilizate de Sfântul Atanasie (cosmosul ca polifonie orchestrată de Logos) și de Sfântul Maxim (cosmosul ca horă în jurul Logosului, manifestându-se diastolic- extensiv și sistolic-intensiv).

Există un paradox al unității în diversitate, evident în problematica raportului dintre parte și întreg. Astfel, deși întregul e mai mult decât suma părților sale, orice parte a sa conține și reflectă întregul. Spre exemplu, omul e parte, dar și sinteză în mic a lumii.

Atenția Scripturii se centrează de acum asupra „pământului”, asupra aspectului vizibil al creației (*Facere* 1, 2). „Nevăzut și netocmit” (sau „netocmit și gol”), „pământul” este un „adânc” întunecat, taină a esenței create încă neorganizată, pe care Părinții îl interpretează ca potențialitate a ființei universului, ca „materie primordială” creată care urmează a fi organizată de înțeleptul Creator. Nu se poate vorbi însă de materie decât într-un sens foarte larg.

Textul introduce o altă analogie; aceea a „apelor” indicând inconsistența și dinamica internă a acestui „pământ” originar. Sfântul Ioan Gură de Aur surprinde foarte bine acest aspect, arătând că în „ape era o energie plină de viață”; „apa aceea nu era o simplă apă, ci una care era în mișcare, care se frământa și cuprindea totul (*op. cit.*, III, 1 și 2). La rândul său, Sfântul Vasile vorbește de o „lumină spirituală” din care a fost creat universul (*op. cit.*, I, 5), pentru ca majoritatea Sfinților Părinți să împărtășească aceeași opinie (de altfel, această concepție este evidentă în mentalitatea românească, în care cosmosul e „lume”, adică lumină). Acest complex nedefinit și tensionat, confirmat astăzi de teoriile fizice, în care erau semănate rațiunile tuturor lucrurilor, era însă controlat de Duhul lui Dumnezeu (în *Simbolul credinței*: „Domnul făcător de viață”), care „se purta peste ape” sau „după Sfântul Vasile, „încălzea și dădea viață apelor după chipul găinii, care clocește și dă putere de viață ouălor [...], adică pregătea apele pentru nașterea vieții” (*op. cit.*, II, 6). Este semnul că dezvoltarea ulterioară a cosmosului s-a realizat prin energiile conjugate ale Duhului și ale „apelor”.

Au fost introduse până acum două din persoanele Sfintei Treimi: „Dumnezeu”(Tatăl) și „Duhul lui Dumnezeu”. Textul continuă prin „și a zis Dumnezeu”, sintagmă în care interpretarea eclezială recunoaște, comparând cu prologul *Evangheliei după Ioan*, persoana Logosului, Fiul lui Dumnezeu, Cel care veșnic e în sânul Tatălui și prin care toate au fost create. În acest mod, e dezvăluită implicarea întregii Treimi în actul aducerii lumii la existență sau faptul că, după expresia frecvent utilizată de Părinți, Tatăl a creat totul prin Fiul în Duhul Sfânt.

Importanța acestei afirmații e covârșitoare. Aducând-o la existență prin Logos și în Duh, Tatăl a întemeiat lumea rațional (ca întipărire a Logosului) și spiritual (ca pecete a Duhului). Fundarea logică și spirituală a lumii, confirmată de fizica secolului nostru (care vorbește de un substrat informatic și relațional-energetic al cosmosului), dezvăluie adâncimea, valoarea și sensul teocentric al creației, mișcarea ei prezentând nu doar paradoxul diversificare-unificare, extindere-intensificare, ci și direcția ascendentă sau verticalitatea procesului cosmic.

Lumea apare astfel, după expresia Părintelui Dumitru Stăniloae, ca raționalitate plasticizată, pentru că orice act divin creator e și revelator. Aducerea la existență a fiecărei făpturi e sinonimă cu împărtășirea unei informații, cu manifestarea unui gând sau a unei rațiuni divine care preexistă lumii, dar nu este veșnică, ci elaborată într-un „pretimp” de Logosul divin. Dacă Logosul nu ar fi gândit rațiunile sau paradigmele (modelele) făpturilor, fie creația ar fi fost o necesitate pentru Dumnezeu, prin legarea acestor rațiuni de esența divină (ca în origenism), fie nu ar mai fi existat o relație internă între Dumnezeu și lume (ca în cosmologia autonomă). Pentru Sfinții Părinți răsăriteni, antinomic, rațiunile sunt atât în Logosul lui Dumnezeu, cât și în lucruri, adică au un aspect dinamic, fiind chiar energiile necreate ale Dumnezeirii, realizând o legătură internă între Logos și creație. În acest fel, numai întrucât are un aspect rațional poate fi lumea cunoscută și tot prin acesta omul are acces la Rațiunea supremă. Cu alte cuvinte, adevărata interpretare a lumii se face din și în perspectiva Logosului Creator al universului (cf. Sfântul Maxim, *op. cit.*, 13).

„Pământul” inițial (universul vizibil), descris ca „adânc” întunecat și ca „ape” în care lucra Duhul Sfânt, a fost organizat în șase „zile” (etape). Aceste etape indică o mișcare, o dezvoltare a cosmosului, cum se afirmă și în evoluționism, însă nu o dinamică întâmplătoare (supusă hazardului) sau numai a unor determinări imanente (ca în concepția romano-catolică despre „cauzele secunde”, tipică pentru o cosmologie autonomă), ci o mișcare conformă planului elaborat de Dumnezeu mai înainte de a fi lumea și controlată permanent de El, fără ca aceasta să însemne însă o deturnare supranaturală” a cosmosului care se mișcă prin fire teocentric. Sfântul Ioan Damaschin, interpretând „pământul” inițial prin problematica „principiilor” din filosofia greacă, precizează că acestea sunt create și nu preexistente, în timp ce toate făpturile sunt aduse la existență prin diversele sinteze ale „principiilor” : „pe unele, cum sunt cerul, pământul, aerul, focul și apa, nu le-a făcut dintr-o materie preexistentă; pe altele, cum sunt viețuitoarele, planetele, semințele, le-a făcut din cele create de El. Acestea s-au făcut, la porunca Creatorului, din pământ, apă, aer și foc” (*op. cit.*, II, 5; cf. Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, II, 3). Desigur, această problematică este astăzi inactuală, de vreme ce știința a pătruns în microcosmosul subatomic, deși mai poate sugera omogenitatea compoziției universului (cf. Sfântul Vasile, *op. cit.*, I, 7).

Ziua 1 (Facere 1, 3-5). Dumnezeu a creat lumina, separând-o de întunericul inițial („noapte”) și numind-o „ziua”. Cei doi termeni nu au sensul comun experienței noastre. Moise înțelege prin lumina - ziua începutul organizării cosmosului vizibil, existența concretă a lumii, plină de armonie și frumusețe, iar prin întunericul - noapte „pământul nevăzut și netocmit”. Separarea lor nu trebuie înțeleasă dualist, ca fiind două principii paralele, ci ca depășirea întunericului neorganizat prin lumina structurării. Cu toate acestea, faptul că și întunericul a primit un nume

(„noapte”) sugerează un risc latent al existenței create: ea poate oricând să se dezarticuleze, să recadă în întunericul amorf dacă transgresează planul divin (cf. *Psalmul* 103, 30-31). Un fizician ar putea recunoaște în această dualitate microcosmosul („noaptea”) și macrocosmosul („ziua”); de altfel, una dintre dilemele cosmologilor contemporani e și aceea a modului cum „haosul” subatomic se manifestă ca o surprinzătoare „ordine” la nivel macro (în termenii Sfântului Atanasie, cum „acosmia” devine „cosmos”), unii postulând mai mult sau mai puțin curajos un „principiu ordonator”. Apele pline de viață” peste care se purta Duhul lui Dumnezeu sunt acum activate prin porunca divină. E începutul universului vizibil, o uriașă explozie de lumină, de energie, așa cum e descris astăzi de scenarii cosmologice ale oamenilor de știință (teoria „Big Bang - ului). Sfântul Vasile cel Mare, care descrie în imagini uimitor de actuale propagarea luminii (cf. *op. cit.*, II, 7), insistă asupra faptului că Scriptura numește această etapă a cosmogenezei „ziua una” (singura zi) și nu „ziua întâi”: „ziua întâi a fost numită „una”, pentru a arăta unicitatea veacului” (*op. cit.*, II, 8). Este „ziua” propriu-zisă , existența creată în sine. Din ea și în ea s-au dezvoltat celelalte, fapt pentru care toate sunt lumină.

Ziua a II-a (Facere I, 6-8). Dumnezeu a creat „tăria”, prin care a despărțit apele și pe care a numit-o „cer”. Potrivit cosmologiei grecești, majoritatea Sfinților Părinți au interpretat „tăria” ca fiind un mediu stabil, chiar stâncă, o boltă pe care sunt fixate stelele, sau unul din „principii” (pământ, aer, apă, foc). Pentru că Dumnezeu a numit această făptură „cer”, Sfântul Atanasie și Sfântul Vasile o văd ca un al cincilea „principiu”, dându-i o conotație dinamică: nu e un mediu stabil, o barieră fizică, ci o putere prin care se manifestă însăși „covârșitoarea putere a lui Dumnezeu”: „pricina care face ca pământul, care este mai greu decât apa, să stea suspendat în mijlocul universului - afirmă Sfântul Vasile - , tot aceea, negreșit, face ca și acea enormă cantitate de apă [...] să rămână imobilă în jurul pământului” (*op. cit.*, III, 5; cf. I, 8-9). La rândul său, Sfântul Atanasie vorbește despre Logosul Creator, Puterea și înțelepciunea Tatălui, care a „atârnat pământul nesprîjinit pe nimic altceva decât pe voia Lui” (*Cuvânt împotriva elinilor*, 40; cf. Sfântul Ioan Damaschin, *op. cit.*, II, 10). Interpretările de mai sus ne permit să înțelegem prin „tărie” forța gravitațională, cea prin care toate se organizează și își reglează ritmurile potrivit cu rațiunea lor de a fi; de fapt, gravitația și celelalte forțe modelatoare sunt expresiile active ale raționalității creației, prin intermediul cărora Dumnezeu se implică în viața și mișcarea creației Sale. Ceea ce însă n-au sesizat exegeții din vechime e că „pământul” zilei a II-a nu mai e „pământul nevăzut și netocmit”, ci planeta noastră. În cele din urmă, ziua a II-a înfățișează un moment al geologiei planetei: pământul era învăluit într-un balon de gaz care, pe măsură ce mișcarea s-a regularizat, a cunoscut un proces de stratificare, astfel încât elementele mai grele s-au condensat în oceanul primordial care acoperea în întregime suprafața Terrei, elementele mai ușoare formând diversele cercuri ale atmosferei. Știința contemporană evidențiază astfel adevărul netrecător al Scripturii.

Ziua a III-a (Facere I, 9-13). Perspectiva biblică se fixează definitiv asupra Terrei. Dumnezeu scoate la iveală uscatul pe măsură ce se formează oceanele și mările, pentru ca apoi să creeze viața vegetală; plantele primesc puterea de a se înmulți. Fiecare zi este premisă pentru cele care urmează, Moise nemi-amintind de cele anterioare, dar presupunându-le. Așa cum nu mai vorbește de „cerul” nevăzut, fără ca aceasta să însemne că nu mai există, tot astfel nu amintește nici de „tărie”, însă acțiunea acesteia este evidentă și acum Mișcarea gravitațională determină încheierea procesului de stratificare a atmosferei și îmbogățirea acesteia cu apele

află în evaporare - sub acțiunea soarelui, încă neprezentat -, dar și trezirea inimii de foc a planetei (cf. *Iov*, 28, 5), convulsiile tectonice producând apariția uscatului. Materia anorganică a planetei, imprimată rațional, se reconfigurează acum prin sinergia voinței lui Dumnezeu, Izvorul vieții, și a puterilor firii create, producând viața vegetală, premisă pentru susținerea unor organisme mai complexe, „căci fiecare dintre făpturi își împlinește rolul său în creație” (Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, V, 4). Părinții au grijă să noteze că plantele sunt consubstanțiale pământului din care au „răsărit”, dar și că Dumnezeu, prin Cuvântul creator, „a deșteptat pământul pentru facerea de roduri” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, VIII, 3). Intuirea acestei alchimii dumnezeiești a transfigurării mineralului în biologic îl umple de uimire pe Sfântul Ioan Gură de Aur: „Cum s-a făcut din pământ carnea?”, se întreabă el (*op. cit.*, II, 4), iar Sfântului Vasile varietatea plantelor îi prilejuiește adânci reflecții despre comportamentul uman. În fine, aduse la existență printr-unul și același Cuvânt creator, toate plantele au o singură rațiune a existenței (cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, VII, 3).

Ziua a IV-a (Facere 1, 14-19). Dumnezeu a poruncit să fie luminători pe bolta cerească, pentru a dăruia lumină pământului și pentru rânduirea anotimpurilor. Sfântul Ioan Damaschin observă că Dumnezeu „a pus în acești luminători lumina cea dintâi creată, dar nu pentru că nu avea altă lumină, ci pentru a nu rămâne inactivă acea lumină. Căci luminătorul nu este însăși lumina, ci cel care conține lumina” (*op. cit.*, II, 7). Afirmția este pentru un fizician cel puțin interesantă, prin legătura pe care Sfântul Ioan o face între marea explozie inițială și viața la fel de explozivă a astrilor. Aceeași concepție apare cu trei secole înainte, dar la nivel microfizic. În gândirea Sfântului Vasile: „focul, când este în corpuri, stă cuibărit acolo fără să vatăme, dar când este chemat afară le mistuie pe cele pe care mai înainte le păzea nevătămate” (*op. cit.*, I, 7). Cu toate acestea, ziua a IV-a este piatra de poticnire pentru orice om de știință, pentru că ea plasează stelele și inclusiv pe cea mai apropiată de noi, soarele, după dezvăluirea celor două faze din geologia Terrei și mai ales după crearea vieții. E singura inadvertență a referatului biblic. Pentru ochiul credinței însă, acesta e un detaliu mărunț. Sfântul Ioan Gură de Aur contemplă frumusețea simetrică a pământului și a cerului: „după cum pământul s-a împodobit cu cele ce-au ieșit din el, tot așa și cerul acesta văzut a fost făcut de Dumnezeu mai strălucitor și mai frumos, împodobit fiind cu fel de fel de stele [cu „florile stelelor”, spune Sfântul Vasile, *op. cit.*, VII, I] și cu crearea celor doi luminători mari, soarele și luna” (*op. cit.*, VI, 3). Această perspectivă se acoperă perfect cu experiența cotidiană în care nu pământul, ci soarele și întreg cerul se rotesc în jurul acestuia (cf. Jean Kovalevsky, *Taina originilor*, Anastasia, 1996, p.15-16).

Probabil și ținând seama de textul din *Iov* 38, 7, unde „stelele dimineții preced întărirea pământului pe „temeliile sale”, Sfinții Părinți sunt totuși conștienți că ziua a IV-a nu e situată cronologic, și rezolvă aparenta nepotrivire prin evidențierea scopului pe care Moise, inspirat de același Duh al creației, l-a urmărit. Cu un popor neavansat spiritual, orice afirmație despre existența prealabilă a soarelui devenea un motiv suficient de puternic pentru zeificarea acestuia; aceeași terapie se cuvenea aplicată și tradițiilor politeiste, căci păgânii, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, „minunându-se de soare și admirându-l, n-au reușit să pătrundă lucrurile și nu l-au laudat pe Creatorul lui, ci s-au oprit la această stihie [element cosmic, n.n.] și au îndumnezeit-o” (au identificat-o cu Dumnezeu). Acesta e motivul pentru care Scriptura „ne învață că soarele a fost creat după trei zile, după ce au răsărit toate semințele din pământ, după ce pământul și-a primit podoaba, pentru ca nimeni din

cei de mai târziu să nu poată spune că fără lucrarea soarelui n-ar fi ajuns la desăvârșire cele de pe pământ. De aceea își arată înainte de crearea soarelui pământul acoperit cu toate, ca să nu atribuie soarelui desăvârșirea roadelor, ci Creatorului universului, Care spuse dintru început: „Să răsară pământul iarbă verde!” (*op. cit.*, VI, 4; cf. Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, VI, 2).

În același timp, Părinții intuiesc relația dintre viața plantelor și funcția luminoasă a astrilor. Sfântul Vasile constată că soarele „are atâta căldură, încât nici nu arde peste măsură pământul, dar nici, din lipsă de căldură, nu-l îngheață și nu-l lasă fără rod”; chiar fazele lunii „contribuie nu puțin la starea corpurilor vietăților și a vegetalelor care răsar din pământ. Că altfel e starea corpurilor când se micșorează luna, și altfel când crește” (*op. cit.*, VI, 10; cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, VI, 4). Aceste precizări deschid, de altfel, posibilitatea unei interpretări convenabile omului zilelor noastre, pentru că, dată fiind perspectiva funcțională a relatării biblice, era firesc să nu se amintească de aștri decât în momentul în care își puteau împlini sensul de „luminători”, adică odată cu plantele, care trăiesc și se dezvoltă prin fotosinteză (nu întâmplător, termenul utilizat e „luminători”, nu „aștri”). În Cartea Iov (38, 7) se vorbește despre o simfonie a îngerilor lui Dumnezeu și a „stelelor dimineții”, care ar putea să fie înțeleasă foarte bine ca dezvoltare a rostului astrilor o dată cu apariția vieții pe care au fost chemați să o slujească; contextul ne permite imaginarea nedumeririi îngerilor în fața unei imensități cosmice lipsite de vială, dar și entuziasmul lor doxologic la facerea vieții.

Pentru un scrupol cronologic, locul „zilei a IV-a e între primele două „zile”.

Ziua a V-a (Facere I, 20-23). Dumnezeu a poruncit, iar apele și văzduhul s-au populat cu viețuitoare care au primit binecuvântarea de a se înmulți. Lucrarea dumnezeiască are două direcții: prima, activarea stihiilor spre zămislirea viului, iar a doua, puterea dată vieții de a se dezvolta. În ambele cazuri e vorba de afirmarea implicită a sinergiei lui Dumnezeu și a firii create: „apa a fost silită să slujească poruncii Creatorului. Nespusa și marea putere a lui Dumnezeu - notează Sfântul Vasile - a arătat vii, lucrătoare și mișcătoare tot felul de viețuitoare ale apelor; și e cu neputință să numeri speciile lor. O dată cu porunca, apele au primit și capacitatea de a naște” (*op. cit.*, VII, 1; cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, VII, 3). Impulsivitatea apei spre viață (sau originea vieții în apă) e astăzi o teză centrală a biologiei; surprinzătoare este și asemănarea dintre „supa organică” a oceanelor, de care vorbesc oamenii de știință, și expresia Sfântului Vasile: „din apa bălților și a mlaștinilor ies, ca dintr-o apă fiartă, broaștele, musculițele și țânțarii”, repetând mereu ceea ce Dumnezeu a făcut de la început. Mai mult, după ce vorbește de o „înrudire”, de o conformitate între ape și vietățile acvatice, în sensul unei adaptări programate a acestora din urmă la mediul fluid al apelor, sfântul arată că Dumnezeu „a dat ca și păsările să se nască din ape”, de unde o „oarecare înrudire între zburătoare și înotoătoare” (*op. cit.*, VIII, 2).

Dincolo de simetria față de ziua a III-a, alăturarea vietăților acvatice și a celor aeriene indică o unitate fundamentală a vieții. E o înrudire rațională a speciilor, dată în porunca unică prin care au fost chemate la existență. În același timp, dincolo de concesiile făcute de Părintele Dumitru Stăniloae evoluționismului darwinist („o anumită evoluție a animalelor se poate explica prin implicarea potențială a unor specii noi în cele vechi”; în *P.S.B.*, vol. 80, n. 369, p. 294), trebuie să remarcăm că toate speciile sunt de fapt variații la o temă dată, verigi logice în arborele vieții și nu neapărat verigi ontologice, astăzi foarte mulți biologi renunțând la transformismul darwinian și vorbind de o evoluție în interiorul speciilor sau de faptul că detaliile

anatomice asemănătoare nu presupun și o înrudire filogenetică (cf. Richard Leakey, *Originea omului*, Humanitas, p. 23).

Noua biologie ne permite să înțelegem mai bine afirmația Sfântului Maxim Mărturisitorul că deși rațiunile făpturilor, informațiile divine pe care se structurează acestea, sunt imuabile, ființele cunosc o mișcare complexă, sistolică și diastolică, până se identifică deplin cu rațiunile lor (cf. *Ambigua*, 77 și 181).

Scriptura și biologia converg în descrierea dinamicii vieții, a dezvoltării ei treptate, care e dată în chiar „participarea activă” a creației (cf. Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, VII, 1): „acum este pârga fiecărui fel de viețuitoare din apă, care, ca și semintele din natură, primesc porunca de a se arăta” (*ibidem*, 2).

Ziua a VI-a (Facere I, 24-25). „Dumnezeu, Care i-a dat porunca, i-a dăruit pământului și puterea de a scoate din el viețuitoare”, spune Sfântul Vasile (*op. cit.*, VIII, 1), ființe cu „suflet viu”, și în cele din urmă omul; la sfârșitul operei Sale creatoare, Dumnezeu a evaluat ansamblul creației, văzând că „toate erau foarte bune/frumoase”. Facerea vietăților terestre e o nouă dezvăluire a raționalității lumii, și nu doar prin faptul că toate au rost (cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, VII, 5), ci întrucât toate trimit spre om; vorbind de aducerea la existență a animalelor sălbatice și a celor domestice sau, mai precis, numindu-le astfel pe cele din urmă, Scriptura sugerează că, prin rațiunea lor de a fi, aveau să-i slujească mai aproape omului. Dacă omul le-a îmblânzit mai ușor e pentru că acesta era sensul lor.

Acest rost, această raționalitate a viețuitoarelor terestre presupune o solidaritate ontologică a lor cu pământul. Ele au un „suflet” (potrivit poruncii divine: „Să scoată pământul suflet viu!”), însă unul diferit de cel uman, a cărui caracteristică definitorie este mintea care se exprimă în limbaj logic. Sufletul viețuitoarelor neumane are o „legătură cu sângele, sângele cu carnea, carnea cu pământul” sau, cum remarcă Sfântul Vasile, „pământul e sufletul animalelor” (*op. cit.*, VIII, 1 și IX, 3).

Creat el însuși ca „suflet viu” (cf. *Facere* 2, 7), omul e la rândul său solidar cu pământul, cu făptura întregă, cum îi reamintește Creatorul după cădere, adică după eșecul de a realiza o existență într-adevăr duhovnicească (cf. *Facere* 3, 19). Aducerea lui la existență prilejuiește manifestarea tainică a Sfintei Treimi, însă aceasta nu înseamnă că celelalte făpturi au fost create altfel. Toate au fost create de Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt, însă faptul s-a arătat o dată cu omul, ca semn al conștiinței personale a acestuia, preocupată de taina originii. Sfântul Vasile cel Mare exprimă foarte direct aceste aspecte: „atâta vreme cât nu se arătase omul, omul care avea să fie instruit, predica teologiei era ascunsă în adânc, dar acum, la facerea omului, credința se descoperă și dogma adevărului se arată clar” (*op. cit.*, IX, 6; cf. I, 6). Precizarea Sfântului Vasile a fost - independent - reluată de Pierre Teilhard de Chardin: „pentru a anima evoluția în cursul stadiilor ei inferioare, polul conștient al lumii [„punctul Omega”, identificat în cele din urmă cu Dumnezeu, n.n.] nu putea acționa, și e firesc așa, decât învăluindu-se în Biologie, adică în formă impersonală. Însă față de făptura gânditoare care am devenit prin umanizare îi este acum posibil să iradieze ca de la Centru la centru, în mod *personal*” (*op. cit.*, p. 293-294).

Sfinții Părinți evidențiază superioritatea omului prin descrierea planului creator divin, care culminează în om, și a verticalității biologice și spirituale a acestuia. Astfel, pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, lumea este un „palat împărătesc” în care a fost așezat omul spre a stăpâni (cf. *op. cit.*, VII, 6 și VIII, 2), stăpânire dată în „chipul” dumnezeiesc prin care omul a fost cinstit (cf. *ibidem*, VIII, 3 și IX, 2-3). La

rândul său, Sfântul Vasile arată că în vreme ce patrupedele privesc spre pământ, omul, „sadul ceresc”, are ochii ațintiți spre cer (cf. *op. cit.*, IX, 2). Parte a întregului și sinteză în mic a lumii (microcosmos), de aceeași fire cu toate cele create, omul e însă chemat să le unifice pe toate în urcușul său spre Dumnezeu: el „are, în chip natural, prin însușirea părților sale de a fi în relație cu toate extremitățile, puterea de unire, prin mijlocirile între toate extremitățile. Prin această putere completându-se modul creării [...] celor împărțite [referire la diversitatea creației], omul avea să facă arătată prin sine marea taină a țintei dumnezeiești: unirea armonioasă a extremităților din făpturi între ele, unire ce înaintează în sus și pe rând de la cele imediate la cele mai îndepărtate, și de la cele mai de jos la cele mai înalte, sfârșindu-se în Dumnezeu” (Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 106; cf. 106a). Cu el culminează opera creatoare și în el se reunesc „cerul” și „pământul” (cf. Sfântul Ioan Damaschin, *op. cit.*, II, I 1), în structura sa complexă, suflet și trup, căci, spune Sfântul Maxim, e o simetrie și o convergență perfectă între om și cosmos; „cosmosul întreg, constând din cele văzute și nevăzute, este om, iar omul, constând din suflet și trup, este cosmos” (*Mystagogia*, VII, trad. de Dumitru Stăniloae, în „Revista teologică”, nr. 6-8, Sibiu 1934, p. 336; cf. *Ambigua*, 13). O dată cu omul și în el, toate s-au arătat a fi „bune/frumoase foarte”.

Dubla abordare a omului, ca parte și sinteză a lumii, pe de o parte, și ca superior prin conștiință lumii, pe de alta, propune antropologia ortodoxă ca foarte actuală, în condițiile în care antropologia științifică contemporană oscilează între cele două teme (cf. Richard Leakey, *op. cit.*, p.172-173).

În ce privește versiunea din *Facere* 2, 4-9, în care omul precede ca arhetip toate viețuitoarele, trebuie afirmat că, departe de a însemna o contradicție față de versiunea din primul capitol, e vorba de o nouă perspectivă asupra a ceea ce deja s-a arătat: că toate cele vii și creația întregă au fost aduse la existență pentru om și că toate se întâlnesc și se împlinesc în el. Din perspectiva biblică, antropologia este cosmologică și cosmologia în mod necesar antropologică. În Hristos, această indestructibilă relație dintre om și lume este reafirmată și intensificată. Faptul e de mare actualitate în condițiile în care fizicienii vorbesc de o dinamică antropică a universului.

Ziua a VII-a (Facere 2, 2-3). Scriptura notează că după ce Dumnezeu a săvârșit opera creatoare, „în ziua a șaptea S-a odihnit de toate lucrurile Sale pe care le-a făcut și le-a rânduit”. Tradiția Bisericii mărturisește că această zi, al cărei sfârșit *Facerea* nu-l amintește, ține de la așezarea primilor oameni în paradis și până la a doua venire a Mântuitorului. Aceasta înseamnă că suntem în „ziua a VII-a „Cer nou și pământ nou” (cf. *Apocalipsă* 21,1) înseamnă, de fapt, „seara” zilei a șaptea și „dimineața neînserată” a zilei a opta, cea fără sfârșit. „Odihna” (termenul ebraic sabat însemnând „a sta pe ceva” sau „a rămâne undeva”) lui Dumnezeu nu e, de aceea, încetarea lucrării divine, ci un alt mod al prezenței active a lui Dumnezeu în univers (cf. *Ioan* 5, 17). Dumnezeu nici nu S-a retras din creație, în sens dualist ori deist, în care transcendența divină e interpretată ca absență din cosmos, nici nu S-a confundat cu ea, în sens panteist, ci Se manifestă prin energiile Sale necreate ca Pantocrator sau Proniator al ei. Pe marginea textului biblic, Sfântul Atanasie notează că „înțelepciunea lui Dumnezeu [Logosul Creator și Proniator, n.n.] , purtând universul ca pe o liră și împreunându-le pe cele din aer cu cele de pe pământ și pe cele din cer cu cele din aer, și unind întregurile cu părțile, și conducându-le pe toate cu porunca și cu voia Sa, alcătuiește o singură lume și o unică rânduială fru-

moasă și armonioasă a ei” (*Cuvânt împotriva elinilor*, XLII).

În spiritul problematicii biblice, Sfinții Părinți arată că sabatizarea sau odihna lui Dumnezeu în creație nu are alt sens decât acela de a pregăti odihna creației în Dumnezeu.

Față de schema origenistă: $\sigma\tau\alpha\sigma\iota\varsigma$ (odihnă) - $\kappa\iota\eta\sigma\iota\varsigma$ (mișcare) - $\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma\iota\varsigma$ (facere), în care odihna în jurul lui Dumnezeu precede mișcarea făpturilor și crearea lumii văzute. Sfântul Maxim Mărturisitorul arată că toate există prin $\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma\iota\varsigma$ și au drept constantă a existenței mișcarea $\kappa\iota\eta\sigma\iota\varsigma$ spre stabilitatea veșnică în jurul lui Dumnezeu ($\sigma\tau\alpha\sigma\iota\varsigma$) (cf. *Ambigua*, 7 și 77).

În centrul zilei a VII-a se manifestă deja taina zilei a VIII-a, inaugurată prin arătarea Logosului Creator în trup, dar care se va manifesta plenar la a doua și slăvita Lui arătare. În Liturghie, Biserica lui Hristos trăiește anticipat taina zilei a VIII-a, fapt evident în chiar binecuvântarea inițială, dar se roagă Tatălui ca împărăția să vină cu putere („vie împărăția Ta!”). Fără a fi amintită în textul *Facerii*, problematica „zilei” a VIII-a se află în perfectă continuitate cu referatul biblic și descrie ultima etapă a universului în imagini la fel de simbolice.

Creacionism și evoluționism

Puntea pe care autorul încearcă să o consolideze între știință și teologie, în lumina celor de mai sus, presupune și o reevaluare a conflictului dintre creacionism și evoluționism.

De peste două secole, teologia și știința se află într-un conflict deschis, deși, cum arătam la început, pozițiile lor nu mai sunt astăzi absolut incompatibile. Originea conflictului coboară însă adânc în istorie.

Cosmologia greacă, din care se revendică atât știința, cât și filosofia europeană, nu a reușit să articuleze unitatea și diversitatea, imuabilitatea și mișcarea lumii. Era firesc ca orice încercare de descriere a relației dintre Dumnezeu și creație de către primii teologi creștini, în măsura în care utilizau necritic diversele soluții ale cosmologiei elene, să însemne prelungirea în plan teologic a aceluiași probleme (foarte interesant că aceleași probleme confruntă atât reprezentările științifice moderne, cât și pe cele contemporane; cf. John D. Banow, *op. cit.*, p. 11, 33-35 etc.; Stephen W. Hawking, *op. cit.*, p. 53, 73 etc.; David Bohm, *Plenitudinea lumii și ordinea ei*, Humanitas, p. 61). Cu toate acestea, s-au înregistrat și unele încercări de sinteză. O asemenea tentativă e aceea a lui Origen (sec. III): în sistemul său, Dumnezeu cel imobil și atotputernic a creat din ființa-i proprie lumea inteligibilă a spiritelor, fixată dintru început în jurul Lui; mișcarea acestor spirite, centrifugă, e rea și condamnată. Față de această îndepărtare și răcire a spiritelor, Dumnezeu ia o atitudine critică ($\kappa\rho\iota\sigma\iota\varsigma$ înseamnă judecată), pedepsindu-le să experimenteze constrângerile lumii materiale, adusă la existență tocmai în acest scop. Încătușate în materie, spiritele caută să se elibereze și să se întoarcă în unitatea inițială, susținute de Logosul divin prin $\pi\rho\nu\nu\omicron\iota\alpha$. Este evidentă o concepție dinamică despre lume, însă, prin separația dintre spirit și materie, universul vizibil e în sine rău și destinat combustiei finale. Soluția origenistă nu a avut consecințe pentru raportul dintre știință și teologie, însă continuă să influențeze până astăzi diverse curente spiritualiste.

O altă încercare a fost aceea a Fericitului Augustin (sec. IV-V). Platonist prin formație, fapt evident în opunerea cetății divine și a celei pământești, dar influențat de stoicism, de unde a preluat concepția despre „rațiunile seminale” imanente,

Augustin, preocupat de afirmarea transcendenței și a omnipotenței lui Dumnezeu, a postulat că Acesta e Cauza primă, creatoare a lumii, punctul fix în jurul căruia se mișcă lumea. Lumea se mișcă în virtutea impulsului exterior inițial și a rațiunilor ei fără o implicare intimă a lui Dumnezeu în această mișcare. Ca și în cazul lui Origen, numai Dumnezeu era afirmat ca imobil, în timp ce proprie lumii era mișcarea, dar văzută ca bună și conformă creației. Din cauza accentului pe atotputernicia divină, Fericitul Augustin a ajuns să afirme însă că universul a fost creat dintr-o dată, ignorând cu bună știință referatul biblic, care evidențiază o desfășurare în trepte a facerii și în care se descoperă sinergia continuă a Creatorului cu mișcarea ființei create.

Soluția dualistă a lui Augustin s-a impus definitiv în Apusul creștin, deși a suferit unele modificări. Cert este că „dualismul instinctiv” al teologilor occidentali (cf. Georges Duby, *Anul 1000*, Polirom, 1996, p. 147) a determinat în timp conceperea unei distanțe din ce în ce mai mari între Dumnezeu și lume, între invizibil și vizibil, expresia clasică a acestei distanțări fiind separația scolastică între Dumnezeu cel necreat și creație prin introducerea unui etaj intermediar: supranaturalul creat. Metoda scolasticilor e aristotelismul, care, departe de a reduce distanța dintre spirit și materie, afirmă autonomia celei din urmă, chiar dacă aceasta nu înseamnă și opoziția lor ireductibilă. Mai mult, grația supranaturală creată perfecționează lumea văzută, adică îi potențează autonomia.

Modernitatea antiscolastică s-a prevalat de afirmarea acestei distanțe, radicalizând-o și excluzând orice atingere între Dumnezeu și lume, între supranatural și natural, pentru ca în cele din urmă să renunțe cu totul la „ipoteza divină” în interpretarea lumii. Poziția modernității e însă, dincolo de pretențiile sale științifice, tot filosofică, optând, prin reacție, pentru materialism: universul și viața sunt doar materiale, materia e veșnică, iar organizarea ei se realizează numai prin cauze imanente, fie că e vorba de întâmplare, fie că se vorbește de un determinism intern. Se postula astfel evoluționismul clasic, atât în domeniul fizicii, cât și în cel al biologiei, în care totul se explica printr-o dinamică exclusiv „naturală” a cosmosului. Nerezolvarea mulțumitoare a raportului între atotputernicia divină și mișcarea lumii în teologia occidentală explică, după cum s-a văzut mai sus, și reticențele de astăzi ale unor oameni de știință față de teme ca aceea a creației (cf. John D. Barrow, *op. cit.*, p. 118-119).

Diagnoza făcută de Sfântul Vasile teoriilor cosmologice ale vremii sale e uimitor de actuală: „Acești filosofi, necunoscându-L pe Dumnezeu, n-au pus la temelie creării universului o cauză rațională [„o rațiune tehnică”, cf. I, 6], ci ideile lor despre facerea lumii sunt concluziile neștiinței lor inițiale despre Dumnezeu. De aceea unii [...] au alegat la ipoteze materialiste, atribuind elementelor lumii cauza creării universului; alții și-au închipuit că natura celor văzute este formată din atomi, [...] corpi indivizibili care se unesc și se despart unii de alții succesiv, ducând astfel la nașterea și distrugerea ființelor [...]. De aceea, necredința în Dumnezeu, care locuia în ei, i-a înșelat și au spus că universul este fără conducere și fără ordine și că este purtat de întâmplare” (*op. cit.*, I, 2).

În fața acestui reduționism, teologia occidentală a replicat prin elaborarea creaționismului clasic, în care originea și mișcarea lumii erau explicate exclusiv prin cauze supranaturale. Conflictul era deschis, teologia discreditându-se din ce în ce

mai mult, pe măsură ce științele avansau în descrierea lumii. Lucian Blaga a sesizat perfect inconsistența diverselor perspective, în fond ipoteze de lucru, atunci când spunea că orice concluzie este rezultatul metodei utilizate, al premiselor în interpretare (cf. *Trilogia cunoașterii*, 1943, p.128, 136, 320 etc.).

Astăzi, deși ambele tabere își reconsideră pozițiile, descoperind că fiecare are nevoie de cealaltă pentru mai buna înțelegere a perspectivei proprii, continuă să se manifeste și opinii intolerante, cum sunt evoluționismul politizat al curentelor marxiste sau încercarea de elaborare a unui „creaționism științific” care vrea să demonstreze cu orice preț că universul e mult mai nou decât afirmă datele actuale. Oricum, această regrupare nu e ferită de probleme. Bunăoară, teologia occidentală pare a se deschide foarte necritic noilor teorii cosmologice, amintind de un entuziasm similar care a condus-o la violentul conflict cu știința, în timp ce aceasta din urmă se îndreaptă criptopanteist spre imaginea unei „plenitudini” a lumii, mai convenabilă decât clasică imagine europeană a diversității. Un simptom al acestor noi orientări este resurgența misticii orientale în inima culturii de tip european.

Cosmologia biblică, în lumina gândirii Sfinților Părinți, care nu au abdicat de la revelație în favoarea unei filosofii sau a alteia, exclude orice unilateralitate. Dumnezeu e Cel care a creat din nimic și a „zidit” (organizat) lumea, însă nu eludând mișcarea proprie fapturilor, care se desfășoară potrivit rațiunilor întipărite de El în creație; El a creat viața, însă i-a dat și acesteia puterea unei mișcări proprii: „Gândește-te la cuvintele lui Dumnezeu care străbat creația! Au început de atunci, de la facerea lumii, și lucrează și acum și merg mai departe până la sfârșitul lumii.[...] Timpul nu strică, nici nu pierde însușirile viețuitoarelor, ci, ca și cum ar fi fost create acum, merg veșnic proaspete împreună cu timpul. „Să scoată pământul suflet viu!”. Acestă poruncă a rămas statornică în pământ și nu încetează să stea în slujba Creatorului. Unele viețuitoare sunt aduse la existență prin naștere din cele care existau mai înainte, iar altele încă și acum se nasc chiar din pământ” (Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, IX, 2). Sfinții Părinți răsăriteni afirmă, cu alte cuvinte, că organizarea lumii și mișcarea ei se săvârșesc din inițiativa și cu aportul dumnezeiesc al energiilor necreate, însă în convergență cu puterea naturală a fapturilor, adică observă legătura internă dintre facere și pronie, ca expresii ale atotputerniciei divine. Soluția Părinților răsăriteni credem că ar fi foarte ușor de receptat astăzi de către fizicieni, care caută să se eschiveze pentru că nu au fost obișnuiți cu un Dumnezeu Atotputernic și Atotțiitor, adică imuabil, transcendent, dar și în mișcare iubitoare spre lume.

Prăpastia uriașă dintre necreat și creat e depășită prin coborârea energetică a Dumnezeirii spre lume și prin urcușul rațional al acesteia spre El. „Această cosmologie teonomă se distanțează atât de creaționism, cât și de evoluționism. Nu poate accepta nici creaționismul, care consideră că lumea a fost perfectă din momentul creării ei, intrând în conflict cu evoluționismul, și nici evoluționismul nu-l acceptă, fiindcă acesta consideră că lumea se dezvoltă prin ea însăși, fără legătură cu Dumnezeu. Cosmologia teonomă depășește aceste două tendințe prin concepția despre procesul de creație continuă, care își are obârșia în creația de la început, prin care Dumnezeu a scos lumea din neant, și se încununează cu creația finală, când totul se transformă în Hristos, ca Logos Creator și Mântuitor, într-un cer nou și un pământ nou. Această creație continuă este posibilă doar în măsura în care Creatorul păstrează o legătură internă cu universul prin energiile Sale necreate și aduce lucrurile la existență prin rațiunile lor interne la timpul potrivit, după înțelegerea Sa”(Dumitru Popescu, *op. cit.*, p.186).

Pentru Sfântul Maxim Mărturisitorul, în spiritul hotărârii dogmatice a sinodului al IV-lea ecumenic (Calcedon, 451), modelul și motorul acestei sinergii este unirea ipostatică a celor două firi, dumnezeiască și umană, în Hristos. După cum cele două firi își păstrează voința și energia proprie, dar se manifestă mereu teandric, la fel, desfășurarea lumii se realizează printr-o negrăită convergență între energiile create sau mișcarea fapturilor și energiile dumnezeiești necreate. Această sinergie este indispensabilă făpturii, care nu se poate susține doar prin sine, și de aceea e intensificată în Hristos, care „a împlinit iconomia privitoare la noi în mod teandric adică „manifestând deodată o lucrare dumnezeiască și omenească” (*Ambigua*, 5d), dar nu pentru a rămâne El un caz excepțional, ci pentru a pune început generalizării modului teandric la scară cosmică (cf. *Ibidem*, 106a). În acest fel, mobilitatea lumii nu e nici rea, nici autonomă, sau, cum spune Christos Yannaras, „materia lumii este energie. Universul este eveniment energetic activat dinamic” și care presupune „un scop pentru care e pus în mișcare evenimentul lumii” (*op. cit.*, p. 63; cf. Sfântul Maxim, *Ambigua*, 77).

Această convergență între energiile necreate și cele create e posibilă întrucât lumea, întemeiată rațional și spiritual, are un sens și o mișcare teocentrică. În acest context, orice separație dintre materie și spirit, dintre văzut și nevăzut e depășită prin afirmarea legăturii interne dintre Dumnezeu și creație, ceea ce implică un Dumnezeu viu „Care nu numai că a intrat în ființa tuturor celor din lume, dar a și pus toate părțile ei în armonie unele cu altele și a făcut un tot armonios, corespunzător și de acord cu El” (Sfântul Vasile, *op. cit.*, I, 7). De altfel, pentru teologul protestant contemporan Jurgen Moltmann, insistența teologiei mai vechi pe relația causală dintre Creator și creație stă la originea conflictului dintre creaționism și evoluționism, pentru că afirmă un raport exterior între Dumnezeu și lume (cf. *God in creation. An ecological doctrine of creation*, The Gifford Lectures 1984-1985, SCM PRESS LTD., p.14).

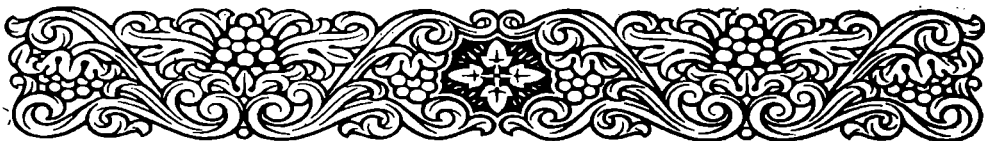
Concluzie (în loc de soluție)

Cosmologia teonomă a Ortodoxiei, întemeiată pe revelație și receptivă față de progresele științei, se dovedește a fi placa turnantă a unei bune articulări între cercetarea teologică și cea științifică. Însă marea sa importanță e evidentă mai ales în faptul că impune cadrul unei autentice relații a omului cu lumea, spre rezolvarea problemelor de ordin ecologic ale planetei noastre, în măsura în care omul își recunoaște vocația cosmică de mediator între Dumnezeu și creația Sa.

Diac. Doru V. Costache

NOTE

1. Toate trimerurile atanasiene sunt la colecția P.S.B., vol.15, Buc.1987
2. Toate referirile din opera Sf. Ioan Gură de Aur sunt la colecția P.S.B., vol. 21, Buc.1987
- 3 Citatele din opera Sf. Vasile sunt preluate din colecția P.S.B.,vol.17, Buc.1986
- 4 Toate referirile pentru textele din Sf. Ioan Damaschin sunt la Dogmatica, ediția a III-a. Scripta, Buc.1993
- 5 Referirile din *Ambigua* sunt la colecția P.S.B., vol. 80, Buc.1983

VIAȚA BISERICESCĂ

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST, OASPETE AL BISERICII APOSTOLICE A CIPRULUI

După cum deja este binecunoscut din presă, radio și televiziune, în perioada 8-15 mai 1996 a avut loc vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române în insula Cipru, condusă de Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, Patriarhul României.

Din delegație au făcut parte: Î. P. S. Mitropolit *Nestor* al Olteniei, P. S. Episcop *Epifanie* al Buzăului, P. S. *Teofan Sinaitul*, Episcop - Vicar Patriarhal, P. C. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității din București, Prof. Dr. Mihail Diaconescu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Pitești și P. C. Diacon Nicolae Vladu - secretarul Cabinetului patriarhal. Pe tot parcursul vizitei, înalta delegație a Bisericii noastre a fost însoțită de către P. F. Hrysostomos, Arhiepiscopul Ciprului, Î. P. S. Hrysostomos, Mitropolitul Pafosului, P. C. Pr. Ic. Mihail Eftimiu, Președintele Consistoriului Bisericesc, Dr. Andreas Mitsidis de la Biroul de Relații Externe Bisericești al Bisericii Ciprului și Dl. Dimitros Dimitriadis, Secretarul Arhiepiscopiei Ciprului. De asemenea, din partea română au mai participat: P. C. Pr. Petre Matei - reprezentantul Patriarhiei Române în Cipru și Dl. Dumitru Nicolae - cu intermitențe - însărcinatul cu afaceri al României în Cipru, de la acea vreme.

Insula Cipru are o suprafață de 9259 km² și se află în partea de nord - est a bazinului răsăritean al Mării Mediterane, la o distanță de 800 km față de Grecia continentală, 85 km față de insula Rhodos, 70 km față de Turcia, 103 km față de Siria și 380 km față de Egipt.

Este a treia comunitate creștină înființată după Cincizecime, urmând Ierusalimului și Antiohiei Siriei; a fost autocefală la întemeiere, dar este recunoscută și întărită autocefalia ei prin hotărârile celui de-al treilea Sinod Ecumenic de la Efes, din anul 431. În luna iunie 1996 au avut loc la Pafos mari festivități ocazionate de împlinirea a 1950 de ani de la înființarea Bisericii cipriote, din partea Bisericii noastre participând P. S. *Ioan Selejan*, Episcopul Covasnei și Harghitei și P. C. Pr. Prof. Ioan Chivu.

Miercuri, 8 mai 1996 la ora 1.45 a.m., a pășit pe pământul Ciprului delegația Bisericii Ortodoxe Române, aeroportul internațional Larnaka, unde a fost întâmpinată de Prea Fericitul *Hrysostomos*, Arhiepiscopul Ciprului, Î. P. S. *Hrysostomos*, Mitropolitul de Larnaka, P. S. *Vasile* al Trinitudei și de alți clerici, alături de care au fost prezenți și reprezentanții ambasadei române din Cipru și P. C. Pr. Petre Matei. În sala de primire a oficialităților s-au rostit cuvinte de bun venit și bun găsit

de către cei doi Întâistătători de Biserici, după care s-a pornit către Nicosia, capitala Ciprului, la aproximativ 52 de km depărtare de Larnaka.

În aceeași zi de 8 mai, dimineața la ora 11.00, delegația Bisericii noastre a fost întâmpinată la Catedrala Arhiepiscopală din Nicosia - Sfântul Ioan Evanghelistul - de conducătorul Bisericii locale și de alți ierarhi, înconjurați de multime mare de credincioși și elevi cu buchete de flori și ramuri de finic în mâini, cu bucurie în suflețe și lacrimi în ochi, în dangăte de clopote. După oficierea Te-Deum-ului, au cuvântat cei doi Patriarhi, marcând semnificația istorică a acelor momente.

La orele 17.00, la Penitenciarul din Nicosia au fost vizitate locurile de veșnică odihnă și de tortură la care au fost supuși eroii naționali care s-au jertfit pentru eliberarea Ciprului de sub ocupația engleză, în perioada 1956 - 1959. S-a săvârșit o slujbă de pomenire a lor, iar Prea Fericitul Părinte *Teoctist* a depus o coroană de flori la mormintele lor, rostind și un cuvânt de profundă meditație.

La orele 18.00 a fost vizitată Ambasada României din Nicosia, după care a urmat o întâlnire cu o parte din membrii comunității românești din Cipru.

A doua zi a vizitei, joi 9 mai 1996, la orele 9.00, s-a pornit către Mănăstirea de călugări Mahera, mănăstire ce are aproximativ 20 de viețuitori și cunoaște o viață duhovnicească deosebită. Mănăstirea Mahera este una din cele trei mănăstiri stavropighii care există în Cipru; celelalte două fiind Kikkos și Sfântul Neofit.

La orele 11.00, înalții oaspeți și călăuzele lor au plecat către mănăstirea Sfântul Heraclid, mănăstire de maici.

După întoarcerea la Nicosia, în după-amiaza aceleiași zile, la orele 16.00, s-a pornit către mănăstirea Kikkos, în munții Troodos. În drum spre Kikkos a fost vizitată și mănăstirea de călugări Panaghia Trooditissa, mănăstire aflată la cea mai mare altitudine în Cipru ca poziție geografică.

Vineri, 10 mai 1996, dimineața, după oficierea slujbei Utreniei și a Sfintei Liturghii au urcat în munte, la locul numit Throni, unde își doarme somnul de veci vrednicul de pomenire Arhiepiscopul Makarios, conducătorul de Biserică și neam. S-a săvârșit o slujbă de pomenire, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a depus o coroană cu flori.

De acolo, înalții oaspeți au fost conduși spre mănăstirea de călugări Hrisoroiatissa, iar de aici s-a pornit către Pafos, unde a avut loc primirea oficială de către Î. P. S. Hrysostomos Mitropolitul Pafosului și oficialitățile orașului, la orele 12.45, în Catedrala Mitropolitană. După - amiază s-a vizitat orașul vechi cu vestitele mozaicuri antice, locul de unde Sfântul Apostol Pavel a vorbit locuitorilor de atunci ai cetății, și muzeul bizantin al Mitropoliei. În continuare, duhovniceasca solie a Bisericii României a vizitat mănăstirea de călugări Sfântul Neofit, a treia mănăstire Stavropighie a Ciprului.

Sâmbătă dimineața, la orele 9.00, s-a pornit către Limasol, în drum vizitându-se vestigiile antice ale templului lui Apollo și ale teatrului de la Kurio.

La orele 11.00 a avut loc primirea în Catedrala mitropolitană din Limasol, de către Î. P. S. Mitropolit *Hrysostomos* al Limasolului ale orașului. La orele 15.00, în aceeași zi, a avut loc plecarea spre Nicosia, în drum vizitându-se mănăstirea de maici Sfântul Gheorghe - Alamanul.

Duminică, 12 mai 1996, în ziua pomenirii Sfântului Epifanie al Ciprului, s-a săvârșit Sfânta Liturghie de către cei doi patriarhi ai celor două Biserici Ortodoxe surori, în prezența unui mare sobor alcătuit din ierarhii delegației române, ierarhi ai Sfântului Sinod cipriot, preoți și diaconi, în marea biserică Panaghia

Evangelistria Paluriotissa.

Slujba a fost transmisă în direct integral, pe postul de televiziune "Logos". La sfârșit au avut loc cuvântările celor doi Întâistătători de Biserici și înmânarea medaliei de aur a Sfântului Barnaba Prea Fericitului Părinte *Teoctist*, Patriarhul României, și a înaltei Sale delegații. Și aici, ca la toate celelalte primiri și recepții, la toate mănăstirile și mitropoliile vizitate, s-au rostit alocuțiuni de către cei doi Patriarhi.

Seara, la orele 18.00, s-a săvârșit o vecernie în limba română, pentru românii din Cipru - care au participat în număr destul de mare -, la biserica Sfântul Dumitru - Acropole din Nicosia, biserica unde, cu binecuvântarea Prea Fericitului *Hrysostomos*, se oficiază slujbele pentru români. Sfânta slujbă a fost săvârșită de P. Episcop Epifanie al Buzăului, înconjurat de doi dintre preoții ciprioți ai parohiei Sfântului Dumitru.

A fost binecuvântată comunitatea românilor din Cipru de către Prea Fericitul Părinte Patriarh cu daruri de cărți, calendare, manuale de religie pentru copii, iconițe, veșminte preoțești, o cruce de binecuvântare și crucea patriarhală pentru preotul paroh, adresând și un bogat cuvânt de învățătură și de mângâiere sufletească.

A vorbit apoi românilor și Prea Fericitul *Hrysostomos*, care a fost de față la toată ceremonia. Luni, 13 mai 1996, la orele 9.00, s-a pornit către mănăstirea Stavrovuni, așezată în vârf de munte, pe o altă latură a munților Troodos, mănăstire de călugări; femeile nu au voie să o viziteze; pot urca muntele până la un loc, unde este zidită o altă biserică pentru mângâierea osteneții lor de a urca muntele și pentru rugăciune. De la Stavrovuni, înalta solie a Bisericii noastre a fost condusă spre Larnaka, ultima mitropolie a Ciprului din zona neocupată ce urma să fie vizitată.

La orele 11.00, Prea Fericitul Părintele *Teoctist* și ceilalți oaspeți au fost întâmpinați la porțile Catedralei Mitropolitane din Larnaka de către Î. P. S. Mitropolit *Hrysostomos* al Kitiului (Larnaka) și oficialitățile orașului, în sunet de fanfară și în aplauzele mulțimilor. După rânduială s-au făcut rugăciuni pentru cei de față și pentru toată lumea și au avut loc alocuțiunile de bun venit. S-a continuat vizita la biserica Sfântului Lazăr, în subsolul căreia se află mormântul gol al Sfântului.

După amiază s-a vizitat mănăstirea Sfântul Rafail și Marina, care cu o zi înainte, duminică 12 mai 1996, avusese sfințirea noului lăcaș de închinare ridicat prin strădania preotului paroh din satul vecin, Kiriakos Panaiotu. Vizita a fost urmată de o recepție și un program de dansuri și cântece patriotice executate de elevii școlii din parohia vecină. De aici s-a pornit către Nicosia.

Miercuri, 15 mai 1996, ultima zi de vizită, a avut în program o primire la președintele Ciprului, domnul Glafeos Kliridis, unde s-au discutat probleme legate de istoria celor două popoare și relațiile strânse dintre ele și dintre cele două Biserici Ortodoxe surori.

La întoarcere s-a vizitat biroul de lucru al Î. P. S. *Pavlos*, Mitropolitul Keriniei, iar seara, la orele 19.00, a avut loc o întâlnire, în curtea Sfintei Arhiepiscopii a Ciprului, cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Ciprului.

Miercuri, 15 mai 1996, în puterea nopții, la ora 1.30, s-a pornit către aeroportul internațional Larnaka. În holul prezidențial al aerogării s-au împărțit ultimele gânduri și s-au rostit alocuțiunile de rămas bun și drum bun.

După îmbrățișările frățești, înalții oaspeți români au luat drumul țării, ducând cu dânsii binecuvântarea pământului sfințit al Ciprului.

Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, a delegației Bisericii noastre în Cipru, a însemnat pentru ambele părți o nouă pagină în istoria bunelor relații dintre Bisericile Ortodoxe surori. Din această vizită frățească se poate vedea și înțelege cu ușurință că Biserica Ortodoxă este “una, sfântă, sobornicească și apostolească”.

Pr. Petre Matei

SANCTITATEA SA ILIE AL II-LEA, PATRIARHUL CATOLICOS A TOATĂ GEORGIA, OĂSPETE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Între 26-30 septembrie 1996, la invitația Prea Fericitului Părinte *Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea*, Patriarhul Catolicos a toată Georgia, a efectuat în fruntea unei delegații o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Române. Din delegația Bisericii Ortodoxe din Georgia au făcut parte: Î. P. S. *Kalistrate*, Mitropolitul de Kutaisi și Gaenati, Rector al Academiei Teologice și Seminarului din Gelati; P. S. *Abraham*, Episcop de Sagarejo și Gurgaani, șeful Sectorului pentru Relații Externe Bisericești al Patriarhiei Georgiei, rector al Academiei Teologice și Seminarului din Tbilisi; P. S. *Glogoli*, Episcop de Poti; P. Cuv. Egumen *David*, slujitor la Catedrala Sioni din Tbilisi; P. Cuv. Protodiacon *David*, șeful Centrului de Presă al Patriarhiei Georgiei; Monahia *Elene*; Dl. *Teimuraz Matiashevili*, șeful Sectorului pentru Relații Externe Economice ale Patriarhiei Georgiei și Dl. *Ilia Vacheishvili*, traducător.

La orele 17.00 a avut loc primirea oficială în Catedrala Patriarhală. Într-un călduros cuvânt de bun venit, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a exprimat bucuria duhovnicească “nespus de mare” a Bisericii Ortodoxe Române de a-l avea ca oaspete pe Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a toată Georgia împreună cu ceilalți membri ai delegației. Evocând momentul aniversar prilejuit de împlinirea a 280 de ani de la moartea martirică a Sfântului Ierarh Antim Ivireanul, Prea Fericitul Părinte *Teoctist* a subliniat rolul hotărâtor al Sfântului Antim (născut în Georgia, dar trăitor pe pământul patriei noastre), în consolidarea ortodoxiei și adâncirea relațiilor frățești dintre poporul georgian și cel român, dintre Biserica Ortodoxă a Georgiei și Biserica Ortodoxă Română. Istoria fiecăreia din cele două Biserici, a arătat Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, mai ales în vremurile de grea cumpănă din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, a fost marcată de un puternic spirit apologetic, de apărare și păstrare a credinței Sfinților Apostoli și Sfinților Părinți, a Sfintei Ortodoxii în general, “în țările supuse uraganului comunist militant, unde Bisericile noastre au dat omenirii numeroși martiri, sacrificiul acestora făcând posibilă realizarea și trăirea unor momente de rugăciune și comuniune frățească, cum este cel de astăzi”.

La rândul său, Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a subliniat originea comună a creștinismului din Gruzia și România, evocând în acest sens activitatea misionară de evanghelizare la cele două popoare, desfășurată de Sfântul Apostol Andrei. Sfinții Constantin și Elena, patronii spirituali ai Catedralei Patriarhale din București sunt foarte apropiați Bisericii gruzine, a mai spus Sanctitatea Sa, întrucât cei doi sfinți își leagă numele de activitatea desfășurată de unii misionari trimiși în Gruzia pentru a evangheliza populația gruzină, aceștia primind cununa martirică. În cuvinte pline de emoții, Sanctitatea Sa a mulțumit Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pentru actul istoric împlinit în anul 1992, prin canonizarea Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, “care nu este doar un sfânt al Bisericii Ortodoxe Române, ci și al Bisericii Ortodoxe Universale”. Praznicul de a doua zi, dedicat Sfântului Antim și la care aveau să se roage împreună cei doi Întâistătători de Biserică, este în fapt chezașia universalității sale.

Momentul culminant al vizitei Sanctității Sale *Ilie al II-lea* în România a fost cel din dimineața zilei de vineri, 27 septembrie, la Sfânta Mănăstire Antim din București, când a avut loc slujba de sfințire a lucrărilor de restaurare a paraclisului, precum și a așezământului monahal, și de binecuvântare a noului corp de clădiri din mănăstirii, destinat viețuitorilor acesteia. Așa cum s-a arătat în gramata de sfințire a paraclisului mănăstirii, citită de Prea Sfințitul *Nifon*, Episcopul Sloboziei și Călărașilor “din anul 1988, la îndemnul Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, s-au împlinit lucrările de restaurare în înnoire la așezământul monahal al mănăstirii Antim, lucrări care au durat mai mulți ani, construindu-se în a doua curte a mănăstirii și o clădire nouă, cu chilii și trapeză, pentru diferite trebuințe ale obștii monahale. La paraclis s-au făcut consolidările de fundație și zidărie, s-a înlocuit încadramentul vechi al ușii de la intrare cu altul nou, s-a curățat în întregime mobilierul, iar pictura a fost restaurată și completată de pictorul arhimandrit Sofian Boghiu, starețul mănăstirii, și de ucenicii săi”. Au fost executate, de asemenea, lucrări de restaurare și la încăperile din incintă, unde s-a amenajat muzeul dedicat Sfântului Ierarh Antim Ivireanul. Sfârșindu-se, cu ajutorul lui Dumnezeu, înnoirea paraclisului, în ziua de 27 septembrie 1996, a fost sfințit, făcându-se și comemorarea împlinirii a 280 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Antim. Sfințirea s-a săvârșit cu solemnitate, de către Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea*, Patriarh Catolicos a toată Georgia și de către Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, fiind de față membrii ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe a Georgiei, precum și reprezentanți ai unor instituții și așezăminte de cultură și spiritualitate din țara noastră, și un mare număr de clerici și credincioși”.

După săvârșirea slujbei de tâonosire a paraclisului, a fost săvârșită Sfânta Liturghie arhierască, pe un podium special amenajat în partea dreaptă a bisericii, răspunsurile fiind date de către corul Mănăstirii Antim.

În atmosfera astfel creată, de sfânta rugăciune, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a rostit un bogat cuvânt de învățătură, care a trezit în inimile credincioșilor prezenți dorința de a urma pilda de jertfelnicie a Sfântului Ierarh Antim, cel care acum mai bine de două veacuri și jumătate încălzea cu talentul său oratoric inimile credincioșilor veniți la Mănăstire pentru a se adăpa din Apa cea Vie. “Este o sărbătoare, astăzi, pentru întreaga Ortodoxie - a arătat Prea Fericitul Părinte *Teoctist* în cuvântul său - pentru că ierarhul Antim se semna totdeauna cu “Ivireanul” pe toate cărțile sale, fie ca stareț la Snagov, fie ca episcop al Râmnicului, fie ca Mitropolit al Tării Românești”, subliniind prin aceasta că Sfântul Ierarh nu și-a uitat în nici o

împrejurare obârșia. Personalitatea Sfântului Ierarh Antim are și conotații de ordin cultural - pe lângă cele de ordin religios - pentru faptul că "Antim Ivireanul a fost printre primii ierarhi ai noștri care au introdus limba română în Biserica noastră.

Prin tipărirea cărților de omilii de o rară frumusețe, valabile până astăzi, precum și cuvintele către preoți, limba română a descoperit toate comorile frumuseții ei, așa a făcut ca Eminescu să fie fermecat de frumusețile cuvântului românesc al vechilor cazanii."

Prezența Sanctității Sale *Ilie al II-lea* la București - a arătat Prea Fericitul Părinte *Teoctist* în continuare - este deosebit de importantă pentru că "este pentru prima dată în istoria noastră când Întâistătorul Bisericii Ortodoxe a Georgiei vine să vadă nu numai clădirile și muzeul dedicat numelui și activității marelui Antim Ivireanul, ci vine să așeze cu mîna Sanctității Sale Sfintele Moaște la altarul unde a ostenit și activat Sfântul Ierarh Martir "Antim Ivireanul".

Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a ținut să exprime, în cuvântul rostit, mai întâi două gânduri. Adresându-se credincioșilor care au participat la slujbă toată dimineața, afară, în ploaie, Sanctitatea Sa a exclamat: "Aveți o credință mare, pe care ați manifestat-o astăzi aici, în mod deplin!". Apoi, impresionat de înălțătorul cuvânt rostit de Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, a spus credincioșilor: "Sunteți fericiți să aveți un asemenea Patriarh, în persoana Prea Fericitului *Teoctist*!". Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a exprimat apoi marea bucurie de a putea lua parte, la București, la prăznuirea Sfântului Ierarh Martir Antim, "ivirean de origine, dar care a devenit părinte spiritual al poporului român" și a evocat bunele relații care au existat și există între Biserica Ortodoxă a Georgiei și Biserica Ortodoxă Română, unite între ele prin sfinți precum Sfântul Apostol Andrei și Sfântul Antim, care au susținut și îndrumat cele două popoare, prin puterea cuvântului și vieții lor.

La sfârșitul Sfintei Liturghii săvârșită în limba română și georgiană, a avut loc un moment mai rar întâlnit în istoria și practica Bisericii Ortodoxe Române. La propunerea Î. P. S. Arhiepiscop *Victorin* al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru America și Canada, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a ridicat pe P. Cuv. Arhim. *Vasile Vasilachi* - fost stareț al Mănăstirii Antim în timpuri de grele încercări - la rangul de Arhimandrit Mitrofor "cu dreptul de a purta mitră, mantie și cârjă, în semn de mulțumire și smerită închinare prea milostivului Dumnezeu, pentru binefacerile pe care le-a făcut asupra Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române din Statele Unite și Canada" - cum se arată în Gramata patriarhală. Prea Fericitul Părinte Patriarh a ținut să aprecieze că P. Cuv. Arhim. *Vasile Vasilachi* s-a ocupat de colectarea unor importante sume de bani pentru reconstruirea bisericii *Sf. Spiridon - Vechi*.

În semn de bucurie sinceră și comuniune frățească, Prea Fericitul Părinte *Teoctist* a oferit în dar Sanctității Sale *Ilie al II-lea* și ierarhilor delegației georgiene câte o icoană cu chipul Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, care vor da mărturie în Georgia despre cultura și spiritualitatea românească.

În aceeași zi, vineri 27 septembrie, la orele 18.30, a avut loc o sesiune solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, prilejuită de prezența la București a delegației Bisericii Ortodoxe a Georgiei. În cadrul ședinței s-a procedat la o informare reciprocă asupra dificultăților, dar și realizărilor și împlinirilor celor două Biserici din Georgia și România. S-a exprimat de ambele părți ideea că, mai ales după căderea regimurilor totalitare comuniste din această parte a lumii, Bisericile și comunitățile religioase au făcut eforturi susținute pentru reorganizarea vieții bi-

sericești, pentru a putea face față noilor condiții socio-politice în care Bisericele își desfășoară activitatea pastoral-misionară și catehetică în folosul credincioșilor lor. A fost, de asemenea, afirmat pericolul pe care îl reprezintă sectele care au invadat țările Europei de Est, țări care au ieșit slăbite din regimul comunist; membrii acestor secte caută, de altfel, locuri unde să-și desfășoare prozelitismul, adică în spațiul bisericilor și structurilor ecleziale teritoriale deja existente. A fost exprimată necesitatea depunerii unui mare efort în activitatea misionară a celor două Biserici, anume, de învățare și păstorire a familiilor, acordându-se prioritate educației și catehizării tineretului, asistenței religioase în spitale, orfelinate și armată.

În atmosfera caldă, sinceră și frățească în care s-a desfășurat dialogul dintre Întâistătătorii și Ierarhii Bisericii Ortodoxe a Georgiei și ai Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul sesiunii solemne, s-a încheiat cu exprimarea de către Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a speranței în milostivirea lui Dumnezeu pentru pacea și redresarea situației sociale și politice conflictuale din Georgia (țară confruntată în ultimul timp cu problema separatiștilor musulmani din Abhazia), creându-se astfel premisele depășirii dificultăților cu care se confruntă atât țara, cât și Biserica Ortodoxă a Georgiei.

Sâmbătă, 28 septembrie, în jurul orelor 9.30, Întâistătătorii celor două Biserici au oficiat o slujbă de pomenire la Mormântul Eroului Necunoscut, precum și la cimitirul Eroilor Revoluției. Aici, alături de studenții și seminariștii prezenți, se aflau, deasemenea, mulți credincioși, majoritatea fiind părinți și rude ale celor decedați în decembrie 1989, veniți, ca în fiecare sâmbătă, să aprindă o lumânare și să se roage pentru sufletele fiilor lor. Întâlnirea cu aceștia a fost cu adevărat emoționantă, momentul având o rezonanță sufletească deosebită, îmbogățită prin vocile tinerilor seminariști care au intonat "Imnul Eroilor". Pe fețele rudelor celor decedați se putea citi, după aproape șapte ani de zile de la marea durere, golul imens produs prin pierderea celor dragi. După slujba parastasului la torța ce veghează căpătâiul mormintelor tinerilor ce au intrat glorios și cu sufletele pure în împărăția veșnicului Părinte Ceresc, oaspeții au pășit în biserica înălțată din dorința și cu contribuția părinților eroilor tineri, pentru a se închina și ruga alături de cei ce vegheau în interior ca mireasma rugăciunii să nu se stingă. Gestul Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* de a oferi părinților și rudelor celor adormiți câte o medalie comemorativă a momentului vizitei Sanctității Sale *Ilie al II-lea*, Patriarhul Catolicos a toată Georgia în România, a adus în sufletele lor o rază de mângâiere, de lumină și de speranță. Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a rostit un scurt cuvânt de mângâiere, în care a arătat că "cei plecați dintre noi pot face mai mult pentru noi decât am putea face noi pentru ei". Sanctitatea Sa a recomandat, potrivit unei vechi tradiții gruzine, "să se citească pentru cei adormiți Psaltirea, care este foarte folositoare celor muțați la Tatăl Ceresc și care este tot atât de folositoare și celor rămași în viață".

În jurul orelor 11.00, delegația oficială a Georgiei, însoțită de o delegație a Bisericii noastre - avându-l în frunte pe Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* -, s-a îndreptat spre Râmnicu Vâlcea, făcând un popas mai întâi la Mănăstirea Curtea de Argeș și apoi la Mănăstirea Horezu, încercând în felul acesta să reconstituie drumul pe care Sfântul Mitropolit Antim Ivireanul l-a făcut spre Râmnicu Vâlcea, unde, cu ani în urmă a fost Episcop al Râmnicului.

La intrarea pe teritoriul județului Argeș, P. S. *Calinic*, Episcopul Argeșului, însoțit de o delegație formată din primarul orașului Curtea de Argeș, prefectul județului, Dl. Ambasador Dan Hăulică, directorul cotidianului "Curierul zilei", P. C.

Părinte Vicar al Episcopiei Argeșului, profesori la Facultatea de Teologie din Pitești a întâmpinat cu multă căldură pe oaspeții veniți de la București.

Ajunși la Mănăstirea Curtea de Argeș, reședința noii reînființate Episcopii a Argeșului, cei doi Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe ale Georgiei și României au fost întâmpinați cu multă bucurie de credincioșii din partea locului, printre ei mulți tineri, care, cu flori în mână, au realizat un culoar până la intrarea în monumentală Catedrală Episcopală. Vocile corului Seminarului din Curtea de Argeș au răsunat, cântând "Pre stăpânul...". După slujba de Te-Deum, P. S. *Calinic* a rostit un călduros bun venit distinșilor oaspeți, spunând: "Argeșul celebru și catedrala voievodului Neogoe Basarab își deschid astăzi brațele sfinte pentru a vă îmbrățișa, adresându-vă din inimă cuvintele: *Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului*". Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos *Ilie al II-lea* au adresat credincioșilor prezenți emoționante cuvinte de învățătură. Înălții oaspeți au vizitat apoi paraclisul Mănăstirii Argeș - care adăpostește moaștele veșnic tinerei Sfinte Filoftea, ocrotitoarea Argeșului - închinându-se cu evlavie la racla cea sfântă.

A urmași apoi vizita la Mănăstirea Horezu, ctitoria Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, distinșii oaspeți fiind primiți cu multă căldură de către mulțimea mare de credincioși îmbrăcați în frumoasele costume populare oltenesti. Soborul de maici al mănăstirii a ieșit întru întâmpinare cu pâine și sare.

Și cu aceste ocazie, după cuvântul de salut al P. S. Episcop *Gherasim*, cei doi Întâistătători au adresat câte un cuvânt ziditor, duhovnicesc, maicilor și credincioșilor prezenți, arătând printre altele bucuria că prea milostivul Dumnezeu le-a ajutat să pășească pe urmele acestui mare Sfânt Ierarh Martir Antim, român și georgian, așa cum spunea Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, "cu scopul de a ne reînnoi sufletește". În semn de aducere aminte a prezenței sale la Mănăstirea Horezu, Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* a oferit soborului de maici o icoană argintată, reprezentând pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință. Au fost vizitate apoi: muzeul mănăstirii, paraclisul (care era locul tainic de rugăciune a Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu, când se retrăgea la Horezu), trapeza veche, transformată astăzi în muzeu, dar care este folosită de către soborul mănăstirii, de trei ori pe an: la Paști, la hramul bisericii și pe 16 august, serbarea canonizării Sfinților Brîncoveni.

În aceeași zi, spre seară, a avut loc primirea la Catedrala Episcopală a Râmnicului, iar duminică, 29 septembrie, cei doi Întâistătători au oficiat Sfânta Liturghie. Răspunsurile au fost date de către corala Catedralei Episcopale. După un cuvânt rostit de P. S. Episcop *Gherasim*, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* s-au adresat credincioșilor prezenți, chemând fiecărui creștin să urmeze drumul, viața și exemplul Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul. La sfârșitul Sfintei Liturghii, P. S. Episcop *Gherasim* a dorit să marcheze aniversarea celor 280 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul, prin oferirea din partea Episcopiei - unde a activat și Sfântul Ierarh Martir Antim - a unei *Diplome de onoare* Sanctității Sale *Ilie al II-lea* și membrilor delegației georgiene, Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* și ierarhilor care îl însoțeau.

În aceeași zi, delegația Bisericii Ortodoxe a Georgiei s-a întors la Reședința Patriarhală din București, unde au semnat în *Condica Sfântă* a Evenimentelor Bisericii Ortodoxe Române și pe *Actul de Sfințire a Paraclisului Mănăstirii Antim* din București.

Luni, 30 septembrie, Sanctitatea Sa *Ilie al II-lea* și ceilalți membri ai delegației Bisericii Ortodoxe a Georgiei au părăsit România, întorcându-se în Georgia.

Prezența pentru prima dată în istorie a Sanctității Sale *Ilie al II-lea*, Patriarhul Catolicos a toată Georgia în România constituie o pagină importantă în istoria relațiilor bisericești inter-ortodoxe, un moment unic, istoric, de referință, așa cum a fost în ziua de praznic a Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul - 27 septembrie 1996 - o zi înscrisă în calendarul marilor biruințe ale Bisericii Ortodoxe Române după 1989, ca o nouă împlinire: răsfințirea unui alt lăcaș de rugăciune, Paraclisul Sfintei Mănăstiri Antim din București!

Mircea Alexa Uță

**VIZITA PEA FERICITULUI IGNATIE AL IV-LEA
PATRIARHUL ANTIOHIEI ȘI AL ÎNTREGULUI ORIENT
LA PATRIARHIA ROMÂNĂ
SFINȚIREA BISERICII SFÂNTUL SPIRIDON-VECHI
DIN BUCUREȘTI**

Înscrise în calendar una după alta, cele două sărbători omonime închinat Sfântului Dimitrie Izvorătorul de mir și, respectiv, Cuviosului Dimitrie cel Nou de la Basarabi, ale cărui sfinte moaște se află așezate în Catedrala Patriarhală, sărbători cunoscute mai cu seamă prin pelerinajul, intrat în tradiție, al credincioșilor ortodocși din București și din toată țara, veniți să se roage și să se închine la sfintele moaște - au căpătat anul acesta o dimensiune, o semnificație și o încărcătură spirituală deosebită, prin vizita la Patriarhia Română a Prea Fericitului Ignatie al IV-lea, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient.

Vizita a avut loc în urma invitației speciale a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist făcută Înaltului Ierarh antiohian de a participa la sfințirea bisericii Sfântul Spiridon din București ctitorită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Ne propunem a prezenta în rândurile de mai jos momente și aspecte semnificative de la festivitățile bisericești prilejuite de cele două evenimente menționate.

În dimineața zilei de sâmbătă 25 octombrie 1996, sosea în București pe calea aerului Prea Fericitul Ignatie al IV-lea Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient, în fruntea unei delegații bisericești din care făceau parte Î.P.S. Ilie, mitropolit de Tyr și Sidon, P.S. Nifon, episcop de Filipopolis și p.c. preot Matei de la centrul patriarhal din Antiohia.

Delegația antiohiană a fost primită la aeroportul Otopeni de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist înconjurat de o numeroasă delegație română alcătuită din membrii ai Sfântului Sinod între care Î.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, consilieri patriarhali, precum și din reprezentanți ai autorităților de stat.

La coborârea din avion, Prea Fericitul Părinte Patriarh Ignatie al IV-lea i s-a oferit tradiționala pâine cu sare, semn al ospitalității românești, iar grupuri de copii

îmbrăcați în costume naționale, au oferit înalților oaspeți buchete de flori.

După sărutările frățești, în semn de bucurie și comuniune în credință, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a dat delegației patriarhale siriene medalioane confecționate special cu efigiile celor doi Patriarhi și cu insigna bisericii Sfântului Spiridon-Vechi din București. Cei doi Înalți Ierarhi au făcut scurte declarații presei, după care coloana oficială s-a îndreptat către reședința patriarhală. Ajunși la Patriarhie în sunetul clopotelor, coloana oficială s-a oprit. Cei doi Patriarhi cu însoțitorii lor, întâmpinați de mulțimea de pelerini de toate vârstele, s-au închinat cu evlavie la racla cu moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou, care erau așezate sub un baldachin. În timpul acesta un sobor de slujitori în frunte cu P.S. Galaction, episcopul Alexandriei, oficia Sfânta Liturghie.

După prosternarea la sfintele moaște, cei doi Patriarhi însoțiți de suitele lor au intrat în biserică în acordurile imnului patriarhal îndreptându-se spre Sfântul Altar.

La sfârșitul Te-Deum-ului festiv, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un cuvânt de bun venit Prea Fericitului Părinte Ignatie al IV-lea al Antiohiei. Mai întâi a fost exprimată bucuria duhovnicească pe care o trăiește Biserica Ortodoxă Română având ca oaspeți pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Ignatie și pe însoțitorii săi. Apoi s-a referit la tradiționalele legături spirituale și materiale dintre cele două Biserici Ortodoxe surori. În acest context a fost pusă în evidență "ospitalitatea domnitorilor și a credincioșilor români", a Bisericii Ortodoxe românești ca "loc de răspândire și păstrare a adevărilor credinței ortodoxe pe calea scrisului, prin tipărituri" trimise în îndepărtata și greu-încercata Patriarhie Apostolică a Antiohiei. Vorbind despre mărinimia domnitorilor Țării Românești: Constantin Brâncoveanu, care a dăruit patriarhului de atunci al Antiohiei Atanasie o tiparniță cu litere arabe și, mai apoi, Constantin Mavrocordat, care, la rugămintea patriarhului antiohian Silvestru, rezidea și închina Patriarhiei Antiohiei, în 1747, biserica bucureșteană Sfântul Spiridon-Vechi întru "consolidarea Ortodoxiei și adâncirea relațiilor frățești" - Prea Fericitul Patriarh Teoctist, revenind la vremea noastră, a subliniat "puterea credinței nemărginite a fiilor și fiicelor Bisericii noastre strămoșești, a tinerilor îndeosebi, cu ajutorul cărora a fost zdrobită în decembrie 1989 dictatura comunistă-ateistă care a împilat vreme de 45 de ani manifestările în voie și pe deplin ale sentimentului religios care caracterizează pe binecredinciosul nostru popor român ortodox". După doborârea ideologiei și puterii ateist-comuniste, a spus în continuare Prea Fericirea Sa, "sfânta și dreapta credință a început să-și arate roadele, inclusiv prin reconstrucția bisericilor dărâmate de comuniști între multe alte sfinte locașuri fiind și biserica Sfântul Spiridon-Vechi, simbol al tradiționalelor noastre legături de credință ortodoxă. Sfântul Spiridon ne-a ajutat să împlinim gândul de a începe lucrarea de rezidire a sfintei biserici închinată lui, și astăzi ea să fie gata împodobită ca o mireasă, pentru a primi binecuvântare și har de sfințenie". În încheierea frumosului său cuvânt de bun venit, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit Prea Fericitului Părinte Ignatie al IV-lea care hotărându-se pentru "această obositoare călătorie" a venit de departe, în mijlocul nostru, "ca să putem sfinți biserica Sfântul Spiridon-Vechi pe același loc care fusese răvășit de dictatura ateistă... Bine ați venit sănătos și Dumnezeu să ne ajute la săvârșirea unei lucrări sfinte, vrednice de secolele viitoare".

În cuvântul său de răspuns, rostit în limba franceză, Prea Fericitul Patriarh Ignatie al IV-lea a exprimat în numele său personal și al însoțitorilor săi, bucuria, plăcerea și satisfacția de a se afla "iarăși oaspete al Bisericii Ortodoxe Române, de a se întâlni din nou cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, cu ierarhi, preoți și credin-

cioși din binecuvântata de Dumnezeu Biserica Ortodoxă Română”. După ce a subliniat “necesitatea și folosul duhovnicesc” a cât mai multor întâlniri și vizite de acest fel, a spus, în continuare: “Avem nevoie să ne vedem cât mai des. Spunem că suntem o singură Biserică, dar cum putem arăta aceasta? Cineva care nu este de față cu aproapele, să se vadă unul cu altul, se înstrăinează de acesta, și nimic în lume nu poate înlocui chipul aproapelui, prezența sa”.

După ieșirea din catedrală, strecurându-se cu greu prin mulțimea de credincioși, doritori să primească binecuvântarea Înălților Ierarhi, aceștia împreună cu însoțitorii lor au intrat în reședința patriarhală, unde a avut loc dejunul oficial. În seara aceleiași zile, Prea Fericitul Patriarh Ignatie al IV-lea a acordat un interviu redacției “Viața spirituală” a Televiziunii Române.

Afară, în curte, pe tot parcursul zilei, până noaptea târziu, a continuat pelerinajul miilor de credincioși veniți să se închine la moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou, iar la vremea potrivită, în catedrala înțesată de credincioși, se săvârșeau slujbele de seară, după tipicul mănăstiresc. Cei aflați în biserică, dar și cei de afară, au putut auzi cuvântul Î.P.S. Serafim, Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, despre însemnătatea celor două sărbători închinată sfinților Dimitrie, precum și calde cuvinte de îmbărbătare, de statornicie în credința ortodoxă și de zidire sufletească.

Sâmbătă 26 octombrie, praznicul Sfântului Dimitrie Izvorătorul de mir, a avut loc slujba de sfințire a bisericii Sfântul Spiridon-Vechi. Biserica la care ne referim, situată pe cheiul Dâmboviței fusese demolată pe 27 august 1987 de către autoritățile de stat ateo-comuniste, în cadrul “lucrărilor de sistematizare a Capitalei” ce se înfăptuiau atunci.

Înainte de a prezenta aspecte de la slujba de târnosire, socotim necesar a face o incursiune în istoria acestui sfânt locaș, chiar dacă repetăm unele date din cuvântarea de bun venit adresată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist Prea Fericitului Patriarh Ignatie al IV-lea al Antiohiei. *“Biserica Sfântul Spiridon-Vechi a fost construită în anul 1747 de către Constantin Mavrocordat, domnitorul Țării Românești, la rugămintea Patriarhului Silvestru al Antiohiei - aflat în București la acea vreme - în timpul păstoriei mitropolitului Neofit Cretanul (1738-1753) al Ungrovlahiei, pe locul unei biserici mai vechi. Biserica a funcționat ca mănăstire și metoc al Patriarhiei Antiohiei până la secularizarea hotărâtă de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, în 1863, când a fost transformată în parohie filială a parohiei Mihai Vodă și, mai apoi, a parohiei Sfinții Apostoli. Biserica a devenit parohie de sine stătătoare cu numele de Sfântul Spiridon-Vechi în anul 1960, rezistând până la 27 august 1987, când a fost demolată. În toată perioada aceasta de după 1863, biserica a suferit diverse modificări, inclusiv arhitectonice, pierzându-și între timp și unica turlă rămasă după cutremurul din 1838 și clopotnița din curtea bisericii, care a fost demolată în 1898.*

Biserica a fost rezidită pe vechea temelie între anii 1992-1996 păstrându-se originale coloanele, catapeteasma, icoanele, ancadramentul de la ferestre, prin jertfelnicia Părintelui Patriarh Teoctist al României, și a fost sfințită în ziua praznicului Sfântului Dimitrie de către Prea Fericirea Sa Ignatie al IV-lea, Patriarhul Antiohiei și Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”.

Rectitorirea bisericii Sfântul Spiridon-Vechi este lucrarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, căruia i-a stat la inimă și l-a preocupat tot timpul până a văzut-o din nou în ființă. Sunt semnificative în această privință cuvintele cuprinse

în Gramata de sfințire, citită în timpul slujbei de P.S. Episcop-vicar Teodosie Snagoveanu: *“În lumina libertății dobândită sub călăuză Duhului Sfânt, prin jertfa tinerilor din decembrie 1989, având râvnă pentru vindecarea suferinței pricinuită de dispariția acestui sfânt lăcaș, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a purces la începerea lucrărilor de zidire a bisericii pe vechile ei temelii, împodobită fiind pe dinăuntru cu pictură, catapeteasmă, străni și alte odoare”*. Pictura bisericii a fost realizată de trei echipe de pictori în tehnica frescă, pe baza unui deviz întocmit de Arhim. Sofian Boghiu, pictor, starețul Mănăstirii Antim.

După terminarea slujbei de târnosire a bisericii, pe un podium, special amenajat în curtea bisericii, a fost săvârșită Sfânta Liturghie arhierască de către un impresionant sobor de slujitori în frunte cu cei doi Întâistătători de Biserică, Prea Fericiții Patriarhi Teoctist și Ignatie al IV-lea. Din impunătorul sobor au făcut parte însoțitorii Prea Fericitului Patriarh Ignatie alături de ierarhi și preoți ai Bisericii noastre. Răspunsurile au fost date de un grup de elevi de la Seminarul teologic din București.

La sfârșitul serviciului divin a luat cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care și-a exprimat sentimentele de nespusă bucurie și mulțumire sufletească pe care le trăiește în legătură cu sfințirea bisericii Sfântul Spiridon-Vechi, *“ridicată din temelie după ce fusese dărâmată și amestecată cu pământul de tăvălugul comunist și care, readusă la viață și la frumusețea de azi, a devenit simbol și mărturie a ceea ce pot face credința, nădejdea și dragostea noastră creștină ortodoxă, care nu cad niciodată: nădejdea vorbește, credința trece dincolo de pragul acestei vieți, iar dragostea pentru Dumnezeu, pentru Biserică și pentru aproapele nostru ne pune în legătură cu întreaga creștinătate, cu toți semenii, cu întreaga creație a lui Dumnezeu”*. Din nou Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a subliniat că *“Prezența Prea Fericitului Patriarh Ignatie la București și sfințirea bisericii Sfântul Spiridon-Vechi au o importanță foarte mare, pentru că se înmulțesc, astfel, bunele relații existente între Patriarhia Antiohiei și Biserica Ortodoxă Română; Prea Fericitul Ignatie ia cunoștință de noul context în care trăiește și propovăduiește Biserica Ortodoxă Română, iar credincioșii ei au ocazia să primească nemijlocit informații și învățături pline de înțelepciune venite direct de la Tronul patriarhal al Antiohiei, care nici el nu a fost scutit de dureri și suferințe”*. În încheiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a făcut îndemnul: *“Să păstrăm în chivotul inimii noastre frumusețea zilei de astăzi, darurile de negrăit pe care le-am primit și le-am trăit astăzi”*.

La rândul său, Prea Fericitul Patriarh Ignatie al IV-lea, adresându-se numeroșilor credincioși participanți la serviciul religios, a subliniat mai întâi *“importanța dorinței de a face binele în orice condiții, pentru că cel ce face binele nu are nevoie de permisiunea nimănui”*, și a arătat cât de importantă este *“păstrarea conștiinței de bun creștin aparținând Bisericii Ortodoxe”*. Caracterizând pe adevăratul și bunul creștin ortodox, Prea Fericea Sa a spus în încheiere: *“Sunteți copiii prea iubiți ai lui Dumnezeu, făcuți, cu toții după chipul lui Dumnezeu și spre asemănarea cu El, creați pentru viață, nu pentru moarte; zidiți întru demnitate. Cine nu trăiește această demnitate nu este un bun creștin”*.

Invitat de Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat cuvântul și P.C.Arhim.Vasile Vasilache, membru de seamă al Bisericii românești din America, al comunității românilor ortodocși de peste ocean, care au contribuit cu substanțiale ajutoare bănești pentru reconstrucția bisericii Sfântul Spiridon-Vechi. Acesta a adresat cuvinte de frățescă prețuire de la românii ortodocși americani pentru frații lor din patria mamă, pentru enoriașii acestei parohii bucureștene, *“înzestrată acum cu frumosul lăcaș de închinare, al cărui nou ctitor este Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist”*. N-am vrea să trecem cu vederea scriind aceste rânduri că, la momentul

cuvânt din rânduiala slujbei, numeroși credincioși din cei de față, socotindu-se pregătiți, au primit Sfânta Împărtășanie. O impresie deosebită, plină de semnificație pentru educarea moral-religioasă ortodoxă a copiilor și tineretului, a făcut-o participarea la slujbă împreună cu dascălii lor a numeroși elevi de școală primară din care un mare număr au primit Sfânta Împărtășanie.

În încheiere amintim că întreaga festivitate de sfințire a bisericii Sfântul Spiridon-Vechi a fost înregistrată și mediatizată atât la Radio cât și la Televiziunea națională.

Pentru paralelismul dintre ele, vom spune, deasemenea, că în timp ce pe cheiul Dâmboviței se desfășoară ceremonia religioasă de sfințire a bisericii Sfântul Spiridon-Vechi, pe Dealul Patriarhiei continua pelerinajul de închinare la moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou, numărul credincioșilor fiind tot așa de mare ca și în zilele precedente, iar în Catedrala Patriarhală se oficia slujba Sfântului Dimitrie Izvorătorul de mir.

Duminică 27 octombrie, ziua de prăznuire a Cuviosului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștilor, a adus iarăși pe Dealul Patriarhiei valuri de credincioși să se roage și să se închine la sfințele moaște.

Din nou Prea Fericirii Patriarhi Teoctist și Ignatie împreună cu ceilalți oaspeți, ierarhi și preoți ai Bisericii noastre, s-au prosternat în fața sfințelor moaște și au binecuvântat mulțimea de credincioși. După aceea, pe podiumul amenajat afară sub cerul liber, Înălții slujitori au oficiat liturghia arhierască. Timpul era frumos, cu soare cald și prietenos; era o atmosferă de lumină și pace. Ecoul căutărilor impunătorului sobor împletit cu răspunsurile armonizate ale cântăreților coralei patriarhale, amplificate de megafoane, se auzeau până departe, jur-împrejur.

Într-o asemenea ambianță spirituală, când Cerul parcă se cobora pe pământ, iar pământul parcă se urca la cer, aducându-ți în minte exclamația plină de uimire, de plăcere și de bucurie a Sfântului Apostol Petru pe muntele Taborului: "Doamne, bine este nouă să fim aici" (Matei XVII 4), se desfășura Sfânta Liturghie arhierască.

Din cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh Ignatie al IV-lea, rostit cu acest prilej, reținem, printre altele, ideile despre importanța "menținerii legăturilor cât mai strânse între toate Bisericile Ortodoxe" și despre "poziția și condiția de creștin ortodox care presupun înfrângerea multor obstacole, indiferent de contextul în care trăiesc creștinii ortodocși din diferite părți ale lumii".

La sfârșitul acestei ceremonii religioase, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit daruri Înălților Oaspeți sirieni. Prea Fericitul Patriarh Ignatie al IV-lea a primit un set patriarhal și o icoană a Sfinților Martiri Brâncoveni; P.S.Nifon, episcop de Filipopolis, a primit un engolpion, iar P.C.Pr.Matei o "Cruce patriarhală" - toate aceste daruri dorindu-se a fi o "mărturie în Siria despre cultura și spiritualitatea românească".

În seara aceleiași zile, delegația Patriarhiei de Antiohia, a avut o întâlnire protocolară cu președintele României.

Tot în aceeași zi, târziu, în miez de noapte, lua sfârșit și pelerinajul închinătorilor la moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou.

Cu acestea festivitățile religioase ocazionate de vizita delegației Patriarhiei Antiohiei în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Ignatie al IV-lea la București au luat sfârșit. Dar vizita avea să continue în alte centre bisericesti din cuprinsul Patriarhiei Române, până în ziua de 1 noiembrie, când delegația antiohiană avea să se reîntoarcă în Siria.

Prof. Adrian N. Popescu

**DIN AGENDA DE LUCRU A PREA FERICITULUI PĂRINTE
TEOCTIST, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
PERIOADA 1 SEPTEMBRIE-30 DECEMBRIE 1996**

Duminică, 1 septembrie a.c.:

- a săvârșit hirotonia și întronizarea noului episcop al Alexandriei și Teleormanului, P.S. Galaction Stângă, înconjurat de membri ai Sfântului Sinod;

Luni, 2 septembrie a.c.:

- a primit pe Prea Cuvioasa Maică Phoebe de la Paris;

- a prezidat, împreună cu Dl. Prof. Univ. Dr. Virgiliu Radulian, la Palatul Patriarhal, întrunirea membrilor de onoare - „Sfatul înțelepților” - ai Comitetului Național Român pentru UNICEF, în pregătirea aniversării celei de a 25-a aniversări a înființării Comitetului Național Român pentru UNICEF și înmânarea diplomelor de onoare, rostind cuvântul de deschidere;

- a primit pe P.S. Calinic, Episcopul Argeșului și pe P.S. Casian, Episcopul Dunării de Jos;

- a participat la deschiderea sesiunii parlamentare, la Palatul Parlamentului;

Marți, 3 septembrie a.c.:

- a asistat la Slujba Te-Deum-ului săvârșită în Paraclisul Patriarhal la prăznuirea Prea Cuviosului Părinte Teoctist și a răspuns cuvântului omagial al P.S. Gherasim, Episcopul Râmnicului;

Miercuri, 4 septembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Emil Constantinescu, Președintele Convenției Democratice din România;

- a primit pe Dl. Valeriu Matei, pe Dl. Alexandru Moșanu și pe Dl. Vasile Nedelcu din Republica Moldova;

- a primit pe Excelența Sa Dl. Gheorghe Pancratiu Iuliu Gheorghiu, Ambasadorul României la Vatican;

Joi, 5 septembrie a.c.:

- a primit pe Dl. ec. Marius Stoicescu, Directorul Bazei de aprovizionare Florești, jud. Prahova, a Petrom R.A.;

- a avut o consfătuire cu profesorii Seminarului Teologic din București și a prezentat pe noul director, P.C. Pr. Prof. Constantin Sârbu;

Vineri, 6 septembrie a.c.:

- a primit un grup de elevi, studenți și profesori din Basarabia și ținutul Herța cărora le-a oferit cărți și i-a binecuvântat;

- a primit pe Dl. Erwin Zimmermann și pe Dl. Petre Walker, Consilieri europeni de la Societățile Biblice Unite, însoțiți de P.C. Pr. Dr. Sabin Verzan, Consilier Patriarhal;

- a vizitat și cercetat, împreună cu P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanu, sta-diul lucrărilor de pictură, construcția clopotniței și amenajarea curții bisericii Sfântul Spiridon Vechi din Capitală;

Sâmbătă, 7 septembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie și la Slujba înmormântării P. Cuv. Arhim. Prof.

Ioasaf Ganea la Mănăstirea Cernica, rostind cuvânt de cinstire;

- a vizitat biserica Mărcuța din București și s-a întreținut cu preoții parohiei;

Duminică, 8 septembrie a.c.:

- a săvârșit Slujba de târnosire a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din satul Șipotu, com. Lipănești, jud. Prahova și Sfânta Liturghie, rostind cuvânt de învățătură. A acordat P.C. Pr. Paroh Ion Mateescu, disticția „Crucea Patriarhală”

Luni, 9 septembrie a.c.:

- a asistat la Slujba de sfințire a corpurilor de clădiri ale Bazei de Aprovizionare Florești a S.C.Petrom R.A., săvârșită de P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincentiu Ploieșteanul, adresând binecuvântări directorului, colaboratorilor și numeroșilor credincioși prezenți;

Marti, 10 septembrie a.c.:

- a primit pe D-na Joanne Thomson, vice-președintă a companiei americane „Dove Broadcasting”, în legătură cu unele posibilități de ajutorare a unor spitale și orfelinate din România;

- a primit pe P.C. Pr. Matei Petre parohul comunității ortodoxe române din Cipru;

- a primit pe Dl. Rubens Ricupero, Secretar general al Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD). Au fost de față P.S. Episcop Vicar Patriarhal Teofan Sinaitul și P.C. Pr. Michael Țița, Consilier Patriarhal;

Miercuri, 11 septembrie a.c.:

- a primit pe P.S. Dr. Laurențiu Streza, Episcopul Caransebeșului;

- a primit pe D-ra Teny Pirri Simonian, Secretar executiv pentru Educație a Unității II a Consiliului Mondial al Bisericilor, însoțită de Dl. Prof. Univ. Dr. Dimitris Kaimakkis, de la Facultatea de Teologie din Tesalonic (Grecia), de D-ra Ursula Urban (Germania) și de Dl. Joel Crouse (Canada), delegați ai Consiliului Mondial al Bisericilor, în legătură cu Decada ecumenică de solidaritate a Bisericilor cu femeile (1988-1998). La discuții au participat P.S. Episcop Vicar Patriarhal Teofan Sinaitul și P.C. Pr. Michael Țița, Consilier Patriarhal;

- a vizitat împreună cu P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul șantierul de construcție a bisericii Sfântul Grigore Palama din incinta Universității Politehnica și Capela Elena Doamna, în plan de consolidare și restaurare. A purtat discuții cu Dl. Petre Badea, Directorul general al Aedificia Carpați, care asigură construcția bisericii Sfântul Grigore Palama;

- a primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Curinschi Vorona;

Joi, 12 septembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Prof. Marin Aiftincăi, Secretarul științific al Secției de Științe Filosofice, Psihologice și Pedagogie a Academiei Române;

Vineri, 13 septembrie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa Dl. Leopold Bill Von Bretow, Ambasadorul Germaniei la București, în vizită de prezentare la începutul misiunii diplomatice în România. La discuții a participat P.S. Episcop Vicar Patriarhal Teofan Sinaitul;

- a primit pe Dl. Acad. Virgil Căndea;

- a primit pe Dl. Arhim. Dr. Cristian Moisescu;

Duminică, 15 septembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură la Duminica de după Înălțarea Sfintei Cruci. A hirotonit diacon, pe seama Catedralei Patriarhale, pe tânărul Zaharia Matei, licențiat în teologie;

Marti, 17 septembrie a.c.:

- a primit pe Dl. deputat Mihai Bucur;

- a primit un grup de presbiterieni din Statele Unite ale Americii, grup condus de Dl. Dr. Howard Eddington;
- a primit pe Înalț Prea Sfințitul Antonio Mattiazzo, Arhiepiscop romano-catolic de Padova și pe P.S. Ioachim, Episcopul Hușilor;
- a vizitat Paraclisul Mănăstirii Antim din București;
- Miercuri, 18 septembrie; a c.:*
- a vizitat împreună cu P.S. Episcop Vicar Patriarhal Vincentiu Ploieșteanul, biserica Sfântul Spiridon Vechi și Seminarul Teologic din București
- joi, 19 septembrie a.c.:*
- a primit pe Înalț Prea Sfințitul Chrysostom Papadopoulos, Mitropolit de Zimbabwe, din cadrul Patriarhiei Alexandriei;
- a primit pe P. Cuv. Arhim. Dorimedont Cecan, Starețul Mănăstirii Noul Neamț și pe P.C. Protoiereu Andrei Secri, de la parohia Sfinții Arhangheli din Trușeni, Republica Moldova;
- a primit pe A.S.R. Prințul Paul de România;
- Vineri, 20 septembrie a.c.:*
- a primit pe P.C. Pr. John Limbeson din Statele Unite ale Americii;
- Sâmbătă, 21 septembrie a.c.:*
- a vizitat Mănăstirea Cernica cu ocazia începutului anului școlar la Seminarul Teologic monahal;
- Luni, 23 septembrie a.c.:*
- a asistat la Te-Deum-ul săvârșit la începutul anului școlar 1996-1997, la Liceul Teoretic Ion Creangă din București, rostind cuvânt de binecuvântare;
- Marti, 24 septembrie a.c.:*
- a primit pe P. Cuv. Arhim. Dr. Vasile Vasilache, Vicarul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în America și Canada, în legătură cu participarea Prea Cuvioșiei Sale la sfințirea Paraclisului și a noilor lucrări de la Mănăstirea Antim și la târnosirea bisericii Sfântul Spiridon - Vechi, rezidită pe același loc;
- a acordat un interviu pentru canalul canadian de televiziune ENN;
- Joi, 26 - duminică, 29 septembrie a.c.:*
- a primit vizita Prea Fericitului Părinte Ilie al II-lea, Patriarhul Catolicos a toată Georgia. În ziua prăznirii Sfântului Ierarh și Martir Antim Ivireanu - 27 septembrie -, cei doi Întâistătători au coliturghisit și au săvârșit Slujba de târnosire a Paraclisului Mănăstirii Antim. Sâmbătă, 28 septembrie a.c. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a condus pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Ilie al II-lea la Monumentul Eroului Necunoscut și la Cimitirul Eroilor Martiri din Decembrie 1989, unde au fost săvârșite slujbe de pomenire, apoi într-un pelerinaj, ce a cuprins Episcopia Argeșului, Centrul eparhial de aici, Mănăstirea Hurezi și Centrul eparhial de la Râmnicu-Vâlcea.
- Duminică, 29 septembrie a.c.:*
- înconjuțați de un impresionant sobor de ierarhi, preoți și diaconi, au săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopiei Râmnicului;
- Luni, 30 septembrie a.c.:*
- a condus pe Prea Fericitul Părinte Ilie al II-lea, Patriarh și Catolicos al Georgiei, la Aeroportul Otopeni;
- a primit pe Dl. Dr. Ioan Pâslaru din Ucraina;
- a primit pe Dl. Acad. Alexandru Surdu, Președintele Secției de Științe Filosofice, Pedagogice și Psihologice a Academiei Române;
- a primit pe Excelența Sa, Dl. George Kazinian, Ambasadorul Armeniei la București. A fost de față P.S. Teofan Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal;

Marti, 1 octombrie a.c.:

- a primit pe Dl. Dr. Alois Fauland și pe D-na Dr. Cornelia Dragoste, Președinții Asociației caritative Sfântul Vinčențiu de Paul Graz - București;
- a asistat la Slujba Te-Deum-ului săvârșită de P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul, la Universitatea Politehnica din București, cu ocazia începutului noului an universitar 1996 - 1997, și a adresat cadrelor didactice și studenților cuvânt de binecuvântare;

Miercuri, 2 octombrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie și la Slujba Te-Deum-ului, săvârșite de P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul în Paraclisul Facultății de Teologie a Universității din București, cu ocazia începutului noului an universitar și a adresat părinților profesori, asistenților și studenților, cuvânt de binecuvântare. Cu această ocazie a vizitat Căminul studentesc, cercetând totodată situația lucrărilor de finisare de la clădirea Căminului;

- a primit pe Dl. Ion Cimpoi, Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova;

Joi, 3 octombrie a.c.:

- a asistat la Slujba Te-Deum-ului săvârșit de P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul, cu ocazia începerii anului școlar 1996-1997 la nou înființatul Seminar Teologic din Giurgiu, adresând Părinților profesori, elevilor și numeroșilor credincioși prezenți, cuvânt de învățătură și binecuvântare. Cu ocazia acestei vizite Prea Fericirea Sa a primit din partea Primăriei „Cheia” Municipiului Giurgiu. Prea Fericirea Sa a fost însoțit de P. Cuv. Arhim. Mitrofor Dr. Vasile Vasilache, Vicarul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în Statele Unite și Canada, și de P.C. Diac. Prof. Nicu Octavian, Consilier Patriarhal;

Vineri, 4 octombrie a.c.:

- a primit pe Dl. General de brigadă Ioan Chiș, Șeful Direcției Generale a Penitenciarelor din România;
- a primit pe P.C. Pr. Radu Mironovici, conducătorul Fundației române „Mihail Sturdza” din Baden, Germania;
- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Sâmbătă, 5 - duminică 6 octombrie a.c.:

- a vizitat Schitul Sfântul Gheorghe din Dragoslavele. A asistat la Sfânta Liturghie în biserica schitului și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 7 octombrie a.c.:

- a primit pe Dl. Aurel Novac, Ministrul Transporturilor și pe Dl. Victor Crăciun, Președintele Ligii pentru Unitatea Românilor de Pretutindenți în legătură cu desfășurarea celui de al IV-lea Congres al Spiritualității Românești;
- a primit pe Î.I.P.P.S.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei și pe P.S. Gherasim, Episcopul Râmnicului;

Marți, 8 octombrie a.c.:

- a primit pe D-na Constanța Timbitioni Ghibu, Președinta Fundației Culturale „Onisifor și Octavian Ghibu” și pe Dl. Marian Alexandru, în legătură cu funcționarea acestei Fundații;
- a primit pe Doamna și pe Dl. George Alexe, Directorul Departamentului de Presă al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române în Statele Unite și Canada;

Miercuri, 9 octombrie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa, Dl. Olexandr Cealii, Ambasadorul Ucrainei în

România în legătură cu situația credincioșilor ortodocși din cele două țări. La dis-
cuția a participat P.S. Episcop Vicar Patriarhal Teofan Sinaitul;

- a binecuvântat pe reprezentanții filialelor ASCOR din țară, participanți la cel
de-al doilea Simpozion dedicat marelui teolog român Părintele Dumitru Stăniloae;
- a primit pe Dl. Rainer Henn, Președintele Tipografiei „Bruder Henn“ din
Austria. La întâlnire au participat P.C. Pr. Dr. Sabin Verzan, Consilier patriarhal și
P.C. Diac. asist. Ion Caraza;

Joi, 10 octombrie a.c.:

- a primit pe D-na Prof. Maria Chirilă, Directoarea Liceului Teoretic Ion
Creangă, din București, însoțită de Dl. Prof. Gheorghe Istodor;
- a cercetat stadiul lucrărilor exterioare și de pictură la biserica Sfântul Spiridon
Vechi;

Vineri, 11 octombrie a.c.:

- însoțit de Dl. Arhit. Crișan Popescu, Secretar de Stat la Ministerul Lucrărilor
Publice și Amenajării Teritoriului, a vizitat expoziția proiectelor arhitectonice de
refacere a zonei centrale a Capitalei, „București - 2000“, organizată la Palatul
Parlamentului. Prea Fericirea Sa și-a exprimat aprecierea față de talentații concu-
renți care au găsit spații potrivite pentru amplasarea și refacerea tuturor bisericilor
demolate;

- a primit pe P.S. Gherasim, Episcopul Râmnicului;

- a primit pe Dl. Matta Amin din Liban;

Sâmbătă, 12 octombrie a.c.:

- a vizitat Mănăstirea Sinaia, împreună cu P. Cuv. Arhimandrit Mitrofor. Dr.
Vasile Vasilache, pentru rânduirea primirii oficiale a Prea Fericitului Părinte
Patriarh Ignatie al IV-lea al Antiohiei;

- a primit pe Doamna și pe Dl. Dr. Florian Voicu din Germania, sprijinitori ai
mănăstirilor.

Duminică, 13 octombrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală rostind predica la „Pilda
Semănătorului“.

Luni, 14 octombrie a.c.:

- a vizitat împreună cu P. Cuv. Arhimandrit Mitrofor Dr. Vasile Vasilache
Mănăstirea Ghighiu și Schitul Sfânta Maria - Cricov, jud. Prahova;

Marti, 15 octombrie a.c.:

- a primit pe P.P.S.S. Epifanie, Episcopul Buzăului și Ioan, Episcopul Covasnei
și Harghitei;

- a primit pe Dl. Valer Dorneanu, Președintele Consiliului Legislativ;

Miercuri, 16 octombrie a.c.:

- a primit pe Prea Sfințitul Epifanie Episcopul Buzăului;

Joi, 17 octombrie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Sâmbătă-Duminică, 19-20 octombrie a.c.:

- a vizitat Mănăstirile Viforâta, Sinaia, Cheia și Suzana în vederea itinerariului
Prea Fericitului Patriarh Ignatie IV al Antiohiei.

Marti, 22 octombrie a.c.:

- a primit pe Dl. Cl. Ioan Căldărașu din cadrul Departamentului de Asistență reli-
gioasă al M.A.N. însoțit de P.C.Pr. Nicolae Constantin, în legătură cu festivitățile
prilejuite de ziua Armatei (25 octombrie);

- a primit pe P.C.Pr.Prof. Dumitru Colotelo.

Miercuri-Joi, 23-24 octombrie, a.c.:

- a prezidat ședința Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri, 25 octombrie a.c.:

- împreună cu membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a întâmpinat la Aeroportul București Otopeni și a purtat discuții cu Prea Fericitul Părinte Ignatie IV Patriarhul Antiohiei și întregului Orient, care, în fruntea unei delegații, a început o vizită frățească în Biserica Ortodoxă Română.

Sâmbătă, 26 octombrie a.c.:

- la praznicul Sf. Mare Mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Ignatie IV al Antiohiei și întregului Orient și alți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a sfințit biserica Sfântul Spiridon Vechi din București, primul lăcaș de cult reconstruit după Decembrie 1989, dintre cele demolate în timpul regimului comunist din România. Cu acest prilej, a săvârșit Sfânta Liturghie, adresând credincioșilor bogat cuvânt de învățătură.

Duminică, 27 octombrie a.c.:

- împreună cu Prea Fericitul Părinte Ignatie IV, Patriarhul Antiohiei și al întregului Orient și alți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a săvârșit Sfânta Liturghie cu prilejul praznicului Cuviosului Dimitrie din Basarabi, ocrotitorul spiritual al Bucureștilor, adresând miilor de credincioși prezenți un bogat cuvânt de învățătură.

Luni-miercuri, 28-30 octombrie a.c.:

- împreună cu delegația Patriarhiei Antiohiei a vizitat biserici de mir, școli teologice și mănăstiri și s-a întâlnit cu preoți și credincioși din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, Arhiepiscopiei Sibiului și Episcopiei Buzăului.

Joi, 31 octombrie a.c.:

- în cursul dimineții, împreună cu Prea Fericitul Părinte Ignatie IV Patriarhul al Antiohiei și întregului Orient a săvârșit slujbe de pomenire a eroilor neamului românesc la „Mormântul Soldatului Necunoscut“ și cimitirul „Eroilor Tineri“ și s-a întâlnit cu profesorii și studenții Facultății de Teologie din București. În cursul serii a participat la o întâlnire cu ASCOR la Centrul universitar București în Aula Facultății de Drept.

Vineri, 1 noiembrie a.c.:

- a continuat discuțiile cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Ignatie IV al Antiohiei și a condus la aeroportul Otopeni delegația Patriarhiei Antiohiei.

Duminică, 3 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, adresând credincioșilor cuvânt de învățătură;

Luni, 4 noiembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Titi Dincă, Redactor Șef - adjunct al redacției „Viața Spirituală“ din cadrul Societății Române de Televiziune;

Marti, 5 noiembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Dr. Milan Opocensky, Secretarul general al Federației Mondiale Reformate, însoțit de Eminentă Sa, Dr. Csika Kalman, Episcopul Eparhiei Reformate din Ardeal;

Joi-luni, 7-11 noiembrie a.c.:

- la invitația Sanctității Sale, Karekin I, Patriarhul Catolicos al tuturor Armenilor, a vizitat Biserica Apostolică a Armeniei;

Joi, 14 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, cu ocazia împlinirii a zece ani de slujire în treapta de Patriarh și a răspuns cuvântului de felicitare adresat, în

numele Sfântului Sinod, de Î.P.S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei.

Vineri, 15 noiembrie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa, Dl. Jean-Claude Joseph, Ambasadorul Elveției la București, în vizită de prezentare la începutul misiunii diplomatice în țara noastră;

Duminică, 17 noiembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală de P.S. Teofan Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal;

Marți, 19 noiembrie a.c.:

- a acordat un interviu ziarului „Ararat” în legătură cu vizita Prea Fericirii Sale în Armenia;

Joi, 21 noiembrie a.c.:

- a săvârșit slujba de târnosire a capelei cu hramul Sfinții Arhangheli și Sfânta Liturghie în biserica Sf. Gheorghe - Progresul, rostind cuvânt de învățătură;

- a primit pe P. Cuv. Arhim. Dr. Ioachim Giosanu;

Vineri, 22 noiembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. Gheorghe Mihăilă, membru corespondent al Academiei Române;

- a primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. Ioan Dumitru - Snagov;

Sâmbătă, 23 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, rostind cuvânt de învățătură;

Luni, 25 noiembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în paraclisul Sfânta Ecaterina al Facultății de Teologie a Universității din București de P.S. Teofan Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal și a rostit cuvânt de binecuvântare profesorilor și studenților prezenți;

- a primit pe Cuvioasa Maică Teodora, Stareța Mănăstirii Durău;

Marți, 26 noiembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Prof. Dr. Iulian Crețu, Președintele „Fundației Naționale Henri Coandă, pentru sprijinirea tinerilor superdotați”.

- a primit pe P.S. Dr. Damaschin Severineanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei;

Joi, 28 noiembrie a.c.:

- a primit pe Î.P.S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în legătură cu participarea sa la Simpozionul național Reabilitarea patrimoniului arhitectural din România;

- a primit pe Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului;

- a primit pe Dl. Sebastian Duicu de la Muzeul Național Cotroceni, în legătură cu starea inventarului de patrimoniu al Bisericii;

- a primit pe Dl. Arhit. Crișan Popescu;

Vineri, 29 noiembrie a.c.:

- a participat la solemnitatea depunerii jurământului de către Președintele ales al României, Dl. Emil Constantinescu, în fața Parlamentului României;

Sâmbătă, 30 noiembrie a.c.:

- împreună cu Î.P.S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a vizitat, în drum spre Alba-Iulia, Episcopia Râmnicului.

Duminică, 1 decembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Reîntregirii Neamului din Alba-Iulia, înconjurat de ierarhi, preoți și diaconi. La sfârșitul Sfintei Liturghii a adresat tutu-

ror celor de față cuvântul aniversar și de salut față de Președintele României, Dl. Prof. Emil Constantinescu;

- în fața mulțimii adunate pe Platoul Românilor a săvârșit slujba Te-Deum-ului în sobor cu Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, Î.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, Î.P.S. Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, P.S. Gherasim, Episcopul Râmnicului, P.S. Andrei, Episcopul Alba-Iuliei, P.S. Justinian, Episcopul Maramureșului și P.S. Calinic, Episcopul Argeșului, cu Î.P.S. Lucian Mureșan, Arhiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, cu alți ierarhi ai Bisericii Catolice de Rit Bizantin din România;

Luni, 2 decembrie a.c.:

- a vizitat, împreună cu Î.P.S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, la întoarcerea de la Alba-Iulia, Episcopia Râmnicului, Episcopia Argeșului, precum și Facultatea de Teologie a Universității Pitești, fiind primiți în noua biserică de lemn a studenților, din incinta Universității;

- a primit pe P.Cuv. Arhim. Dr. Ioachim Giosanu;

Marti, 3 decembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Acad. Constantin Săvoiu, membru al Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală;

- a primit pe cunoscutul scriitor Boris Buzilă, în legătură cu lansarea noii sale lucrări „Din istoria vieții bisericești din Basarabia“;

Miercuri, 4 decembrie a.c.:

- a primit pe P.Cuv. Ierodiac. Justinian Stoica de la Schitul românesc Prodromul din Sfântul Munte Athos;

Joi, 5 decembrie a.c.:

- a primit pe Î.P.S. Acad. Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, în legătură cu participarea Înalt Prea Sfinției Sale la festivitățile prilejuite de canonizarea Mitropolitului Kievului, ierarhul de origine română, Petru Movilă;

Luni, 9 decembrie a.c.:

- a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Național Bisericesc, în legătură cu lucrările de reparații de la Mănăstirea Plumbuita, viitorul sediu al Academiei de Pictură Bisericească;

Marti, 10 decembrie a.c.:

- a primit pe Dl.Lect.Dr. Gheorghe Anghelescu, de la Facultatea de Teologie din Craiova;

- a primit pe D-na Prof. Cristina Tăcutu, Directoarea Colegiului Național Mihai Viteazul din București;

Miercuri, 11 decembrie a.c.:

- a primit pe Î.P.S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei;

- a primit pe Dl. Dan Năstase, Consilier de Stat la Președinția României;

Joi, 12 decembrie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc;

- a participat la ceremonia de investire a Primului Ministru al României și a miniștrilor noului Guvern;

Vineri, 13 decembrie a.c.:

- a primit pe P.S. Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor în legătură cu participarea Prea Sfinției Sale la ședințele pregătitoare ale viitoarei Adunări Generale a Conferinței Bisericilor Europene (Graz-iunie, 1997);

Sâmbătă, 14 decembrie a.c.:

- a patricipat la Seara creștină dedicată Sfântului Andrei, Apostolul românilor și

Sfintei Sărbători a Nașterii Domnului, spectacol organizat de Frăția Ortodoxă Română la Sala Palatului;

- a primit un grup de colindători, studenți din Republica Moldova;

Duminică, 15 decembrie a.c.:

- a primit în Catedrala Patriarhală un numeros grup de colindători, membri ai ASCOR;

Luni, 16 decembrie a. c.:

- a asistat la slujba de pomenire a Eroilor Revoluției căzuți la Timișoara în Decembrie 1989, săvârșită în Catedrala Patriarhală de P.S. Teodosie Snagoveanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și a rostit un cuvânt în care a evocat jertfa de acum 7 ani, dătătoarea unui nou sens pentru istoria neamului românesc.

- a primit pe Dl. Vlad Cubreakov, membru al Consiliului eparhial al Mitropoliei Basarabiei;

- a transmis mesaje pastorale la Nașterea Domnului credincioșilor ortodocși români din țară, prin intermediul postului Radio România Actualități și a Televiziunii Române, românilor stabiliți în străinătate și soldaților aflați în misiuni de menținere a păcii în diferite colțuri ale lumii, prin intermediul postului Radio România Internațional;

- a acordat un interviu D-lui Massimo Calabresi de la revista Time în legătură cu activitatea misionară și socială a Bisericii Ortodoxe Române;

Marti, 17 decembrie a.c.:

- a primit pe P.C. Drd. Costel Hăbelea, aflat la studii la Regensburg, Germania;

- a transmis un cuvânt de binecuvântare românilor din străinătate prin intermediul postului TVR Internațional;

- a primit de Dl. Col. (r) Ioan Strujan de la publicația „Observatorul militar“;

Miercuri, 18 decembrie a.c.:

- a participat la serbarea de Crăciun organizată de profesorii și elevii Seminarului Teologic liceal din București la Casa de Cultură a Ministerului de Interne;

Joi, 19 decembrie a.c.:

- a prezidat lucrările Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit mai multe grupuri de colindători, între care amintim: corul Seminarului Teologic din Caransebeș; corul Liceului Sfântul Nicolae din Gheorghieni, jud. Harghita, condus de P.C. Pr. Dumitru Paul și de D-na prof. Sarolta Paul; corul parohiei Dumbrava, com. Unirea, jud. Alba, condus de P.C. Pr. Teodor Crișan;

- a participat la Concertul de colinde susținut de Corul Facultății de Teologie a Universității din București, ce a avut loc în biserica Sfântul Spiridon Nou, din Capitală, adresând cadrelor didactice și studenților teologi cuvânt de binecuvântare;

Vineri, 20 decembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Dr. Cristian Alexandrescu, Secretar de Stat la Secretariatul de Stat pentru problemele revoluționarilor și pe Dl. Petre Geamana, Director în cadrul aceleiași instituții, în legătură cu programul comemorării a șapte ani de la evenimentele din Decembrie 1989;

- împreună cu P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanu și P.C. Pr. Mihai Hau, Consilier cultural, a participat la festivitățile prilejuite de ridicarea Liceului Mihai Viteazul din București, la rangul de Colegiu Național și a rostit cuvânt de binecuvântare;

- a primit pe P.C. Pr. Laurențiu Pescar aflat la studii la Facultatea de Teologie din Tesalonic, Grecia;

Sâmbătă, 21 decembrie a.c.:

- a primit pe Dl. Michel Camdessus, Director general al Fondului Monetar Internațional, însoțit de Dl. J. de Beaufort Wijnholds, Director Executiv, Dl. Poul Thomsen, Șef de misiune FMI pentru România, Dl. Jeremy Quick, Asistent al Directorului General. Au participat la întâlnire Prea Sfințiii Episcopi Vicari Patriarhali Teofan Sinaitul și Vincențiu Ploieșteanul, precum și Dl. Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale a României;

- a săvârșit Slujba de pomenire a Eroilor martiri din Decembrie 1989 la Cimitirul Eroilor Tineri și la Troița din Piața Universității;

Duminică, 22 decembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură. La momentele rânduite, a înălțat rugăciuni pentru sufletele Eroilor neamului nostru răpuși în decembrie 1989;

Luni, 23 decembrie a.c.:

- a primit un grup de colindători, elevi ai Liceului Teoretic Nichita Stănescu din București, grup condus de P.C. Pr. Constantin Dumitrescu;

Marți, 24 decembrie a.c.:

- a primit colindele corului Timotheos al Asociației religioase Oastea Domnului, cărora le-a împărtășit mulțumiri și sfaturi părintești;

- a primit pe Dl. Ing. Viorel Ruseti, Director Adjunct al S. C. Aedificia Carpați S.A.;

- a transmis un mesaj părintesc și binecuvântări, prin intermediul postului Tele Europa Nova;

- a primit pe Prea Cuvioșii Părinți de la Catedrala Patriarhală cu icoana, vestind Nașterea Mântuitorului Hristos;

- a primit pe P.S. Damaschin Severineanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei în legătură cu participarea Prea Sfinției Sale la un simpozion organizat la Atena;

Miercuri, 25 decembrie a.c.:

- la marele praznic al Nașterii Mântuitorului Hristos a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală împreună cu Prea Sfințiii Episcopi Vicari Teofan Sinaitul și Teodosie Snagoveanul, adresând credincioșilor cuvânt pastoral;

- a primit pe Dl. Emil Constantinescu, Președintele României, care a participat și la Sfânta Liturghie;

- a primit pe Dl. Dr. Constantinos Stergiopoulos și pe D-na Dr. Erminarkaru Tabata Stergiopoulos din Japonia;

Joi, 26 decembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Domnița Bălașa din București și a rostit cuvânt de învățătură;

Vineri, 27 decembrie a.c.:

- a primit pe Dl. ec. Marius Stoicescu, Directorul bazei de Aprovizionare Florești a S.C. Petrom R.A., membru al Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Diac. Nicolae Vladu

TINERI TEOLOGI CE AU PRIMIT TAINA HIROTONIEI - 1996

- BUȘE VALENTIN** - parohia Sindrilița, Protoieria Sector Agricol Ilfov.
 - hirotonit diacon: 14 iulie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul
 - hirotonit preot: 20 iulie 1996 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.
- CIRTAN MARIAN** - parohia Meri, Protoieria Urlați.
 - hirotonit diacon: 29 august 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;
 - hirotonit preot: 8 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- POPESCU BORDENI IULIAN** - parohia Sf. Ioan Botezătorul-Ploiești.
 - hirotonit diacon: 14 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- CIOCOIU MARIUS CĂTĂLIN** - parohia Crânguri, Protoieria Giurgiu Sud.
 - hirotonit diacon: 7 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teofan Sinaitul;
 - hirotonit preot : 8 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teofan Sinaitul.
- ARICIU CONSTATIN** - parohia Salcia, Protoieria Vălenii de Munte.
 - hirotonit diacon: 8 septembrie 1996 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST;
 - hirotonit preot: 14 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- COMȘA PETRE** - parohia Dărăștii de Sus, Protoieria Giurgiu Nord.
 - hirotonit diacon: 15 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teofan Sinaitul;
 - hirotonit preot: 15 septembrie 1996 de către P.S. Vincențiu Ploieșteanul.
- GHEORLAN CONSTANTIN** - parohia Trestenicu, Protoieria Giurgiu Sud.
 - hirotonit diacon: 15 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;
 - hirotonit preot: 22 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- CONSTANTIN MIREL** - parohia Oncești, Protoieria Giurgiu Sud.
 - hirotonit diacon: 15 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;
 - hirotonit preot: 22 septembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- NEDELOIU FLORIN** - parohia Târgușorul Vechi, Protoieria Ploiești.
 - hirotonit diacon: 7 aprilie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;
 - hirotonit preot: 19 aprilie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- BUȘE GEORGE** - parohia Trestieni, Protoieria Urlați.
 - hirotonit diacon: 13 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;
 - hirotonit preot: 14 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.
- ENACHE VALENTIN** - parohia Bălțița, Protoieria Câmpina.
 - hirotonit diacon: 3 noiembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;
 - hirotonit preot: 7 noiembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.

DEJAN GABRIEL - parohia Sălciile, Protoieria Urlați.

- hirotonit diacon: 26 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Galaction;

- hirotonit preot: 13 noiembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.

DIMITRI CĂTĂLIN - parohia Vidra, Protoieria Giurgiu Nord.

- hirotonit diacon: 2 noiembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;

- hirotonit preot: 3 noiembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.

MĂCELARU FLORIN - parohia Predești, Protoieria Ploiești.

- hirotonit diacon: 19 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;

- hirotonit preot: 3 noiembrie 1996 de către P.S. Vincențiu Ploieșteanul.

POP GHEORGHE - Catedrala Patriarhală.

- hirotonit diacon: 30 noiembrie de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.

Ref. Ichim Camelușa-Mihaela

BISERICI TÂRNOȘITE, SFÎNȚITE ȘI RESFÎNȚITE

– Târnoșirea Paraclisului Mănăstirii Antim, pe data de 27 septembrie 1996 de către Sanctitatea Sa Ilie al II-lea al Georgiei împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist.

– Târnoșirea bisericii parohiei Fundeni, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 14 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanul;

– Sfințirea bisericii parohiei Lapoș, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 6 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;

– Târnoșirea bisericii parohiei filială Radila - parohia Coslegi, Protoieria Ploiești, pe data de 19 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;

– Târnoșirea bisericii parohiei Sf. Haralambie-Belu, Protoieria III Capitală, pe data de 3 octombrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul;

– Sfințirea bisericii parohiei Podgoria, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 10 noiembrie de către P.C. Pr. Protoieru Ilie T. Vasile;

– Resfințirea bisericii parohiei Clejani, Protoieria Giurgiu Nord, pe data de 8 noiembrie de către P.S. Episcop Vincențiu Ploieșteanul;

– Resfințirea bisericii parohiei Ciupelnița, Protoieria Urlați, pe data de 10 noiembrie de către P.S. Episcop Teofan Sinaitul;

– Târnoșirea bisericii Sf. Spiridon Vechi din București pe data de 26 octombrie 1996 de către Prea Fericitul Ignatie al VI-lea al Antiohiei și Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române.

– Târnoșirea bisericii Sf. Andrei, pe data de 30 noiembrie 1996 de către P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul.

Ref. Ichim Camelușa-Mihaela

ÎNFIINȚAREA EPISCOPIEI ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

Pentru orice om sau orice colectivitate, o împlinire a unor idealuri mult râvnite rămâne ca punct de reper sau ca moment de referință. Pentru clerul și credincioșii județului Teleorman, ziua de 1 septembrie 1996 va rămâne ca dată istorică în ceea ce privește cursul vieții bisericești a locuitorilor acestor plaiuri strămoșești, deoarece începând cu această dată se împlinește ființarea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului, cu reședința la Alexandria. Prin hotărâre sinodală, cel dintâi episcop a fost numit în persoana Prea Sfințitului Galaction, care, așa cum spunea Prea Sfințitul Episcop Calinic al Argeșului: “La greu lucru s-a angajat... dar Prea Sfinția Sa este înțelept și bun... blând și delicat și va colabora în mod fructuos cu preoții și credincioșii Teleormanului”.

Măreția acestei împliniri a arătat-o foarte frumos Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* în cuvântul pe care l-a ținut cu ocazia întronizării Prea Sfințitului Episcop Galaction: “Noi vorbim mereu, în istoria noastră, despre primele înfăptuiri ale poporului român; primul poet, primul scriitor, prima traducere a Bibliei, primul martir român, prima mănăstire, prima Mitropolie, prima școală românească... și iată, acum ați adăugat dumneavoastră aici, la Alexandria și Teleorman, prima zi de Episcopie, cu primul Episcop - Prea Sfințitul Părinte Galaction. Acesta este un semn care ne dă nădejde și ne întărește pe drumul credinței părinților noștri...”

Ideea înființării unei Episcopii la Teleorman, a aparținut Prea Sfințitului Episcop Calinic al Argeșului care, în drumurile sale de la Carpați la Dunăre, a înțeles nevoile duhovnicești ale teleormănenilor, a cunoscut posibilitățile și a conturat argumentele care aveau să stea la baza acestei inițiative. Sămânța a fost semănată cu câțiva ani în urmă și, la “plinirea vremii”, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, aflând de această idee, a îmbrățișat-o cu multă dragoste și a făcut tot posibilul ca ea să rodească.

La 1 aprilie 1994 a luat ființă Vicariatul eparhial de Teleorman al Episcopiei Argeșului și Teleormanului.

După un an, în iunie 1995, cu ocazia conferințelor preoțești, preoțimea din Teleorman avea să propună, prin Prea Sfințitul Calinic, Prea fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* și Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, înființarea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului.

În ședința sa de lucru din 24-25 octombrie 1995, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, având în vedere temeinicia argumentelor de ordin misionar - pastoral, geografic, administrativ, bisericesc și gospodăresc, invocate de Episcopia Argeșului, hotărăște înființarea “Episcopiei Alexandriei și Teleormanului” cu reședința la Alexandria.

La rândul său, Adunarea Națională Bisericească, în ședința din 15 februarie 1996, validează hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 24-25

octombrie 1995 și pe temeiul articolului 7 și articolului 20, litera "e" din Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și ale articolului 59, litera "e" din Regulamentul Organelor Centrale precum și la propunerea Comisiei Organizatoare, decide înființarea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului cu reședința în municipiul Alexandria, ca sufragana a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, având jurisdicție asupra întregului județ Teleorman, inclusiv asupra Protopopiatului Videle din acest județ, aflat până la această dată sub jurisdicția Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Totodată, Adunarea Națională Bisericească aprobă modificarea articolului 5 paragraf 1 din Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, la care se introduce punctul 8 cu următorul conținut: "Episcopia Alexandriei și Teleormanului cu reședința în municipiul Alexandria".

Ca o consecință a celor hotărâte, de acum Episcopia Alexandriei și Teleormanului devin o realitate incontestabilă, prin Decizia nr. 1 din 1996, începând, cu data de 1 martie 1996. Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* încredințează Prea Sfințitului Episcop Calinic al Argeșului, Locotenenta de Episcop al Alexandriei și Teleormanului până la alegerea și instalarea titularului acestei eparhii, cu îndatoririle și îndreptățirile ce decurg din aceasta.

În virtutea unei autorități cu care a fost investit, Prea Sfințitul Părinte Episcop Calinic al Argeșului, Locum Tenes al Episcopiei Alexandriei și Teleormanului, purcede la alcătuirea statutară a organelor deliberative și executive necesare.

La 25 aprilie 1996 au loc alegeri de membrii ai Adunării Eparhiale în cele zece circumscripții dinainte rânduite.

La 9 mai 1996 are loc ședința de constituire a Adunării Eparhiale.

Cu Decizia nr. 2 din 1996, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* confirmă alegerea membrilor Adunării Eparhiale, Adunare care va ființa până în anul 1998 când se vor face alegeri la nivel de Biserică Națională.

La 27 mai 1996, are loc Ședința de Constituire a Consiliului Eparhial, dată la care se alege și Permanența Eparhială.

După ce întreaga structură a fost organizată, prin adresa nr. 3732/12 iunie 1996, a convocat Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea de Episcop al Episcopiei Alexandriei și Teleormanului în ziua de 4 iunie 1996, lucrări ce s-au desfășurat în Catedrala Patriarhală din București.

Acesta a fost un eveniment de mare importanță, deoarece, în acea frumoasă dimineață de iulie, Adunarea Eparhială a Episcopiei Alexandriei și Teleormanului avea să-și aleagă prin vot liber arhipăstorul, acel om care trebuia să facă față unui început greu și unui mandat pe care nu mulți și l-ar fi dorit.

Sortii, după invocarea Sfântului Duh, au căzut pe Prea Cuviosul Arhimandrit Galaction (Gheorghe) Stângă, stareț al Schitului Crasna și exarh al mănăstirilor din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Acesta era omul de care avea nevoie episcopia nou înființată.

Activitatea de stareț și gospodar al Schitului Crasna avea să-i asigure experiența necesară pentru realizarea unor lucruri de care o episcopie nouă are nevoie. Cine a văzut schitul Crasna nu are a se mai îndoii niciodată de faptul că Episcopia Alexandriei și Teleormanului va începe să înflorească cât de curând.

Cea de a treia calitate, dar nu cea din urmă, este aceea de "om înduhovnicit și al

rugăciunii”, așa cum remarca Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*.

Pentru județul Teleorman, unde se știe că prozelitismul sectar cunoaște forme foarte acute, unde există comunități sectare foarte puternice și unde sentimentul religios al creștinilor ortodocși este mult diminuat față de alte zone ale țării noastre, un nou suflu duhovnicesc constituie impulsul de care era nevoie pentru relansarea acestui simțământ religios.

Ziua de 1 septembrie 1996, ziua de început a anului bisericesc, ziua începutului existenței de sine a Episcopiei Alexandriei și Teleormanului, ziua hirotonirii și întronizării Prea Sfințitului Părinte Episcop Galaction, prin importanța și măreția ei, avea să intre pentru totdeauna în istoria Teleormanului și Bisericii Ortodoxe Române.

La Catedrala Sfântul Alexandru din Alexandria, (care adăpostește picturi executate de mare simfonist al culorii, Ștefan Luchian), devenită “domnească” prin faptul că sarcofagul de marmură de Cararra comandat de primul domn al României, Alexandru Ioan Cuza de Neapole, în amintirea prietenului său, Alexandru Dimitrie Ghica II, domnul Țării Românești (1834-1842) și întemeietorul orașului Alexandria, unde odihnesc osemintele acestuia din urmă (începând cu martie 1994), în fața a mii de credincioși veniți să participe la sărbătoare, Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, însoțit de un sobor de ierarhi alcătuit din Î. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, Î. P. S. Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei, P. S. Calinic, Episcopul Argeșului, P. S. Casian, Episcopul Dunării de jos, P. S. Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, P. S. Teofan Sinaitul, Vicar Patriarhal și P. S. Teodosie Snagoveanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, de Prea Cuvioși Părinți stareți ai mănăstirilor din Mitropolia Munteniei și Dobrogei, de membrii ai Adunărilor și Consiliilor Eparhiale din Argeș și Teleorman, de înalți demnitari de Stat și de preoți și credincioși din eparhiile surori, a săvârșit slujba de hirotonire și a împlinit solemnitatea de întronizare a Prea Sfințitului Episcop Galaction Stângă, Episcop al Episcopiei Alexandriei și Teleormanului.

În cuvântul său, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a vorbit despre importanța acestui moment, despre rolul Bisericii Ortodoxe, care este purtătoarea mesajului de dragoste și toleranță între oameni și despre “credincioșii aceștia buni ai țării Pâinii din Câmpia aceasta a Dunării care e un dar al lui Dumnezeu pentru noi toți”. În încheiere Prea Fericirea Sa spunea: “Să dorim Prea Sfințitului Episcop Galaction sănătate și putere de muncă. Este tânăr, învățat, cu studii în țară și în Europa... iar în Crasna a dobândit experiență în nevoița călugăriei. Mama Prea Sfinției Sale, prezentă aici (moment în care mama, smerită, puțină și trudită de muncă, urcă pe scenă lângă fiul său, imaginece umezește ochii tuturor celor prezenți) este simbolul devotamentului și dragostei creștine. Veți avea, iubiți mei, un episcop blând, stăpânit de darul rugăciunii și al dragostei...”

În cuvântul său, P. S. Episcop Calinic al Argeșului a spus: “Când veneam de la Argeș spre Dunăre, am văzut creștinele mergând la mormânt să tămâieze, dis-dimineată, ca mironosițele femai din Biblie care, acum două mii de ani, au mers la mormântul lui Iisus Hristos să tămâieze în zori de zi. Așa fac acum și femeile Teleormanului... și m-am întrebat: ce pot eu să fac pentru aceste credincioase...? Și mi-am spus că nu pot să le fac un dar mai bun și mai frumos decât o Episcopie... Eu

mă întorc la Argeș mai bucuros de cum am venit pentru că această muncă grea o preia omul potrivit.”

În cuvântul său, printre altele, primul episcop al Episcopiei Alexandriei și Teleormanului, P. S. Episcop Galaction, a spus; “Pentru mine această zi reprezintă un moment de bucurie deosebită, pentru încrederea și cinstea ce mi s-au acordat, dar, totodată, și un moment de serioasă meditație la responsabilitatea ce-mi revine în această nouă ascultare, în cadrul Sfintei noastre Biserici... Pentru a arăta că această chemare... este rânduială de la Dumnezeu, aș dori să aduc aici de față mărturisirea că P. S. Episcop Calinic al Argeșului... este cel care cu ani în urmă, la schitul Crasna prin rugăciunea sa, îmi dăruia darul călugăriei. Este cel care, cu ani în urmă, tot la schitul Crasna, prin rugăciunea Sa, îmi dăruia ascultarea de stareț, și astăzi, este cel care alături de Prea Fericitul Părinte Patriarh și de ceilalți Înalți Ierarhi, prin rugăciunea P. S. Sale, îmi dăruiește și darul arhieriei, în această Episcopie a dorinței Prea Sfinției Sale... Aduc mulțumirea mea Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* și Înalților Ierarhi, Prea Cuvioșilor și Prea Cucernicilor Părinți, înalților demnitari de Stat prezenți aici și... tuturor credincioșilor creștini pentru dragostea cu care m-au înconjurat astăzi.”

Noi, clerul și credincioșii din județul Teleorman, mulțumim din tot sufletul nostru Bunului Dumnezeu pentru darul pe care ni l-a făcut astăzi și dorim Prea Sfințitului Părinte Episcop Galaction viață lungă, sănătate, și multe rodii spre zidirea Episcopiei Alexandriei și Teleormanului.

Pr. Constantin Popa Gheorghe

BISERICA ȘI CULTURA

HRISTOS ȘI CULTURA

In cuprinsul acestei expuneri vom încerca să abordăm tema pe care ne-am propus-o, *Hristos și Cultura*, în trei perspective culturale diferite: în perspectiva *culturii Vechiului Testament*, a *culturii antice grecești* și cea a *culturii europene actuale*. Pentru a pune în relief diferența dintre aceste trei culturi, cineva spune că, ceea ce îl interesează pe evreu, dacă ar fi vorba despre o masă, spre exemplu, este faptul de a ști cine a făcut masa. Pe grec nu-l interesa prea mult să știe cine este autorul mesei, cât mai ales din ce fel de substanță este făcută masa. Latinul, la rândul său, dincolo de orice preocupare privind autorul mesei în cauză, sau substanța din care este făcută masa, se interesa cu precădere la ce folosește masa. Aceste perspective culturale diferite scot în evidență însă un lucru deosebit de important și anume că diferit de celelalte culturi ale lumii vechi sau noi, mai mult sau mai puțin pantesite, Revelația Vechiului Testament a venit cu ideea de creație a lumii care a depășit confuzia dintre Divinitate și lume, arătând că lumea a fost zidită de Dumnezeu, iar Dumnezeu este Creatorul ei, potrivit referatului din Cartea Genezei. Revelația divină care și-a găsit expresia ei maximă în persoana lui Iisus Hristos, a eliberat omul de teroarea cosmică și a făcut posibil progresul civilizației și culturii în lume.

Dacă este vorba mai întâi, despre Hristos și cultura Vechiului Testament, așa cum am arătat, trebuie făcută o deosebire clară între Revelația Vechiului Testament și cultura Vechiului Testament. De altfel, în teologie, Revelația Vechiului Testament este obiectul studiilor biblice, în timp ce cultura veterotestamentară este obiect de studiu pentru ceea ce numim Arheologie biblică, dar care în realitate ne introduce în universul culturii ebraice. Această deosebire este necesară fiindcă în timp ce Revelația divină pune în evidență voia lui Dumnezeu, prin mijlocirea profeților, cultura ține și de voia omului, nu numai de cea a lui Dumnezeu și este înclinată să pună accentul pe anumite aspecte ale Revelației divine și să lase altele în umbră. Să dăm un exemplu. În Vechiul Testament există două afirmații care par contradictorii între ele. Pe de o parte, este vorba despre proorocia lui Isaia (7,14) unde se vorbește despre Emanuil, adică de întruparea lui Dumnezeu din Sfânta Fecioară, iar pe de altă parte, de porunca decalogului, care interzice închinare la chip cioplit, adică la reprezentarea Divinității sub formă văzută. Aceste afirmații sunt numai aparent contradictorii, fiindcă în timp ce prima se referă la rolul mesianic al poporului ales, cea de a doua are în vedere idolatria popoarelor politeiste care înconjurau pe evrei.

Diferit de Revelația divină însă, care ținea împreună cele două afirmații, cultura Vechiului Testament a pus mai mult accent pe porunca decalogului, decât pe prooro-cirea lui Isaia, și a transformat-o în obstacol îndreptat împotriva lui Hristos, care s-a înfățișat înaintea contemporanilor săi nu numai ca Fiu al omului, ci și ca Fiu al lui Dumnezeu. Chiar și necredința Apostolului Toma în învierea lui Hristos, lucru mai presus de fire, provine tot din interdicția decalogului și a culturii evreiești privind idolatria. În momentul în care Toma îl vede pe Hristos, înviat din morți și apărut prin ușile încuiate, trece peste prescripția culturii, cade înaintea Lui și i se adresează ca nimeni altul cu apelativul de "Domnul și Dumnezeul meu". În contrast cu cultura ebraică, recunoaște în Hristos pe Dumnezeu întrupat.

Întâlnirea dintre Hristos și cultura Vechiului Testament pune în evidență două lucruri. Pe de o parte, prin faptul întrupării lui ca om, Hristos și-a asumat cultura neamului din care s-a născut. Prin aceasta, Hristos a pus în evidență valoarea indis-cutabilă a culturii locale sau naționale pentru mântuire. O mântuire care face abstracție de contextul cultural local dat, este o mântuire spiritualistă, care pierde contactul cu realitatea și dobândește caracter abstract și iluzoriu. Prin calitatea Sa de Om adevărat, Hristos S-a legat indisolubil de cultura neamului Său. Pe de altă parte însă, Hristos n-a fost doar Om adevărat, a fost și Dumnezeu adevărat, și datorită acestui fapt El n-a rămas prizonierul culturii în care s-a născut ca Om, ci a transfigurat această cultură prin puterea Dumnezeirii Sale, prin Crucea Sa. Predica de pe munte reprezintă exemplul concret prin care Hristos, a interiorizat și transfi-gurat Legea și cultura Vechiului Testament. Să dăm un exemplu: "Ați auzit că s-a zis, spune Hristos: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrășmașul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei care vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc ca să fiți fiii Tatălui vostru Cel din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepti"(Mt. 5, 43-45).

Hristos n-a venit să strice legea, ci s-o plinească, adică să o transfigureze, nu numai cu vorba, ci cu fapta, prin întreaga Sa operă de răscumpărare. Diferit de Legea și cultura Vechiului Testament, care pune accent doar pe dreptate, Hristos vine și proclamă iubirea și virtutea supremă a Legii celei Noi. Diferit de Legea și cultura Vechiului Testament, care consideră ca semen al său, doar pe cel de un neam, Hristos vine și proclamă ca aproape pe orice om zidit după chipul lui Dumnezeu. Departe de orice discriminare, Dumnezeu face ca soarele să răsară deopotrivă și peste cei răi și peste cei buni. Dar dacă Hristos a depășit orice dis-criminare introdusă în rândul oamenilor, dacă semenul meu este orice om de pe fața Pământului, aceasta se datorează faptului că în Hristos omul se unește indisolubil cu Dumnezeu. Faptul că este în același timp atât Dumnezeu adevărat, cât și Om ade-vărat, i-a permis lui Hristos să lege în mod indisolubil iubirea de aproape cu iubirea de Dumnezeu, să țină seama de cultura proprie, dar și de cultura altor neamuri, să transfigureze cultura națională și să o introducă în circuitul valorilor universale. Prin aceasta, Hristos ne-a arătat odată pentru totdeauna adevăratul raport dintre crești-nism și cultură.

✦ Datorită misiunii apostolice, Hristos S-a întâlnit și cu cultura vechii Elade, a cul-turii antice grecești. Filosofii elini au avut un rol extrem de pozitiv în pregătirea lumii vechi pentru primirea Mântuitorului Hristos, prin faptul că au vorbit de Logos și au familiarizat oamenii cu valorile supreme de bine, adevăr și frumos. Acesta este motivul pentru care filosofii lumii antice, în special Platon și Aristotel, au fost

incluși în iconografica locașurilor de cult, alături de sfinți, ca unii care au fost considerați ca profeti naturali ai lui Dumnezeu. Din nefericire însă, cultura antică avea caracter panteist, confunda Divinitatea și lumea și manifesta tendința de a diviniza cultura. În ochii păgânilor, imaginile zeilor nu reprezintă ceea ce reprezintă pentru noi icoanele sfinților bunăoară, ci aceste imagini se identifică cu însuși zeitățile pe care le reprezintă. Dar aceste imagini, de obicei statui, sunt plăsmuiri culturale. Venerându-le ca atare și identificând în ele puteri supranaturale, avem astfel un proces de divinizare a culturii. Divinizarea culturii este un fenomen cunoscut cu precădere de religia Eladei. Antropomorfică prin excelență și plasticizată prin capodoperele artistice ale inegalatului geniu grec, religia Eladei sfârșește prin absorbirea totală a frumuseții artei. Istoricii antichității ne vorbesc de frecvența cazurilor când cultul pseudo-religios al formelor marmoreene îmbrăca aspectul cu totul degenerat al mistiosmului erotic. Porunca decalogului care interzicea închinarea la chipuri cioplite era îndreptată în primul rând împotriva unor astfel de plăsmuiri.

Și creștinismul vorbește despre o divinizare sau mai bine zis de o îndumnezeire a omului, dar nu este vorba de o divinizare a omenirii de către om ci de îndumnezeirea omului și a culturii ei în Hristos, Dumnezeu omul, care S-a întrupat pentru mântuirea noastră. În momentul în care omul se despărte de Dumnezeu cade într-un proces de autozeificare, golit de orice conținut duhovnicesc care îl desfigurează din punct de vedere spiritual și moral. Divinizarea omului se poate realiza numai în Hristos, fiindcă El omul se sprijină pe Dumnezeu și se ridică astfel la asemanarea cu El. Acesta este motivul principal pentru care Ortodoxia a respins introducerea statuiilor în locașul de cult, după cum se împotrivesc și celor care, tributari mai mult Legii Vechi decât celei noi, elimină orice reprezentare vizibilă a Mântuitorului din interiorul locașurilor de cult. Respingem statuile fiindcă sunt reprezentări închise în ele însele, legate prea mult de cele pământești și trecătoare, ca să-l mai poată înalta spre asemanarea cu El. Statuile sunt dependente mai mult de omenitatea lui Hristos decât de Divinitatea Lui. Nu putem fi de acord nici cu cei care fac abstracție de orice reprezentare văzută a lui Hristos, fiindcă pe această cale se trece cu vederea peste actul întrupării Sale și se lasă impresia că avem de-a face, ca și în Vechiul Testament, mai mult cu un Dumnezeu nevăzut decât văzut. Fie că este vorba despre statui, fie că este vorba de Dumnezeu cel nevăzut, în ambele cazuri avem de-a face cu o gravă disociere dintre Omenitatea și Divinitatea Mântuitorului, ca și cum creștinismul contemporan ar rămâne tributara separației nestoriene dintre Dumnezeu și om, care avea în vedere nu numai două naturi în Hristos, dar și două persoane. Această disociere este atât de profundă în teologia contemporană încât se lasă impresia că Hristos este mai mult Dumnezeu în cer și mai mult om pe pământ. Consecințele acestei separații nestoriene sunt extrem de grave, fiindcă dacă omul se separă de Dumnezeu, dacă unul este Iisus al istoriei și altul Hristos al gloriei, atunci devine imposibilă sfințirea naturii umane, ie, pentru că această natură ar fi rămas intactă după păcatul strămoșesc, cum susțin unii, fie că este atât de decăzută încât numai poate fi sfințită, cum pretind alții. În nici un caz nu se mai poate vorbi de îndumnezeirea omului în Hristos.

Atâta vreme cât grecii au fost tributari religiei panteiste au dat la iveală statui celebre ca nimeni alții. Din momentul în care au devenit creștini, au renunțat la arta statuiilor devenind creatori de icoane, pentru două motive principale. Mai întâi, icoanele reprezintă pe Mântuitorul sub chip omenesc, dar trimit, ca fereastră

deschisă spre eternitate, către arhetipul divin, la faptul că Hristos este în același timp, Dumnezeu adevărat și Om adevărat. Apoi, icoana nu reprezintă omul așa cum este el în realitate, ci așa cum trebuie să devină în Hristos. Aceste două rațiuni de a fi ale icoanei vor să arate că ele nu sunt un simplu element de decoratie interioară ale locașurilor de cult, și nici o cădere în idolatrie cum pretind unii creștini animați de pilde pur spiritualiste, care nu vor să știe de materie și lumea văzută, ci suportul unei profunde spiritualități biblice și patristice, care conferă sens existenței umane în Hristos, anume că omul creat după chipul lui Dumnezeu este chemat să se înalțe la asemănarea cu Dumnezeu. Icoana nu are nimic de-a face cu o natură care nu prea are nevoie de sfințire fiindcă ar rămâne mai mult sau mai puțin perfectă, și nici cu o natură decăzută care, nu mai poate fi sfințită, ci cu îndemnul Mântuitorului Hristos adresat tuturor ucenicilor Săi: "Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru din ceruri desăvârșit este". De fapt icoana este expresia vizibilă a regulii de aur a gândirii biblice și patristice, că Dumnezeu S-a făcut om pentru ca omul să se îndumnezeiască, că Hristos este în același timp Dumnezeu adevărat și Om adevărat. De la substanțialitatea despre care aminteam la început, cultura greacă a trecut la transfigurare.

Datorită Duhului Sfânt, care s-a coborât peste Sfinții Apostoli la Cincizecime, Hristos se face prezent în viața Bisericii și a lumii și se întâlnește și cu cultura secularizată a societății europene contemporane. Profesorul Nicolae Balcă, ilustru teolog, dar și filosof, consideră că în timp ce omul lumii antice vorbea cu cosmosul, fiindcă făcea parte din cosmos, iar omul medieval vorbea de Dumnezeu, fiindcă se eliberase de dominația cosmică în cultura secularizată a lumii în care trăim, omul vorbește cu sine însuși. Din cauza conflictului pe care l-a avut cu închiiziția medievală dar tributari și iluminismului, omul contemporan s-a închis în propria lui autonomie și refuză orice apel la transcendență. Într-o conferință ținută la UNESCO, Cardinalul Poupard de la Vatican, citându-l pe Mircea Eliade, spune următoarele: "Marile culturi ale trecutului au cunoscut și ele oameni areligioși și nu este imposibil ca aceștia să fi existat chiar și la nivelul culturilor arhaice. Dar numai în societățile europene moderne omul asumă o nouă situație existențială: el se recunoaște ca unic subiect și agent al istoriei și refuză orice apel la transcendență. Altfel zis, el nu acceptă alt model uman în afara condiției umane așa cum se lasă ea să fie descifrată în situații istorice diferite. Omul se realizează prin el însuși și reușește să realizeze acest lucru doar în măsura în care se desacralizează el însuși și desacralizează lumea. Sacrul este obstacolul principal în calea libertății sale. Omul nu va reveni cu adevărat el însuși, decât atunci când se va demistifica radical. El nu va fi cu adevărat liber, decât în momentul în care va fi exterminat ultima Divinitate"¹.

Această situație se datorează unei teologii creștine care a confundat tranșcendența lui Dumnezeu cu absența Sa din creație, și a închis omul în transcendența lumii fiindcă a separat omul de Dumnezeu chiar și în Hristos. S-a uitat astfel că esența creștinismului este înainte de toate persoana divino-umană a lui Hristos. Datorită iluminismului, omul a reuși să înregistreze victorii dincolo de așteptările veacului al XVIII-lea, cunoscut ca secolul luminilor, să domine natura exterioară prin dezvoltarea prestigioasă a științei și tehnologiei, dar a devenit totodată și sclavul propriilor patimi din ființa sa, pe care nu le mai poate controla. Sectele sataniste și cele sinucigașe despre care se vorbește atât de mult, în massmedia, sunt rezultatul acestei prăbușiri spirituale a omului contemporan, ca să nu mai vorbim de

explozia de violență și erotism la care asistăm neconținut. Dacă voim să facem față acestei situații catastrofale care ne amenință ca un adevărat cataclism, trebuie să rămânem fermi în credința noastră în Hristos, Dumnezeu adevărat și Om adevărat. În misterul acestei persoane unice, în care se asociază cele două naturi, Dumnezeu nu este numai în afară de cosmos, dar și în lăuntrul lui, că este dincolo de cosmos după ființa Lui divină necreată, dar este prezent și în cosmos, fiindcă este și om, iar cosmosul participă astfel prin natura lui proprie la viața dumnezeiască. Persoana divino-umană a lui Hristos ne arată cât se poate de evident că omul nu a fost creat pentru autonomie, ci pentru comuniunea cu Dumnezeu. Starea omului de autonomie este starea omului căzut în păcat, a omului secularizat, care a uitat că numai comuniunea cu Dumnezeu poate ostoi setea lui de nemurire. Are dreptate Nicifor Crainic atunci când spune că "Noțiunea modernă de autonomie a rațiunii vine din umanismul păgân, adică din încrederea nelimitată în puterea individului de a se ridica deasupra lumii formulându-i și dictându-i legile lui. E o atitudine de orgoliu, care reproduce la infinit și consacră păcatul lui Adam, căzut prin trufie în clipa în care îl îmbăta iluzia înălțării prin propria natură. Lumea dinainte de Hristos a gândit în această autonomie; lumea divorțată de Hristos. Dumnezeu și Om adevărat, S-a întors la ea, reluând păcatul de la capăt".

Acum după ce am trecut în revistă relația dintre Hristos și cele trei culturi amintite mai sus, se impune acum o concluzie. În această ordine de idei, am dori să subliniem, așa cum am făcut-o în repetate rânduri că persoana divino-umană a lui Hristos reprezintă piatra de temelie a raportului dintre creștinism și cultură. O Biserică care face abstracție de divinitatea lui Hristos riscă să se închidă în propria ei cultură națională și să devină intransigentă și fanatică față de cultura altor popoare. Pe această cale se exacerbează în mod triumfalist valoarea culturii proprii în detrimentul valorii altor culturi, cu două consecințe majore: o astfel de atitudine te condamnă la sărăcie spirituală, dar și la agresivitate față de alte culturi. Cunoaștem prea bine, din experiența secolului nostru, genocidele care au fost comise în numele unei rase și culturi superioare. Dar și o Biserică care face abstracție de omenitatea lui Hristos și de contextul cultural național care tinde să promoveze o cultură universalistă animată de scopuri imperialiste, de dominație universală. Săptămâna trecută am descoperit întâmplător într-o revistă culturală de specialitate declarațiile unui intelectual din Cluj, care ne cere să renunțăm la spiritul nostru contemplativ, la spațiul mioritic și la cultura noastră "rurală", adică populară, fiindcă, doar astfel vom ajunge să ne integrăm în noile structuri europene. Ne găsim în fața unor afirmații care pledează pentru o cultură universalistă și imperialistă care nu vrea să țină seama de identitatea culturală a fiecărui popor și nici de faptul că Europa de astăzi, saturată peste măsură de tehnologie și senzația rece a metalului, are mai mult ca oricând nevoie de valorile noastre spirituale.

Afirmațiile de mai sus ni se par cu atât mai stranii cu cât partea catolică spre care se îndreaptă simpatiile intelectualului în cauză, ține să afirme că "într-o epocă în care dreptul fiecărui popor de a se exprima potrivit patrimoniului său cultural național este recunoscut mereu mai fundamental, experiența fiecărei Biserici Orientale se înfățișează ca o reușită de inculturare vrednică de interes. Învățăm din acest model că dacă dorim să evităm reparația particularismelor și naționalismelor exacerbate, trebuie să înțelegem că vestirea Evangheliei trebuie să fie în același timp înrădăcinată în specificitatea culturilor și deschisă convergenței într-o comuniune universală care este un schimb spre îmbogățirea comună". Trebuie însă să precizăm

că această deschidere a culturii naționale spre valorile altor culturi care aparțin spectrului universal, nu se poate realiza decât printr-o profundă spiritualitate creștină, în Hristos și Biserică; prin lucrarea Duhului, este capabilă să transfigureze egoismul din noi în iubire față de aproape, fiindcă omul nu a fost creat pentru autonomie ci pentru comuniune. Regula de aur a gândirii patristice, anume că Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca omul să se îndumnezeiască, este calea spiritualității creștine care ne permite să ne păstrăm identitatea noastră națională, dar să rămânem deschiși, acum la sfârșit de mileniu, valorilor universale.

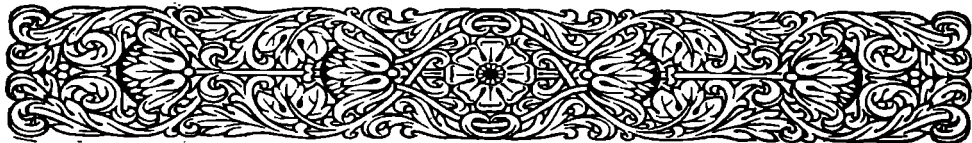
La sfârșit ne punem o întrebare: Care este poziția noastră față de cultura occidentală care tinde să închidă omul în el însuși și într-o lume secularizată care uită de Dumnezeu? În primul rând, trebuie spus că omul singur nu se poate elibera niciodată de sub domnia cosmosului ca să poată găsi calea către Dumnezeu. Istoria umanității ne arată că omul și lumea nu s-au putut elibera de sub tirania stihiiilor cosmice, până ce n-a venit Hristos. În calitate de Dumnezeu adevărat și Om adevărat, El constituie inelul de legătură dintre cosmos și Treime, prin care Duhul se pogoară în lume prin Biserică, pentru ca lumea să se înalțe spre comuniune cu Tatăl ceresc. El nu are legătură numai cu Biserica, fiindcă nu este numai Mântuitor, dar este și Logosul creator al universului, care este prezent în cosmos și luminează pe orice om care vine în lume (Ioan 1, 7). Absența personală a lui Hristos din Biserică și cosmos, în Duhul Sfânt, a provocat închiderea lumii în ea însăși. Prezența lui Hristos în creație, prin puterea Duhului, este singurul mijloc prin care lumea a fost deschisă și se poate deschide din nou către Dumnezeu. Întreaga activitate a Sfântului Pavel, lupta lui cu forțele întunericului văzute și nevăzute, s-a întemeiat pe prezența cosmică a lui Hristos, pe Hristos cel cosmic, dar și unul din Treime.

Apoi, aș dori să mai subliniez, în același context, că nu trebuie să respingem cultura occidentală, în bloc, fără drept de apel, fiindcă ea face parte din propria noastră cultură, ca popor ce vorbim o limbă de origine occidentală. Este adevărat că în cultura occidentală există numeroase aspecte negative, care trebuiesc respinse categoric. Este vorba de erotism și sexualitate, de sectarism și individualism, sau de indiferentism religios. Dar în cultura occidentală există și alte aspecte extrem de pozitive care ne pot ajuta să pășim către o societate mai civilizată. Avem cultură, este adevărat, dar avem nevoie și de un spor de civilizație. Prin latinitatea noastră trebuie să asumăm ce este pozitiv în cultura apuseană, iar prin credința noastră răsăriteană, trebuie să contribuim la transfigurarea ei. În calitate de popor ce mărturisim credința răsăriteană într-o limbă de origine apuseană avem misiunea să contribuim, în propriul nostru context cultural la reconcilierea dintre cele două mari culturi creștine, răsăriteană și apuseană, spre folosul și propășirea tuturor. Voia lui Dumnezeu este ca să trăim împreună.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu

NOTE

1. Paul Poupard, Card., La foi et la culture dans les mutaions de notre temps, Doc. Cath., 2112/1995, p. 212
2. Nichifor Crainic, Nostalgia Paradisului, Moldova, Iași, 1994, p. 8
3. Ioan - Paul II, Papă, Orientale lumen, Paris, 1995, p. 15.

BISERICA ȘI NEAMUL

UNIATISMUL DIN TRANSILVANIA ÎNCEPUTUL UNIĂȚII ȘI FALSURILE DE DOCUMENTE CARE ÎNSOȚESC ORIGINEA EI

Primele documente care vorbesc de începutul uniației în Transilvania sunt trei procese verbale ale unui Sinod în care s-ar fi hotărât adoptarea uniației, pe la începutul anului 1697, o rezoluție de unire din 21 martie 1697 semnată de „Episcopul“ Teofil și o adresă către cardinalul Colonic din 10 iunie 1697, cu semnătura aceluiași Vlădică Teofil și a 12 protopopi prea supuși și prea umiliți, prin care i se aduce la cunoștință primirea uniației. Textul latin al proceselor verbale l-a publicat N. Nilles, după un manuscris găsit în arhiva Episcopiei romano-catolice din Alba Iulia. Acest manuscris, spune, el, era o copie după originalul latin pe care l-a depus Baranyi în dulapurile Arhiepiscopiei de Strigoniu. Dar Silviu Dragomir declară că nu a găsit acolo nici urmă de existența lor. O traducere românească a acelor procese verbale a fost publicată de T. Laurian în „Magazinul istoric pentru Dacia“, III, p. 271-272, după un manuscris latin din Arhiva Episcopiei romano-catolice din Alba Iulia.

Deci originalul latin al acestor procese verbale nu există. Cu atât mai puțin există originalul românesc după care ar fi trebuit să se traducă acest original latin.

De asemenea, nu există originalul „rezoluției“ din 21 martie 1697. N. Nilles a reprodus un text latin al ei, după o cărticică tipărită în Cluj la 1730, și atribuită până nu demult iezuitului Andrei Ilia: „Ortus et progressus variorum in Dacia Gentium et religionum a principibus eius usque ad annum 1722“.

Adresa către Colonic se găsește în colecția hârtiilor iezuitului Hevennesi, depusă în Biblioteca Universității din Budapesta. Ea se compune dintr-o coală îndoită în două, adică din două foi. Pe prima pagină e textul latin cu semnătura și pecetea lui Teofil. Semnătura s-a dovedit falsificată. Pe pagina a doua se dau numele în latinește ale celor 11 protopopi și al unui preot. Pe pagina a treia se află semnăturile acestora, iar pe pagina a patra adresa lui Colonic. Cele 12 semnături sunt autentice. Dar se vede că foaia aceasta cu semnături, care constituie prima foaie a colii îndoite, a fost luată din dosarul cu semnături al vreunui sobor de mai înainte. Un plastograf a luat această coală, a îndoit-o astfel, ca foaia întâi să devină foaia a doua

*Extras din „Uniatismul din Transilvania, încercare de dezbinare a poporului român“, București, 1973.

și pe pagina întâi a pus scrisoarea în latinește către Colonici cu semnătura plastografiată a lui Teofil.

Toate aceste cinci acte se dovedesc false și din motive interne: la începutul anului 1697, Teofil nu putea să vorbească atât de urât de calvinii din Transilvania, care erau încă atât de tari până în septembrie 1697, că și în actele imperiale sînt menajați. La 1697 nu se putea ca Teofil și protopopii ortodocși români să declare că acceptă cele patru puncte dogmatice catolice și „toate celelalte câte le primește, mărturisește și crede sfînta mamă Biserica romano-catolică“, cîtă vreme nici împăratul Leopold nu cerea aceasta în rezoluția din 14 aprilie 1698, și nici protopopii nu voiesc să semneze în octombrie 1698 acceptarea celor patru puncte și evită să numească Biserica Catolică „mamă“¹.

Aceste acte s-au plăsmuit ulterior pentru ca pe baza lor să se impună românilor o formă mai catolică a uniției și pentru ca să se arate că inițiativa uniției aparține românilor și e mai veche decât decretul lui Leopold din 14 aprilie 1698 și decât vlădica Atanasie.

Iezuitul Baranyi după ce a izbutit, prin cardinalul Colonici, să determine pe împăratul Leopold I să dea rezoluția din 14 aprilie 1698, s-a întors în Transilvania și a început să lucreze pe lângă doi-trei protopopi ortodocși (în special pe lângă protopopul Gheorghe din Daia care era și notarul soborului, pe lângă protopopul Nicolae din Sebeș, ambii aproape de Alba Iulia, și pe lângă preotul Ioan din Alba Iulia), arătându-le beneficiile de care se vor împărtăși preoții ortodocși dacă vor semna o acceptare a unirii cu Roma papală².

Între timp, cardinalul Colonici, nemulțumit că în Diploma din 14 aprilie 1698 împăratul nu cerea preoților ortodocși români decât recunoașterea papei, publică și el un apel la 2 iunie 1698, către preoții ortodocși români, în care exprimându-le bucuria că prin decretul imperial li s-a deschis calea spre unirea cu Biserica papală a Romei, le promite și el o "protecție și favoare" cu atât mai mare cu cât se vor dovedi „mai fervenți în mărturisirea și în conservarea uniției, învățînd, mărturisind și crezînd privat și public toate acelea pe care le învață, le mărturisește și le crede Sfînta Maică Biserică romano-catolică, dar în special cele patru puncte“ (primatul papal, azima, purgatoriul și purcederea Sfîntului Duh și de la Fiul.

Metoda aceasta de a promite și a acorda favorurile pe măsura zelului de a lucra la catolicizarea ortodocșilor români a fost urmărită permanent în istoria uniției. Tot în luna iunie 1698 vine de la București, unde plecase încă din toamna anului 1693 pentru hirotonie și noul mitropolit al românilor din Transilvania, Atanasie. Baranyi începe să lucreze și pe lângă el. El reușește să obțină iscăliturile a 38 de protopopi pe un act căruia i s-a pus data de 7 octombrie 1698, dar nu cu recunoașterea celor patru puncte, cum cerea cardinalul Colonici și nici măcar cu recunoașterea pontificelui roman, cum cerea împăratul Leopold I.. Baranyi a trebuit să se mulțumească cu atîta. Dar și-a rezervat o pagină albă în act pentru a introduce acolo condițiile cerute de șeful său, cardinalul Colonici.

Actul se compune din trei foi sau 6 pagini, adică dintr-o coală îndoită și încă dintr-o jumătate coală lipită. Foaia a doua a colii a doua s-a tăiat probabil ulterior, după ce s-a constatat că nu se pot obține semnături mai multe.

Pe prima pagină e un text românesc care cuprinde declarația de unire formală, pur nominală, cu Biserica papală a Romei, cu un adaos pus în josul paginii, să nu se clinească nimic din obiceiul și cultul "Bisericii noastre a Răsăritului" și vlădiciei să fie hirotoniți de patriarhul ortodox din imperiu (adică de patriarhul ortodox din

Karlovitz), papa și împăratul având doar să-i întărească; pe pagina a doua e un text latin, care are intercalate și cele patru puncte ale doctrinei catolice; pe paginile a treia, a patra și a cincea urmează semnăturile, iar în josul semnăturilor din pagina cincea, un codicil scris de mâna mitropolitului Atanasie. Pagina a șasea e goală.

Se vede că protopopilor li s-a cerut de către Baranyi, sau prin Atanasie, să semneze documentul din pagina întâia, începând din pagina a treia, pagina a doua rămânând în alb pentru a fi completată ulterior, ceea ce s-a și întâmplat. Dar din precauție, protopopii sau mitropolitul Atanasie, care va fi strâns semnăturile, au întărit pentru preîntâmpinarea eventualelor completări neagreate în paginile a doua și a șasea, goale atât în josul paginii întâi, cât și în josul paginii a cincea, unde se terminau semnăturile, prin postscripturi, ideea din textul românesc principal, semnat de ei; că nu înțeleg unirea decât ca o legătură formală cu Biserica papală a Romei, neacceptându-se nici măcar primatul papal, ci păstrându-se toată credința și cultul ortodox.

Iată textul românesc principal din prima pagină:

„Noi mai jos scriși, vlădica, protopopii și popii bisericilor românești, dăm în știre tuturor căroră se cuvine, mai vârtos țării Ardealului: Cercând schimbarea aceștii lumi înșelătoare și nestarea și neperirea sufletelor căroră în măsură mai mare trebuie a fi decât toate, din bună voia noastră, ne unim cu Biserica Romei cea catolică și ne mărturisim a fi mădularele aceștii Biserici sfinte catolicească a Romei, prin această carte de mărturie a noastră și cu acele privileghiomuri voim să trăim, cu carele trăiesc mădulările și popii aceștii Biserici sfinte, precum înălția sa împăratul și coronatul craiul nostru în miloștenia decretumului înălțimei sale ne face părtași. Care milă a înălții sale nevrând a o lepăda, cum se cade credincioșilor înălții sale, această carte de mărturie și înălții sale și țării Ardealului o dăm înainte. Pentru care mai mare țarie dăm pecețile și scrisorile mânilor noastre. S-a dat în Bălgrad în anii Domnului 1698, în 7 zile a lui octomvrie“.

După acest text foarte general, urmează în aceeași pagină post-scriptum-ul următor, în care se afirmă și pozitiv voința protopopilor de a păstra toată credința Bisericii Ortodoxe:

„Însă într-acest chip ne unim și ne mărturisim mădulări sfintei catolicești biserică a Romei, cum pre noi și rămășițele noastre din obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului să nu ne clătească, ci toate țărâmonile, sărbătorile, posturile, cum până acum așa și de acum înainte să fim slobozi a le ținea după călindarul vechi. Și pre cinstitul vlădica nostru Atanasie nime până la moartea sfinții sale să n-aibă putere a-l clăti din scaunul sfinții sale. Ci tocma de i s-ar tâmpla moarte, să stea în voia soborului pe cine ar alege să fie vlădică, pre care sfinția sa papa și înălțatul împăratul să-l întărească și patriarhul de supt biruința înălții sale să-l hirotonească și-n obiceiul și dregătoriile protopopilor care sunt și vor fi nici într-un fel de lucru nime să nu se amestece, ci să ție cum și până acum. Iar de nu ne vor lăsa pre noi și pre rămășițele noastre într-această așezare, pecețile și iscăliturile noastre care am dat să n-aibă nici o țarie. Care lucru l-am dat întărit cu pecetea Mitropoliei noastre pentru mai mare mărturie“.

Urmează în aceeași pagină pecetea Mitropoliei, dar fără nici o semnătură.

În josul paginii a cincea, după semnăturile protopopilor, se află acest codicil scris de mâna lui Atanasie, dar fără semnătura lui, care nu apare nicăieri în document:

„Și așa ne unim, acești ce scrim mai sus cum toată legea noastră, slujba Bisericii,

leturghia, și posturile și cărindarul nostru să stea pe loc, iară dă n-ar sta pe loc acele, nici aceste peceți să n-aibe nici o tărie asupra noastră și vlădica nostru Atanasie să fie în scaun și nime să nu-l hărbătăluiască“.

În pagina a doua, rămasă goală, când s-a dat pentru semnături, s-a adăugat, de bună seamă ulterior, următorul text latinesc:

„Nos infrascripti Ecclesiae Vallachicae in Transylvania Episcopus Arhidiaconi et clerus universus memoriae commendamus tenere presentium, quibus expedit universis, maxime vero incliti regni Transylvaniae statibus.

Considerata tum fluxa humanae vitae instabilitate, tum etiam animae (cuius in omnibus potior cura habenda) immortalitate, libere ac sponte, impulsu divini numinis, cum Ecclesia Romano-Catholica unionem inimus eiusdemque Sanctae Matris Romano-Catholicae Ecclesiae commembra nos tenere presentium declaramus, omnia admittentes, profitentes et credentes, quae illa admittit, profitetur et credit, praesertim vero illa quattuor puncta in quibus hac tenus dissentire videamur, quae etiam in clementissimo suae sacratissimae Majestatis decreto ab diplomate nobis insinuantur. Qua propter iisdem prorsus jurisbus ac privilegiis quibus eiusdem Sanctae Matris Ecclesiae presbyteri ex indulto sacrorum canonum ac divorum quondam regni Hungariae regum utuntur, nos quoque juxtam praenominatum sacrae, Caesareae regiaeque Majestatis decretum, a modo et deinceps uti eiusdem commembra frui ac gaudere volumus. In cuius majorem fidem ac robur praesens manifestum nostrum propria manus syngrapha nec non sigillo communimus Anno 1698, 7 octobris. Alba-Iuliae“.

Dacă comparăm textul românesc principal cu textul latin, observăm următoarele deosebiri:

În textul latin se afirmă că protopopii se obligă să admită „toate câte le admite Biserica Romano-Catolică... și mai ales cele patru Puncte“ deosebitoare, pe când în cel românesc nu se menționează nici măcar „recunoașterea pontificelui roman“.

Provocarea textului latin la un decret imperial, care ar conține condiția acceptării tuturor celor ce le crede Biserica Romano-Catolică și mai ales a celor patru puncte, arată probabil că el a putut fi scris numai după emiterea decretului lui Leopold din 16 februarie 1699, în car e cuprinsă această condiție³.

Dar s-ar putea ca acest text interpolat încă înainte de acea dată să fi contribuit el însuși ca împăratul Leopold să ceară în diploma din 16 februarie 1699, acceptarea credinței catolice integrale.

În textul latin se afirmă că protopopii numesc Biserica romano-catolică „maică“, pe când în textul românesc lipsește această expresie. Dimpotrivă în postscriptum din pagina întâia, protopopii numesc Biserica Ortodoxă, „Biserica noastră“ a Răsăritului.

În textul latin se spune că protopopii îndeplinesc acest act liber și de bună voie, sub impulsul puterii divine, pe când în cel românesc ei spun simplu că-l îndeplinesc „din bună voia noastră“, neatribuind acest act pur politic vreunei intervenții divine. Dimpotrivă, pe lângă dorința de a se împărtăși de „privileghiomuri“, ei mai dau ca motiv străveziu al actului lor și nevoia de a se supune poruncii împăratului. Știau ei ce știau despre cele ce-i așteaptă, dacă nu se vor supune. În textul latin, care trebuia să ajungă la Viena, nu se putea spune aceasta.

Așadar în textul românesc protopopii nu acceptau nimic din catolicism, decât o confirmare a mitropolitului de către papa. În textul latin însă se pretinde, că s-a acceptat catolicismul integral.

Acest text latin n-a putut fi cunoscut de protopopi și nici de Atanasie, a cărui influență în redactarea celor două post-scripturi se vede și din: grija ce o pune pentru sorta sa. El n-a putut fi cunoscut de el nici pentru motivul că n-ar fi acceptat titlul de episcop, când Atanasie este socotit mitropolit până la rehirotonirea lui ca episcop, la 25 martie 1701 la Viena.

Prin textele lui românești, documentul a folosit în prima etapă uniației ca un prim angajament al protopopilor. Dar în fața autorităților trebuia să se prezinte că ortodocșii români au acceptat mai mult. De aceea textul acesta (dacă a fost interpolat în document înainte de 16 februarie 1699, dacă nu, unul asemănător) este tipărit și trimis de Baranyi iezuitului Hevennesi ca să-l prezinte curții din Viena.

Se pare că el a trimis lui Hevennesi și originalul întreg, cu completarea latină, dar Hevennesi dându-și seama că e deosebit de textul latin l-a ținut secret, pe de o parte ca să nu se descopere falsul, pe de alta pentru că iezuiții, după ce au prins degetul protopopilor, nu mai erau mulțumiți numai cu atât, ci voiau mai mult. Astfel, originalul rămas îngropat între hârtiile lui Hevennesi, a ajuns în Biblioteca Universității din Budapesta, până la 1879 când l-a descoperit istoricul unit Nicolae Densușianu, care condamnă acest fals în următorii termeni: „*Intențiunea frauduloasă este așadar evidentă. Avem înaintea noastră o traducțiune din cele mai mișelești și mai criminale, falsificarea unui document public, a unui tractat politico - bisericesc, pentru a supune poporul român catolicilor și a desființa Biserica română de Alba - Iulia*“⁴.

Până să se descopere însă originalul, textul latin tipărit aparte și folosit de către autorități și într-o largă publicitate a făcut să se creeze o convingere generală că unirea s-a realizat cu acceptarea celor patru puncte și uniatismul astfel înțeles să capete o vechime și o consistentă instituțională. Astfel un document falsificat a fost primul act de naștere al uniației din Transilvania.

Pe de altă parte, Baranyi trimise o petiție Dietei ardelene în sesiunea din octombrie-decembrie 1698 în numele preoțimii ardelene, prin care cerea scutirea de impozite, pe baza decretului din 14 aprilie 1698 al împăratului Leopold și a hotărârii ei de a se uni cu Biserica papală a Romei. Dieta alcătuită mai mult din calvini și luterani hotărăște la 23 noiembrie 1698 următoarele: „La petiția preoților români vedem din milostiva rezoluție a Maiestății sale“, că li se acordă celor ce trec la o religie receptă aceleași privilegii pe care le au și preoții acelei religii. Dar preoții români vor continua să plătească impozite „chiar dacă și-au schimbat religia“. În acest sens, Dieta trimite și un memoriu împăratului, ca să nu împărtășească acelei națiuni o mai mare libertate decât a avut până acum. Dieta mai hotărăște să se facă o anchetă în satele românești, ca să se vadă care preoți și mireni se declară pentru uniație, urmând ca rezultatul anchetei să fie prezentat Dietei în sesiunea ei de la Sighișoara, de la începutul anului 1699⁵.

Ancheta s-a efectuat în ianuarie 1699. Din mica parte de acte ale acestei anchete care s-au păstrat în Arhiva de stat a Ungariei⁶, reiese că dacă o parte redusă a clerului s-a declarat că face ce face și vlădica, credincioșii aproape în întregime au declarat că voiesc „să rămână până la moarte în religia în care au fost până acum“. În cele mai multe părți, mulți preoți nu s-au prezentat în fața comisiilor pentru că primiseră ordin de la Mitropolitul Atanasie să nu se prezinte, deoarece această anchetă era ordonată de o Dietă calvină ca să stabilească mai degrabă împotrivirea poporului la uniație. La începutul anchetei se citea rezoluția imperială din 14 aprilie 1698, deci nu un Catehism superior celui ortodox, ci făgăduiala unor privilegii,

adică a unei situații economice superioare. Asupra unor preoți ea a avut o oarecare influență, prin promisiunile ce li se făceau, dar poporului ea nu-i promitea nimic.

În comitatul Dăbâca țărani români din sate au declarat în unanimitate că rămân în religia lor, cu excepția celor din Tioltiur care au spus că deși țin la legea lor, ei dacă ar fi forțați nu se lasă omorâți pentru religia lor. Preoții care s-au prezentat au spus însă că cred cum crede vlădica lor, dar de semnat nu semnează. Numai în acest comitat vlădica Atanasie reușise să câștige o aderență mai mare între preoți. În comitatul Cluj, țărani români din 41 de comune s-au declarat pentru religia în care s-au născut, iar din 23 preoți câți s-au prezentat, numai 6 au aprobat acțiunea vlădicului.

În ținutul de pe cursul de sus al Mureșului din 31 de comune numai două s-au declarat să asculte de vlădica, pe când în celelalte toți credincioșii și toți preoții au declarat că rămân în legea lor. La fel au făcut toți preoții din Țara Bârsei și Țara Oltului. Tot așa s-au exprimat și cele peste 30 de sate din părțile secuiești.

Totalizând rezultatele din ținuturile de unde s-au păstrat actele anchetei, constatăm că adeziunea pentru Atanasie au exprimat-o 29 de preoți, pe când 58 s-au declarat pentru credința lor veche, iar 27 de preoți au făcut o declarație echivocă. Dintre comune, 276 s-au pronunțat că vor să rămână la legea lor, 2 pentru uniație, iar 20 au răspuns echivoc⁷. Preoții care s-au exprimat pentru Atanasie gândeau cam la fel cu protopopul Mihai din Călata (Cluj) „În care parte vor hotărî popii români a se recipia, rămân și eu cu ei, dar decât să-mi schimb credința, mai bine sunt gata a muri. Totuși fac rugăciuni pentru papa de la Roma“. Deci, cam aceasta este atitudinea din textul românesc semnat de cei 38 de protopopi, la 7 octombrie 1698.

Dieta transilvană adunată la Sighișoara în 20 ianuarie 1699, după ce a impus pe preoții români iarăși cu 4.950 florini, s-a pomenit, ca răspuns la demonstrația ei din noiembrie 1698, cu diploma imperială din 16 februarie 1699, care sancționa unirea românilor cu Roma papală pe baza acceptării întregii doctrine catolice (ca în textul interpolat în actul de la 7 octombrie 1698 de Baranyi) și hotăra să acorde preoților uniți scutirile și privilegiile de care se bucură și preoții catolici. Într-un protest mai energic din 14 iulie 1699, guvernul transilvănean spunea: „Schimbarea de religie impusă poporului român e departe de a fi spre vreun folos religiei catolice... Privind lucrurile mai în deplină lumină, popii români nu au devenit catolici veritabili sau uniți adevărați, nici prieteni și aderenți ai catolicismului, ci doar niște oameni eliberați de impozite și de iobăgie, hotărâți să lupte împotriva domnilor de pământ... provocând trecerea sarcinilor suportate de preoți pe umerii celorlalți contribuabili“.

Drept răspuns împăratul Leopold I emite la 26 august 1699 un nou decret către guvernul transilvănean, amenințând cu pedepse aspre pe cei ce „împiedică“ pe români să se declare pentru unirea cu Biserica romano-catolică, sau îi îndeamnă să revină asupra hotărârii lor. Un rescript în același sens e trimis în aceeași zi generalului Rabutin⁸.

Dar aceste amenințări, ca și cele repetate în Decretul din 12 decembrie 1699, adresate mai mult calvinilor din Dietă, nu erau suficiente pentru a asigura progresul unirii. Alta era cauza că ea nu progresa: opoziția credincioșilor ortodocși români, pe care curtea din Viena credea că o susține și șovăiala mitropolitului Atanasie, reflectată și în atitudinea echivocă a preoților. Deci trebuia făcut ceva ca să silească și pe Atanasie să iasă din această șovăială.

Textul semnat la 7 octombrie 1698 și susținut de Atanasie nu promitea în fond

aproape nimic Bisericii romano-catolice. Ulterior Atanasie tipărea cu cheltuiala lui Brâncoveanu o *Cazanie (Kiriacodromion)* în care se susținea învățătura că Duhul Sfânt porcede numai de la Tatăl, învățătura pe care n-a corectat-o nici după ce a fost admonestat prin scrisori de cardinalul Colonic.

În epilogul cărții se scria că „ea s-a tipărit nu cu socoteala aceea ca să facem strămutare împotriva Scripturii sau în rânduiala dogmelor, ce ține și poruncește pravoslavnică Biserica a Răsăritului“.

Tipărirea a durat de la 1 martie până la 20 decembrie 1699⁹.

În același timp a tipărit Atanasie un *Catehism* (Bucoavna) care menținea învățăturile ortodoxe. Apoi a trimis o scrisoare către Brâncoveanu, în care declara că „unirea s-a făcut numai în aparență, iar popii s-au unit pentru a fi scutiți de dări“¹⁰.

Atanasie ține totodată, în continuare, un secretar calvin, cu toate stăruințele iezuiților de a-l îndepărta¹¹. La 26 noiembrie 1698, Atanasie asigură pe superintendentul calvin Veszprémi că mai degrabă e gata a ieși din țară pe jos cu bâta în mână decât să-și calce jurământul de credință față de el¹².

Toate acestea arătau că Atanasie nu era un aderent convins al uniației chiar dacă la 21 martie 1699, neavând ce face, a vizitat Brașovul cu comandantul militar al orașului, Leiningen, și cu misionarul iezuit alături în trăsură, cu suita militară, și chiar dacă cu această ocazie s-au difuzat decretul lui Leopold cu apelul lui Colonic din 2 iunie 1698 și textul de la 7 octombrie 1698, după izvoarele iezuite, deși aceasta nu e sigur¹³.

Atanasie nu făcea de la sine pași hotărâți pentru progresul uniației, căci pretinsul sinod de la Alba Iulia, din 5 septembrie 1700, unde toți protopopii (în număr de 54), cu câte doi preoți (în număr de 1563) și cu câte trei mireni (reprezentând 200.000 de oameni) ar fi aprobat o declarație de acceptare a uniației asemenea celei latinești interpolată în actul de la 7 octombrie 1698, este o pură invenție. Căci declarația respectivă există numai în latinește, fără semnături, pretinzând că e o copie după originalul depus de Baranyi la Episcopia romano-catolică din Alba Iulia, unde însă nu se găsește¹⁴.

S-ar spune că Atanasie oscila. Dar e mai corect a se spune că el sta pe lângă actul de la 7 octombrie 1698, în care nu se promitea acceptarea nici unui punct de credință catolică. Aceasta corespunde cu ce spun credincioșii ortodocși români din plasa Blașfalău la o anchetă din toamna anului 1699, anchetă la care constatăm din actele rămase că românii s-au declarat iarăși pretutindeni pentru vechea lor lege : „Fiindcă n-au văzut de la vlădica lor scrisoarea că a trebuit să-și schimbe religia, și-o țin ca până acum, cum le-a rămas din părinți“¹⁵.

Dar iezuitii nu mai puteau tolera poziția aceasta a lui Atanasie, care periclita întreaga lor operă. Împăratul Leopold se angajase și el în ultimele decrete să nu acorde beneficii decât cu condiția catolicizării reale.

Documentele falsificate, făgăduielile făcute, „predica“ iezuiților militari, se dovedeau fără putere să transforme o realitate în sensul dorit de ele. Trebuia să se pună la o contribuție mai hotărâtă forța de stat asupra căpeteniei religioase a românilor, pentru a realiza transformarea dorită. Se știa că după el se vor lua și preoții și se socotea că poporul va putea fi trecut fără să știe în sânul Bisericii Catolice.

În scopul scoaterii lui Atanasie din atitudinea lui echivocă, încă la 27 noiembrie 1698 Baranyi cerea lui Colonic să exopereze de la împărat un ordin de chemare a lui la Viena¹⁶. Dar nici curtea din Viena nu voia să dea un ordin direct în acest sens, nici Atanasie nu se lăsa ușor convins să facă acest drum riscant. Scrisorile lui către

Colonici, prin care cerea să meargă la Viena, din toamna anului 1699, sunt și ele falsificate. A trebuit ca generalul Rabutin, la sfatul iezuitului Neurauter, afectat la 1700 pe lângă comandamentul Transilvaniei, sau poate și la sugestia curții din Viena, să ia decizia să trimită pe Atanasie la Viena, însă nu printr-un ordin formal, ci prin persuasiunea exercitată asupra lui de Neurauter, trimis în acest scop în toamna anului 1700 de la Sibiu la Alba Iulia. Prin promisiuni, dar mai mult prin amenințări voalate, Atanasie a trebuit să se decidă să facă această călătorie¹⁷. Dovadă că se temea de rezultatul acestei călătorii, e că Atanasie a adunat aproape de plecare, la 6 ianuarie 1700, pe protopopi și o mulțime de preoți pentru a aproba o declarație în care poftesc „pe Sfinția Sa Mitropolitul nostru Atanasie să-și țină scaunul în pace“, iar „în lucrurile vlădicești, fără știrea soborului, nimeni să n-aibă dreptul a se amesteca dintre alți mireni sau străini“. Toți declară că-și țin jurământul de a rămâne credincioși vlădicului și soborului. Papa Toader declară „,Țin cu Părintele Mitropolit până la moarte leghea“, iar protopopul de la Călian declară „,Țin credința în veci“, deci stăteau pe lângă „cartea de mărturie“, de la 7 octombrie 1698.

Dar certificatul ce i s-a dat de sobor nu i-a ajutat nimic lui Atanasie, care a plecat la Viena la sfârșitul lui ianuarie 1701. Viena nu se împiedica de voința Bisericii și a poporului credincios din Transilvania, reprezentați de clerul său. La Viena, unde a mers însoțit de iezuitul Neurauter, s-a pus în mișcare tot aparatul iezuit de presiuni și momeli. Doar nu degeaba Atanasie a fost dus la Viena, „ca celor ce rezistă unirii să li se aplice teroarea“ (Unioni resistentibus terror incuteretur.)¹⁸.

Propaganda actuală a unor fugari uniți că asupra lui Atanasie nu s-a exercitat nici o silă la Viena, ci, dimpotrivă, el s-a rugat să fie primit la catolicism, sfidează toate documentele.

Mai întâi Atanasie a fost supus unei judecăți, ca să răspundă la 22 Puncte de acuzare dintr-o pâăr alcătuită - zice-se - de preoți uniți, dar în realitate poate de 2-3 din aceștia, instrumente folosite de iezuiți. Unele încriminări se refereau la infidelitatea sa față de uniație și la legăturile cu Brâncoveanu și cu mitropolitul de la București, altele la acte de lăcomie și imoralitate. Consiliul de judecată era format din Colonici și din oamenii săi (Kalnoki, Fiat, Hevennesi, Neurauter). Între timp a sosit de la iezuitul din Cluj, Kapi, raportul cerut de Colonici despre Atanasie, împreună cu informațiile obținute de Kapi de la iezuitul din Sibiu, Gebhardt. Kapi propunea mutarea lui Atanasie undeva afară din țară, deci un fel de exil, ca cel de mai târziu al lui Inocențiu Micu Clain, întrucât „e foarte suspect în privința adevăratei unirii“ și „unirea nu va reuși decât sub un episcop cu adevărat unit“. „Iar părerea mea e că toată unirea asta, se bazează ca pe o temelie, pe persoana episcopului“. „Cred că ajunge să lucrăm acum numai pentru obținerea sumară a unirii.acesteia. Ca să înlăturăm toate gravele abuzuri ale românilor (adică cultul și credința ortodoxă) e și prea periculos și chiar imposibil. Drept aceea e de ajuns dacă episcopul și ceilalți dintre ei, care vor face mărturisirea credinței și a unirii, vor promite în comun că vor să atârne de Biserica Romei și de reprezentanții ei și să țină ritul grec după norma aprobată de ea și în alte părți, nu altul. Va fi grija noastră pe urmă să schimbăm în timpurile viitoare pe nesimțite multe din obiceiurile lor și chiar și din liturghie și din cele sfinte, lămurindu-i că acelea li s-au strecurat prin prostia și lenea preoților din aceste părți, că nu sunt proprii legii grecești, nici celei schismatice, ci contrare minții sănătoase, credinței și religiei creștine“¹⁹.

Atanasie a fost pus în fața alternativei: ori va fi condamnat și ținut în exil perpetuu, ori acceptă să fie cu adevărat unit, acceptă adică tot ce-i va cere cardinalul,

în care caz se va putea adăpa din râurile de lapte și de miere ale tuturor beneficiilor ierarhilor catolici.

Atanasie s-a hotărât pentru ultima parte a alternativei. Îndată ce s-a decis pentru aceasta, la 10 martie 1701, au fost nobilitate rudele sale : preot Ștefan Pop din Poiana, soția lui, Caterina Toma, fiul lor Abraam și descendenții lor²⁰.

Însoțitorii lui Atanasie, Ștefan Raț și Mihai Puiu, episcopii Mitropoliei, au trecut la catolicism în schimbul nobilitării lor²¹.

Atanasie a obținut la 19 martie 1701 decretul de confirmare, dar numai ca episcop, supus arhiepiscopului ungar de Esztergom, a primit un lanț de aur și titlul de consilier imperial pentru „meritele“, „pentru învățătura și erudiția, pentru viața lui exemplară, pentru bunele moravuri și celelalte virtuți ale sale²², deși iezuitul Kapi scrise în raportul lui : „actualul episcop, așa cum îl cunosc toți, e prost... și are multe defecte cunoscute poporului“. Se mai ordona camerei imperiale să-i plătească o leafă anuală de 4.000 florini²³.

Pe seama preoților și laicilor uniți se dă acum așa-zisa a doua diplomă leopoldină, prima fiind socotită cea din 16 februarie 1699. În ea se promite Bisericii unite din Transilvania, personalului și averilor ei, scutiri de impozite, ca și Bisericii romano - catolice. În plus, acum se vorbește și de laici : „Laicii care se vor uni, după norma prescrisă de teologul iezuit, vor fi numărați între membrii statului catolic și astfel între staturile țării, îndreptățiți la legile și beneficiile patriei, nu ca tolerați ca până acum, ci ca ceilalți fii ai ei. Se interzice tratarea ca iobagi a preoților uniți și persecutarea lor din cauza unirii“. Prin faptul că e interzisă numai tratarea preoților ca iobagi, se anulează indirect emanciparea laicilor, reducându-se la vorbe goale.

Dar originalul acestei diplome a dispărut, în urma înțelegerii curții din Viena cu nobilii din Dieta transilvană, fiind dosită probabil de iezuiți și descoperită abia în 1938, în biblioteca „Bruckenthal“ din Sibiu²⁴.

În lipsa originalului, manifestându-se îndoială în adevărul copiei, îndoială pe care curtea din Viena a refuzat să o împrăștie, nu s-a executat nici dispoziția referitoare la preoți, cu atât mai puțin cea referitoare la laici (punctele 1-3), încât peste 40 de ani episcopul Inocențiu Micu Klein a trebuit să pornească o nouă luptă pentru drepturile preoților uniți²⁵.

În schimb s-au executat celelalte dispoziții ale diplomei, pentru că ele se cuprindeau și în „Reversaliile“ semnate de Atanasie. Diploma dispunea adică în celelalte puncte : confiscarea de la toți a *Catehismului* tipărit de Atanasie, „ca viciat în cele fundamentale și esențiale“; subordonarea lui Atanasie sub arhiepiscopul catolic maghiar de Esztergom; instituirea „teologului“ iezuit care să-și dea aprobarea prealabilă la toate actele episcopului și ale soborului; interdicția corespondenței cu principele Țării Românești și cu orice ierarh ortodox. Cea mai grăitoare este dispoziția de la punctul 11 al diplomei, în care se spune: „Cine vrea să se bucure de privilegiile de mai sus, să facă mărturisirea unirii în fața episcopului și a teologului. Nu e destul pentru unire ca cineva să accepte protecția unuia din religiile recepte în Ardeal și să se declare pentru ea, ci trebuie să creadă și să mărturisească tot ce crede și mărturisește acea religie ca să poată avea parte de acele scutiri“.

Cu aceasta se taie gândul protopopilor că e de ajuns să se declare formal uniți cu Roma, ca în actul de la 7 octombrie 1698, „ca să primească privilegiile“; ei trebuie să se catolicizeze în toate, cu excepția, deocamdată, a ritului.

Atanasie a plătit pentru iertarea lui de condamnare, pentru onorurile și pentru

beneficiile proprii și ale familiei lui cu „reversaliile“ (cu „*reversul*“) sale, în care promitea „Sfântului Împărat Leopold“, să fie supus arhiepiscopului de Esztergom și să recunoască pe papa drept cap al Bisericii, să respecte Conciliul de la Trident, deci toată dogmatica catolică stabilită de acela, desigur fără să aibă Atanasie, în simplitatea lui, habar de ea; se mai obliga ca nici un popă supus lui să nu primească „privileghiurile“, decât acela care va primi cu jurământ „uniciunea“, în sensul de mai sus; să primească a fi hirotonit din nou de arhiepiscopul de Esztergom, întrucât nu se știe „a fi pe calea legii la popie și la vlădicie“, ca să fie „cu adevărat în popie și vlădicie“, să hirotonească din nou pe toți protopopii și preoții săi; să tipărească un nou catehism, retrăgând cărțile tipărite până acum; să tipărească cu „aprobarea teologului“ cărți noi fără greșelile schismaticești și iriticești, care prin neștiința și prosta noastră (*deși era decorat pentru „erudiția“ lui, - n. n.)* sau prin șismă au intrat“; să asculte pe teolog ca pe un „părinte dătător de sfat“ (*pentru a se catehiza posterior și treptat în catolicismul integral, adoptat în prealabil din „convingere“, - n. n.)*; nu va hirotoni pe nimeni fără aprobarea teologului; va înceta orice corespondență cu Vodă al Țării Muntenestești și cu mitropolitul din București; va da afară de la curtea sa pe orice schismatic, nemaținând decât catolici sau „drept uniți“.

Cu siguranță că numai sub cele mai grele amenințări a putut să. dea Atanasie „cel mai înjositor act public săvârșit până atunci de un vlădică românesc“²⁶, care însemna o catolicizare personală totală cu făgăduiala de a introduce poporul român din Transilvania pe drumul acestei catolicizări și deznaționalizări.

La 24 martie 1701, Atanasie a fost rehirotonit preot, iar a doua zi arhieru, de către cardinalul Colonic și episcopii catolici maghiari din Gyr și Nytra, în capela Sfânta Ana din Viena, a iezuiților.

Aceasta contravenea doctrinei catolice despre validitatea tainelor ortodoxe. Pe de altă parte avem aici începutul biritualismului ce se va practica adeseori în Biserica unită din Transilvania, pentru catolicizarea treptată a uniților, chiar și în privința ritului. Atanasie e hirotonit după ritul catolic, dar va săvârși liturghia după ritul ortodox, putând evident să o săvârșească și după ritul catolic, așa cum la 25 februarie 1965 patriarhii uniți din Orient au servit cu papa „missa“ catolică, cu ocazia promovării lor la rangul de cardinali, iar Papa Paul al VI-lea săvârșește uneori liturghia bizantină. Episcopul unit Ioan Patachi, care a urmat lui Atanasie, fusese preot catolic, deci hirotonit după ritul catolic. Că prin această amestecare de rituri se urmărea treptata catolicizare a credincioșilor uniți, chiar și în privința ritului, cu toate promisiunile contrare, o spune statul catolic din Transilvania în recomandarea lui Patachi ca episcop, la 10 ianuarie 1715: „Însușirile sale ne fac să credem că vom ajunge ceea ce a intenționat în chipul cel mai pios, împăratul Leopold prin legătura sfintei uniri, că adică acest popor, încetul cu încetul, *tratându-l cu blândețe și forță* (suavități, fortitudini admixta), să se facă nu numai unit, ci nu peste mult, după cum ne așteptăm, să primească și ritul roman“. Aceasta ar fi o „unire reală“ și nu „vopsită“, spune răspicat statul catolic din Transilvania în recomandarea sa²⁷. Intenția aceasta a statului catolic maghiar și a nobilimii catolice maghiare o divulgă și guvernatorul Kornis la 5 decembrie 1715, într-o scrisoare către iezuitul Hevennesi: „Fruntașii catolici și clerul romano - catolic sunt unanim pentru Patachi, prin a cărui lucrare se va îndeplini ceea ce s-a căutat timp atât de îndelungat, fără să se fi putut obține și fără să se poată obține altfel, că adică după ce poporul acesta va fi câștigat printr-un om capabil, deprinzându-se și îmbrățișând deplin ritul nostru, statul catolic să întreacă în număr și putere celelalte confesi-

uni⁴⁸.

Desigur că nu era vorba numai de o apartenență prin confesiune a românilor uniți la statul catolic, căci pe baza ei, românii ar fi putut fi primiți în statul catolic încă de la 1701; se urmărea o încadrare a românilor în statul catolic, prin deznaționalizarea lor.

Dar prin aceasta ei vindeau pielea ursului din pădure. Iar ursul nu s-a lăsat prins. Atanasie, la 1701, a inaugurat șirul vârfurilor unite catolicizate (toți episcopii uniți primeau hirotonia după ritul catolic), și tinzând la o catolicizare a românilor uniți, folosind pentru el ritul oriental numai ca o primă momeală. În acest sens actul de instalare a lui Atanasie ca episcop în iunie 1701 poate fi considerat ca începutul unitatismului în Ardeal. Dar poporul însuși a luptat până la 1761, cu mici excepții, întreg, pentru a rămâne deplin în sânul Bisericii Ortodoxe strămoșești, iar de atunci cei înscrși de comisiile militare ale generalului Bucow cu forța în registrul uniților și cei siliți sau amăgiți după aceea să devină uniți au luptat tot timpul pentru ca subordonarea lor sub ierarhia unită supusă Romei să n-aibă decât un caracter administrativ, în sensul declarației semnate de către protopopi la 7 octombrie 1698, așteptând clipa în care vor putea să iasă și din această legătură periculoasă, prin intențiile celor ce îi aduseseră și-i țineau în ea.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae

NOTE

1 Argumentele pentru falsitatea acestor acte sunt expuse pe larg la Silviu Dragomir, *Românii din Transilvania și unirea cu Biserica Romei*, în „Biserica Ortodoxă Română”, LXXX (1962), nr. 9-10, p. 865-880.

2 Șt. Lupșa, *op. cit.*, în „Biserica Ortodoxă Română”, LXVI (1948), nr. 9-10, p. 493 și la Silviu Dragomir, *Românii din Transilvania și unirea...*, p. 898).

3 *Ibidem*, p. 225.

4 Nicolae Densușianu, *Independența bisericăscă*, Brașov, 1893, p. 28, la Șt. Lupșa, *op. cit.* în „Biserica Ortodoxă Română”, LXVI, nr. 9-10, p. 483.

5 Silviu Dragomir, *op. cit.* p. 13.

6 Erlelyi Kormanyszek, 1968, nr. 248, 250, 252 și 1699, nr. 599 și 603, la Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii...*, p. 15-18, și *Românii din Transilvania și unirea...*, p. 913-922.

7 Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii*, p. 15-18.

8 *Ibidem*, p. 19-20; rezoluția de la Hurmuzaki, *Documente*, V, 1, p. 541

9 I. Bianu - Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, București, 1903, p. 369-376.

10 N. Nilles, *op. cit.*, 259-262.

11 *Ibidem*.

12 P. Pod. *Brevis Vallachorum Transylvaniae Historia*, litografiat, Cluj, 1890, f. 195, la Gh. Popovici, *Unirea românilor din Transilvania*, Lugoj, 1901, p. 62, și 64.

13 Șt. Lupșa *op. cit.* în „Biserica Ortodoxă Română”, LXVI (1948), nr. 11-12, p. 551 și Silviu Dragomir, *Românii din Transilvania și unirea...*, p. 910.

14 Silviu Dragomir, *Românii din Transilvania și unirea...*, p. 904.

15 Șt. Lupșa, *op. cit.*, în „Biserica Ortodoxă Română”, LXVI (1948), nr. 11-12, p. 556.

16 N. Nilles, *op. cit.*, p. 184, 272.

17 Mihail Dan, *op. cit.*, p. 313-420.

18 N. Nilles, *op. cit.*, p. 184, 272.

19 *Ibidem*, p. 263-269.

20 *Cultura creștină*, 1914, p. 517.

21 N. Nilles, *op. cit.* p. 307; Cipariu, *Acte*, p. 269; Bethleen Miklos, *Ontirsa*, Pest, 1860, II, p. 203-233.

22 N. Nilles, *op. cit.*, p. 289.

23 *Ibidem*, p. 290-291.

24 Kurt Wessely, *A doua diplomă leopoldină*, București, 1938, în „Analele Academiei Române”. Secția istorică, S. III, t. XX.

25 Silviu Dragomir, *Românii din Transilvania și unirea*, p. 933-934.

26 N. Iorga, *Istoria Bisericii Române...*, II, p. 29.

27 Anexa 13, la Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase...*, partea a II-a, p. 21.

28 „Colecția Rosenfold la Silviu Dragomir”, *Istoria dezrobirii religioase...*, p. 11.

BISERICA ȘI ȘCOALA

O NOUĂ ȘCOALĂ TEOLOGICĂ ÎN EPARHIE SEMINARUL TEOLOGIC LICEAL GIURGIU

Intre acțiunile înnoitoare inițiate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, se numără și aceea privind reorganizarea învățământului teologic conform cerințelor Bisericii și societății românești actuale.

În procesul de înnoire a învățământului teologic, o atenție aparte s-a acordat Seminarilor Teologice. Un prim pas l-a constituit integrarea Seminarilor Teologice în cadrul învățământului de stat.

Un alt moment important în procesul de reorganizare a învățământului teologic seminarial l-a constituit redeschiderea unor seminarii sau înființarea altora noi.

Începând cu anul școlar 1996-1997, școala românească teologică s-a îmbogățit cu un nou Seminar Teologic în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Acesta a luat ființă în vechea cetate a Giurgiului de pe malul bătrânului Danubius. În orașul Giurgiu își are sediul protoieria Giurgiu Sud. Preoții și credincioșii din această protoierie sunt mândri că în fruntea eparhiei noastre se află Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*. Pronia divină a făcut să avem în aceste zile ierarhi care chivernisesc cu înțelepciune treburile Bisericii.

Municipiul Giurgiu a fost binecuvântat de Dumnezeu cu ocârmuitori binecredincioși. Grija față de problemele religioase a fost și este o preocupare constantă a Prefecturii, a Consiliului Județean, precum și a Primăriei.

În ultima vreme s-a produs o revigorare a vieții spirituale a credincioșilor de pe aceste meleaguri de sud ale țării, mai ales după reînființarea Mănăstirii Comana.

Urmare a predării Religiei în școală, tot mai mulți tineri s-au apropiat de Sfânta Biserică, unii dintre ei exprimându-și dorința de a deveni slujitori ai sfintelor altare.

Data fiind doleanța acestor tineri de a urma una din formele de învățământ teologic, s-a născut ideea înființării unui Seminar Teologic liceal la Giurgiu, care a fost primită cu mult interes atât de Centrul Eparhial, cât și de Prefectura Giurgiu, între

care a existat o colaborare fructuoasă. Pe linia acestei colaborări se înscrie înființarea Seminarului Teologic liceal din Giurgiu, care funcționează în cadrul liceului „Ion Măiorescu”, liceu cu tradiție în școala românească, care a dat multe personalități culturii naționale.

Găzduirea în cadrul acestui liceu, care de acum a dobândit statutul de Colegiu Național, s-a făcut mulțumită d-lui director Mircea Bulboacă, fiu de preot și nepot de episcop, care ne-a deschis larg porțile școlii, dar și ale inimii. Ne-am bucurat de același sprijin din partea Inspectoratului școlar județean Giurgiu, care și-a dat acordul, precum și din partea Ministerului Învățământului, de la care am obținut aprobările necesare.

Această remarcabilă realizare pentru Biserică și Școală se datorează în chip deosebit Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*, care cu aceeași dragoste părintească ne-a dat Înalta binecuvântare. Prin adresa Cancelariei Sfântului Sinod nr. 590/1996, s-a comunicat Centrului Eparhial hotărârea privind înființarea Seminarului Teologic liceal Giurgiu.

În realizarea acestui obiectiv l-am avut pururea lângă noi pe Prea Sfințitul Părinte *Teodosie Snagoveanu*, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, care ne-a îndrumat cu grijă părintească.

În demersurile pe care le-am întreprins, am primit sprijin din partea P. C. Diacon Nicu Octavian, consilier patriarhal, al d-lui Petre Tănăsescu de la Secretariatul de Stat pentru Culte, și în mod deosebit din partea P. C. Preot Mihai Hau, consilier cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Vestea înființării acestui Seminar Teologic a fost primită cu bucurie de clerul și credincioșii din partea de sud a Câmpiei Dunării, care și-au văzut astfel împlinită năzuința de a avea o școală teologică, care să cultive dragostea față de Hristos și Sfânta Sa Biserică, respectul față de valorile spiritualității românești, spre binele neamului și al țării.

Elevii și profesorii Seminarului Teologic liceal de la Giurgiu au avut bucuria ca la deschiderea oficială a cursurilor să participe Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, care a binecuvântat acest început de școală teologică la Giurgiu.

Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat cu acest prilej de oficialitățile orașului, precum și de un mare număr de preoți și credincioși. Sfânta Liturghie arhierască, a fost săvârșită de Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanu*, înconjurat de un mare sobor de preoți, în biserica Adormirea Maicii Domnului din Giurgiu. Tuturor celor de față Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* le-a adresat un cuvânt de învățătură și îndemnuri de zidire sufletească. Apoi a săvârșit o slujbă de binecuvântare și sfințire a Seminarului Teologic liceal.

Seminarul Teologic din Giurgiu are hramul “Sfinții Trei Ierarhi”, care sunt și patronii spirituali ai Colegiului Național “Ion Măiorescu”.

În anul școlar 1996-1997, Seminarul funcționează cu clasa a IX-a, formată din 33 de elevi, care sunt toți interni.

Materiile de cultură generală sunt predate de cadrele didactice de la Colegiu, iar

disciplinele teologice de către preoți profesori.

Schema de funcționare a fost aprobată cu ordinul Sfintei Arhiepiscopii nr. 2985/1996, potrivit Înaltei rezoluții a Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist*.

Atât pregătirea didactică, cât și activitatea educativ-religioasă se fac în spiritul celei mai autentice tradiții ortodoxe românești, menită să contribuie la formarea profilului moral-civic al elevului seminarist, ce trebuie să fie permanent un model de urmat.

Încredințăm, încă o dată, pe această cale pe Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* că vom depune multă râvnă ca elevii acestui Seminar, la terminarea studiilor să devină slujitori de nădejde ai altarelor Sfintei noastre Biserici strămoșești și ai binecredinciosului popor român.

Aționând astfel, suntem pe deplin conștienți că îndeplinim o nobilă misiune creștinească și românească ce se desfășoară în școlile teologice ale Bisericii Ortodoxe Române.

Pr. Prof. Buga Constantin

**VIZITA ÎN GIURGIU
A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST
PENTRU BINECUVÂNTAREA INAUGURĂRII
SEMINARULUI TEOLOGIC DIN LOCALITATE
ȘI A ANULUI ȘCOLAR 1996/1997**

Cu prilejul inaugurării Seminarului Teologic din Municipiul Giurgiu, eveniment petrecut în data de 3 octombrie 1996, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a participat la deschiderea oficială a acestei școli, binecuvântând totodată noul an școlar.

Vizita Prea Fericirii Sale în municipiul Giurgiu s-a bucurat de interesul distinșelor autorități locale și a numeroșilor credincioși care l-au întâmpinat cu respect și afecțiune filială pe tot parcursul vizitei. Din suita Prea Fericirii Sale au făcut parte Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Arhim. Mitrofor Vasile Vasilache, slujitor al românilor ortodocși din America, P. C. Prof. Diac. Nicu D. Octavian, Consilier Patriarhal și P. C. Pr. Haur Mihai, Consilier Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

La intrarea în oraș Prea Fericitul a fost întâmpinat de oficialitățile județului și orașului Giurgiu: dl. prefect Nițulescu Dan, dl. primar Iliescu Lucian, dl. Tunaru

Remus, fost primar și membru în Adunarea Eparhială, P. C. Buda Constantin protoieru de Giurgiu - Sud și alte autorități locale.

Domnul prefect a adresat cuvânt de bun venit în orașul Giurgiu cu prilejul deschiderii anului școlar și a Seminarului Teologic care începând din acest an funcționează în cadrul liceului „Ion Măiorescu”. Domnia sa a prezentat următorul salut: „Vă întâmpinăm cu bucurie creștinească la acest început de an școlar, când tradiției școlare a orașului Giurgiu se adaugă și învățământul teologic care sperăm să aducă un suflu nou în viața cultural-spirituală a orașului nostru. Fiți bineveniți și binecuvântarea Prea Fericirii Voastre să lumineze mințile tinerilor pentru primirea științei și adevărului”.

Răspunzând Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: „*Vă mulțumim pentru această întâmpinare cordială care exprimă buna și frumoasa colaborare dintre autoritatea statală și Biserică, reluată în coordonatele normale după decenii de separare. Vremea frumoasă, soarele strălucitor și cald, bogăția locurilor și înnoirile pe care le-am văzut la tot pasul, reprezintă parcă un semn că descinderea noastră în orașul Giurgiu începe sub bune auspicii și munca pe care o începem astăzi va da roade bogate.*

Ne bucurăm că, începând din acest an se deschide prima clasă de Seminar care în viitor, sperăm să devină o școală de renume a orașului Giurgiu. Prezența unor personalități, ce aparțin unui spectru politic larg reprezintă expresia efortului general la redresarea țării, proces la care s-a angajat și Biserica cu toată ființa sa. În această idee, Biserica a chemat pe slujitorii ei ca să fie un liant între toate aceste forțe și să contribuie la înlăturarea dezbinărilor produse de specificul activității politice diversificate. Biserica nu rămâne în afara vieții țării în acest proces de înnoire, ci, din contră vrea să-și sporească contribuția și prin această activitate de a realiza unitatea și înțelegerea între toți cei care cu metodele și mijloace diferite doresc binele și progresul țării. Am dori ca prezența noastră aici să contribuie la această bună înțelegere între fiii aceleiași patrii și credincioșii aceleiași Biserici.

Vă mulțumim pentru frumoasa primire și Dumnezeu să vă binecuvânteze!”

După acest moment s-a mers mai întâi la catedrala orașului unde se săvârșea slujba arhierescă de Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanu, înconjurat de un sobor de preoți. În fața bisericii, mulțime de credincioși l-au întâmpinat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care după ce i-a binecuvântat a intrat în biserică pășind pe un covor presărat cu flori.

În biserică, credincioșii care au umplut până la refuz sfântul lăcaș au trecut în șir nesfârșit prin fața Prea Fericitului Părinte Patriarh sărutându-i mâna și primind binecuvântarea patriarhală. Frumusețea slujbei a fost dată atât de solemnitatea momentului cât și de cântările și răspunsurile date de elevii Seminarului Teologic București care au ținut să dea un exemplu de strădanie întru slujirea lui Dumnezeu viitorilor lor colegi.

Nu mai prejos decât seminariștii au fost elevele Școlii Pedagogice conduse de doamna prof. Băiatu Maria care la chinonic au interpretat cu glasuri îngerești: *Cu*

noi este Dumnezeu, *Canti Coruri* - după Hendel, *Pre Tine Te laudăm*, *Lumină lină* și *Miluieste-mă Dumnezeule*, creând o atmosferă de înălțare spirituală și ținută artistică de excepție rivalizând cu coruri profesioniste și de renume.

La sfârșitul slujbei, Prea Sfințitul Teodosie Snagoveanul a citit rugăciunile de mulțumire și de ajutor pentru cei care încep un an de muncă în ogorul școlii și al învățării, slujba încheindu-se cu un Polihroniu.

În această ambianță P. C. Protoieru Buga Constantin a adresat asistenței următorul mesaj: „*Vă rog să-mi permiteți Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, ca în numele clerului și credincioșilor din Protoieria Giurgiu Sud, să vă adresez cuvântul de „bun venit“ în cetatea de la malul Dunării, orașul Giurgiu, care anul trecut a sărbătorit 600 de ani de atestare documentară. Orașul Giurgiu are ca ocrotitor pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință, Prea Fericirea Voastră participând de altfel la manifestările prilejuite de alegerea acestui sfânt ca patron spiritual.*

Mărturisim că ne prilejuiește tuturor o mare bucurie avându-Vă în mijlocul nostru.

Prezența Prea Fericirii Voastre la Giurgiu este dovada dragostei cu care ne înconjuțați și o mărturie a grijii părintești pe care ne-o purtați permanent. Noi cei din protoieria Giurgiu Sud ne mândrim că în scaunul Arhiepiscopiei Bucureștilor avem pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române.

Pronia divină a făcut să avem în aceste zile în fruntea Bisericii Ierarhi care chivernisesc cu înțelepciune treburile Bisericii. Dumnezeu ne-a binecuvântat și cu ocârmuitori binecredincioși la Giurgiu, grija față de problemele religioase a fost și este în continuare o preocupare constantă a Prefecturii, a Consiliului Județean, precum și a Consiliului Municipal. Între Protoierie și organele locale a existat și există o colaborare fructuoasă. Pe linia acestei colaborări se înscrie și înființarea în orașul nostru a Seminarului Teologic, care funcționează în cadrul Liceului „Ion Maiorescu“, liceu cu tradiție în școala românească.

Folosesc încă odată prilejul pentru a mulțumi tuturor factorilor de răspundere pentru ajutorul deosebit pe care ni l-au dat în înfăptuirea acestui lucru și de a ne exprima încrederea că și pe viitor ne vom bucura de același sprijin.

Această realizare remarcabilă pentru Biserică și școală se datorează în chip deosebit Prea Fericirii Voastre, care ne-ați dat Înalta binecuvântare de a porni pe acest drum. Vă mulțumim pentru dragostea pe care ne-o arătați, venind din nou la Giurgiu. Vă asigurăm Prea Fericite Părinte Patriarh că preoții și credincioșii de la Giurgiu depun multă râvnă pentru păstrarea altarelor străbune cu întreg patrimoniul lor sacru așa cum l-am primit de la strămoși și-n același timp caută să îmbogățească acest tezaur.

Totodată Vă încredințăm de întreg atașamentul nostru, și așa una fiind Ierarhi, preoți și credincioși să laudăm pe Bunul Dumnezeu să ne dea putere să împlinim datoriile față de Biserică și popor“.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a răspuns:

„Credincioșii de astăzi, prezenți în această catedrală, sunt dintre cei mai iubii de Biserică pentru că sunt tineri care stau mărturie despre trăinicia ortodoxiei din aceste ținuturi.

Dacă asemenea tineretului de aici ar fi toată lumea, vă imaginați cu cât ar fi mai frumoasă lumea și societatea umană. O altă cale de a străbate vremurile grele, prin care trece societatea, urmând o altă cale decât cea arătată de Hristos nu poate fi pentru că El a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” iar tinerii iubitori de Biserică urmează acest drum. Aceste valori au fost călăuză părinților și moșilor noștri, a fost temelie conștiinței vieții lor de familie, atunci când erau sub dominația altor neamuri păgâne. Acest loc, orașul și cetatea Giurgiului alcătuiesc un loc sfânt pentru că ei au rezistat năvălirilor dinspre răsărit încă înainte de Mircea cel Bătrân și după acest domnitor, păstrând credința în Dumnezeu.

În acest oraș aveți biserica eroilor neamului, un panteon al celor căzuți la Plevna, pentru credință, pentru unitatea neamului nostru. Nu se poate imagina o mai frumoasă deschidere a unei școli ca cea de astăzi cu celebrarea Sfintei Liturghii, cu rugăciuni și cu prezența noastră, a părinților duhovnicești și trupești laolaltă cu elevii. În această biserică și în acest mod noi, vârstnici și tineri, garanția viitorului credinței și țării, alcătuim Biserica, întemeiată pe Jertfa lui Hristos. De aceea, tinerii trebuiesc educați în spiritul valorilor morale și spirituale, care au făcut din poporul nostru un popor pașnic și creator, cunoscut în lume, prin fiii săi talentați în poezie, artă, în frumos, și viteji, în statornicie și organizare statală unitară, înfăptuiră cu sacrificii.

Această unitate o promovează credința noastră ortodoxă. Nu pot avea decât cuvinte de apreciere față de autoritățile locale pentru inițiativa lor de a organiza aici o școală de învățământ teologic, ca și pentru modul cum au organizat deschiderea oficială a anului prin rugăciunea noastră comună cu a școlărilor. Suntem cuprinși de emoție sfântă, acum când vedem în biserică elevi, militari, credincioși de toate vârstele și profesiile, care în patru decenii de dictatură ateistă nu puteau intra în uniformă în biserică. După o asemenea stare jalnică, de despărțire a școlii de Biserică la care ne adusese comunismul bolșevic, ne regăsim acum unitatea și identitatea noastră, vârstnici și tineri, părinți și elevi, în fața Sfântului Altar. Se știe că Biserica, în timp, a arătat mult interes față de instrucția și educația școlărilor, pentru formarea lor intelectuală și morală, în duhul tradițiilor noastre românești. Când statul era în consolidare, când provinciile noastre erau separate prin granițe forțate, Biserica purta grija învățământului românesc.

Ne gândim cu recunoștință la Diaconul Coresi, la mitropolii Varlaam, Ștefan de la Alba - Iulia, Dosoftei, Antim Ivireanul, Andrei Șaguna, Grigore Dascălul, Veniamin Costache, și mulți alții, care au rămas adevărați luceferi pe firmamentul școlii și învățământului românesc. Acum și în veci le rostim numele cu recunoștință și împreună cu tot poporul îi pomenim în rugăciunile noastre. Iată, că pe strădania lor și acum pe jertfa tineretului din decembrie 1989, care ne-a adus libertatea, Biserica se regăsește la un loc cu Școala, iar știința se apropie de credință așa cum

este și firesc și normal. Între acestea nu există separare ci mai degrabă complementaritate, sprijinindu-se una pe alta în mod fericit. Adevărata cultură nu exclude credința iar credința la rândul ei dă o anumită identitate culturii. La noi în țară, Ortodoxia a fost stâlpul învățământului și al culturii și în ea ne regăsim identitatea, de la nașterea ca popor și până la împlinirea idealului de independență și unitate. Această unitate se consolidează acum și prin funcționarea în același local a școlii de teologie și a școlii publice de stat, reluându-se astfel o tradiție sfântă și o lucrare benefică de instruire și educare a tineretului. Se vor îmbina astfel cunoștințele diverse din domeniul științei și spiritualității românești, disciplina și frățietatea care trebuie să domnească în școală și să contribuie într-un tot la crearea unității conștiinței de neam pentru care și Biserica și școala, acum apropiate până la identitate, militează.

Elocvent în acest sens este modul în care s-a desfășurat și se desfășoară ceremonia de astăzi. Cât de frumos au cântat elevele Școlii Pedagogice, cu câtă emoție au venit tinerii la biserică, cu câtă dragoste și bucurie și-au privit părinții copiii la acest moment festiv! Toate acestea sunt dovada renașterii noastre și reprezintă un pas care s-a făcut pentru redresarea spirituală și morală a societății noastre. Este un moment plin de nădejde. Este o cale care ne duce la adevăr și viață, adică la Hristos.

Încetul cu încetul și din ce în ce cu mai multă tărie se vestește renașterea noastră pentru că așa după cum s-a cântat astăzi la fel au cântat tinerii și la Revoluție: Cu noi este Dumnezeu, Tatăl nostru, cântat astăzi atât de frumos de tinerii din biserică, tineri cărora până mai ieri li s-a făcut o educație ateistă, dar după cum s-au manifestat astăzi s-a dovedit că ei l-au avut în inimă pe Dumnezeu. Numai astfel se poate explica cântarea lor îngerească, îngenuncherile smerite, aprinderea lumânărilor, acum aici, iar în alte ocazii la locurile martirilor la care au dus și florile recunoștinței pentru libertatea obținută cu sângele lor.

Toate acestea sunt valori moștenite de la strămoși, păstrate cu sfințenie și în vremea comunismului când credincioșii cu toate opreliștile veneau la Biserică, se împărtășeau, se botezau, se cununau și respectau rânduielile noastre tradiționale. Așa se face că de la noi nu a rămas sat fără preot, fără biserică, datorită credinței statornice manifestată de credincioși și întâmpinarea cărora venea Sfânta noastră Biserică. Patriarhul de vrednică pomenire Justinian a organizat școli teologice urmărite de tineri cu vocație, necesari parohiilor. Au funcționat un număr de șase seminarii și două facultăți de teologie întreținute cu multe greutăți de Biserică. Acum avem 36 de seminarii și 14 facultăți, integrate în învățământul de stat mediu și superior. În noile condiții de misionarism, trebuințele pastorale sunt multiple; legate nu numai de slujirea liturgică în biserică, ci și de alte multe activități caritative, și de asistența socială; în penitenciare, în armată și în spitale, în căminele de bătrâni și de orfani și la o întreagă strădanie de cultură și renaștere națională. Chemarea tinerilor elevi și studenți la aceste activități, înseamnă foarte mult, dată fiind nevinovăția și râvna lor atunci când sunt bine educați.

În numele Bisericii Ortodoxe Române adresez cuvânt de prețuire conducerii orașului Giurgiu, factorilor de cultură a celor care se preocupă de renașterea vieții noastre materiale și moral-spirituale. Avem nevoie de însănătoșirea acestei vieți prin Hristos Domnul care a fost doctorul sufletelor și al trupurilor. Ne-ați întâmpinat, așa cum a fost întâmpinat și Mântuitorul la intrarea Sa în Ierusalim, ca pe cei ce suntem continuatorii învățăturii Lui și suntem numiți părinți, tocmai pentru grija paternă pe care o purtăm renașterii vieții duhovnicești a tineretului și a tuturor credincioșilor.

M-ați primit ca pe un slujitor și părinte duhovnicesc. Aici m-am alăturat părinților trupești care și ei trebuie să sprijine cu dragoste râvna slujitorilor Bisericii și ai școlii în educarea și formarea tineretului. Nu suntem pe deplin mulțumiți de modul cum se predă Religia în școală, mai precis de reglementarea Religiei ca obiect de studiu, condiționată de la clasa a V-a la a VIII-a considerată facultativă și opțională. Această prevedere produce confuzii și piedici în calea învățământului religios, și din această cauză, Sfântul Sinod a hotărât să intervenim adunând semnături de la credincioși pentru a le înainta Parlamentului în vederea modificării articolului 9 din Legea Învățământului pentru ca Religia să aibă același statut ca oricare obiect de bază.

Religia este foarte necesară pentru formarea copilului, pentru educarea lui. Nu a existat națiune pe pământ fără credință. Și așa s-au înregistrat unele rezerve cu privire la Religia în școală; nu a pătruns Duhul lui Hristos în școală; este de datoria noastră, a tuturor, formarea cultural-spirituală a tinerilor. Îmbinarea învățământului religios cu toate materiile din școala primară va contribui la dezvoltarea armonioasă a tinerelor generații și la formarea profilului moral adecvat, vremurilor de înnoire în toate domeniile societății.

Iubiții mei,

Vă mulțumesc pentru invitația de a participa astăzi la această pilduitoare deschidere de an. Mi-a făcut nu numai bucurie de neuitat, dar văd în prezența mea împlinirea unei datorii. Trebuie să fim mereu în mijlocul credincioșilor, al celor care doresc și vor să cunoască învățătura și cuvântul lui Dumnezeu. Aceste jilțuri la care m-ați condus trebuie să fie ocupate cât mai des. Numai astfel se realizează comunicarea și comuniunea între noi, între păstori și păstoriți. Am fost în orașul Giurgiu în mai multe rânduri. Prima dată am săvârșit Sfânta Liturghie ca Patriarh în această biserică, a doua oară am venit la sfințirea și botezul orașului, iar acum ne aflăm la acest moment solemn și semnificativ, acela al slujirii tinerilor pe care Iisus i-a iubit și i-a chemat la Sine.

În cadrul conlucrării noastre cu orașul Giurgiu, nu pot să nu menționez și faptul că unuia dintre fiii orașului, domnului Tunaru Remus, i-am acordat Crucea Patriarhală pentru laici datorită zelului cu care s-a angajat în slujirea Bisericii și a credincioșilor în calitățile și funcțiile pe care le-a avut ca primar al orașului. O asemenea cinstire înseamnă recunoașterea vredniciei unor credincioși sprijinitori ai lucrării bisericești atât de prețioasă Bisericii. Să ajute Dumnezeu copiii, care

azi au îngenunchiat și s-au rugat cu fior sfânt, fapt ce impune responsabilitate din partea noastră pentru credința, delicatețea și noblețea lor sufletească. Credința în Dumnezeu pune la îndemâna omului o cârmă spre îndreptarea sufletească pe calea cea dreaptă și cea bună arătată de Mântuitorul Iisus Hristos.

Ne confruntăm cu prozelitismul sectar, agresiv și neloial. Dorim ca preoții să fie mai implicați în viața spirituală a parohiei pentru a păstra echilibrul religios și național. Preotul să nu rămână străin de greutățile credincioșilor: de neputințele bătrânilor, de suferințele bolnavilor, de lipsa afecțiunii și ocrotirii părintești a copiilor orfani, de toate nevoile și lipsurile cu care se confruntă credincioșii. În aceste situații să ne arătăm bunătatea, căldura sufletească, dărnicia din puținul nostru sau din prisosul nostru atât preoți cât și credincioși să mângâiem pe cei în suferință. Nu trăim numai pentru noi. Egoismul este străin credinței, care ne învață să ajutăm pe aproapele. Momentul de astăzi, îndeosebi, ne impune să ocrotim în special copiii, tinerii care au nevoie de călăuză. Aceste nobile țeluri trebuie să le avem în vedere acum la început de an școlar.

Cu aceste gânduri, vă binecuvânteț, vă îmbrățișez cu dragoste părintească și rog pe Bunul Dumnezeu să reverse harul Său peste țara și poporul nostru, pentru prosperitatea sa materială și spirituală. Binecuvântăm elevii Seminarului Teologic, elevii Liceului „Ion Măiorescu” și pe toți elevii din orașul și județul Giurgiu, pe toți copiii și tinerii din țara noastră. Prin ei dorim și sperăm ca țara să fie integrată în Europa, și definită prin valorile ei atât materiale cât și cele spirituale reprezentate de Ortodoxia Românească.

Dumnezeu să Vă binecuvânteze!“

După slujba din Catedrala orașului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist însoțit de oficialitățile orașului, de profesori și elevi, au mers într-o adevărată procesiune la Liceul Ion Măiorescu înconjurați de o mulțime de credincioși.

În holul central al Liceului, Prea Fericirea Sa împreună cu soborul preoților a binecuvântat și sfințit pe cei prezenți și începutul anului școlar făcând stropirea cu aghiasmă. După acest moment, domnul director Mircea Bulboacă l-a invitat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh în Cabinetul Directorului unde s-au purtat discuții legate de trecutul și viitorul școlii.

Printre momentele de seamă ce au urmat menționăm înmânarea cheii orașului Giurgiu, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de către domnul primar Iliescu Lucian, ca semn al cinstei deosebite de care se bucură Prea Fericirea Sa. Mulțumind pentru acest dar simbolic, Prea Fericirea Sa a spus că având această cheie va veni mult mai des în orașul de la Dunăre cu dorința de a vedea creșterea duhovnicească și spirituală a tinerilor binecuvântați astăzi. După acest moment solemn și de mare încărcătură emoțională, Prea Fericitul i s-a prezentat Cartea de Onoare a Liceului în care a notat următoarele:

„Azi, 3 octombrie 1996,

am participat la deschiderea anului școlar 1996/1997 la Liceul „Ion Măiorescu” care adăpostește și Seminarul Teologic. Felicităm Direcțiunea liceului pentru

dăruirea cu care este organizat atât procesul de învățământ cât și cel educativ. În acest fel se va înfăptui renașterea spirituală a societății noastre.

Bunul Dumnezeu să binecuvânteze începutul anului școlar iar Harul lui Hristos să pătrundă în sufletul vlăstarelor noastre“.

Semnează alături de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist: Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul și P.C. Arhimandrit Mitrofor Vasile Vasilache - New York, împreună cu oficialități ale orașului.

Tot în acest cadru festiv, Prea Fericirea Sa a prezentat celor prezenți pe Prea Cuviosul Părinte Arhimandrit Mitrofor Vasile Vasilache a cărui activitate de-a lungul întregii vieți în țară și străinătate a constituit un model de viață preoțească, de jertfă și dăruire.

Doamna directoare adjunctă a înmănat Prea Fericitului monografia liceului și publicații care au apărut cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la formarea liceului. La rândul său, Prea Fericitul a înmănat directorilor școlii și oficialităților prezente Biblii și volume din cărțile Prea Fericirii Sale.

În continuare s-a vizitat Cancelaria profesorilor, unde la loc de cinste se afla icoana Sfinților Trei Ierarhi, de mari dimensiuni, readusă la locul ei după aproape o jumătate de veac de înlăturare a ei din școală, între timp fiind păstrată în Catedrala orașului.

În discuțiile cu profesorii Prea Fericirea Sa a mai menționat:

„Atâta vreme cât vom ține în mână cartea, suntem siguri de echilibrul nostru moral și de sănătatea sufletească și de aceea avem datoria să facem educație și să formăm caractere“.

După aceea s-a vizitat și clasa de Seminar unde elevii l-au întâmpinat pe Prea Fericitul cu flori și Imnul Patriarhal. Adresându-se elevilor precum și celor prezenți Prea Fericirea Sa a spus:

„Sunteți vlăstarele acestei școli, fiind prima serie de elevi seminariști ai Liceului Ion Măiorescu. Ați venit aici să va pregătiți pentru slujirea Bisericii. Slujirea acesteia se face în primul rând prin rugăciune, care este convorbirea noastră cu Dumnezeu. De aceasta va trebui să simțiți nevoia zilnic așa cum trebuie să simți că trebuie să vorbești cu mama, cu tata, cu prietenii: Rugăciunea intruchipează credința și trebuie să fie necesară ca hrană și nu ca un program impus obligatoriu. În acest sens Mântuitorul zice „rugăți-vă neîncetat“ iar Sfântul Apostol Pavel spune deasemenea că preotul să se roage pentru că rugăciunea este legătura noastră cu Dumnezeu și cu semenii: frați, părinți și înaintași. Rugăciunea este temelia vieții creștine și vieții preoțești. Un preot care se roagă doar în zilele de sărbătoare iar în rest uită, acela se îndepărtează de la adevărata sa misiune, pentru că el este liturghisitor. N-ați venit aici să deprindeți o meserie, ci să împliniți o meserie ca răspuns la chemarea Mântuitorului Iisus Hristos, ca Sfinții Apostoli. Cu râvnă să-L slujiți și din aceasta și din credință să dăruiti în viitor și credincioșilor.

Sfântul Grigorie Teologul spune: „Cum poți să dai ce nu ai?“ Ca urmare trebuie să acumulați bogăție spirituală pentru că preotul e chemat să dăruiască și în bise-

rică și pe stradă și în orice loc. De unde să dăruiești dacă nu ai? Acest depozit de cunoștințe se crează în seminar și apoi în toată viața, după exemplul Sfinților Părinți. Preoția este misiune sfântă, nu este pentru salariu, nu este pentru post de preot, ci pentru dăruire, pentru slujire.

Există și mentalități greșite: preoții care se plâng de salariu. Ei să se slujească de cărți, de obiecte de cult, sau de biserică. La acestea vă îndemn acum, la început de școală, pe lângă ce v-au învățat mamele voastre, când cu sufletul curat v-au trimis la seminar. Să aveți răbdare, înțelepciune și să imprimați și celorlalți colegi ai voștri cuvânt bun, înțelept, hărnicie, rugăciune. Ei să învețe de la voi și să vă admire pentru frumoasă purtare.

Dumnezeu să vă ocrotească și să vă ajute!“

S-au mai vizitat apoi și alte clase ale liceului și internatul. Prea Fericitul Părinte Teoctist a fost intervievat de câțiva reprezentanți ai televiziunii și ai presei locale cu următoarele întrebări:

Cum comentați apariția sectelor religioase după 1989?

-Ele nu au apărut acum ci demult. Acum se afirmă cu mai multă îndrăzneală, din pricina libertății oferite și credibilității pe care le-au acordat-o autoritățile. Așa deci s-au înmulțit ele și nu prin trecerea la credința lor a credincioșilor noștri, ci prin cei veniți din afară prin diferite Fundații și Societăți de binefacere.

Ce face Biserica în această situație?

- Biserica Ortodoxă Română a înființat Seminarii și avem acum 36 de asemenea școli, a înființat școli de cântăreți care acum sunt în număr de 17, a dezvoltat învățământul teologic superior existând 14 Facultăți de Teologie cu mai multe secții. Biserica a intervenit pentru reintroducerea Religiei în școală și a tipărit până acum în 4 ediții manualele de Religie pentru clasele I - IV la care s-a adăugat acum o nouă reeditare de către Ministerul Învățământului prin Editura Didactică și Pedagogică. S-a tipărit *Mica Biblie, Învățătura de Credință Ortodoxă, Cărți de rugăciuni*, diferite broșuri cu conținut religios moral.

O altă întrebare - constatare a fost că „sectele ne-au luat-o înainte cu construirea locașurilor de cult“ la care s-a răspuns:

- Avem și noi multe biserici în construcție și multe mănăstiri. În mai toate orașele s-au construit biserici noi și după cum știți și în orașul dumneavoastră sunt în construcție două biserici. Chiar prezența noastră aici este o formă de sprijin moral și pentru fiecare contribuim cu ajutoare financiare, din păcate nu substanțiale. Apelăm la bunăvoința și jertfelnicia credincioșilor sau la dărnicia unor sponsori.

Privitor la predarea Religiei în toate formele de învățământ s-a menționat:

- Avem în plan introducerea în Parlament a unei inițiative legislative de modificare a articolului 9 al Legii Învățământului în sensul ca Religia să aibă în tot învățământul preuniversitar statutul oricărei discipline de bază precum limba română, istoria, matematica etc. și chiar la Facultăți să existe cursuri speciale. Inițiativa va fi înaintată viitorului Parlament deci cu oarecare întârziere. Față de cele ce ne-am propus este de dorit ca să intervină nu numai Biserica ci și cadre didac-

tice, factorii politici care să sprijine acest demers.

Privitor la Tratatul româno - ungar, Prea Fericitul a spus:

- Biserica a văzut întotdeauna în bună înțelegere un semn bun. Așa socotim și acest Tratat. Am vizitat acum doi ani Ungaria și am avut întreveneri cu Ministrul Cultelor și Președintele țării purtând discuții deosebit de amicale și sunt convins că au contribuit la buna înțelegere dintre noi. Nu trebuie să vedem în frontiere un loc de crispare, de separare. Frontierele între două popoare să fie loc de înseninare, de întâlniri prietenești. Dacă se va face așa vom fi două popoare, pildă pentru Europa. Acestea au fost gândurile exprimate în convorbirile cu înalții demnitari mai sus menționați.

Referitor la întrebarea legată de Congresul martorilor lui Iehova, de atitudinea acestora și de replica „ortodoxia sau moartea”, s-a răspuns:

- Am auzit, deși nu am văzut că au fost afișe jignitoare din partea acestora privitoare la adresa Bisericii și țării noastre. Socotim o ușurință din partea autorităților de a se acorda libertatea de funcționare în țara noastră pentru această sectă când în alte țări multiconfesionale este interzisă. Deasemenea, tot cu ușurință s-a acordat aprobarea organizării amintitului congres.

Cât privește lozinca amintită, e prea greu de crezut că s-a putut spune așa ceva deoarece Ortodoxia înseamnă viață, înviere, dreptate și nu moarte.

La o întrebare legată de relațiile cu catolicii, Prea Fericitul a spus:

- Cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos este ca toți să fie una. Pentru aceasta, și până atunci, toți cei ce s-au dezbinat trebuie să se întoarcă la învățătura autentică din primul mileniu, când exista o singură Biserică și Ortodoxă și Catolică și Bizantină și Occidentală. Termenii de Ortodox și Catolic apar târziu. În privința diferențierii menționăm că amândouă la întemeiere au avut origine apostolică, fiind una și aceeași pe orizontal și vertical, iar dacă ar fi să vorbim despre diferențiere ar însemna să acceptăm o separare. Ori noi nu ne simțim îndepărtați de cuvântul Mântuitorului.

Ca și toate discuțiile, și interviul s-a înscris în nota generală de interes manifestată de credincioșii ortodocși față de lucrarea și activitatea Bisericii noastre.

După toate cele de mai sus, a urmat o agapă frățească unde discuțiile au continuat pe aceeași problematică contribuind și acestea la o mai bună cunoaștere a realităților, sociale, culturale și religioase din zona respectivă și din țara noastră.

La întoarcerea spre București, Prea Fericirea Sa a vizitat și mănăstirea Comana, veche ctitorie domnească aflată acum într-un proces de restaurare.

Întregul program al zilei de 3 octombrie 1996 s-a constituit într-o reușită activitate pastorală în folosul tineretului studios și dreptmăritorilor creștini prezenți la această ceremonie de excepție.

Prof. Diac. Nicu D. Octavian

BUCURIA DE A FI PROFESOR DE RELIGIE

Să fii profesor nu înseamnă să intri la oră cu catalogul, să predai câteva cunoștințe și apoi să pleci. Profesorul îndrumă, educă și învață în același timp. El nu stă câteva ore la școală, în fiecare zi, pentru a-și face planul, ci modelează, creează. Și nu modelează în lemn, în piatră sau în metal ci într-un material plin de gingășie: sufletul copilului. De aceea pentru a fi profesor ai nevoie să fii model în misiunea ta, ai nevoie de chemare.

Profesorul de Religie adaugă chemării pedagogice, chemarea lui Hristos. Iubește copiii tot așa cum i-a iubit Hristos, Care i-a chemat la El: "Lăsați copiii să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor" (Marcu 10, 14). El este de fapt un apostol în lumea celor mici îndeplinind la rândul-i porunca dată Apostolilor: "Mergând învățați toate neamurile..." (Matei 28, 19). Îi primește cu bucurie la piept când au necazuri sau împliniri și-i conduce totdeauna către Hristos. De aceea și copiii îl iubesc foarte mult. La vârsta copilăriei, ei toți își caută un model. Uneori îl găsesc în părinți, alții în profesori sau învățători, dar câteodată, sufletul lor curat de copii este atras de falși învățători și de diferite grupări necreștine sau fals creștine. Iar noi suntem responsabili de cât de bine își aleg modelul. Profesorul de Religie este singurul care-l poate conduce pe copil către modelul cel adevărat: Domnul nostru Iisus Hristos. Copilul descoperă prin profesor pe Hristos, descoperă Biserica Sa, din care și el face parte. Și cu gingășia proprie vârstei lui, Îl iubește și-i încredințează Lui toate tainele sale. Singurul principiu după care trebuie să se călăuzească profesorul de Religie este cuvântul Mântuitorului: "Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima" (Matei 11, 21).

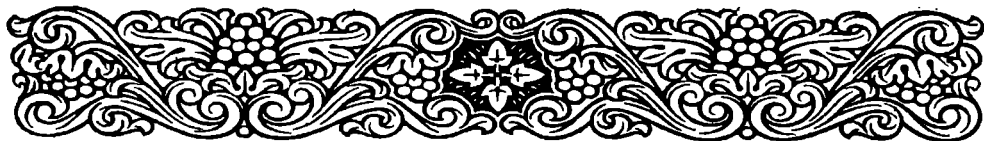
Profesorul de Religie învață copilul mai întâi de toate ce este dragostea. Și bucuria lui este mare când își vede ucenicii plini de dragoste față de Dumnezeu, de părinți, de prieteni, de tot ce îi înconjoară. Și bucuria lui este deplină când vede sufletul celor cu care lucrează că se schimbă. Căci așa cum păstorul cel bun își lasă întreaga turmă și merge să găsească oaia pierdută, tot așa și profesorul caută să aducă la Dumnezeu, să apropie de Dumnezeu fiecare suflet care i s-a încredințat. Și mai mult decât atât cuvântul său se poate face lucrător și în cancelarie, printre colegi, când aceștia la rândul lor descoperă sau redescoperă pe Dumnezeu.

Poate fi profesorul de Religie bun de pedagog? Nici nu se poate altfel când cel mai mare pedagog este Hristos! Doar slujirea Mântuitorului este întreită: de Împărat, de Arhieru și de Învățător! Referitor la aceasta Sfântul Clement Alexandrinul în cartea sa "Pedagogul" spune "Cuvântul, Conducătorul cel creștin, se numea îndemnător când chema la mântuire, căci întreaga noastră credință în

Dumnezeu este îndemnătoare. Acum, însă, Cuvântul este în același timp și tămăduitor și sfătuitoare, că sfătuiește pe cel ce l-a îndemat, și, ceea ce este mai important, făgăduiește vindecarea rănilor care sunt în noi. Să fie, dar, numit de noi Cuvântul cu un singur nume cum e și firesc: Pedagog” (I, 3, 4).

De aceea, vocea profesorului de religie trebuie să fie permanent un clopot care cheamă la mântuire, sfătuind și mai ales apropiind sufletele curate ale copiilor de Dumnezeu. Bucuria pentru împlinirea misiunii sale are mai multe conotații. Dacă bucuria învățătoarei este mare când a reușit să pună în mână copilului creionul și l-a învățat să scrie, bucuria profesorului de Religie este și mai mare când l-a învățat să-și facă semnul Sfintei Cruci. Dacă se bucură învățătoarea când copilul își învață poeziile, profesorul se bucură și mai mult când îl vede că a învățat rugăciunile și, trăindu-le, vorbește cu Dumnezeu. Atunci se bucură că sămânța pe care a pimit-o de la Mântuitorul Hristos, și pe care a semănat-o în sufletul copilului a prins rădăcini și a dat rod. Atunci are nădejde că, la înfățișarea înaintea Dreptului Judecător, va fi chemat cu cuvintele: “Intră întru bucuria Domnului tău” (Matei 25, 21).

Prof. Valentin Gogescu

MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI TOATE NEAMURILE

PENTRU O MAI ACTIVĂ PREZENȚĂ A BISERICII INTERVIU CU PĂRINTELE TEOFIL PÂRÂIANU, MĂNĂSTIREA BRÂNCOVEANU - SÂMBĂȚA DE SUS

- Cuvioase părinte, ce înseamnă viața creștinăască? Cum ar trebui să se poarte creștinii, nu doar ei între ei, ci mai ales ei în contact cu lumea modernă?

Lumea modernă este o lume necreștină. Creștinii sunt acei oameni care aparțin Domnului Hristos, care dau dreptate lui Dumnezeu, a căror minte este supusă învățaturii Mântuitorului și care trăiesc o viață după principiile Evangheliei. Dacă nu-s așa, nu sunt creștini. Societatea modernă, contemporană este o societate nereligioasă, în cea mai mare parte a ei, nu are o orientare religioasă. Prin urmare, nefiind o societate religioasă nu este nici creștină. Și atunci, creștinul trăiește în această societate pe care ar trebui să o influențeze, însă cum, în momentul de față, trăitori ai vieții creștine sunt puțini, nu pot realiza foarte mult. Viața creștină nu este, în general, un fenomen de masă, ci un fenomen interior, ce ține de natura intimă a individului. Cred că aproape fiecare creștin este un singuratic în societatea în care trăiește astăzi, în cercul în care se manifestă.

- Cum vedeți o posibilă rezolvare la problemele societății de azi?

Orice chestiune de care depinde viața ta este deja o problemă mare. O asemenea rezolvare nu depinde numai de un om, sau numai de câțiva oameni, ci de majoritatea. O schimbare a societății numai prin câțiva nu se poate realiza chiar dacă acei câțiva sunt personalități puternice.

- Dar, părinte, nu credeți că la noi sunt răspunzătoare și autoritățile pentru deplasarea morală și legislativă pe care o practică? Mă refer aici la regimul legislativ foarte blând în privința stupefiantelor, la recenta "lege a homosexualității", la condițiile de viață din ce în ce mai grele, la lipsa de posibilități etc.

Un om care este cumsecade nu poate fi interesat de o legea care îngăduie un păcat oarecare. Cineva călăuzit de principiile creștine, nu se mai orientează după legi în societatea în care trăiește. În cercul în care mă mișc eu, spun așa: dacă aici,

un singur om este cumsecade, acela vreau să fiu eu. Așa trebuie să gândească orice creștin, așa trebuie să gândim cu toții. Când Sfântul Apostol Petru L-a întrebat pe Domnul Hristos: *“Cu acesta ce va fi?”*, adică cu Sfântul Evanghelist Ioan, Mântuitorul I-a răspuns: *“De voi vrea să rămână acesta până la venirea Mea, ce-ți este fie? Tu urmează Mie!”*, adică pe noi să ne intereseze să urmăm Domnului Hristos, dacă suntem creștini, nu societății. Și atunci pot să fie toate legile favorizante păcatelor, pentru că noi știm porunca lui Dumnezeu, ținem rânduiala și atunci nu păcătuim. Iar dacă un om păcătuiește, e interesat de păcat, nu de legea lui Dumnezeu și nici de legea societății.

- *Părinte, în Biblie stă scris: “să nu invidiezi bogăția celui păcătos, căci nu știi care va fi sfârșitul său!” Ce sfaturi dați oamenilor tot mai confuzați și mai derutați de succesul și viața-n huzur a celor ce nu le merită: a celor leneși, proști sau nepatrioți, care ajung tot mai sus în societatea românească de azi?*

Pe adevăratul creștin nu-l interesează averea celuiilalt, nici ce ar putea face acela, ci ce ar putea face el, adică ori să caute ceea ce-i trebuie, ori să se mulțumească cu cât are.

- *Ne puteți spune câte ceva legat de importanța cultului liturgic în viața credinciosului? De ce vă întreb asta? Fiindcă mulți români, din păcate, recunosc existența lui Dumnezeu și se consideră creștini, dar n-au ținut un post în viața lor, cât despre spovedanie și împărtășanie nici nu poate fi vorba.*

Cei mai mulți dintre cei care numesc creștini se socotesc pe sine credincioși doar pentru faptul că nu neagă existența lui Dumnezeu sau fiindcă nu se consideră ei înșiși necredincioși. Sunt oameni care nici nu știu ce înseamnă să fii credincios sau ce înseamnă să fii necredincios. Realitatea este că mulți dintre cei care se consideră credincioși, duc de fapt viață de necredincioși și, în cazul acesta, nu îi interesează mai ales lucrurile pe care le fac credincioși, adică prezența la biserică, rugăciuni de dimineață și de seară, nu-i interesează citirea Sfintei Scripturi, nici paza minții prin rugăciuni de toată vremea sau prin alte mijloace, nici postul sau tainele. Îi interesează doar să se știe numărați la creștini și atâta tot.

- *Părinte Teofil, fiindcă a venit vorba de rugăciunea de tot timpul, chiar sfinția voastră spunea că “rugăciunea minții se face într-o înțelegere, iar rugăciunea inimii înseamnă participarea integrală a omului (...) într-o rugăciune totală, a deplinei participări” și o defineați ca “o stare generală”, caracterizată de “conștiința permanentă a prezenței lui Dumnezeu, conștiință din care izvorăște, în mod necesar, preamărirea lui Dumnezeu”. Însă astăzi, se vorbește tot mai mult despre rugăciunea minții și rugăciunea inimii, dar tratate separat. Ce ne puteți spune privind diferența și totodată, complementaritatea și întrepătrunderea dintre acestea două?*

Practic, nu există diferență, în sensul că fiecare om se roagă potrivit nivelului său, posibilității sale. Bineînțeles că se începe cu mintea, fiindcă omul, ca ființă gânditoare este firesc ca rugăciunea făcută să fie la început la nivelul gândului. Dar, rugăciunea trebuie să fie integrală, adică să cuprindă omul întreg, participarea sa

totală, deci gândirii să-i fie asociată și simțirea. Dar asta se realizează în timp, adică nu se poate face în sensul imediat al participării inimii. Există și un progres al rugăciunii; cu cât te rogi mai mult și mai bine, cu atât puterea participării tale la rugăciune este mai mare. Însă, cred că s-a făcut prea multă teorie în privința rugăciunii, important este să o practici și, evident, să o practici dar nu cu exclusivitate, pentru că rugăciunea nu este totul; viața creștină are multe aspecte. La slujbă ni se spune "Domnului să ne rugăm", dar ni se spune și "Toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". De aceea, nu doar rugăciunea ci toată viața trebuie să fie o slujbă adusă lui Dumnezeu.

- Cuvioase părinte, la fel de importanți ca părinții trupești - pentru viața și educația pe care ți-o dau - sunt și părinții duhovnicești, pentru viața sufletească, pentru bucuria nădejzii în viața veșnică pe care aceștia ți-o sădesc în suflet. Spuneți-ne câte ceva despre importanța prezenței duhovnicului în viața credinciosului.

Adevărul este că majoritatea oamenilor nu au duhovnic. Cineva care se spovedește o singură dată pe an, dacă se spovedește și atunci, adică cineva care își mărturisește în două minute păcatele unui an întreg, poți spune că acela are duhovnic? Cea mai mare parte a vieții sale rămâne fără duhovnic. Cei mai mulți oameni nu au duhovnic, așa că este foarte greu să determini anumite situații în viața credinciosului printr-o influență directă. Te ocupi de oameni în măsura în care și omul vrea să te ocupe de el. Omul este ființa care poate spune "nu" și în momentul acela nu mai poți face mare lucru pentru el. Părintele Arsenie Boca, care a trăit o vreme aici, la mănăstirea Brâncoveanu, obișnuia să spună: "Ajutați-vă, să vă pot ajuta!", adică fără aportul și dorința omului de a fi ajutat nu poate face duhovnicul nimic. Nici Domnul Hristos nu a putut face pentru oamenii care nu au crezut în El, a putut doar să-i mustre.

- Paul Evdokimov spunea că "Dumnezeu poate face orice, în afară de a ne sili să-L iubim (...). Unde nu există libertate, nu poate exista iubire". Asta trebuie să plece de la noi, exact ca inițiativa despre care vorbeai. Un alt aspect despre care aș vrea să vă întreb este următorul: privind istoria Bisericii Ortodoxe de-a lungul veacurilor, greutățile cu care s-a confruntat, cum vedeți situația ei actuală, mai grea, mai deosebită?

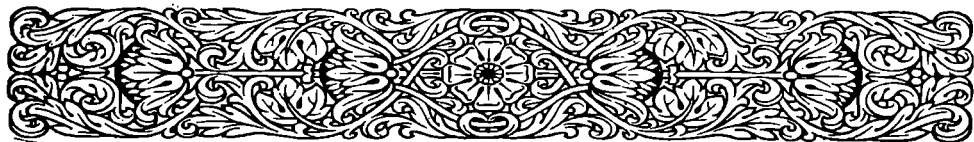
Cred că Ortodoxia în viața societății de acum este neglijată, marginalizată. Mai întâi de toate oamenii nu mai fac deosebire între ortodox și eterodox. Majoritatea oamenilor nu țin suficient la credința lor și asta pentru că, în ei, credința nu este destul de întemeiată și pentru că nu este trăită. Tot părintele Arsenie Boca spunea: "Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă" - adică oamenii de informație sunt mai mulți decât oamenii de convingere și, în cazul acesta, când ești doar de informație - informație care nu este nici ea bine pusă la punct - ajungi cu vremea la o nepăsare față de propria ta credință, în conștiința ta pătrunzând și alte idei. În general, oamenii nu mai țin la credința moșilor și strămoșilor lor, nu se gândesc la o corespondență între ceea ce credem noi și ceea ce au crezut părinții și bunicii noștri. Asta și fiindcă mulți dintre copiii și tinerii de astăzi nu au părinți cre-

dincioși și, deci, nu mai au o legătură cu credința înaintașilor, o continuitate spirituală, ci doar au conștiința unei credințe a înaintașilor, dar pe care ei nu o mai înțeleg din practica părinților. Problema este că s-a pierdut tradiția, s-a pierdut acea conștiință a legăturii cu strămoșii. Noi vorbim despre credința înaintașilor, dar este mai degrabă o teorie. Așa că, și pe acest fond, Biserica în actualitate are de înfruntat mai multe împotriviri, mai les în ceea ce privește viața oamenilor, cu atitudinile necreștine ale oamenilor, de la ținuta vestimentară necuviincioasă, până la atâtea și atâtea. Asta este situația reală. Nu trebuie să ne facem iluzii în ceea ce privește viitorul creștin al țării noastre și nici nu putem lăsa lucrurile la întâmplare, pentru că viitorul se bazează totdeauna pe prezent, nu putem avea un viitor detașat de prezent și de trecut. Circulă numeroase cărți de spiritualitate ortodoxă, vieți de sfinți, de exemplu, dar acestea nu pot fi aplicate în viața de toate zilele și, mai ales, în societatea în care trăim noi.

- Părinte, oamenii uită cel mai important aspect al vieții religioase: faptul că Biserica este o instituție teandrică, în ea acționând simultan Sfântul Duh și oamenii. De aceea vă rog, în încheiere, să dați un ultim sfat credincioșilor despre necesitatea prezenței lor în sânul Bisericii, în "această mare unitate duhovnicească, în care fiecare își are locul" - după cum spunea părintele Arsenie Papacioc!

Sigur că oamenii trebuie să aparțină Bisericii și să aibă conștiința realizării lor în sânul Bisericii, numai că pentru aceasta oamenii trebuie să aibă, mai întâi de toate, conștiința că trebuie să intri în legătură cu Dumnezeu, să-L ai pe Dumnezeu în prim-planul vieții. Dacă nu-L ai pe Dumnezeu în prim-planul vieții, ci doar Biserica, nu este destul. Cum am mai spus, cei mai mulți oameni trăiesc social în religie și nu religios în societate.

A consemnat Leon Magdan

SEMNAL

Scrierile Părinților apostolici. Traducere, note și indici de Pr. Dr. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, p. 436.

Prima ediție a lucrării a apărut în 1979 și în prezent se bucură de o a doua ediție în traducere și în spirit critic exhaustiv superior, datorită învățatului patrolog, care a fost Pr. Prof. Dr. Dumitru Fecioru.

Lucrarea apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care o prefațează cu un „*Cuvânt înainte*“, subliniindu-i importanța pentru viața creștină. „Ca și propovăduitorii apostolici, al cărei spirit l-au păstrat viu, scrierilor Părinților Apostolici le-au fost străine grija pentru formă, înclinația către teoretizări aride, demonstrații meșteșugite, miezul lor constituindu-l o uimitoare bogăție de învățături practice, preveniri, mesaje de îmbărbătare și îndemnuri, a căror limpezime și proșpețime au reconfortat Biserica din toate timpurile“.

Părinți apostolici sunt numiți scriitorii creștini din a doua jumătate a secolului întâi și din prima jumătate a secolului al doilea, care au fost ucenici ai Sfinților Apostoli sau au cunoscut pe Apostoli. Antichitatea creștină nu a cunoscut termenul de Părinți apostolici; acest termen a fost pus în circulație târziu de tot, în secolul al XVIII-lea, de primul editor al acestor scriitori, de J. B. Cotelier, în lucrarea sa: *Patres aevi apostolici*, 2 volume, în 1672. În această epocă, Cotelier a publicat epistolele sfinților: Barnaba, Clement Romanul, Ignatie al Antiohiei, Policarp și Păstorul lui Herma. Mai târziu, în secolul XVIII (1765-1767), la acești cinci Părinți apostolici, Gallandi adaugă alți doi, pe Papia și pe autorul Epistolei către Diognet, iar în secolul XIX (1873), se adaugă Didahia celor doisprezece Apostoli, descoperită de mitropolitul Nicomidiei, Filotei Vrieniu, numărul Părinților apostolici crescând la opt. Scrierile Părinților apostolici fac tranziția între scrierile revelate ale Noului Testament și literatura patristică.

Pentru că Scrierile Părinților apostolici sunt determinate de împrejurările speciale ale epocii în care au apărut, ele sunt și de o importanță deosebită, se menționează în „Introducerea generală“, ele fiind oglinda, transmisă peste veacuri, a viețuirii creștine din primele două secole; sunt mărturiile ale dragostei jertfelnice pentru Hristos; sunt dovezi ale învățăturii predate de Hristos și de Apostoli; sunt mărturiile adevărului creștin în fața tendințelor de infiltrare a iudaismului și ereziilor. Nu găsim în ele o teologie înaltă, dar descoperim în fiecare cuvânt din aceste scrieri un suflet arzător pentru credința în Hristos..., descoperim o inimă plină de înflăcărare pentru adevărul pe care l-au acceptat și în care cred; pentru ei Hristos este totul“ (p. 10).

Privite din alt punct de vedere, Scrierile Părinților apostolici ne dau, în Didahia celor doisprezece apostoli, primul catehism creștin, cu secțiunile sale teologice, morale și liturgice; în Epistola lui Barnaba este pus față în față creștinismul cu iudaismul, demonstrându-se pe temeiul Legii vechi superioritatea și adevărul Legii noi; în Epistola I a lui Clement avem o frumoasă pledoarie creștină pentru pace și ordine în societate; în Epistola a doua, zisă a lui Clement, avem cea dintâi omilie creștină; în Epistolele lui Ignatie găsim mărturia apostolică a ierarhiei bisericești, a ecumenismului creștin; în Epistola lui Policarp ni se dau îndrumări pentru membrii familiei și pentru raporturile dintre Biserică și Stat; în Păstorul lui Herma avem pe maestrul pocăinței; în sfârșit, în Epistola către Diognet, viețuirea creștină a epocii postapostolice se descoperă.

În privința locului lor de origine, autorii acestor scrieri nu aparțin numai unei regiuni a Imperiului Roman; în ele avem reprezentată gândirea și viața creștină din întreaga împărăție romană, din Siria, Asia Mică, Palestina, Alexandria și Roma; în ele vorbește ecumenicitatea creștină a celor două secole creștine (p. 10-11).

Fiecare scriere în parte beneficiază de o documentată introducere, de literatura și de traducerile de până acum, iar la sfârșit, de indicele scriptural și indicele real și onomastic, care-i dau lucrării o înaltă ținută științifică-documentară.

Învățătura celor doisprezece Apostoli numără doar 210 rânduri de text tipărit. Didahia rămâne, cum a afirmat J. Tixeront, un *Vade mecum* al credinciosului și documentul cel mai important al perioadei din imediata apropiere a Apostolilor și izvorul cel mai vechi al legislației bisericești.

Didahia are 16 capitole și se poate împărți în patru părți: partea întâi, cap. I-VI, dă instrucțiuni morale cu privire la cele două căi: calea vieții și calea morții.

Partea a doua, cap. VII-X, cuprinde instrucțiuni liturgice cu privire la botez, post, rugăciune, Euharistie și mărturisire. Botezul se face prin cufundare, în numele Sfintei Treimi, în apă rece, proaspătă.

Partea a treia, cap. XI-XV, vorbește despre ierarhia bisericească.

Partea a patra, cap. XVI, este eshatologică și vorbește de „zilele cele din urmă”. Venirea Domnului este iminentă, deși nu se știe când va fi, pentru care creștinii trebuie să se ducă des la Biserică și să fie totdeauna pregătiți.

Timpul compunerii este mijlocul secolului întâi, anii 50-70, Didahia confirmă pentru întreaga Biserică serbarea Duminicii, iar pentru Biserica Ortodoxă, botezul prin cufundare, împărtășirea creștinilor sub cele două forme și folosirea pâinii dospite pentru Sfânta Cuminecare (Euharistie).

Sfântul Clement Romanul. Epistola către Corinteni.

Cel mai vechi manuscris grec, care conține Epistola lui Clement Romanul este Codicele alexandrin, secolul V, în care se află la sfârșitul Noului Testament. Sfântul Clement a fost al treilea episcop al Romei, după Lin și Anaclet, între anii 92-101. Biserica romano-catolică îi prăznuiește pomenirea la 23 noiembrie, iar cea Ortodoxă, la 24 noiembrie.

Epistola către Corinteni cuprinde 64 de capitole și a fost scrisă la sfârșitul unei persecuții (cap. VII), persecuția lui Domițian, între anii 96 și 98, fiind provocată de răscoala și certurile din Biserica Corintului. Epistola ne dă mărturie despre Sfinții Apostoli Petru și Pavel, despre mucenicia lor la Roma și despre călătoria în Spania a Sfântului Apostol Pavel. Ne vorbește și despre persecuția lui Neron, când, pe lângă Sfinții Apostoli Petru și Pavel, au suferit mucenicia „o mare mulțime de

oameni aleși“.

Sfântul Clement Romanul. Omilia numită a doua Epistolă către Corinteni

Scrierea este o omilie, o cuvântare, cea mai veche cuvântare creștină, care a ajuns până la noi. Autorul scrierii continuă să rămână însă în necunoscut (p. 108).

În conținutul scrierii se arată că Biserica cea dintâi, cea duhovnicească, a fost creată înainte de soare și lună, nu este din timpul de acum, ci de mai înainte. Biserica de pe pământ, Biserica cea vie, este Trupul lui Hristos; Biserica cea duhovnicească s-a arătat în Trupul lui Hristos.

Epistola zisă a lui Barnaba

Astăzi întreaga critică nu mai sokoate pe Sfântul Apostol Barnaba autor al epistolei, care i-a purtat numele secole de-a rândul. Autorul este din Alexandria, un creștin provenit dintre păgâni. Locul de origine al epistolei este Alexandria, iar timpul compunerii, între 70, data distrugerii templului din Ierusalim, de care se vorbește în cap. XVI, 1-4 și 130-131, când, din porunca împăratului Adrian, a fost ridicat în Ierusalim templul lui Jupiter Capitolinus.

Necunoscutul autor a scris epistola cu scopul de a convinge pe creștinii iudaizanți să nu se țină de litera Vechiului Testament, care nu este pedagog spre Hristos, ci preînchipuire, umbră și alegorie a creștinismului.

Ca puncte de doctrină se reține învățătura că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Domnul întregii lumi era cu Dumnezeu înainte de crearea lumii; a venit în trup, a suferit, a pățimit de bunăvoie pe lemn, pentru a șterge păcatul, a mântui pe oameni, a distruge moartea și a arăta învierea din morți; a înviat a treia zi, S-a suit la ceruri și va veni să judece viii și morții.

Sfântul Ignatie Teoforul. Epistole

Sfântul Ioan Hrisostom spune despre Sfântul Ignatie Teoforul că a cunoscut pe Apostoli, că a fost hirotonit episcop al Antiohiei de Sfântul Apostol Petru, care l-a lăsat în locul lui, fiind al doilea episcop, după Evodiu. După Constituțiile Apostolice, Sfântul Ignatie a fost hirotonit episcop de Sfântul Apostol Pavel.

După Eusebiu, în al zecelea an al domniei lui Traian, în 107, Sfântul Ignatie a fost închis și condamnat la moarte în amfiteatrul din Roma, când au avut loc serbările în cinstea victoriei repurtate de împărat asupra dacilor. Pus în lanțuri, Sfântul Ignatie, păzit de 10 soldați, leoparzi, cum îi numește el, a făcut călătoria până la Roma pe pământ și pe apă. În drumul său, Sfântul Ignatie a rămas câțeva vreme în Smirna, în care timp a scris câteva epistole către fiecare dintre Bisericile care veniseră să-l viziteze, în număr de șapte. Pe când era la Smirna, Sfântul Ignatie a aflat cum creștinii din Roma vor să intervină pe lângă autoritățile romane pentru revizuirea sentinței de condamnare. Pentru a le împiedica demersurile, Sfântul Ignatie le scrie o epistolă, numită de Renan, „o bijuterie a literaturii creștine primitive“. La 18 decembrie 108, au murit doi însoțitori ai Sfântului Ignatie, Zosima și Ruf. După două zile, la 20 decembrie, a venit și rândul episcopului Antiohiei, care a dobândit harul atât de mult dorit: măcinat de dinții fiarelor a ajuns „grâu al lui Dumnezeu“. Biserica Ortodoxă îl prăznuiește la 20 decembrie, iar Biserica romano-catolică, la 1 februarie. Sunt prezentate în traducere epistolele: *Către Efeseni, Magnezieni, Traliani, Romani, Filadelfieni, Smirneni, Policarp.*

Sfântul Policarp al Smirnei. Epistola către Filipeni

Izvoarele nu ne spun data nașterii Sfântului Policarp. După propria sa mărturisire, în anul muceniciei sale, slujise lui Hristos timp de 86 de ani. Dacă se acceptă ca an al muceniei sale anul 156, atunci s-a născut în anul 70. În anul 155, Sfântul Policarp s-a dus la Roma ca să se sfătuiască cu papa Anicet (154-166) cu privire la sărbătoarea Paștilor. Nu mult după întoarcerea sa de la Roma, în anul următor, la 23 februarie 156, Sfântul Policarp a primit cununa de mucenic. Mucenicia sa ni s-a păstrat într-un act contemporan - cel mai vechi act martiric - o scrisoare a Bisericii din Smirna către Biserica Filomelium din Frigia. Sfântul Policarp s-a bucurat de mare autoritate ca învățător și profet. Ni s-a păstrat de la el Epistola către Filipeni. În Epistolă, Sfântul Policarp îi felicită pe filipeni pentru dragostea arătată mucenicilor și pentru credința lor din timpuri vechi și îi sfătuiește să fie tari în credință, să fie milostivi, să ierte pe cei ce le greșesc, să fie pilde frumoase pentru păgâni.

Herma Păstorul

Un document scris pe la anul 200, Canonul Muratori vorbește despre autorul Păstorului, că a scris în orașul Roma, „pe când Pius, fratele său, ocupa ca episcop scaunul Bisericii orașului Roma“. Pius a fost episcop al Romei între anii 140 și 155, deci Herma a scris opera sa pe la mijlocul secolului II.

Păstorul este autobiografia unui om cu o mare și adâncă experiență religioasă, care, învrednicit de harul lui Dumnezeu, s-a ridicat din păcatele tinereții și ale maturității și a trăit bucuria întoarcerii la Dumnezeu, bucuria trăirii în Dumnezeu, bucuria că are lângă el permanent pe îngerul lui Dumnezeu, îngerul pocăinței.

Epistola către Diognet

Epistola către Diognet, o perlă a literaturii creștine din primele trei secole creștine, cum a fost numită, este necunoscută atât scriitorilor creștini din epoca patristică, cât și celor din epoca medievală. A fost editată pentru prima dată la Paris, în 1592, de Henri Estienne, după singurul manuscris care a transmis textul, codicele Argenteratensis 9, din secolul XII-XIV, care reproduce un text probabil din secolul VII. Autorul Epistolei este un necunoscut, ca și Diognet, cel căruia îi este adresată Epistola.

Autorul necunoscut răspunde în Epistola sa la trei întrebări puse de Diognet și, prin el, de toți filosofii păgâni ai secolului al II-lea: 1. Ce este religia creștinilor și pentru ce creștinii nu cinstesc pe zeii grecilor și nici nu primesc credința iudeilor; 2. De ce natură este dragostea pe care o au creștinii între ei; și 3. Pentru ce această religie s-a arătat acum și nu mai înainte.

La sfârșit, lucrarea se încheie cu un eseu teologic: *Coordonate ale Teologiei Patristice*, semnat de Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu.

Pr. I. Ionescu